

bile et cum fuerit fractum non potest nisi iterata liquore factone reparari. Quidam tamen fecerunt vitrum flexibile et malleo repabile. ut refert *Isidorus*. vñ et pbiatā corā tyberio cesare d' tali vitro factā i trā picit quā n̄ ruptā s; plicatā cū malleo repavit l' emēdavit. quē iussit cesar decollari. ne dū h' agnitū fieret auz pluo b'et. et oē metalloꝝ p'ciuz vile redderet. qz reuera si vasa vitrea n̄ frāgerēt meliora q̄ aurea putarēt. vt di. *Isidorus*. Est g' vitz spēal' purz et p'piciuū luci puiuz imaginū et vmbiarū rep'itatuū. ductile qñ ē liq' dū. fragile qñ ē frigidū et iduratuꝝ oīz colorz susceptiuū colore poti' q̄ valozē gēmaz nobiliū imitatuū et imūdiarū absteriuū. vt di. *Fluic.* puluis ei ei' mūdicat dētes. et i oculis delet albugines. puenit et valde lapidi vesice et renū qñ bibit cū vino. vt di. idē *Fluic.*

De ydachite // Ca. CI

Ydachites est lapis p'ciosus et colore fulu'. figura rotū. d' intra se bñs aliu; lapidē c' crepitū lonoz' est q̄ ius tynniū illū nō interioꝝ lapillū s; spūm qñdā interioꝝ sapiētes dicāt vt di. *Dyal.* h' lapis exudar aquā ita vt videat' intra se fōranā scaturiginē punere. Et qñdā dicūt hūc eē lapidē q' d' enid' os. qre sup' eod.

De yerachite // Ca. CII

Yerachites est lapis q' gestat' ab homie n̄ moꝝ dei a muscis nec apib' infestat'. vt di. *Dyal.* et credit' valere contra venenū.

De zimiech // Ca. CIII

Zimiech est idem q' lapis lazurij. et est lapis v' pena ire. vñ fit lazuriū. vt di. in lapid'. Est autē lapis iste tāto melioꝝ q̄nto color celesti ē similioꝝ. et b; quedā corp' puscula q̄ si aurea inferta. ille autē q' est subalbid' plus b; trestreuitatis. et iō nō ita p'ciosus. diuissime pot' suari sine corruptione. Valer' p' multas passiones et p'rafuncopim ex fumis melācolicis. si debito mō deē parietū. Nunq̄ autē d' dari nisi p'us subtilissime p'erat' et multonēs abluat'. et signuz est p'fecte ablutionis qñ aqua in q' abluat' pa-

rum aut nihil colorat'. miro autē mō purgat et soluit q̄rtanā. nec debet dari cū decoctione qz descēderet vsq; ad funduz sed añ vel post detur. et hoc cū sero l' aceto vt habet in *Plat.* et sicut ex lamis ferreis fit cerusa sic fit lazuriū ex argēteis cū aceto. lapis autē lazurij sepe inuenit in mineris argētiū et aurifodis et in suis venis sepe saphiri et iacici et p'iles lapides blauer inueniuntur. vt di. *Dyal.*

De zingnite // Ca. CIII

Zingnites lapis est vitrei coloris q' gestat' in collo valz p' niculopā. et sangnē stringit et mentis alienatoꝝ repellit. et si tenet ad lignū accēsum extinguit flama ei'. vt di. *Dyal.*

Incipit liber. XVII. De arboribus et herbis et earum p'prietatibus.

Distinquaz adiuuante deo cōplet' est liber l' tractatus de p'prietatib' rez que in ira inuiscē' generant'. s; lapidib' et gēmis ac metallis et alijs q' nascunt' in ire venis. dicendū est breuit' de arborib' et herbis et fructib' ac semib' q' ex eis mediātib' radicib' p'creant'. solū mō autē de ill' arborib' et herbis aliq' sunt h' dicenda de quoz noib' fit mentio in sacra pagina in textu l' in glo. et h' p' poterim' faciemus p'ordinē alpbabeti.

De arboꝝ // Ca. I

Arboꝝ ut di. p' si. li.

Arboꝝ ut di. p' si. li. xvj. ca. v. ab aruis nomē sumpsit. eo q' adherere ire fixis radicib' cōsuevit sicut herba. vñ qz ei filia sunt q' ad ortuz qz ex vno gignitur alter. nam dū sementem in terraz ieceris quasi herba p'us pullulat et erumpit. De hinc p'fecta surgit in arboꝝ et q' d' infra breue t'pis spaciuz herba videbat' indu rat i arbuſtam. i. in arboꝝem nouellā et tene ram p'ualeſcit. et ē dicra arbuſta q' si arboꝝ balſta. nā arbuſtum d' loc' vbi arboꝝes p'creſcunt et vbi salices saliciū. et carectū vbi carices. vt di. *Isidorus*. In libro autē aristoteli. de vegetabilib' ponunt' iste arboꝝ et plantaz p'prietates

Dicit ei q̄ in arborib⁹ ⁊ plantis est vita. i. vegetabilis v̄tus quē admodū in aialibus. sed differētiā q̄ in plātis ē occulta. in aialib⁹ manifesta p̄fecta. s. ⁊ cōpleta. arbores ei nō mouēt motu volūtario nec p̄gressiuo sicut aial. nec mouent s̄m appetitū ⁊ delectatōz et tristitiaz sicut aialia. q̄zuis alit̄ senserint aliqui p̄bi vt anarag. ⁊ alij quos redarguit **Aristo.** Vita itaqz vegetaria ē in plātis p̄ quā fit attractō humoris ad ipsi⁹ arboris l̄ plāte nutrimentū vel p̄seruatōz. sed nullaten⁹ h̄z sensitiuam aiaz. v̄n nō dolet q̄n insciat. nec delectat q̄n nutrit et cibaf. nec vigilat nec dormit nec spirat vel expirat. nec subiacet alijs p̄ditionib⁹ q̄ sunt p̄prie sensitivae. nec generat arbor nec generat p̄seruū cōmixtionē. sed in se h̄z rōnē feminale p̄ quā h̄z ex se p̄ducendi potentiaz simile sibi ⁊ suā spēm p̄seruandi. sed hanc potentia non p̄t p̄ducere in actū nisi ab extrinseco adiuuet. s. a t̄pibus anni. Indiget ei h̄yeme ad humoris seminalis aggregatōez. Indiget ⁊ vere tempore ad eiusdē emissionem q̄z tūc nec est vehemēs frigus ⁊ gelans p̄lex primens nec calor vehemētur adurēs semē ac corrupens. Indiget etiam sole resoluēte p̄tes ipsius cōstrictas a p̄cedente frigore. vt calor ingrediēs segreget humorē seminariū a nutriuuo. Indiget etiā terra plus q̄z aliud generans. q̄ ex terra est materiale p̄ncipiūz sui nutrimenti sicut p̄ncipiū generatōis sue est a sole sicut a causa efficiēte. et idē vt ait **Aristo.** in libro de plantis. Terra est mater ⁊ sol est pater plantarū. q̄z terra nutrit more matris. ⁊ sol efficit more patris. Quidā vero cōsiderantes in arborib⁹ et plantis generationem. cibationem. augmentationē. durationem ⁊ ex radice annuā renouationē ⁊ nullā penit⁹ per v̄tinā vel secessum eiectionē putauerunt plantā animalī p̄fectiores. Sed hoc reprobat **Aristo** dicens. q̄ arbor que est alligata terre nō habet motū ex se. nec ex suo toto. nec ex suis partib⁹. nec habet formā determinatā in suis partib⁹. ita q̄ diuerse partes determinent diuersas opationib⁹ p̄ formas diuersas. vt oculus in animalī ad videndū et auris ad audiendū. nec habet aiam p̄fectam imo nō habet nisi partē partis anime.

id est animā vegetatiuāz. sed animal habet opationes plures ⁊ nobiliores q̄z planta. id animal nobili⁹ est omni plāta. Diuersificatur aut arbor quo ad substātiāz v̄turē ⁊ operationē. Nam vt dicit **Aristo.** lib. de vegetabilibus. ca. ij. Quēdā arbores habent gummi ⁊ resinam. cui⁹ ratio est q̄ humor supabundans a calore totalit̄ nō digeritur. nec etiam totalit̄ a regimine nature dimittit. et ideo de pellit ad exteriora. et ibi a frigido aere circumstante infrigidat. Itē quēdam habēt nodos q̄z illis mediantib⁹ p̄tes successiue generate adinuicē colligant. Item habet venas id est rimulas in quib⁹ naturalis būditas custoditur ⁊ a terra ad p̄tes singulas derivat. Itē habet ventrē id est medullā in quo fit humoris decoctio ante q̄z transferat in substātiāz foliorum fructuū vel ramorū. vt dicit idem. Item corticē habet ad interiorē ligni defensionem. q̄z quod facit coriū vel cunū in corporis animalī superficie. hoc facit cortex in arbore. vt dicit **Aristo.** Item habet generalit̄ lignūz siue truncū. vt dicit **Aristo.** ⁊ est dictū s̄m **Philosopho** q̄ incensum defacili in lucē sit cōuersum. vnde ⁊ licus dicit eo q̄ p̄sentib⁹ p̄stet lumē. Lignum itaqz est p̄ arboris forior ⁊ solidior ⁊ substāntialior que a radice exiēs vsqz ad summitatē ipsi⁹ arboris se extendit. Et habz quēdā intrinseca vt medullaz ad quā est recessus nature cū subtrahit humor cibaf extrinsecus. sicut in cibatione animalī quando deficit nutrimentū in mēbris ad sanguinez existentē in venis cōtinue fit recursus. vt dicit **Albu.** ⁊ exp̄sse **Auicēn.** et **Constanti.** Habet insup quēdam extrinsec⁹ sibi annexa arbor. vt corticem ramos folia flores fructus et summitatē. Et ibidem dicit **Aristo.** corticem habet ad omniū interiorūz defensionēz ramos ⁊ virgas ad sui dilatationēz. folia ad fructuum nouellorūz p̄tectionem ab extrinsecis corruptelis. fruct⁹ ad sui speciei conseruationem. rotūditatē siue rotūdam summitatē habz arbor in suo cōplēmeto q̄si figurā colūnalē. que vtiqz vt dicit **Albu.** et accidit p̄p̄ vniformē extensionē humoris ad p̄tes laterales. ⁊ vniformē caloris digerentis humores in tota sui substātia actionē. Habet ad huc

omnis planta vel arbor radices, et in radice multiplicat nodus, radicem quippe loco ovis que medietate trahitur humor ad totam substantiam arboris nutriendam, nodi vero sunt filices nervis in corpore animalis, quod pillos nodos pres ad invicem continuabiles colligantur. Item arbores habent quasdam pres superfluas que non sunt pres determinate a natura nec sunt necessarie ad esse plante et habent esse in arbore sicut pili et unguis in corpore. Et ideo cadunt folia et fructus ab arboribus, scilicet propter subtractionem humoris sicut cadunt pili de corpore animalis, et hoc accidit, quia quando humor nutritivus minus est sufficiens subtrahit ipsum natura ab huiusmodi partibus non necessariis ne deficiat in necessariis, et ideo cadunt generaliter ab arboribus tempore hyemali, remanent tamen in aliquibus ut in buxo et consimilibus, vel propter sufficientiam humoris, vel propter humoris viscositatem et ligni compactiorem et soliditatem. Item arbores que rara subam et porosam sunt habentes citius a suis foliis depauperantur et maxime quando humor nutritivus liquidus est atque paucus. Bisferunt autem arbores in multitudine suarum partium et paucitate, in magnitudine et puitate, in fortitudine et debilitate. Cuius causa est humor qui in aliquibus magnis arboribus est laetis, ut in sicibus, et humor talis abilis est ad se deferendum in latum et in longum. In quibusdam vero est piceus viscosus et insufficientis ad extensionem, eo quod pres adberet ad invicem ad modum piceis, ita est causa puitatis et paucitatis in parvis arboribus et plantis, talis autem viscositas non est causa debilitatis in plantis et arboribus, nisi fuerit diminutus calor insufficientis et imperfectus. In quibusdam etiam arboribus est humor acutus calidus et sicce complexionis et hic in quibusdam est causa fortitudinis et vigoris, calidus enim est levis et subtilis et penetrativus et ideo talis humor se extendit et crescit arbor in magna quantitate. Item in partibus arborum attenditur equalitas et similitudo, quod equalitas in quantitate et similitudo in figura causatur ex abundantia materie cum equalitate caloris agentis, et oppositum a causa opposita causatur. Eodem modo attenditur in eis raritas sive spissitudo que raritas accidit propter insuffici-

entiam caloris ad terminationem humoris, spissitudo autem accidit propter sufficientiam caloris ad condensationem humoris et eius terminationem. Item differunt arbores et platee in modo fructificandi, nam quedam ut ibidem dicitur Aristoteles, producunt fructum super folia sua, et hoc accidit propter fortitudinem fructus et indigentiam caloris solis digerentis humoris ipsius, quedam vero sub folijs, et hoc accidit propter debilitatem fructus ne ab excellenti calore vel frigore corumpatur, et quarundam fructus est suspensus a stipite suo, id est prope stipitem, et hoc accidit propter insufficientem humoris et insufficientem calorem ipsius ad extremitates expellere non poterit. Item omnis arbor generaliter habet radicem que est medietas inter corpus plante et terram a qua cibatur unde et radix vite plante dicitur secundum grecos quia causam vite plantis adducit. Item et stipitem a radice immediate precedentem et hoc fuit necesse, ut dicitur Avicenna, propter corporis platee vel arboris sustentationem unde assimilatur stature corporis animalis omnia membra corporis sustentans, unde est stabile fundamentum arboris sustentans ramos et fructus eius. Item in duro stipite habet medullam mollem quam ut dicitur Aristoteles quidam vocant arboris matricem quia in ipsa seminariis humor platee nutrit, ut fetus in matrice, quidam vero vocant arboris viscera, quia in ipsa separatur purum ab impuro sicut fit in animalium intestinis, quidam etiam vocant eam cor, quia ex ea procedit motus vite vegetabilis, sicut vita sensibilis procedit de corde cuiuslibet animalis. Item cornicem habet omnis arbor ad suam terminationem et interiorum defensionem ex humore subtili extracto ad exteriorum et propter calorem aeris de sicco sic lignum interius ex humore grosso sicco essentialiter et accidentaliter humido preceatur, ut dicitur Aristoteles, et Avicenna. Item arborum sicut et plantarum quedam sunt domesticæ et ortenses, quedam vero sunt siluestres, arbores vero ortenses sic sunt plante si non fuerint culte erunt siluestres, ut dicitur Aristoteles, et hanc arborum quedam faciunt fructum et etiam oleum propter humorem vinctuosum et aereum sufficientem et quedam non, propter talis humoris defectum, et in quibusdam cito folia cadunt propter humoris rarum non vinctuosum cito siccabile, et in quibusdam non propter causam contrariam

Ite sicut est diuersitas arborum et plantarum in magnitudine et puritate sicut est diuersitas in pulcritudine et deformitate. nam eis accidit pulcritudo propter equalitatem materie et elegantem primum ordinationem et calorem sufficienter agere et extendentes materiam in rectam et debitam naturam dispositionem. Deformitas vero causatur ex contrario in arboribus quam in plantis. **I**te differunt in bonitate fructuum et multa malignitate. et hoc accidit propter maiorem humoris materialis dulcedinem vel minorem vel propter calorem magis vel minus correspondentis materie vel humoris materialis debitam proportionem. **I**te dicitur ibidem **Aristo.** quod arbores et plantae siluestres magis fructificant quam ortenses. et hoc ut dicit **Albu.** accidit propter maiorem abundantiam humoris parum vnicuosi et nobis de facili cedentis diuisioni expulsionis et in sublimi fructus uersioni. nihilominus tamen fructus ortenses sunt meliores simpliciter quam siluestres. ut dicitur ibidem **Aristo.** et ratio est ut dicit **Albu.** maioris humoris vnicuosi aerei vel dulcis abundantia quam in materia fructuum ortensiuum perfectius inuenitur. **I**te consideratur arborum diuersitas sicut plantarum ex loci diuersitate in quo crescunt. nam quedam in locis aridis crescunt et siccis. et ille sunt minoris quantitatis. propter defectum humoris. quodammodo in locis humidis fluuiabilibus et maritimis ac stagnosis. et ille sunt lentius maioris quantitatis. nam ille qui crescunt iuxta ripas marium salis non multum crescunt propter abundantiam arenarum et humoris attracti nimiam siccitatem. iuxta tamen mare rubrum fallit. ut dicit **Aristo.** ubi arbores sunt magne. et hoc ut dicit **Albu.** propter abundantiam humoris et caloris. **I**te attenditur diuersitas in foliorum et florum variatione. nam quedam habent folia aspera. scilicet propter dominium terrestritatis et siccitatis. quodammodo leuia propter equalitatem aquee humiditatis et proportionem debitam caliditatis. folia etiam habent quedam scissa et tamen lata ut vitis. quod accidit propter dominium terrestritatis et proportionem viscositatis et in equalitate caloris materiam inequaliter extendentem quia in talibus humoribus vnicuosis et viscosis transit in materiam fructuum. aquosus vero et terrestris in materiam transit foliorum. ut dicit **Albu.** **I**tem variantur arbores et plantae extremitatum primum suarum varia figuratio. nam quondam extremitates

sunt pyramidales et acute. ut patet in spinosis in quibus calor subtilior est humoribus velocius attrahit ad exteriora et illi deficcando conuertitur in acumen. grossior vero propter coniungit cum stipite et radice. ut dicit **Albu.** contrarie autem figure ex causa contraria generantur. et hoc idem patet in fructibus qui ut dicit **Aristo.** sunt diuersorum modorum non enim sunt omnes angulosi. id est figure angularis neque omnes super rectam lineam sunt protensi imo quidam sunt circulares propter equalitatem materie humoris et equalitatem actionem virtutis agentis et caloris pro quem materie partes equaliter extendunt. et a medio usque ad circulerentiam uniformiter protendunt. **A**ngulares vero ex causa contraria simpliciter oriuntur. **I**te variantur in coloratione diuersa. nam tamen fructus quam flores. tamen rami quam stipites in arboribus variantur ut dicit **Aristo.** **E**t humoribus eius frigidus terrestris melancolicus nigrescunt et vilescunt. ex humido et frigido albescunt. ex calido rubescunt. et sic de alijs. ut dicit **Albu.** subtili enim differentia dominans humoris et agentis caloris sublimam digerentis in predictis omnibus saporum differentie generantur. **I**te differunt tam arbores quam plantae in fructuum maturatio. nam quidam maturescunt cito ut dicit **Aristo.** sicut mora et cerasa. et pistia. et hoc accidit propter sufficientiam caloris. potens super humidum. maturandum et digerendum et obedientiam humoris actioni caloris nullatenus resistentis. quodammodo maturos habent fructus tardius propter grossitatem humoris aquosum inobedientis et insufficientiam caloris digerentis. et hoc accidit potissime in arboribus qui sunt siluestres. **E**adem est ratio quare quodammodo arbores cito frondescent et quedam tardius. cito enim emittunt folia propter abundantiam humoris aquosum indigesti non vnicuosi sed fluidi et de facili se extendent. ad arboris siue plantae extremitates. et ex contraria causa contrarium accidere consuevit

De arbore aromatica **Ca. II**

Arbore aromatica

Aliqua habet aromaticitatem in conice aliqua in flore. aliqua in fructu suo. ut patet in cinamomo quod est cortex. et in mace quod est flos eius in muscato quod est fructus. **E**st autem causa aromaturatus. ut dicit **Albu.** siccum terreum subtile comixtum subtili aqueo et firmo eius dominium

magis in vna pte arboris q̄s i alia ē vna p̄s
 magis aromatica q̄s alia. alia v̄o arbor ē tota
 aromatica p̄m omēs sui ptes vt arbor balla
 mi cui⁹ singule ptes sūt odoris fragrātia; re
 spirātes. vt post dicit. Inter aromáticas v̄o
 plātas et arbores quedā grana in qb⁹ ē rō
 seminalis pcreant. quedā p se ex cōpetēti cō
 mitione elemētoꝝ pducunt. quedā ex radi
 cis vel stipitis plantatōe multiplicant. q̄dā p
 insertiōe surculi in trūco eē debitū sortiu
 tur. vt di. **Albu.** Inter oēs arborū insertiōes il
 le sunt magis laudabiles q̄n similia silibus
 inserūt. vt di. **Aristo.** qd̄ dupl̄r intelligit vel i
 plātis p̄similis sp̄i vt insertio sic⁹ in ficū. vt
 nis in vitē. vel de illis q̄ h̄nt humorē p̄porio
 nabile inter surculū et truncū cui inserit. ita
 q̄ humor vni⁹ sit apt⁹ ad aliū nutriēduz. sic
 q̄n surcul⁹ piri in trūco mali inserit v̄ econ
 uerso. Itē notabile ē q̄ surcul⁹ insert⁹ alteri
 trūco totā v̄tutē trūci in suā v̄tutē p̄uertit et
 trāsmutat qualitātē. si enī fiat insertio oliue
 sup radicē siue trūcū bete v̄tus oliue descen
 dit in v̄tutē betbe et indurat eā et facit eaz du
 rare p̄ aliq̄d tps. et tandē humiditātē ibi exis
 tentē ad se attrahit et trāsmutat in suā simili
 tudinē aut p̄uertit. vt di. **Albu.** sup finē p̄mi
 libi. Itē dicit idē. nō pueniunt de facili ex se
 mine malo plāte bone. nec ex bono semie v̄
 radice arboris male. q̄suis i aialib⁹ sepi⁹ cō
 trariū videat. cui⁹ rō est. vt di. **Albu.** q̄ plau
 ta est terre affixa et vni⁹ forme recipit a tra nu
 trimentū. **Italia** v̄o nō sic p̄t varietates cō
 plexionis et etiā p̄pter p̄trarietate appetit⁹ si
 ue appetibilis volutans. et iō aliud ē in aiali
 bus aliud i arborib⁹. Itē in oī genere arborū
 sic est q̄ p̄ culturā debitā siluestres p̄uertun
 tur in ortēses. et ponit **Aristo.** ibi exēplum q̄
 amigdali amari p̄ culturā efficiunt dulces.
Sitr et malagranati acidi mediocres. **Dic**
 etiā q̄ arbor h̄ns grossū comē cito fit steril.
 et **haccidit** vel p̄pter defectū v̄nctuosū hūo
 ris q̄ est materia fructuū. v̄l p̄pter duriciē cor
 ticis p̄hibētis euaporatōz grossi q̄d i arboze
 est nociuū. s̄ dic̄ ibidē q̄ si scindat radix ei⁹ et
 illi scissure lapis imittat rursum secūda fiet. c⁹
 rō est vt di. **albu.** q̄a p̄ istā scissurā fit nociui
 grossi euaporatō et calorū sol̄ vel aeris circū

stātis introductiō cui⁹ v̄tute fiet ip̄i⁹ hūoꝝ
 corrupti p̄suptio. Itē d̄ ibidem amigdala et
 malagnata mutāt a malicia p̄ culturā. **Itā**
 malagnata stercore porcino fumata et aqua
 dulcī rigata meliorāt. c⁹ rō est vt di. **albu.** q̄a
 p̄ caliditatē et siccitatē h̄ simi supfluitas aq̄
 sa rep̄m̄ in gnatis. s̄ ne p̄ excessū caliditatis
 et siccitatis simi p̄uertat fruct⁹ i amaritudi
 nē. cōperit apponere aquā dulcē caloris et sic
 citatis d̄niū t̄pantē. **Sitr** amigdali vt d̄ ibi
 dē clauis p̄fire gūmi p̄ multū tps emittit et
 aquosa; supfluitatē impediētē generationē
 v̄nctuosū hūoꝝ q̄ est materia fructuū. et ita
 p̄bec a sua malicia alterāt vt di. **albu.** Itē ibi
 dē arbores et plāte siluestres p̄ artificium et
 culturā sūt ortēses fructifere et fertiles. ad h̄
 aut vt siluestris plāta fiat fructifera v̄l alte
 rei in bonitatē a malicia multū p̄fert locus et
 labor in colēdo et maxie tps āni in q̄ plātaf.
 sicut ibi di. **Aristo.** et ponit exēplū d̄ boleno
 id est iusquiamo. q̄a qd̄ ē natū i p̄sia est p̄ni
 ciosū s̄ trāsmutatū et trāsplātātū i egiptū et i
 bierl̄ s̄ sit comestibile. et **haccidit** vt di. **albu.** q̄z
 p̄ t̄pamētū loci a dist̄pantia ad mediū reuo
 cat. Itē tali trāsmutatōi maxie coopat tps.
 vt di. **Aris.** arbores q̄ indigēt plātatōe plāta
 tur p̄les i vere. et h̄ p̄ t̄pantā caloris et hu
 miditatis p̄fortūū caliditātē et hūiditatem
 arborū et plātarū. In h̄yeme v̄o pauce p̄pter
 supabūdantiā frigiditatis et hūiditatis. s̄ i
 autūno p̄pter frigiditātē et siccitatē. paucissi
 me v̄o in estate p̄ ortū stelle canicule. et h̄ p̄
 p̄ter d̄niū caloris et siccitatis p̄sumētūz hūi
 dū naturale i plāta et p̄cipue in radice. In egi
 pto v̄o sel̄ in anno fit plātatō q̄n s̄z terre il
 lius siccitas t̄pat ex fluxu nili. vt di. **Aristo.** et
Albu. Itē ibidē d̄ q̄ arbores diuersimode p̄
 ducūt frōdes suas. **Itā** q̄dā ex radice q̄dā ex
 stipite. quedā iuxta terrā. q̄dā in ramis et v̄
 gis iuxta sūmitatē. q̄dā in medio. Cā diuersi
 tatis h̄ in p̄ducēdo ē diuersitas hūoꝝ aq̄si
 subtilis lenis et nō v̄nctuosū q̄ est materia fo
 lioz. et eqliiter nō abūdat i oib⁹. et opatio ca
 loꝝ ē dissilis i diuersis. et iō dissit̄ ex illo hu
 more p̄ducūt frōdes. s̄itr q̄dā fructificāt sel̄
 in āno et q̄dā pluries. et nō maturāt fruct⁹
 plūmi s̄ crudi remanēt et indigesti. q̄z p̄pter

vicinitatē byemis calor nō sufficit ad matu-
randū. sel aut fructificare pfecte magis ē cō-
suetū. qz semel in anno semē colligūt. 7 semel
sufficit calor ad extensionē bū oris 7 ad extre-
mitates arboris 7 ad pueriōz ei⁹ in subam
fruct⁹ 7 ei⁹ cōpletā maturatiōz. Itē qdaz ar-
bores sūt fertiles p mltā tpa ppē abundantiā
caliditatis 7 bū oris vnctuosi sicut fic⁹. 7 qdā
vno anno fructificāt 7 alio reqēscūt vt oliue
cui⁹ rō est. qz in sequēti anno reficiūt restau-
rādo sibi humorē. tātū enī emittūt vno āno
ad subam fruct⁹ qntū reqūt secūd⁹ annus
ad bū oris restauratiōz. licet mltos pducant
ramos tpe refectiōis. modicū tñ tūctēpis p-
ducūt fructū. Itē qdā arbores sūt fertiliores
in iuuetute qz senectute. qā i iuuetute pl⁹ ab-
undāt i calore 7 bū ore. que dā vō econuerso
pl⁹ fructificāt in senectute qz i iuuetute. c⁹ rō
est vt dicit Alber. qz i iuuetute pl⁹ abundāt
de bū oritate qz natural calor possit digerere
7 ita fit inobediēs calor. i senectute vō mō-
rat humor 7 fit obediēs digestiōi caloris. 7 h
p3 in amigdalīs 7 puris sic exēplificat ibi arif.
Itē di. Aristo. qz tā arbor qz plātaz siluestri-
um 7 orēs sū diuerſitas discerūt p masculos
7 feminas. qz arbor mascula ē spissior. durior
7 dēsior 7 ramosior qz femina et sicior 7 fru-
ctus ei⁹ breuior 7 maturior. et folia diuerſa
et surculi quoz oim rō est vt di. Alber. Qz
masculae arbores pl⁹ abundāt in calore et sic-
citate qz femie qz ptes masculae vebementer
pstringāt ad inuicē 7 faciūt arborē spissiorē
Intēlio ei caloris multiplicatis bū orē et extē-
dētis in ples ptes fac ramosiorē. sicut etiā in-
tensio siccitatis psumētis bū orē efficit sicci-
orem. Soliditas et 7 strictura venaz arbo-
ris masculae pibet humorē mltū emitti ad
vnū locū arboris siue plāte. vt reuertatur in
subam fruct⁹. 7 iō fructū bz breuiorē. folia si-
militer bz diuerſa a femia. qā aspiora 7 mō-
ra ac strictiora ppter dūū siccitatis. similiē
7 surculos duriores bz qz femia. 7 ppē ma-
iorē bū oritatē extēdētē in femia magis qz i
mascula. Itē di. Aristo. Qz si folia vt puluis
folioz vel cortex masculae palme. folijs femie
cōponant vt cohereāt cit⁹ maturabūt fru-
ctus femie 7 pibebūt casū folioz 7 fructus

donec cōpleta fuerit digestio Et h⁹ rō est vt
dicit Alber. qz mascula palma mediante ae-
re deferēte auget calorē femie. qz mediātē ex-
citāt calor ei⁹ ad opationē digestiōis. quaz
Aristo. pepēsīm vocat i lib. metab. Itē dicit
Aristo. qz discernit mascul⁹ a femia p pullu-
lationē velociorē folioz. pus enī pullulat qz
femina ppē calorē foriorē. et etiā p odorē. qz
mascula pl⁹ odorat qz femia ppē maiorē sū-
tilitatē sumi sicci resoluti a mascula 7 nō a fe-
mina. Itē di. Arif. qz vētus defert odorē ma-
sculi ad feminā 7 maturabūt cit⁹ ei⁹ fruct⁹
simulqz coberebūt ptes scz fructuū femie ad
maturationē qñ folia masculi iūlla scz i femi-
na sūt aprebēsa. Sic etiā alber. qz folia ma-
scule palme iūcta folijs femie ita ad inuicē
coberebūt qz vix poterūt sine scissura ab inui-
cem separi. Itē dicit dē Arif. qz fic⁹ siluestres
pferūt ficub⁹ orēs sū. qñ ex opposito cōplan-
tant. qā siluestres sūt calidiores et sicciorez. 7
iō excitāt calorē ortensū 7 pfortāt. Itē bū or-
sicc⁹ siluestris resolut⁹ 7 delat⁹ ad radicez fi-
cus orēs sū ipm nutrit 7 pfortat. Silr dicit ibi
dē Aristo. qz balaustia qz est flos malignati.
sed bic ponit p arborē scz malignata: oliuis
pferūt si cū eis plantēt eo qz balaustie abun-
dant i calore pueniēte nature oliuaz. Nec b
pprietatib⁹ arbor 7 plātaz paxim⁹ d vbi
Aristo. li. i. vegetabiliū. et glo. alber. qz trāstu-
lit 7 exposuit eūdē In li. aut aialiu. xvij. dicit
Arist. oēs arbores qz fructificāt oī anno sūt
legnes. Arbores inqt qz nimiiū faciūt fructū
cito desiccant quoniā cib⁹ trāsit in semen. i.
humor nutritiu⁹ qz deberet nutrire trāsit in
materiā semialē. Alias ppertes notabiles
et insignes tā arbor 7 herbar 7 plātaz pos-
sum⁹ elicere ex vbi aristo. 7 alber. in lib. ij. ve-
getabiliū vbi dicit. plāta bz tres vires. nā a ter-
ra bz fixationē. ab aqz coadunatiōz. ab igne vō
psolidatiōz 7 pūū terminatiōz. ex aere et igne
bz raritatē 7 dilatatiōz ac extēsiōnē. fructuū
cōpletionē ac maturatiōz. Sine ei calore et
būdo aqsum nō terminat 7 finit. vt p3 ibi in
exēplo austo. nā later nō coagulat nec termia-
tur i esse latericeo sine igne ptes aqcas cōsu-
mētē. 7 terreas pter pūū gētē. Ex aere 7 aqua
piter 7 ex igne bz arbor raritatē 7 porositatē

ex aqua habet augmētandi possibilitatē. qz qd̄ omnino solidū est augeri non potest. vt ibidē dicit **Aristo.** et ideo lignū maximū et ponderosum non habet mergi in aqua. vbi modica pericula auri submergit aut lapilli. z hoc accidit qz lignum est porosum. z ideo p̄ aeris subintrationē intra poros supraque superficie habet ferri. ligna v̄o que sunt vltime soliditatis et cōpactionis sicut beben⁹ z cō similia. in aqua subito petūt fundū. vt dicit **Aristo.** ibidē. et. iiii. meib. vbi dicit. q̄ ex bebeno nigro expirauit aer. et ideo submergitur. Porosa at̄ z vinctuosa supenatāt qz multuz habēt aeritatis materiā p̄ aque superficie eleuantis. vt patet in folijs et plumis vt p̄nis z omnib⁹ vinctuosis. **Itā** vt dicit **Aristo.** Porosū est aque subam aereā subleuare z compacta dep̄mere. et iō rara et porosa aeris susceptibilia supenatāt. cōpacta v̄o z cōpressa inferiora petūt. et ad infima se pfundūt. Itē vapores terrestres z aquei p̄ calozē coagulati sunt materia herbarū z plātarū q̄ p̄mixta p̄ calidū igneū z p̄ virtutem stellarū recipiūt formas cōpletuas herbarū z plātarū. et h̄ q̄ ad semen et q̄ ad fructū. Caloz̄ itaqz inclusus in coagulato sic hūore ad plāte nutritur z attrahit aquā dulcē. cui etiā coopat̄ extrinsec⁹ caloz̄ solis. Actio aut̄ calozis exterioris cū p̄pria caliditate naturali digerit naturalē humozē in eodē loco z p̄uertit in subam plāte. **Uñ** s̄m **Aristo.** terra mōtuosa q̄a est dulcis dulcē p̄tinēs humozē. iō in illa cui⁹ nascuntē plāte z maturāt fruct⁹. **Itā** mōtes attrahūt humozē dulcē z subilē. q̄bus coopatur claritas aeris tā in attrahēdo q̄z in digerēdo. z fit cito p̄uersio illi⁹ hūozis in subam plante. vt dicit **Aristo.** Itē ibidē q̄ q̄nqz frigid⁹. scz aer frigidus fugat calozē ad interius terre z aggregātur pres ei⁹ cū aqueo humido et p̄ calozē dep̄sum a cōp̄imente frigidō ad iteriora decoquit̄ vapor sic coagulatus z i substantiā plāte p̄uertit et scindit̄ locus p̄ intentionē calozis et sic gredit̄ ex eo planta. **Item** q̄nqz aer mixt⁹ cū terra et cū aqua in fundo aque coagulāt̄ et p̄ actionē calozis terminātis et digerētis illud mixtū cōfusum generatur plāta vt p̄t̄z in neniphar z in alijs herbis

minimis q̄ solēt crescere in aq̄s z quaz folia tegunt aquā. et be nascunt̄ sursum nō expāse. tum p̄pter subtilitatē aeris et aque dulcis sursum eleuātis. tū p̄pter soliditatē terre radices inferi⁹ sustentantis a qua plāta recipit rigozē radicis z stipitis sustentatiōez in sua erecūde. Itē **Aristo.** ibi. in locis essentialit̄ frigidis et accidētaliter calidis vt in q̄b⁹ aqua calida fluit multoties nascit̄ planta. qz calor aque p̄trahit frigidū humozē ad superficie terre in locū mixtionis. vnde ex aere et vapore terreo cum humore aque imbibito p̄ calozē aque et stellarū in plāte subam coagulatur sed h̄ nō fit nisi p̄ multū tps. vt dicit **Aristo.** p̄pter calozē accidentalē nō cōuenientem generationis plāte. Itē ibidē dicit **Aristo.** qz plante comestibiles meli⁹ crescūt in locis lenibus et altis et calidis q̄z in his cōtrarijs quia in locis planis z eq̄libus abūdat humiditas z maxime q̄n dulce do adest z aeris teperies. similiter in locis bñ altis. qz ibi etiam puritas aeris et abūdantia humozis dulcis et p̄pter spongiositatē et vapore dulcēz attrahentiē. et iō in mōibus frequēter melior est fertilitas et meliores crescūt fruct⁹. in valle enī difficile mouet̄ aer. **Uñ** ex p̄calcatione ibi cito putrescit aer z vapor grossus. vñ seq̄tur praua digestio. **Hinc** est qz ibi inuenitur humoz̄ salsus. vt dicit **Albu.** aq̄ enī salsa gūoz est q̄z dulcis. vt p̄t̄z in exemplo **Aristo.** ibi dem vbi dicit. Quū positū in aqua dulci statim perit fundū. in salsa v̄o nabit. terrestre itare enī sua et grossicie poterit p̄odus ovi sustinere. et iō aqua dulcis facili⁹ attrahitur ad loca alta q̄z salsa. s. p̄pter suā depuratiōez subtilitatē et leuitatē. Itē **Aristo.** lutū ignitū id est firmū et tenax cito p̄ducit plantas vinctuosam p̄pter facile transmutationē tal lutū in vinctuositatē. vt dicit ibi **Albu.** Et ad hoc vt durabilis sit planta oportet vt habeat bñ digestū humozē et vinctuosum. vñ ille plāte que habent indigestū humozē supueniente frigiditate cito arescūt. vñ et caulis vltra trienniu⁹ nō durat. tñ si ei inseratur ex natura plante insite in stipite fiet decoctio z conuertitur in naturā insite. et durabit diu. Itē vt dicit **Aristo.** plāta crescit quādoqz ex lapide

solido & duro. nā aer inclusus in lapide nū-
tur ascēdere sed cū nō inueniat exitū liberuz
ppter lapidis soliditatē reflectit et mouetur
ad lapidis ptes & ex sua agitatōe calefit. cale-
factus aut aer attrahit sursum hūorē residu-
um q̄ est in lapide. & exit vapor cū humore il-
lo cū pua resolutōe p̄tū lapidis. et ex illo va-
pore & humore d̄ lapide ducto q̄nq; plāta
generatur adiutorio caloris solaris & aere
p̄ius calefactū vigoꝝantis ac digerētis hūo-
rem a lapide iam attractū & in subam plāte
transmutātis sed non diu durat planta talis
nisi terra circumstāte & dulci aqua irrigāte.
et tempore aere foueat. et hoc ppter hūoris
paucitatē. Itē **Aristo.** Planta si fuerit ppe
solem. id est. versus orientē citius nascetur &
hoc ppter sufficientias caloris. tardius vō si
fuerit ad occidentē ppter caloris elōgatōz
Item ibidē dicit **Albu.** ex temperie seruetur
cuiuslibet plante incrementū. si enī nimia fu-
erit humiditas oppilantē vie & poti per quos
deberet nutrimentū ascēdere ad arboris ex-
tensionē. Eodē mō si nimia fuerit siccitas cō-
stringunt poti et sic planta nō nutrit. Item
Aristo. Quelibet planta q̄tuor indiget. scz
semine terminato & sua specie pfecto & ma-
turo & a putrefactōe p̄uato. et pueniēt lo-
co. i. territorio generandi plāte p̄gruo. et aq̄
moderata humore scz t̄pato. et aere p̄sili scz
mediocriter t̄pato. quia vt dicit **Albu.** si aer
fuerit nimis calidus calor naturalis euapo-
rabit a p̄tis p̄tis. si nimis frigid⁹ suffocabit
plantā. p̄ma duo sunt necessaria ad plāte ge-
nerationē. secūda duo necessaria ad eius nu-
trimentū & p̄seruationē. Itē spēs & plāte me-
dicinales que crescunt in montib⁹ ad velle-
dum sunt min⁹ delectabiles. & ad digerēdū
fructus habēt duriores. et p̄ p̄p̄e vehementē
coagulationē p̄ calore agentē in hūiditatez.
et ideo tales fructus nō multū sunt nutriti-
les. vt dicit **Aristo.** quia vt dicit **Albu.** Quāto
planta est magis medicinalis tanto minus
nutrit. Item loca a sole remota nō erūt plan-
tarū multarū sicut nec animal secunditatis
multe est in talib⁹ locis. vt dicit **Aristo.** cui⁹ rō
est vt dicit **Albu.** quia illi q̄ sunt directe sub
septentriōe habēt diē cōtinue p̄ dimidiū an-

num. per reliquū aut noctem. **Ibi** ergo raro
crescit plāta vel animal. In estate enī nō po-
test ppter p̄tinuationē caliditatis. in hyeme
vero nō potest ppter p̄tinuationē frigoris. &
ideo dicit **Aristo.** Planta ibi generata non
habet vires foliū neq; fructū. ppter defectuz
caloris agentis in t̄pe anni. et ppter supflui-
tatem eius in alio. Itē **Aristoteles.** Plāta
multarū spinay multū habz de humore v̄n-
ctuosō. et cum se mouerit ille vapor v̄nctuo-
sus p̄ calorem p̄p̄iū cooperāte calore stella-
rum digerit et cōuertitur in subam plāte q̄
ei inseritur. Unde illā digestionē opat calor
vitalis in planta cum calore extrinseco cōpe-
tente & crescit planta insita gracilis & extensa
sursum. Unde p̄p̄iū est plante multum spi-
nose vt in ea fiat insertio plante alteri⁹ sp̄ei.
et hoc vt dicit **Albu.** quia habet multū hūo-
rem attractum ab exteriori calore v̄nctuosū
et ita p̄glutinationē expulsibile a calore iteri-
ori in pluribus locis. ita q̄ p̄s eius supior cū
expellitur est subulior & penetrabilior p̄ quā
potest aperire multos poros plāte et ipsos
ingredi. et ipsam incorpare & cōsolidare plā-
te inferiori. Ita planta que inserit. plantā si-
ue truncū cui inseritur trāsmutat in suā spe-
ciem. et nō ecōuerso. cui⁹ rō est. vt **Albu.** dicit
quia inferior planta mouet superiozē p̄ hūo-
rem et calore quē ei trāsmittit. sed supior hu-
morem attractū v̄terius digerit et decoqt &
in naturā suā cōuertit et postea virtutē suā
in inferiozē transmittit. et alterat illaz cui
inserta fuerit et conuertit eam in suāz natu-
ram et speciem Item quinq; sunt species ge-
nerationis plante. vt dicit **Aristoteles.** scz ex
semine et putredine. et ex humore aque et ex
plantatōe. et ex v̄nius in aliā insertione Itē
sunt arbores et plāte que p̄ducūt fructū añ
folia vt dicit **Aristo.** sicut ille q̄ habent multū
humorem v̄nctuosum materialē ad fructū
quē vt digesserit calor naturalis simul cū ca-
lore solari cito maturabit fructū. et ille hūor
v̄nctuosus abundās p̄hibet humore aq̄suz
materialē ad folia ne ascendat in folia aut p̄-
rumpat añ fructū in tali plāta. Itē quedam
citus p̄ducunt folia q̄z fructū. et p̄ ppter de-
fectum & paucitatē humoris v̄nctuosī et ab-

undantia humoris aquei materialis ad folia que calor solaris cui⁹ attrahit ad locum productionis foliorum. quod vnicuosum humor ad productionem fructuum. et ideo tardat maturatio vnicuosi humoris materialis ad fructum. et fit processio foliorum. **Itē** quedam simul produunt folia cum fructu ut ille que habet predictos humores multos et proportionabiles et calorem interiore cum exteriori calore solis in aere equaliter operantem in viroque et viruque scilicet aquosus in folia et vnicuosum in fructus equaliter expellente. **Itē** Aristoteles. Antiqui sapientes asserunt fructus et folia esse eadem. et folia non esse nisi propter fructum nec differre ab inuicem materia nisi secundum maiorem vel minorem digestionem aquam si et crudi humoris. Humor enim aquosus et subtilis cito attrahit a calore solis et cedit in folia. qui vero magis est vnicuosus et digestus cedit in materiam ipsius fructus. **Itē** dicit Aristoteles. qualique arbores sunt spinose non est de intentione nature plante substantiam generantis. sed accidit ex raritate arboris siue plate per quam attrahit humor frigidus parum coctus et exitens per illam arboris raritatem a calore solis in spinam coagulat. et fit in spina forma pyramidalis incipiens iuxta stipitem a grosso et lato. et in parte anteriori terminat in acuto. nam humor subtilis qui ad spinam est causa materialis elongatur paulatim a platea et in longum et acutum se diffundit. eodem modo faciunt omnes arbores quarum partes pyramidalis sunt figure. **Itē** arbores exteriori generaliter sunt virides. interiori albe. pars enim interioribus materiam appropinquantem ad albedinem et pars exteriori ad virorem. nam materia que attrahit ab interiori et expellit ad exteriora in cortice aliquantulum digerit et in virorem transmutat quia virore medi⁹ est color inter ruborem qui puenit ex perfecta caloris actione. et inter albedinem que puenit ex imperfecta. **Itē** Aristoteles. Arbores variant in figura. nam quedam sursum. quedam deorsum. quedam vero in hec tenent medium. Ille enim in quibus medulla viget humor subtilis que mouet et attrahit calor ad superiora pyramidatur. id est forma pyramidalis ad modum flame. que ascendit in comuni virtute ignea eleuatur. Ille vero in quibus medulla viget humor grossus et aquosus in

ferius depmunt et angustatur. Unde et ille per sua grauitate inferius mouetur et in grossum in parte infima coartatur. In quibus vero erit humor medius. et inter grossum et subtile temperatus. pars ascendet sursum et erit causa eleuationis. et pars deorsum que est causa ingrossationis. Unde secundum maiorem vel minorem digestionem illius humoris in radice et medulla solet magna apparere arbor in figura. nam necessaria est prima digestio in radice ad eius incrementum. secunda vero necessaria est in medulla propter completionem maturatorum dilatationem. et conseruationem. Et sufficit ista duplex digestio ad plantarum completionem. et tertia in solis animalibus reperitur. ut dicit Aristoteles. et exponit albu. **Itē** diuersificatur arbores in folijs et in ramis secundum multitudinem humoris vel paucitatem. et caloris fortitudinem vel remissibilitatem. nam si calor fuerit fortis et humor multus. multa in exitu erunt folia atque rami et e contrario. et secundum raritatem humoris abilis ad consumptionem et desiccationem. desiccantur ipsi rami. cadunt folia. remanebit arbor vacua atque nuda. et in contrariis modo contrario se habebunt. **Itē** ut dicit Aristoteles. non solum pyramidalis spine in arboribus. verum etiam eadem figura inuenitur in folijs et in fructibus. quia si meatus plante primo fuerint amplius et valde rari in principio humoris. et post siccitatem et frigiditatem constringantur. folia et fructus inferius ingrossabuntur. et in superioribus graciliabunt et pyramidant. et hoc propter attractionem leuioris partis humoris ad superiora vi caloris et repulsum humoris grauioris ad superiora. Contingit tamen etiam folium quod fructum sepius acui in extremitatibus et pyramidari. scilicet quoniam virtute caloris et raritate humoris superiorum particula leuigatur. et parte inferiore calida etiam exite humor in medio distendit. et sic substantia fructus vel folij in medio dilatat. et utraque extremitas propter diuinitatem ignee virtutis in comuni quodammodo ducit et subtiliat. et sic in pyramide transformat. **Itē** ibidem dicit Aristoteles. quod arbores et plante quedam faciunt flores ex humore subtili et puro existente in medulla. non tamen per omnia terminata nec digesta secundum ultimam fructus completionem. disposita tamen ad fructus productionem

quedā autē arbores ppter nimitiā hūoris vis-
cofitatē non habēt flores. qz ille humor non
potest subulari et ppter suā vinctuositatē
in subtilitatē fluidā dilatarī. vt p̄t̄ in ficu q̄
nō habet flores ex causa iā dicta quedā etiā
nō habent flores ppter humoris liquidita-
tem. q̄a nō potest in floris subam coagulari
vt patet in palma et similib⁹ vt dicit **Aristo-
teles.** z iō fm diuersitatē materie i qua diuer-
simode agit calor. diuersi colores in florib⁹
tam herbarū qz arborū generant. sed ista p̄t̄ q̄
non est p̄ntis negocij. et ideo de eis ad p̄sent
ppter tediū fore arbitror quietescendū **Tamē**
alias sup̄addū **Aristo.** p̄p̄ietates i fine. ij. li.
quas nō reputo cōtemnendas. **Dicit enim**
circa finē. **Planta** inquit habēs grossū cor-
ticem multū extendū in altitudine. et hoc p̄-
pter extensionē humoris z impulsū caloris
Itā grossitudo corticis humorē recipiēs. n̄
sinit illū defluere. nec etiā ppter suā densita-
tem p̄mittit calorem p̄ poros evaporare. ex q̄
necesse habet se diffundere et dilatare. vt p̄t̄
in pino in palma z in cōsimilib⁹. vt dicit **Aris-
to.** **Itē** ibidem. **Arbores** h̄ntes lacteus hūo-
rem magnā habēt vinctuositatē et calorem for-
tem in radice. et ideo resoluunt hūores p̄ qz
ad exteriora arboris et generāt gummi aliqñ
liquidi. aliquādo ex exteriori aere frigido co-
agulante in modū lapidis vel cōchule indu-
rate. et **h** accidit aliqñ ex frigiditate p̄stringē-
te. aliqñ ex caliditate liquidiores p̄tes edu-
cte et p̄sumente et grossiores cōpingente. sic
ibidē dicit **Alyredus.** **Itē** ibidē. **Arbores** q̄
dam alterant fm ipsi alterationē que i esta-
te virescunt. in hyeme pallefcūt. et tamen fo-
lia sua nō p̄dunt nec p̄iciunt. fore enim ha-
bent calorem in corpore. et ideo calor fugit ad
interiora arboris z etiā foliorū. a facie frigidi
aeris hyemalis. et ideo exteriora pallida et
glauca fiūt. tñ nō cadunt folia ppter viscosi-
tatem humoris et intēsam fortitudinē calori-
s. **Itē** ibidem. **Arbores** faciētes fructus in
principio faciūt fructus amaros. qñ scz no-
uiter sunt plantate. et in eaz fructu tūc dñat
amaritudo vel ponticitas sapor scz accedēs
ad amaritudinē **Cui⁹** causa est. qñ iam p̄ma
digestio accida est et pontica ppter hūoris

atracti grossiciem et terrestritatē et ppter
caloris digerentis paucitatē et debilitatē. z
ideo generatio talium fructuū est p̄ter dul-
cedinē. qz ipoz humor crudus remanet z in-
digestus. sed post p̄ortato calore. et augmē-
tato humore depurato. calor digerēs hūorē
ipm efficit sapidū atqz dulce. qz vt ibi subdit
Aristo. etiā amay in ignē missum dulcessit.
et hoc accidit fm **Albu.** ppter illā quaz reci-
pit a virtute ignis digerētis immutationē
Item ibidē. **In** locis acidis frigidis scz atqz
siccis aliqñ pducunt fructus dulces. quia ca-
lor innatus intra acetosum humorē inclu-
sus per calorem solis adiutus digerit illaz ace-
tositatē et cōuertit in dulcorē. et erit fructus
dulcis. qz uis acida sint folia et etiā extremi-
tates in qbus nō est tāta digestio et caloris
opatio. quē admodū est in fructu. **Cōtingit**
tñ aliquādo qz ppter supuenientēz nimitiam
adustionē ille fructus p̄m⁹ factus dulcis cō-
uertitur in amaritudinē propter superfluū
calorem z humoris residui paucitatē. **Item**
ibidem. **In** locis tēperatis et terris añ dies
vernales fruct⁹ celerius maturefcūt p̄t̄ ca-
loris sufficientiā et aeris exterioris dispositi-
onem temperatā. **Itē** ibidē quedam sunt ar-
bores que p̄mo faciunt fructus dulces. de-
inde p̄ncipi efficiūt et amari. sicut arbores
mirabolanoz. cui⁹ causa est vt ibidēz dicit.
qz arbor talis habet fructus magne raritatis
et in hora digestiōis cū sint meatus magni
et ampli sequitur calor sufficiens humorem
materialē ad fructū et maturabit fructus. et
ideo h̄mōi fruct⁹ in digestiōis principio
erit dulcis. scz post qz calor existēs in meatib⁹
cōsumētib⁹ hūorē inducit siccitatē. qz con-
stringit meatus et poros ita qz nec calor nec
humor potest ad locū fructus puenire. mu-
tantqz frigiditas et siccitas calorem z hūorem
ppter qd alterat fruct⁹ in ponticitatē eo qz
p̄hibetur ois ascensus siue accessus calidita-
tis innati et humoris p cōstrictionē i ductaz
a siccitate. z licet frigiditas vincēs i fructu
ppter defectū caloris. z erit fortis ponticitatis
p̄t̄ victoriā frigiditatis z siccitatis. **Sz** tādē
calor inat⁹ eleuat ad locū fruct⁹ z vigorat p
calorem solis. p̄t̄ qd vincit iterū frigiditatem

et inducit intēsam caliditatē et siccitates, et sic erit fructus amarus. In arboribus plantandis pariter et serendis etas lune marie consideranda est. Nam que plantantur in plenilunio recto vel in recto nouilunio minus ualescunt, et si ualuerint fructum faciunt uermiculosum, et fructus tunc plantate arborum cito putrescunt. Sicut et arbores que tunc de terra prescindunt minus durant, et cito a uentibus corroduntur, sicut dicitur in psalmo. Rorem que super pra. li. viij. de effectibus lune. Item in arboribus et eius fructibus est quoddam retinaculum que fructus adberet arbori, sicut feruntur per umbilicum adberet matri. ut dicitur in Costan. et illud retinaculum primo est debile et laxum et attractio humorum adhuc uicini, et ideo fructus tunc de facili excutitur si fortioris uentus impulsu tunc tepis arbor moueat, sed post paulatim calore humorum indurate forius adberet et fructus ita de facili non tunc cadit, sed in fine fructu maturato et ad debitam quantitate producto arefcit illud retinaculum uel putrescit, et ideo fructus de facili mouetur tunc ad casum. Et quanto arbor profundius figit ad radicem, tanto attrahit plus humorum, et si fructifera est plus abundat in folijs fructibus et ramis. Item arbor superfluis abscessis melius fructificat, nam transit humor in fructum que transiret in nutrimentum superfluum. Hec de natura et proprietate arborum in generali dicta nunc sufficiant.

De amigdal **Ca. III**

Amigdalus est arbor mature flores, et dicitur hanc amigdalus pro arboris et hanc amigdalum pro fructu. Unde quod dicitur. Sunt matura mora pyra, ficus amigdalum mora. Tunc hanc amigdalum le. inuenit pro fructu in sacra pagina. Item in. xvij. Sacra enim scriptura ut dicitur in Hiero. non uult se pro subijcere grammatice legi, nec uult illius arte regi. Item autem in. xvij. sic dicitur. amigdalum grecum est que latinum nomen longa uocat. Hanc nucem multi uocant que minoris nucem, de que uigili. Cum se nux plurima siluis induit in flore. Cuius est arboribus pro floribus se puectur, et ad poma inferenda arbusta sequena puenit. Hucusque. Item de amigdalum dicitur Aristoteli in li. de plantis. que indigent cultura et marie que sunt anti. uel si clauis proferuntur emittent quoddam gummi, et depura-

bitur humor in medulla que materia est ipsius fructus, et ideo plus fructificat amigdalum bene culte, que sunt anti. que nouelle. Duplice autem fructum fert amigdalum, scilicet dulce et amarum, ut dicitur in plantis. et dulcia amigdalum uelita sunt ad cibum amara uero ad medicinam, sunt ei calida et sicca. De dulci amigdalum dicitur dyasco. que si reces cum suo folliculo comedat prodest stomacho, sed caput granat, caliginem nutrit, uenerem accendit somnum facit, ebrietati resistit. Item dicitur ibidem que si uulpes comedat amigdalum morietur. Sepe ei quod medicinale est uoluenosum et mortiferum est alteri animali et e conuerso. Item idem. Fere tota arbor amigdalorum amarorum est medicinalis. Nam radix eius elixata siue cocta, et trita maculas uulnere tollit et purgat, fridum linita dolorum capitis mitigat, uulnera putrida mixto melle mundificat atque sanat, cortex etiam et folia sunt mundificatiua exterminatiua et sanatiua, oleum autem de amigdalum extractum uimes et lubricos in uentre necat, menstrua puocat et purgat. Plus ditate efficaciter uiuat, et aurium sanum mundat et desiccatur si tepidum aurum instilletur, ut dicitur dyasco. Item flores eius decocti in oleo caducos et letargicos excitant, cum melle tritu morsibus caninis obuiant, ulcera sanant, gummi quod de amigdalum erudat mixtum poro sanguine reijciens uiuat, et sic pro parte parum uel nihil est in amigdalum quod non conueniat medicinis, ut dicitur dyasco.

De abiete **Ca. III**

Abies nomen est arboris sic dicitur ab eundo eo que pre ceteris arboribus longe abeat et in altum altius se extendat. Cuius natura est ut dicitur in. li. xvij. que est ex parte terrenis humoribus, et ideo abilis est atque leuis. Ex abiete autem dicuntur abiegna ligna, uel alia que de abiete componuntur. Et abietari dicitur que aliqua de abiete opatur, ut dicitur in. fm. Aristoteli autem abies est arbor in altum se extendens plurimum habens raritatis in substantia et subtilis humiditatis, et ideo calor eius naturalis a solis calore fornicatur, et illa humiditate de facili eleuat et per sursum mittit, et sic ipsam in arboris substantiam puerres arboris alta facit. Est etiam arbor mire recitudois parum uel nihil habens toruositatis, et hanc pro-

virtutē caloris et equalitatē hūoris opatiōi
caliditatis obedientē. et iō directe sursum line
aliqua toruositate eleuat. q̄nis ei abies ge-
neret ex humore leui et subtili. illi in hūoris
supfluitatē reijcit natura ad ei⁹ supficiē. in
lignū et corticē. et ibidē a calore exteriori inui-
scat et in naturā resinē cuiusdā odorifere trās
mutat ppter eandē etiā viscositatē vinctuo-
sam ligno abiegnō incorporatā abies igni ap-
posita facillime inflāmat. Varijs insup edū-
ficioꝝ structuris abies accōmodat et maxie
pp̄ suā rectā altitudinē et formā pyramidalē
edificatiōi nauū vtilē adaptat.

De aloa

Ca. V.

Aloa arbor est aro-

marica q̄ in india generat. vt di. pa-
pial. Et est arbor odoris suauissimi
atq; fragrantissimi c⁹ p̄ticola vicetymia ma-
tis altarib⁹ adoleū vñ nomē extraxisse dicit.
Beligno aut aloes dicitur in plac. Aloes ē lignū
calidū et siccū qd recipit in magno flumine
babilonie cui iungit tygris flui⁹ padisi. vñ
a plurib⁹ credit qd p̄dictū lignū in padisi ar-
bores oriat et casu aliq̄ vel impulsu d̄ padiso
ad flumē indie deducat. habitātes aut iuxta
fluiū missis renib⁹ in flumē lignū intercipi-
unt et referuat vsui medicine. mliū est ei me-
dicinale. Lignū aut aloes ē triplex. vt dicit p̄stā.
in li. graduū. p̄mū est valde p̄derosū et qd ē
nodosū est valde aromaticū. et ē subamarū
saporis et subnigri coloris et subvsi et p̄tuo-
ni dentiu nō oīno resistēs. Dicit etiā qd cum
masticat statim odor aromatic⁹ videt attinge-
re cerebry et qdam mō replere. Secūdū gen⁹
est min⁹ p̄derosum nec adeo aromatic⁹
nec amary. Tertū gen⁹ ē subalbidū valde le-
ue nec est alicui⁹ saporis et pui odoris nisi sit
aliū de coaptatū. Sophisticat aut lignū alo-
es cū quodā ligno sibi sili in p̄derositatē et
nodositatē et modico aromaticitatē. et a qui-
busdā lignū aloes siluestris nūcupat. hoc li-
gnū p̄fricat cū plūbo vt color immutet. addi-
ta supfluitate aurū vt fiat aliq̄ntulū amary
et subvsum. et ponit in decoctōe optimi alo-
es cū musco vt fiat valde aromaticū. et licet
vt dix ab optimo discernat. cognosci in q̄

durissimū est et masticatiōi dentiu oīno re-
sistit et dū masticat sapor amary interi⁹ non
sentit. Lignū aloes stomachū p̄fortat. digesti-
onē pcurat et debilitatē cordis ac cerebri con-
fortat et singulariter p̄incopim et cardiacā
maxie passione iuuat. Itā p̄tra oēs cordis
passiones et debilitates ex frigiditate p̄ueniē-
tes valet vinū decoctōis aloes. s; q̄a vinū
inde fit amary modicū apponat et p̄delicatis
cū aqua rosacea vinū t̄p̄et. et tale vinū pote-
rit diu referuari. q̄a a ligno multū immuta-
tur. et sum⁹ p̄ nares recept⁹ infrigidatū ce-
rebri calefacit et debilitatū p̄fortat. Et vt lau-
des ei⁹ p̄cludā in oib⁹ corpis debilitatibus
subuenit et adiuuat si q̄s mō debito p̄ticiat
vuculq; plac.

De aloes

Ca. VI

Aloes etiā dicitur cuius-
dā berbe succ⁹ q̄ herba aloen appel-
lat. bec herba in india et phia et locis
alijs plimis reperit. et succ⁹ exp̄mit et ad ignē
decoquit. et post soli exponit et exicat. vt di.
plac. Aloes etiā tria sūt genera. scilicet citrinū. epa-
ticū. et caballinū. vt dicit plac. Et differunt iste
tres spēs in bonitate. nā bonū est caballinū
mel⁹ est epaticū. s; optimū ē citrinū. et discer-
nunt ex colore citrino et rufo. et p̄cipue cum
frangit puluis apparet ac si eēt puluis croci
et est eius suba clara maxie q̄n p̄frangit p̄ mi-
nuta frustra. et qd frangit ex eo min⁹ ē fendū et
min⁹ amary. Epatic⁹ vō aloes assilat epati
colore. colore eni h; epaticū. i. nigry et forami-
na qdā velut ora venay. obscuraz etiā habet
subam et nō clarā. et est amary q̄s est citrinū
Caballinū aut aloes nigry ē et obscur⁹. et seculē
tam h; subam et amarissim⁹ saporē et horri-
bilissimū odorē. Sophisticat aut caballinū
ita vt videat epaticū vel citrinū cū puluere
croci et aceto si decies in illo iungat et delicce-
tur. et tūc inouat ei⁹ color et odor vt citrin⁹
vō epaticū videat. discernit in q̄ cū frangit et
digitis p̄fricat. statim fendissimū sentit et ama-
rissimū iuenit qd nō est in epatico et citrino. oē
aut aloes q̄nto d̄ sua nata ē min⁹ amary et mi-
n⁹ fendū ē mag laudabile. Aloes aut q̄nis ex
nata sit amary. in mltiplē ē vtilē et saluifer⁹

Hā flegma colerā ⁊ melancoliā mūdificat. atq; purgat. mēbra neruosa p̄fortat. stoma- chum a viscolis humorib⁹ ⁊ nociuis euacu- at. caput a dolore releuat. quoniam fumosi- tas stomachi caput grauat. visum clarificat splenē ⁊ epar deopilat. menstrua puocat. in corpe discolorato bonum colorē generat. ab idrope corpe p̄seruat ⁊ in p̄ncipio curat. pul- uis ei⁹ cū melle dat⁹ lūbricos. i. vermes vē- tris necat. fluxū capilloꝝ p̄bibet. et a casu p̄- seruat. aritheticos iuuat. pruriginē oculoꝝ placat. mēbroꝝ genitaliū vlcera sanat. putre- dinē ouis ⁊ gingiuarū mūdāt. recēna vulne- ra sanat. consolidat. mundificat. et desiccāt. amarū est or̄ s; dulce stomacho. stomachū enī infrigidatū ⁊ debilitatū p̄fortat ⁊ digesti- onē adiuuat ⁊ p̄curat. s; oia de dyasco. ⁊ pla- te. et a uicē. excerpta sunt

De arundine **Ea. VII**

Arūdo est media

inter herbā et arborē. herba quideꝝ robustior et durior; s; arborē est fra- gilioꝝ. exteri⁹ plana ⁊ interi⁹ vacua et caua. nodosa. leuis. in paludib⁹ enurrita. ventis ce- dens. de facili manū ledēs. de arūdine dicit **Al. li. xvj.** Arūdo ē dicta eo q̄ cito arefcāt. i. in- diciis aut̄ stagnis crescit arūdines ex q̄z ra- dice exp̄ssum suauiſsimū succū bibūt. vñd et varro dicit̄ Indica non maḡ in arborē crescit arūdo. **Al. li. x.** ⁊ leuis p̄mit̄ radicib⁹ h̄ior. **Bul- cia** cui nequeit succo p̄tere mella

De amomo **Ea. VIII**

Amomum ut dicit

Al. li. xvij. est vocatū eo q̄ h̄z odo- rem veluti cynamomū. nascitur in syria ⁊ armenia. cui⁹ fructꝝ botrosū se- men reddit sibi p̄nextū h̄ns florē albū simile violē. ⁊ folia similia brone. odore etiā suo p̄- bono somnos suauiſicat. Amomū ē herba odorifera vt dicit dyasco. et ē coloris subruſi folia h̄ns piuncta ⁊ semia copiosa habēs ad modū violē florē albuꝝ. Est amomi triplex spēs q̄dā enī est armenicū. ⁊ illud ceteris ē nobilit⁹. sulū q̄dē coloris. s; odoris optimi ⁊ v̄ritus maxie ac valoris. Aliud ē q̄d crescit

in locis humidis ⁊ aq̄lis ⁊ ē lene tactu. sapo- rem exp̄mens atq; gerēs. Tertiu⁹ vocat̄ por- tici rulum nō longū. Est aut̄ eligendū q̄d ē recēs et albū. semie plenū sup̄ v̄gas purpu- reas exp̄allū maxime odoriferū ⁊ p̄derosū q̄d masticatū quodā acumie moroz linguā **Al. h̄ns** colorē nō partū nō diuersum vt di- cit a uicē. ⁊ dyasco. **Omne** amomū habz sim- eolde autores v̄ritē calefaciēdi et etiā desic- candi. ic̄nib⁹ scorpionū occurrendi. sua deco- ctione in aq̄ oculos fouēdi ⁊ a suis dolorib⁹ releuādi. habet v̄ritē dolorē viscerz sedādi. et ventositatē extenuādi ⁊ mēstrua puocandi cui⁹ elixatura siue decoctio sumpta h̄z v̄rit- tem freneticis subueniēdi. epaticos adiuuā- di et etiā podagricis succurrēdi. i. oib⁹ siqui- dez nobilib⁹ antidotis et receptionib⁹ ⁊ me- dicinis solet amomūz sepi⁹ adhiberi. q̄zuis loco ipsi⁹ multi aliā herbā amonidē seꝝ ei q̄ dem in colore similit̄. sed in odore et v̄ritate pe- nitus disparē apponere sunt p̄sueti. vt dicit **Aluicenna**

De aneto **Ea. IX**

Anetū est herba cu

ius semen p̄sili noie est vocatūz. cu- ius semē p̄mo p̄uenit medicine. ra- dix secundario. s; tertio ipa herba cui⁹ semen p̄- suari p̄ triennū in magna effacacia. vt. **D.** dyasco. **Al. h̄li⁹** tñ est vt singulis ānis reno- uetur. cui⁹ radix adhuc viridis alicui⁹ ē va- loꝝ. s; desiccata nulli⁹. vt dicit idē **Al. h̄z** virtu- tem diurencā calidā seꝝ et aptiuā ⁊ cōpacto- rum diuisiuā. ventositatis ⁊ inflatiōis exte- nuatiuā ⁊ to:siōis vētris ⁊ viscerz mitigatiuā **Itē** virtutē h̄z calculi cōfractiuā. mēstruorū puocatiuā. et meatū v̄nalū apertiuam. singultus ex plenitudine amputatiuā. som- ni puocatiuā durarū collectionū i corpe: re resolutiuam si coctū cuꝝ oleo p̄ emplasti- modū apostemati apponat̄. **Itē** flos ei⁹ cuꝝ vino coctus dolorē capitis aufert si inde ca- put fomēretur. **Itē** cinis eius vulue stillā- ti appositus ipsam repumit et desiccāt. **Itē** decoctū anetū cum oleo rigorem neruoz la- rat multis etiā alijs subuenit passionib⁹ sic idem dicit.

Hisum eas dez ha

Habet virtutes quas et anetū. s; sapores
habet dulciore. et ei⁹ semē est mag
minutiū et rotundū. et a multis vocat dulci
num alias dulemū. vt dicit in *Plac.* Virtus
tem habz dissoluēdi cōsumendi et ventositat
tes destruēdi. Digestionē p̄orandi. cōpilati
ones splenis et epatis apiendi. p̄ringēdi cal
calū. puocādi mēstrua et oēs meat⁹ interio
res apiendi et emēdandi. Et iō q̄zuis sit i q̄n
titate semē minimū. est tamē multū vir
le in virtute. et plurimū saluiferū

De allio

Ca. XI

Allium ab olendo

Allium dicitur eo quod oleat ut dicitur *Phil.* li. viij
Cui⁹ odor est tā fortis quod oēs alios repunit
et superat fetores. Et ideo plora corrupta ne
cessario trāsituri siue putrida purgantur for
tissimis se muniunt allianis. s; m̄ dyasco. Allium
multas habet virtutes et tā bonas q̄z malas
pprietates. q̄z ex diuersis cōponit virtutib⁹
vt dicitur. Ventrē liquidē et stomachum
turbat et siccatur. sicut amouet et corp⁹ appo
sitiū corp⁹ vlcerat et vulnerat et si nimis a col
lericis sumatur in vsu. corp⁹ inflāmat et de
siccatur. lepra; generat. mania et frenesim exci
tat. visus ledit et bebetur. et iō colericis nasa
nocet. nā colera rubea cū o generat et adusta
multiplicat et augmentat. flegmaticis et frī
gidis multū confert. Est autē duplex eius ge
n⁹ s; domesticum et siluestre q̄d scordeon a
medicis nūcupat. cui⁹ flos debet recolligi et
in medicinis apponi vel admisceri. non enī
opatur cū imperu sicut solet domesticū ope
rari. Alij autē domestici capitibus maxime
viriū. in cui⁹ natura multiplex efficacia re
peritur. Nā p̄cipue bz virtutē dissoluēdi et cō
sumēdi et expellēdi venenū et omne veneno
sum. Vñ nō sine causa vocat ab antiq̄s eu
toribus tyriaca rusticorū. vt dicit dyasco. ma
xime autē valet p̄ morsum et venenū canis
rabidi. si cū sale et nucib⁹ interi⁹ accipiat ad
dura herba ruta. bec enī quattuor ad inuicez
cōterant. et ad quantitātē magne nucis panē

et sepius offeratur. et sic cū vino. eadē etiā cō
fectio sup morsum canis rabidi exteri⁹ appo
natur. vuln⁹ et sanat et venenū attrahit et cō
sumit. et a piculo liberat ac p̄seruat ita effica
citer sicut tyriaca. Itē allium virtutē bz aperīēdi
diuidēdi. et incidēdi humores grossos et cō
sumendi et ita valet calculosis et stranguri
am patientibus. i. difficultatem v̄inādi. men
strua etiā puocat et emēdat ventrē. lumbi
cos et alios vermes in v̄tre interficit si cum
pipere et succo mēte et aceto ad modū false
offeratur. Dolorē ilioz et lumborū allium miti
gat. si mundatū acritū et cū oleo coctū sup
doloris locū ad modū emplastri apponatur
Valet etiā cōtra morphea. i. lepra cutis si lo
cus in quo est morphea scarificat et post cū
allio trito fricet et cataplasmet. Cōtra spen
tum morsus valet si tritū cū laurino oleo ap
ponat. vt dicit dyasco. Itē idropicis prodest
quia humorē intercuraneū; sumit et desic
cat et tumorē sedat. grandia et crūeta vulne
ra et sordida purgat et cōglutinat et sanat si
puluis allij cōbusti supponat. Coctū etiā al
lium cū aqua fontana et oēm dolorē loci et
tumorē tollit. cauendū tñ est ne cōtinue in ci
bis assumat q̄d multū noceret oculis. Vnde
versus. Alia vina venus puluis ventus fa
ba sum⁹. Ita nocet oculis sed vigilare ma
gis. Sēdm̄ Aristo. autē li. de plānis. allium ba
bet similitudinē cū lilio. cōmunicat euz illo i
dispositiōe capitis et in tunicellis. et bz virtutē
sementinā in tunicellis radicis sue. et in gra
nis sūonatis in summate haste sue. et iō
cepula allij posita in terrā p̄ducit plantam
similiter et semen. et habet tunicas multas
et folia pyramidalia et hastā canernofam et
porosam. Allium etiā sicut et liliū p̄mūz facit
semen stipitis sui et in tenui folliculo in gra
na p̄iungit. cepa v̄o non p̄iungit grana sua. s; in
pediculis siue pedib⁹ puulis nutrit ea et
emittit. Facit allium radices capillares sicut li
lium et sicut croc⁹ et b̄mōi. Sed in hoc diffe
rūt radices allij a lilio. q̄a nō ramificatur i
allio sicut ramificat in lilio. et sicut allium reno
uat folia ita renouat radices. et semel tantū
emittit semen s; i secūdo anno post q̄z semi
natur. iō bz allium tunicas plures et ramosas

Prille tunice sint cibus et nutrimentum secundum radices et secundum folijs et stipiti eius. quapropter crescens secundum folijs et stipite attenuant et euanescent tunice eius in terra. Et simile bulbum in cepis inuenit. In boc autem allium differt a cepa quia quelibet alij tunica carnosissima si plantae crescit ex ea planta. sicut et lilium quod de tunica sua plantata in terra emittit plantam. et Bacca dicitur quia in suis tunicellis est virtus seminaria sicut in carnosissimis partibus aliorum non sic autem fit ex cepa. non enim ex qualibet eius parte plantata. crescit planta. sed de toto capite cepa plantata emittit plantam. quia virtus seminaria non est in quolibet parte cepe sed in toto. In hoc etiam differt allium a lilio quoniam eius partes carnosae quam plantant emittunt gramina sua et folium per medium carnis suae sed tunicelle lilij emittunt ab uno latere sui iuxta et non a medio. **Hucusque** Aristoteli libro de plantis secundum nouam translationem

De absinthio Ca. XII

Absinthius est herba

haba acerrima calida et sicca uehementer stipitica et amara. ut dicitur dyasco. duo sunt genera. unum est ponticum huiusmodi colore viride. et sapore potu et amarum. aliud est subalbidum et minus amarum. et minoris effectus quam primum. in fine veris colligitur in umbra desiccatur primum in magis efficacia seruatur. Dicitur autem contrarias habere virtutes sicut placet. dicitur relaxantia et restrictiua. restrictiua inest ei ex grossicie sube et potu et amaritudine. laxatiua inest ex caliditate et amaritudine. unum quoniam recipit interius si inuenit materiam copactam propter potu et amaritudinem suae sube et grossicie reddit materiam copactiorem. et sic eam maioris costrictionis. materia vero ex parte abili et digesta caliditate dissoluit eam et potu et amaritudine sua comprimente expellit eam. Syropus de absinthio factus epati subuenit et stomachum prouocat appetitum inuitat. ebrietati obuiat et repugnat. yctericiam curat et colorem euulsum alterat et imutat succum eius cum puluere costi splenis deopilat dolore stomachi et intestinoz ex ventositate pueniente dissoluit et mitigat. succus eius auribus instillatur humiditates. ab eis distillantes desiccatur cum felle

thauri tritum absinthium et auribus iniectum dissoluit sonitum et auditum roborat et emendat. Dolorem capitis ex fumositate stomachi procedente succus eius sedat. liuorem et dolorem ex percussione cum puluere cumini et melle amputat si per modum emplastri apponatur. Lubricos et uermes aurium succus eius necat si instilletur. succus eius potus visum clarificat. et oculis impositus ruborem et pannum curat. si sepius infundatur liberos et panos a vermibus et muribus tutos seruat si cum eis in fistula reponatur. ut dicitur dyasco. Item moribus migalibus et dracois obuiat et sanat si bibatur. Item eius decoctio potu sitate ventris et inflatione sedat cum potatur. ut dicitur dyasco. Propter has virtutes quasdam habet proprietates minus laudabiles. nam saporis amaritudine et potu et amaritudine inficit et contristat gustum. odoris horribilitate ledit olfactum in amaritudine redigit lac et vinum et omne dulce cui admixtum fuerit seu adiunctum. et ideo apes que frequentant flores absinthij faciunt mel amarum. ut dicitur dyasco. de absinthio dicitur Plin. l. xvij. Non est in quod dandum febricitanti. nauiseas naribus arceat si fuerit potus potatum. somnum prouocat dormienti inscio sub capite positum. capillos denigrat quando inunguntur unguento facto de eius succo et oleo rosaceo

De apio Ca. XIII

Apium est commu

nis herba omnibus fere nota. ex eo sic vocata. ut dicitur Plin. l. xvij. quia picipis. id est caput triumphantium quondam fuit ornamentum. Percules ei primo habet herbas capiti circumposuit. cuius radices efficaciter pugnant in insidias veneni. ut dicitur Plin. cuius multae sunt species. ut dicitur idem. s. petroselinum sic dicitur eo quia apio est simile in folijs. silenum enim grece apium dicitur crescit autem in locis petrosolis montibusque prae ruptis. et ideo latini petroselinum petrapium vocant ut dicitur Plin. Sunt et aliae maneries apij. ut dicitur dyasco. s. apium ranarum. apium risus. et apium emoroidarum. Apium ranarum dicitur quia in locis aquis ubi rane sunt sepius inuenitur quod decoctum cum vino et oleo et veteri acrimibus cata plasmatum eorum dolori mirifice opitulatur. apium

risus dicitur ab effectu quod purgat melancolicum humorum re ex superbabundantia futistitia. Dicitur autem quod interius receptum in magna quantitate boies ridet do in hunc et occidit. valz p calculum et straguriam am et ad mēstrua puocāda si decoctum fuerit in aqua vel vino et inde inferiora fomētent. **A**pium emoroidarum ē dictum. eo quod puluis vici nis suppositus fluxum sanguinis desiccet. **A**pium cōdesplenis et epans opilationē apit calculū frāgit. ycterinā soluit. ydriopias subuenit. freneticis puēt si e succo et oleo rosaceo mixto cum aceto caput sepius iungat. radix eius et semē morislibi venenatis succurrit et venenore resistit. vt di. dyas. Epilepticis autem nocet de apium. quod dissoluit et mouet omē materiā ad superiora. nocet etiā pueris illa ei etas. ppter humiditatis multitudinē et virtutis debilitatem et mēbroz et meatuum stricitudines pata ē ad morbum caducū. et iō lactātes nūces abstineant ab apio ne puer epilepticus efficiatur. vt di. dyas. et plāf.

De aristologia Capitulum XIII

Aristologia est

Aberba multum medicinalis quod uis amara. **C** due sunt species. flosa et rotunda. et vtraque calida et sicca et radix magis medicinalis quam folia. In autumno debet colligi. et puat pbiennium. virtutē habet dissoluedi et expellendi venenū et plumedū. bonū anbeluū facit. splenez durū remollit. et eius opulantes apit. ventris dolores et lateris amputat ac sedat. podagris ac caducis subuenit et pētis. p morislibi venenolos pferit pluis eius cum succo mēte. puluis eius carnē mortuā leuiter corodit in fistula et iplaga fetū mortuū d' utero expellit. radix eius si cum vino decoquat. Acten diaasco. de aristologia dicit plini et fli. li. xvij. quod mulieribus fetis optima sit. nā potata cum pipere et vino sordicē ptuētū mūdificat et matricem expurgat et mēstrua puocat atqz purgat.

De agno casto Ca. XV

Agno casto dicitur

A quedā herba calida et sicca. cuius virtus est vt di. pli. puare in hominibus castitatē. vñ et mulieres romane illius herbe

frutices secū deferre p sueuerūt in mortuorum exequiis. quoniam propter honestatē publicā oportuit it necessario pntentiā obseruare. **H**ec herba sūm dyasc. et plāf. sūm viret et eius flos potissime agno casto nuncupat. quod odore et vlu reddit boies castos sicut agnos sūm dyasco. et plāf. **D**icitur aperiēdo poros et spūs euaporādo. et humiditatē seminalē psumēdo. inducere castitatē. **D**icitur etiā idē auto: quā e decoctio valet ptra leucoflegmaticā. i. frigidā idropisiz siue albā si cuz semie feniculi et modica esula decoquat. **I**te ibidē. **F**omentum decoctiois agni casti matricis ericcat supfluitates. et ipsius officium coangustat. mēstrua autem puocat. et litargiā sanat atqz soluit si cum apio et salua decoquat in falsa aqua. et inde posterior pars capitis foris abluit. vt di. dyasco.

De artemesia Ca. XVI

Artemesia est ma

Ater herbarum dicta. quod quodā fuit a gentilibus dyane quod grece dicitur artemis psecrata. vt di. fli. li. xvij. **E**st autem herba calida et sicca cuius radices et folia competunt medicine. **V**aleat autem maxime p sterilitatē que ex causa humida pcreat. **I**n causis autem calidis et siccis non valet vt di. dyasco. **D**estrua puocat. matricē mūdificat et pfortat. dolores capitis decocta in vino vel in aqua mitigat et sedat. secundinas et fetos mortuos euacuat. calculos renuz et vesice frāgit. demonia sūm pli. fugat. et malis medicamentis obuiat trita cum arimbā dolore pedū ex itinere mitigat. **E** sunt species plures quarum virtutes dicitur dyana adinuenisse et mortuilibus tradidisse. vt di. pli. et dyasco. alias eius virtutes refert Auicē.

De auena Ca. XVII

Auena est herba

A cuius semen est hominum et equorum vltibus aprum. que sūm fli doz est sic dicta. eo quod postquam seminata cito adueniat atqz crescat. **H**z autem sūm plāf. vires leuiter relaxātes. et p oēm tumore faciētes et duricias relaxātes et facies immūdiā depurātes vt dicit in plāf.

De balsamo Ca. XVIII

Balsamuz ut dicit

Balsamuz ut dicitur. **Pl.** li. xvij. Est arbor siue frutex nūq̄ crescēs vltra altitudinē duoz cubitoꝝ. ⁊ est vitā silis. folijs autē silis rute. s; albiobus sempq; manētib⁹. cui⁹ arbor dicitur balsamū. lignū vō rilobalsamuz. fructus siue semen carpobalsamū. succ⁹ opobalsamū nūcupat. eo q̄ ferreis vngulis cortex ligni pcutitur ⁊ p corticis vulnera q̄si p cavernal gutte opobalsami eximij effluūt ⁊ distillant. ca: uerna enī greco smone opo dicitur. cui⁹ guttas adulterāt admixto caprio oleo siue melle. sed cognoscit sopbisticatū cuz melle si gutta lacu instillata fuerit coagulata. cū oleo vō si aq̄ admixta facile fuerit resoluta. q; vt oleuz enatat sup aquā. Si vō nō fuerit sopbisticatū statim i aq̄ recēu petu fundū. velle munda quā tāgit nō maculat neq; polluit. Balsama autē si pura fuerint tantā vim hnt vt si sol excāduerit sustineri in manu non possit. **Hucusq; s; l. d.** **Pl.** li. xvij. ca. xvij. sic dicit. omnib⁹ odorib⁹ pferē balsamū. vni fraz s; iudee pcessum q̄ndā nec inueniebat nisi in duob⁹ regij⁹ oris. q; maior. x. iugez erat sed post dñantib⁹ romanis vinea balsami p multos colle ppagata ē. viti q̄pe similioꝝ est q; mirto. mō vineaz sicut ⁊ vitis iplet colles. sine amuniculis autē ei⁹ rami se sustērant pcerior enī altitudo eius in binos cubitos subsistit. cauendū est autē ne cū ferro ad interiora ligni leda. ⁊ ideo cauendū est ne vltra corticē viole. q̄a leso ligno interior totuz perit. Est autē arbor totalit medicinalis. cui⁹ p cipua ⁊ pma grā est in succo. secūda i semie. tertia in cortice. mima est in ligno. ex his est optimū qd est odoriferū ⁊ semine maximuz ⁊ pōderosissimū mordēs gustū ⁊ feruens in ore ⁊ colore rufum. **Hucusq; s; l. d.** **Pl.** li. xvij. cap. xvij. **D**yalco. autē dicit q̄ quedā est spēs balsami que crescit circa babiloniā vbi sunt septē fontes. si autē aliū in locū trāserat nec flores nec fruct⁹ facit. In tpe estiuoleniter incidūt rami ei⁹ cū cultello osseo vel alio non nimis acuto ne lignū intrinsec⁹ leda. q; tūc periret sub cortice aut inciso ponit vitree ampulle. in qb⁹ gutte stillātes colligunt. si vō vna gut

ta ponat in palato cerebri ita calefacit q̄ videri succedi. **B**⁹ autē vtrū dissoluēdi cōsumēdi ⁊ corpa mortua incorrupta pseruandi. q; q̄ntū dissoluit tantū psumit. vt dicit in plac. mēstrua puocat ⁊ educit fetū mortuū. ⁊ molā v̄ ventre eijct ⁊ excludit. lapidē in renib⁹ ⁊ velle ca frāgit. iliacā passionē soluit. oēs inueteratas capitis passiones tollit si mō debito assu; ma. quotidianis febrib⁹ ⁊ q̄rtanis subueit. morib⁹ venenosis occurrit. **H**as et multas alias nobiles v̄tutes bz q̄s enumerare esset longū. s; h̄ de mltis nūc sufficiāt

De bdellio **Ca. XIX.**

Bdellium ut dicit

Bdellium ut dicitur. **Pl.** li. xvij. ca. x. est nominatissima arbor nigra silis oliue in folijs ⁊ in robore. cui⁹ gūmi maxie repit in vsibus medicine. nā ei⁹ lacrima siue gūmi ē trāslucida gustui amara. bñ odorifera. s; magē aromatica q̄ vino est infusa. **I**de tāgit glo. sup **Genes.** ij. vbi dicit. **I**bi inuenit bdelliū ⁊ lapis onichinus zc. **M**ascit vt dicit **pl.** in pub⁹ ouētis vt in arabia ⁊ india ⁊ caldea zc. **B**dellia autē vt dicit. **Pl.** li. xvij. est indie et arabie arbor. cui⁹ lacrima arabica melior est. aromatica ei est lucida. subalbida. lenis. pinguis. eq̄lit cerea. ⁊ que facile remollit ⁊ est amara boni odoris. ligno vel terre nō mixta. **I**ndica vō sordida atq; nigra. ⁊ adulterat cū gūmi q̄ nō ita amarificat gustū. **U**ncunq; aut veniat glutinosam valde bz subam ⁊ astrictuā ⁊ etiaz attractuā. ⁊ iō vt dicit. **D**yalco. ⁊ plac. repugnat dissenterie facte ex acuta materia. ⁊ valet patientib⁹ fluxū ex fortissima farmacia. i. medicina fortit laxatiua. valet etiā p apostemata interiora ⁊ exteriora si inde fuerit inūcta. calculū rumpit. tulum cōpescit. morib⁹ reptilium occurrit. intestinoy doloꝝ lenit. vt dicit plac. berniosis ⁊ in pub⁹ inferiorib⁹ ruptis pfit ad interioroy solidatiōz cū gūmi bdellico p̄cordat vernix siue bernix qd dicitur gummi arboris hñs v̄tutē pglutinandi clarificādi ⁊ pseruādi. ⁊ iō pictores eo maxie vtunt. multū siquidē stringit sic ⁊ bdelliū. alteri⁹ tñ ē nature q̄a frigida ⁊ sicca i secūdo gradu. bdellium vō calidū ⁊ humidū. vt dicit plac.

B :

Buxus ut di. isido

Brus li. xvij. grecuz nomē est. s; ex pte a latīs ē corruptū. nā puros apd eol appellat sp virēs. q̄ lenitate materie lrāz for mādis apicib; ē apta. nā tabula buria bene polita colorē recipit albū in q̄ de facili figure r lrāz characteres inscribūt r etiā de facili p; delent. Et d; fm **li.** hec burus p tota arboze et **B**burū p interiori ligno. **U**n dixit q̄dam. **H**ec bur; crescit. **B**urus crescere nescit. **E**st aut arbor mltū solide materie r cōpacte. cuius hūor nutritīal mltū est viscos; r cōpactus. vt dicit **Alured; li.** vegetabiliū. r ideo lignū h; grossū r pōderosū. qd mltū in aq̄ pete fundū sic beben;. r h; ppe cōpactiōz ligni nō habentis poros apros vbi possit intrare aer. p cui; subintrationē possit sup aq̄ supficiem eleuari. vt dicit idē **Alured; Folia** etiāz iō diu h; virētia. q̄ d; facili nō cadūt nisi paulatim qn vno cadere aliud mox succedit. mltā qdē h; folia r spissa. s; modicū h; fructū siue nullū. **A**rboris bur; rasura cū frigida sit r sicca decocta i aq̄ puteali rstringit fluxū. vt **Dyalco. di.** **T**ingit etiā r ipos crines si de e; decoctiōe sept; abluant. sapor; si qdē ei; est amar; vt d; **li. xvij. c. xvij.** r odor; guis. tñ q̄zuis guet sapore gustū. nihilomin; cū viore p̄tinuo delectat visū. oī tpe r̄suat viorez suū r maxie in estate qā i byeme ei; folia aliq̄ntulū expallescūt. s; nō cadūt vt dicit **Aluredus. C;** cā est q; h; viscosū humorē in se. i. ra dice vō mltā hūiditatē liq̄dā. r iō nō cadunt folia. **U**n adueniēte caliditate puocat hūor ad exteriora q̄ tact; calore fit viridis. s; adueniēte frigiditate repcutit hūor r abūdat siccitas et fit color pallid; siue glauc;. **E**rescit at burus i locis calidis r petrosis. r iō multuz h; duriciet r etiā nodose soliditatis. lignum tñ interi; lene ē. r ap planādū lūme aptū. in scissuras r figuras i eo factas diu tenet et iō imagines pulcre durabiles inde fiūt. fiūt etiā ex burō p̄rides abiles ad musti r alioz aromati; p̄seruationē. **M**ltos etiā alios vsus q̄s enumerare lōgū est; valet bur;. sed bec nūc sufficiāt

Balaustia est los

Bcaduc; malignati. **E**ū ei arbor; fructus h; pducere flores in qdā tube rositate r glutināt. r ab arbore qnq; cadunt q̄ a medicis resuant vsui medicine r possūt suari p byemē in mag; efficacia vt di. **Dyalco.** **E**st aut balaustia frigida r sicca. r h; vrutez rstringēdi r desiccādi hūorē. **E**t iō val; p̄ disenteria r sanguineū fluxū vētris. r p̄ fluxuz mēstrualē. **R**e vtutē h; rstringēdi vomituz colesicū si decocta in aceto cū spōgia sup fuzculā pectoris apponat. **R**e puluis vulnera r solidat. ginguas sanat. et eaz putredinem amputat r emūdat. radices dentū r solidat r r̄firmat. vlcera etiā sanat labioz. **H**ōia fac plidia. i. cortex arboris eiusdem r p̄cipue fructus siue poma. r h; accipi qn pomū est maturum

Beta est herba cōi

Bmunis r ortulana fm **Dyalco.** **D**u; plex ē spēs e;. s. nigra r alba. **E**t vtriusq; succ; narib; instillat; purgat caput. aurū etiā dolorē mitigat. lēdes r alias capitis immūdiatas r faciei maculas emūdat. capillos repat r r̄suat. foliū ei; r̄sum r apposituz ignē sacru; exunguit. nascētia etiā vulnera cōpescit. malos hūores nutrit si nimis sepe in vsu habeat vt di. **Dyalco.** **D**ebeta di. **A**ris. sup ei; radice sicut et sup caulē pōt plātari surcul; q̄ tandē corroborate radice i arbozē trāsmutat. vt p; supra de nata plātaz

Cedrus est arbor

Cquam greci cedros vocāt. q̄ si ceomōel dryosticū. i. arboris humor ardētis cui; folia ad cipilli silitudinē rident vt dicit **li. xvij. vbi** subdit. **C**ed; est lignū iō cū di odoris r diu durās r nunq; a tinea vel tereidine. i. lignoz verme exterminat. **U**n ppe eius ppetuā durabilitatē ex cedris fiūt lacunaria i regū palatijs r i tēplis. **H**ui; arboris gūmi siue lacruma d; cedria q̄ ad r̄suatiōez

libroz summe est necessaria. **I**n libu de hac lacrima linu. nec a tineis corodunt nec tpe senescunt. **I**nscit aut in terra affrica et isyria et maxime in mote libani. Est ergo cedro arbor altissima omnium arborum dicitur et regina. ut dicit **Rabanus** sup ps. Est etiam aspectu pulcra spectat in viros suos. Est in sup olfactu odorifera. cuius odor fugat serpentes et oia venenosa. ut dicit idem. Est ergo fructu suavissima. poma enim cedrina sunt magna oblonga citrini siue glauci coloris. miri odoris. gratissimi saporis. sapor enim habet triplicem. **I**nam in medio circa grana sunt poma citrina et acetosa. **I**n superficie iuxta corticem sunt dulcia. **I**n carne siue medulla interiorum inter dulce et acetosum sunt media. Est etiam cedrus multum efficacie et virtutis et valde medicinalis. **I**n eius lacrima que est gummosa in suba et aliquantulum pyramidalis siue pinea in figura acris virtute habet et feruentem. **I**n vit et siccatur. ut dicit **Diasco**. Caliginem oculorum detersit. vermifurium occidit. contra dolorem dentium subuenit. moribus serpentium occurrit. cum isopi succo sonu auriu tollit. tumorem faucium sedat. vulnera pulmonis curat. molles carnes a putredine seruat. corpora etiam mortua reposita in ligno ceduno et eius lacrima inuncta virtus cedrina a tabe et putredine defensas. semen etiam cedri tussim sedat. menstrua prouocat. et secundinas excludit. matricem purgat. ne uos spasmatos et contractos remollit et relaxat. urinam mouet. et arenulas in vesica et renibus mundat. **H**as et multas alias virtutes ponit **Diasco**. de cedro et eius succo semine atque fructu. **P**linius autem de quadam specie cedri sic dicit. Est inquit arbor quedam nomine medica a medorum terra primitus asportata que a grecis cytria vel cedronilla est dicta. eo quod eius pomum odore et virtute cedri sequi videatur et eius sapor imitetur. ut dicit **Plinius** li. xvij. Cuiusmodi ei arboris pomum ut dicit **Plinius** strarium est venenosis. et est arbor ut dicit idem que in omni tpe fere est plena pomis. que in ea primum sunt matura. primum acerba. primum in flore sunt posita. quod in alijs arboribus rarum est. hanc arborum mentem affricam vocat. ut dicit idem.

De cypresso

Ca. XXIII.

Cypressus grece dicitur

Cyparistus ut dicit **Plinius** li. xvij. quod caput eius a rotunditate in acumen erigitur. unde et conon alta rotunditas nuncupatur. cuius fructus talis est dispositio. et ideo conus appellatur. eo quod conum imitetur. unde et cypisse conifere dicuntur. **H**uius lignum habet virtutem primam pene cedro. aptumque est turribus templorum. sua enim impertibili soliditate oneri nunquam cedat sed spiritum prima remanet firmitate. sua uisum est odoris. et ideo antiqui solebant facere rogum de ramis eius. ut odoris sui iocunditate repmerent fetorem cadaverum mortuorum. **H**ucusque. **E**st autem cypressus arbor calida in primo gradu et sicca in secundo. cuius pomum lignum et folia competunt medicine. ut dicit **Plinius**. sunt enim stiptica et solidantia. et ideo valent contra fluxum ventris ex debilitate virtutis retentive si ipsorum puluis in cibis vel in potibus assumatur. valet contra iliacam passionem et dolores lumborum si cum aqua pluuiali decoquantur. deinde vinum limphet. **C**ypressi folia recetia vulnera purgant et sanant. lacrum ignem fugant. nares poliposas mundant. et fetorem amputant. fluxum sanguinis sedant. semen ergo eius mixtum cum caricis. id est sicubis fassis duricias soluit. reumatismum fluxum stringit. contra antracem. id est apostema venenosum et mortuum mortiferum subuenit. et eius malicia ne se diffundat reprimat et competat. moribus venenatis occurrit. **H**as autem virtutes cypressi recitat **Diasco**. et multo plures. **P**linius autem li. xvij. ca. xxxij. **C**ypressus est arbor ramosa. a fructu habens vacuas baccas pro fructu folia amara odore violenta. umbra gratiosa. Cuius duplex dicitur esse species. masculus scilicet et femina. femina autem sterilis est. perit tamen aspectu pulcra. et rami in fastigio sunt densi et inuicem puolunt. masculi vero rami sunt magis spissi qui si pasci fuerint regerminant.

De cipro

Ca. XXV

Cyprius de quo dicitur

Can. iij. **C**ipri cum nardo. **S**ecundum **Plinium** li. xij. ca. xxvj. est arbor in egypto silis oliue in folijs. scilicet folia sunt viridiora et crassiora cum flore nigro et semine candido.

et odorato. qđ si cũ oleo cocū fuerit aut cōfe-
cium expm̄it in vngentū regiū. qđ odonfez
est et sūme delicioſum et cypus dī. **Idē** dī. **li.**
li. xvij. et glo. sup. **Cañ.** **Scđm** **Pl.** autē dī qđ
optima h⁹ generis arbor: crescit i egypto su-
per nilū in canopia regiōe. **Scđa** vō i asca-
lone. **Tertia** in cipro cui⁹ ē mira odoris sua-
uitas. **Arbor** huic vt dicit idē est alia arbor
silis qđ dī aspalatos hñs similitudinē in flore
cū flore rose. ex cuius radice et flore nobile fit
vngentū. **Dicit** etiā idē qđ in oī frutice vbi di-
recte refulget arc⁹ celestis eadē fit sua uitas
odoris qđ diu ibidē fulget arc⁹. s; si sup eadē
arborē fulserit inenarrabiliter ei⁹ odorē am-
pliat et decorē. et est silis spine cādidē. colorē
hñs ignē siue rufus et i pte redolet vt casto-
reum. a multis vocat sceptrū helizei. vt dicit
idem **Dicit** ad huc dyaſco. qđ cyp⁹ est arbor
medicinalis pueniētis et pgluunatiue virtu-
tis. cui⁹ foliū masticatū tumore ōis compe-
ſcit. ei⁹ elixatura siue decoctio ūmes capitis
interficat. et inficit capillos si in capilli fomē
tenī. flos ei⁹ cũ aceto decoct⁹ dolore capitis
soluit. vt dicit idē. cui⁹ lenusc⁹ dī alteri⁹ vru-
tis. qre supra de lra gl.

De cynamomo // Ca. XXVI

Cynamomum de
quo dī **Eccl. xxij.** et **Exo. xxx.** sic ibi
dicit glo. est virgultū qđ nascit in
india et ethyopia duoz tātm modo cubitoz
Et dī cynamomū qđ subtile et replicatos hz
culmos cerei nigri coloris qđ fracti reddūt
visibile spiramētū. **Cynamomū** vō quanto
gracili⁹ et subuli⁹ tāto cari⁹ ē. et qnto grossi-
us tāto despect⁹ reputat. **Scđm** **Pl.** autē **li.**
xvij. **Cynamomū** eo est dicitū qđ cortex ei⁹ in
modū canne ē gracilis et rotūd⁹ et crescit sti-
pite breui vgas tenues hñs. qđ cũ frāgit ad
modū nebule sua uisumū emittit spiramen.
Sup **Eccl. c. xxij.** dicit glo. **Cynamomū** est
breuis arbor: odorifera et dulcis cinerei colo-
ris pstantis pl⁹ duplo ad medicine vsum qđ
fistula. **Plini⁹** qđ **li. xij. ca. xxj.** de cynamomo
inqt et cassia fabulose narrauit antiqtas qđ i-
uenit in nidiſauiū. et spēat⁹ fencis ne habe-
ri pōt nisi qđ cadit p pno pōdere v⁹ qđ exu-

titur cũ plūbatis sagittis. s; ista singūt bo iel
vt rex p̄cia augeat. fm vitarē at cynamomū
crescit apđ irogoditas i ethyopia qđ p vasta
maria in ratib⁹ deducunt illud ad portū gel-
benitariū. et est frutex duoz cubitoz ad mari-
mū vel vni⁹ palmi ad minimū. truncū hñs
in grossicie. iij. vel. vij. alij hñt. xj. vel. xij. digito-
rum. nec olet nisi qđ areſcit. siccitate enī gau-
det et in semine sterilioz efficit p arbor natu-
ram aliaz. inter vepres et rupes dēſiſſimas
gignit. et iō nō sine magna difficultate recol-
ligitur. añ ortū solis aut post occasum nullē
licētia colligēdi pcedit. qđ cuz collectū fuerit
ſarmēta hasta diuidit sacerdos. deoq; ptes
ponit. reliquū mercator emit. **Pre**cipua at
bonitas ei⁹ v⁹ vrus est i dēſiſſimis virgulto-
rum pib⁹ ad lōgitudinez palmi et qđ est in
trūci medio vel qđ est primuz radici paruz
vel nihil valet. qđ ibi minimū corticis ē. in qđ
est summa bonitas cynamomi. et iō cacumi-
na et superiores ptes pferunt. qđ ibi cortex pl⁹
abūdat. lignum vō interi⁹ respectu corticis
nulli⁹ v⁹ modici ē valoris. **Hucusq;** **Pl.** **li.**
xij. **Scđm** dyaſco. vō rplaf. cynamomuz ca-
lidū est in tertio gradu et sicū in secūdo gra-
du. **Cui⁹** duo sunt genera. grossum. s; et sub-
tile. et grossum est min⁹ laudabile. et ponit in
vomiuis medicinis. qđ vō gracile est et sub-
tile est laudabile et in alijs antidotis magis
vile **Est** aut eligendū qđ est subtile acutum
habēs saporē. dulcedini intermixtū cũ mltā
aromaticitate. et subriusum in colore. qđ aut
subalbiduz est min⁹ valet. ex aromaticitate
hñs vritē pfortandi cerebrū. ex pgluunofita-
te habz vritē p solidādi. **H; aut** cynamomū
multiplicē vritē. vt dī. **Dyaſ.** **Pl.** az tūſſim ex
grossa būditate sedat. tritū et cum aceto mi-
xtum impetiginē extirpat. collirijs admixtū
humiditatez oculoꝝ desiccāt. renū dolore mi-
tigat. adropisim curat. morsus repiliū ſa-
nat. appetitum cōfortat. menstrua prouocat
opulationem aperit. cibum digerit. flegma
dissoluit et consumit. potatum cum vino se-
cundinas excludit. caliginem oculoꝝ deter-
git. sincopi accardiace passioni subueniat
qđ succurrit

De casia

Ca. XXVII

Quasia de qua dicitur

Cur **Ero. xxx.** spes est aromatica. et nascit **fm** **li. l. xvij.** in arabia. et est virga robusti corticis et purpureis folijs vt cortex piperis. et est silis cynamomo i virtute sed in potentia inferior. **U**n in loco cynamomi duplex e potus ei. In medicina sepius admisceat. vt dicit **li. Glosa** aut sup **Ero. c. xxx.** **C**asia in locis aquosis nascit. et in imensum crescit ac bonu odore reddat. **De casia di. pli. li. xij. ca. xxi.** Frutex inqt casie iuxta cynamomi capos nascit. cuius amplitudo est triu cubitoz. cuius sarmentu est grossius sarmento cynamomi. Cuius est triplex color. **U**mo ei candescit. deinde rubescit. tandem nigrescit. et ista pars maxime est laudabil. post nigrā aut laudabilior est rubea et minor laudabilis e candida. nā citius a vmbis corrodit et cauat. et **Baccidit** ppter sue sube mollicie et minore amaritudinē corticis et virtutē. **U**robatur ei casia cū e recēs p odore. p sapore. et p colore. **N**ā casia nobilis subdulcis pauci et acuti est saporis. suauis et iocūdi est odoris. subnigri insup vel purpurei est coloris et pōderis e grauioris. et maxime laudat illa casia q̄ de facili nō frangitur s̄ reflectit ponit et plicat. **A**lia autē est spes casie q̄ balsamo de saba silis e in odore. s̄ amara e. **E**t iō pma sc̄z nigra q̄ est subdulcis et feruetis saporis et boni odoris a medicis pl̄ laudat. **U**ucusqz pli. **S**cōm pl̄at. aut et **dyasco.** casia est duplex. sc̄ casia fistula et casia lignea q̄ est fructus cuiusdā cortex nascētis iuxta finia babilonis. cuius diuerse sunt spes. **U**na est silis cynamomo q̄ subrufa est et rotūda solidāqz h̄z subam. et cū frāgit vt teritur non plicat s̄ resistit. acuta e in sapore et par dulcis. et ista medici vix vtunt. **A**lia est spes q̄ est subamara p̄im h̄is colores distinctos et hac vtunt medici. et est eligēda q̄ non facile frāgit sed plicat. et q̄ h̄z acutu saporē mixtu dulcedini cū aromaticitate. cū autēz frāgit colores h̄z subalidos interi et distinctos et rufos intermixtos. **S**ophisticat q̄n̄z cū admixtione corticis caparis. sed cognoscit q̄ subamari est saporis. virtutē h̄z diureticā. i. diuisuā ex subtilitate sue sube. h̄z etiā virtutē

psumēdi ex q̄litanib⁹ suis. insup h̄z vim pfortandi ex aromaticitate. reumaticas et frigidas causas curat. epilenticos et caducos iuuat. cerebrū pfortat. renes et vesicam purgat apostemata maturat et sanat. renes et epaz et splenē deopilat. fetore oris masticata palliat aut amputat. mēstrua puocat. et matricem pfortat. p̄ sincopim et defectū cordis iuuat si ex ei⁹ puluere et rosis et osse cerui sirup⁹ fiat. **U**ucusqz **dyas.** et **pl̄at.**

De casia fistula Ca. XXVIII

Quasia fistula est fru

Cctus cuiusdā arboris q̄ longa semia pducit. s̄z succedēte tpe elongat et ingrossat et caloris actōne exteri⁹ densat. medulla interi⁹ existēte nigra et būda atqz dulci q̄ mixta est cū albis granis et q̄buldas cellulis ad modū faui mellis interi⁹ est distincta. **E**st autē eligēda q̄ est grossa et pōderosa. qz multā signat inesse humiditatē. reijciēda est etiā leuis et sanora. qz signat vacuitatē et siccitatē. virtutē h̄z leniēdi mollificādi et mūdicandi et feruore sanguinis mirabilē mitigandi ac colerā et sanguinem depurādi. apostemata gule dissoluit. viscerib⁹ vtilis est. et vicij pectoris subuenit. mēstrua retēta ex pingui humore educit. tumore viscerū et intestinorū dolore potata tollit. **U**ucusqz **dyasco.** q̄z uis aut vsualitē in casia duplex. sc̄. sonat. cum simplici tñ scribi et pnunciari debz vt casia dicatur. vt dicunt auctores. **U**n **Quidius. xv. me. ibamo. rpho.** **Q**uo simul ac casias et nardi leuis aristas zc. **E**t sic vbiqz dicit plinius et p̄sius et alij

De calamo Ca. XXIX

Quasia aromatic⁹

Cde quo dicit **Ero. xxx.** a similitudie calami vsualitē vocat⁹. vt dicit **li. l. xvij.** **E**t gignit in india multis nobis geniculis latus odore suauis. mira fragrans odoris suauitate. q̄ si frangit in multas partes scindit et diuidit. et i gustu e silis casie cū leni acrimonia remordēte. vt dicit **li. fm** papiā vō feruentis est virtus. **I**n glo. sup **Ero. xxx.** dicit q̄ calamus aromatic⁹ est spes q̄ crescit iuxta moriē

libani. **U**bicumq; autem crescit dicit dyal. plai. plini. spes est calida et sicca in secundo gradu. Et est radix cuiusdam fructus calamo valde similis et magni odoris. h3 autem ad modum canne precavitatem in qua lignum inuenit. qd qdem extrahi debet cum nullus sit valoris. nisi aliqui in tus dimittit ut maioris poderis videat. Est autem secundum eosdem aurores calamo duplex. scilicet. plicatus qui colore est citrinus. Alius est indicus qui colore est subalbidus. qui cum frangitur facile non puluerisatur. et habet virtutem mirabilem. pro fortitudine. vnde stomachum confortat et digestionem adiuuat. maxime si cum absinthio repetitur. cardiacos et cordis defectum quem greci sincopim vocant cum aqua rosacea multum iuuat. Secundum Iulianum autem calamus odoratus est indicus qui maxime valet quando est subustus. nodis plenus et spissus et quando non fragitur in partes plurimas valde siccas. et est valde medicinalis fere sicut casia vel etiam cynamomum quarum virtutes que supra. Nam menstrua prouocat

De calamo vsuali Ca. XXX

Callam^o vsualis secundum

Calidiorum dicitur canna stipule vel segetis et sic dicitur a caleo calens eo quod immisso flatu aliquantulum calefit. Et est proprie stipes medius in segete inter radicem atque fructum siue spicam in qua fructus continetur. alio etiam nomine vocatur culmus ut dicitur Iulianus. et est interius precavitatem. exterius planus et rotundus. nodis aliquibus munitur. multis tuniculis circumuestitur quo mediante spica perficitur et nutritur. quo deficiente deficit et spica et penitus destruitur. modico ventri impulsu hinc inde agitur et mouetur. facillime frangitur et incuruatur et vix erigitur vel reparatur

De calamo scripturali
Capitulum. XXXI

Callam^o scripturalis

Cde quo in psal. dicitur. Lingua mea calamus scribe. idem est quod arundo. quia antiqui arundine utebantur in scribendo antequam pennarum habere. Nam arundo ut dicitur Iulianus. li. xvi. ca. xxxiij. utilis est ad multos vsus. Arundines inquit inter aquaticos fructus obtinetur

principatum. suntque necessarie in bello et in pace. nam arundines septentrionales ipsi domos suas apertissime tegunt et eas in suis cauernis per delicias et ornatu suspedere consueverunt. calamis etiam orientis ipsi bella agunt et de eis spicula faciunt. Tante enim longitudinis sunt in multis partibus quod bastarum vice presentant radicem habent viuacem vnde si earum fructus recidant fecundius surgunt. Sunt autem aliqui calami quodam medulla repleti. quidam ex toto precavitatem quod ad fistulas faciendas sunt multum apti. calami autem medullati habentes lignum spissum et nodosum pugnannibus plus proueniunt. Sunt et minores arundines in locis minus aquosis crescentes. subas habentes tenuem et valde duram. et medullam quam nullam et eam superficialis est plana et relucens ac polita non nodosa. et tales calami sunt abiles ad scribendum. cuius pars anterior percussa acuit et ad scribendum adaptatur. et ut perfectum atramentum administrat parum scinditur. et in parte dextra plene quod in sinistra aliquantulum plongetur. Sunt et alij calami dulci medulla pleni qui per minuta frustra incisi pistantur. et ad lentum ignem in lebetes decoquuntur usque ad spissitudinem. et primo videtur totum trasire in spumam. h3 post facta relidenda spissius et melius fundum petit. spumosus autem et vanus supra manat et per aliud sophibitur. h3 discernitur. quia bonum crepitat in ore. et est valde dulce. malum vero non. h3 in ore euanescit ut dicitur in plac.

De cappare Ca. XXXII

Capparis de qua

Cecus. pl. secundum plin. li. xiiij. ca. xxiiij. et secundum Iulianum dicitur frutex in oriente nascens. cuius cortex folia et flores proueniunt medicine et precipue coriaces que sunt in radice. Et ut dicitur Iulianus li. xvij. Capparis a grecis nomen sumpsit. eo quod habet rotunda in summitatibus capitella. De cappari autem dicit dyalcorides quod est herba siue frutex spinosus expansus super terram. in cunctis plenus cuius virtus duricis am splenis supoia medicamina iuuat. nascitur in locis aridis et siccis ac duris. et maxime in antiquis muris. ventrem remollit comestum vinum prouocat et mensuris imperat. Dolorem dentium mitigat. succus eius auribus instillatus

vermes necat. multas habet radices et magnas quas conices sunt vtilis ad p̄dicta. In plateario dicitur caparis vt volunt q̄dā ē herba que in principio veris est colligēda et deliccāda. et p̄septē annos in magna efficacia p̄seruanda est. Et est bona a claudibil. que cum frāgit nō puluerisat. et aliq̄ntulū ē subamarā in sapore et subrufa in colore. et flores eius sunt calidi q̄n̄ ad huc sunt clausi. q̄a nihil valent cum fuerint dilatati. cū sale adiunt et sic vsui referuant. v̄turē habet appetitū excitādi et digerēdi humorē in ore stomachi existētē. Sunt enī cibis et medicina. p̄tra surditates cōfert puluis ei⁹ aurib⁹ fistulans si in oleo decoquat et auri patienti infundat. **Mucus q̄ platearius**

De cardamomo Ea. XXXIII

Cardamomum de quo dicitur sup̄ Ezech. vt dicit dyasco. est semen cuiusdā arboris tēpe veris fructū p̄ducētis. facit enī quāsdā tuberositates similes botro vinearū q̄bus semē p̄inetur. et est duplex. maius q̄d dicitur domesticum. et minus q̄d dicitur siluestre. p̄mū est meli⁹ quia magis est aromaticū. et est laudabil⁹ q̄d est subrufus aliquantulū acuti⁹ dulcedi ni intermixtū. v̄turē habet cōfortandi et cōsumendi. et ideo valet cōtra cardiacā passionem. cōtra stomachi indigestionē. ad appetitus prouocatōnē. ad vomitus rep̄sionē. ad cerebri debilitatis cōfortationē. vt dicit dyasco. et platearius

De calamento Ea. XXXIII

Calamentū est herba quedā mente similis. de qua sancti in glosa aliq̄n̄ faciūt mētionem. Et est duplex s̄m̄ dyasco. et plac. s̄m̄ montanū. et illud simpliciter est meli⁹. aliud est q̄si domesticū nō ita siccū sicut p̄mū. v̄turē habet cōsolidandi et cōsumendi cū calidū sit et siccū in teruo gradu. vt dicit idē. Valet p̄ tussim et infirmitatē pectoris ex causa frigida sicut et dyacalamentū q̄d est electuariū q̄d ex illius herbe floribus et pulueribus et alijs est p̄fectum. stomachi et intestinoꝝ dolores sanat.

contra reumaticas et frigidās causas iuuat morbus repulsiū curat. et venenusa ad exteriora reuocat. succ⁹ eius aurib⁹ instillatus vulnerum et aurium etiā v̄mes necat. libidinē domat. p̄ leprā adiuuat et retardat. sup̄fluitatē et humiditatē matricis anibilat et desiccāt vt dicit idē. **Multas alias v̄tutes h̄ sicut arthemisia. sed h̄ iā sufficiāt.**

De carice Ea. XXXV

Carice ut dicit isido. **Carice** est herba durissima et acuta cuius stipes siue virgula ē triangulāris manū secās ipsam violētius p̄tractātis. folia h̄ in vtroq̄ latere secātia et acuta. p̄ramidalē formā ad modū gladij rep̄sentantia nunq̄ tamē caricis acumen aliq̄ē ledit nisi p̄mitus cōtingatur. In loco palustri et molli crescit. et tamē nō modicā duriciez pariter et acumen habere in sua substātia se ostēdit. Sc̄dm̄ pliniū autē inter genera scirpi p̄putatur. v̄n̄ et caricē scirpiū nominat triangularez de quo subdit q̄ radix scirpi trianguli ē odoris boni et v̄tutis sicut calamī aromatici. sed hoc intelligo nō in generali sed multū ī sp̄cāli sicut ipse memorat li. xij. **Carice** autē dicitur a salice salicium vbi crescunt salices vt dicit isidorus

De carduo Ea. XXXVI

Carduus s̄m̄ isido. **Carduus** grecū est. et est gen⁹ herbe vel fruticis spinosi c⁹ natura mordax est et austera. et iō succus ei⁹ allopicias. id ē capilloꝝ fluxus curat. **De carduo** dicit dyasco. q̄ radix ei⁹ in aqua decocta cupiditatem potatorib⁹ admistrat. matrici vtilissimus est. et iō nō est mirū si a mulierib⁹ desiderēt. q̄a iuuat vt masculos p̄creent. vt dicit idē. Est autem cardu⁹ herba multū aculetas habēs hastas et in summitate spinosa habens capitella in q̄bus semen cardui cōtinetur. q̄d itaq̄ exterius nigrum est hoc album est interius in medulla. et est semen diureticum et diuisiuum. et valet contra calculum in renibus et vesica. crescit in locis incultis. depascitur ab

aliniis et bestijs pulcat. sicut dicitur. iij. Reg. xiiij.
Trasierunt bestie saltus et pulcauerunt cardu-
um etc. De carduo autem dicitur. Plin. li. ix. ca. xvj.
Cardui folia et caulis spinosus lanugines ha-
bent. cuius semine et radix vesci possunt. Et quoddam
genus cardui quod sine intervallo tota estate
floret. et vno flore cadente precipit alium cuius acu-
lei arefcente folio desinunt pungere. Sunt et alij
cardui spinosi frugibus iunici. ut dicitur idem. et
abundant in semine. et ideo vix possunt extirpari vbi
semel crescunt nisi affuerit cultoris diligentia
carduos extirpat. In ipso autem extirpatioe
sepe lesionem patit et puncturam

De carica Ca. XXXVII

Carica est sicca sicca
et a copia sic vocata. nam singulis an-
nis ficus ut dicitur. Plin. li. xvij. ter quater
per fructum gignit. atque altero maturefcente alie
ouit et succedit. Carice a senibus sumpti cibo
sepe ferunt defendere ipsorum rugas. ut dicitur idem.
Secundum dyasco. vobis inter fructus carica est dulci-
or. et est utilis in cibo et in medicina. multum enim
nutrit et impinguit. sanguinem grossum et mul-
tum generat et debiles confortat. secundum medicinam
vobis peccat mundificat. tussim sedat. vocem clarifi-
cat. faucium tumorem mitigat. renes et vesicam et
matricem purgat. cocte in vino cum absinthio
idropicos curat. trite cum sinape puriginem au-
rium purgat. tamen in cibo nimis vilitate inflat
one et ventositatem generat. pediculos creat.
ut dicitur dyasco. alias enim proprietates quere infra
de ficu

De cimino Ca. XXXVIII

Cimium secundum dyasco.
et macrobium et persium est semine aro-
maticum colore pallidum. Unde persius
Rugosum piper et pallens genera cimini. Calu-
da et sicca in secundo gradu. virtute habet diureticam
fumositatis subtilianam. et digestionis conforta-
tiua et ventositatis mitigatiua et doloris sto-
machi et inflationis repressiua. solutionis ventris
restrictiua. cum aceto infusum primo affectu et
insufflatum in naribus sternutationem puocat.
sanguinem de naribus fluentem sedat. tumorem
faucium et dolorem mitigat atque sanat cum bacis

lauri reuma frigidum conpescit. sanguinem coa-
gulatum oleo mixtum cum cera munda discutit et
dissoluit. liuorez ex percussione siue alio modo
factum puluis eius cum cera bene commixtum sepius ap-
positum totaliter tollit et eius frequenter vsu facies
discolorationem incurrit. Hucusque dyasco. et
plac. De fere dicitur. Plin. li. ix. ca. xvj. vbi dicitur quod cy-
minum aliud est domesticum aliud siluestre. et
dicitur quod multis prouenit remedijs maxime stoma-
chi. cuius dissolutio in flatibus et intestinorum dis-
cutit dolores atque viscerum tiones

De coriandro Ca. XXXIX

Coriandrum de quo
dicitur. Exo. xvj. et Matthe. xj. secundum Plin. li. xvij.
est semen quoddam odoriferum a gre-
cis corion dicitur. cuius semen in vino dulci da-
tum. homines ut dicitur reddit ad venerem pro-
cauendum tamen est ne nimis detur. quia absque du-
bio mentem adduceret et furor. canibus autem
herba est cuius semine venenosa. nam interficit
eos si ab eis aliquoties assumat. ut dicitur Plin.
et Papias. Et super addit. est inquit coriandrum
in cibo sumptum calefaciua et constrictiua.
necnon et somni puocatiua. secundum autem autores
dicitur esse composita virtutis. Dicitur etiam sic macez.
in libro suo. Frigida vis herbe coriandri dicitur
esse. Austereque sibi quiddam virtutis habere.
Hanc galienus ait per quam depellere ventris lu-
bricos tineaque solent si trita bibat. Cum vino
vel si mixtum sumatur aceto. Coriandri herba
in se est odorifera que diu est integra. sed ma-
nibus fricata fetet. semen eius candidum et mi-
nutum

De coloquintida Ca. XL

Coloquintida de
qua dicitur. iij. Reg. iij. est generum berbe
amarissime scilicet cucurbita agrestis.
quia more cucurbitae flagella tendit iuxta fructum
fructu rotundo et similis cucumeri vsuali. Hec
herba quasi vitis se diffundit in sepibus. fru-
ctu modico et rotundo. ut dicitur. Plin. li. xvij. Secundum
dyasco. vobis coloquintida que dicitur cucurbita alexan-
drina aliquando inuenit sola et tunc est mortifera
et venenosa. sicut herba que dicitur squilla. id est.
cepa marina. sed quando cum multis inuenit non ita per-

omnia et nociua. h3 aut medullaz corticem atq3 semē. medulla ē optima i medicina. se/men secundario. s3 cortex nulli⁹ vlt modice est virtus. **U**n illa medulla ē laudibil⁹ q̄ est al/ba et cui semia bñ sunt inserta. illa aut parat tendēda q̄ cū p̄cutit multū sonat. sicut qñ d fa/cili puluerisat. v̄tute h3 dissoluēdi et p̄sumen/di. et amaritudine etiā diuidēdi et penetran/di. et subē sue subtilitate fleuma purgat et me/lancoliam. vñ d̄: valere p̄ quidiā scabiem et q̄rtanā si mō debito patiētib⁹ offerat. dolo/dentū subuenit. lūbricos. i. lōgos et lubricos p̄t̄ris v̄mes excludit. **V**ermes aurū puluis eius interficit. plenis et epatis duriciā apit si succ⁹ ei⁹ cū feniculo p̄p̄inet. eius decoctio emoroidas. i. sanguis venas apit et mēstrua puocat et educit. **H**as et alias mltas v̄tutes h3 vt d̄. dyasco. et plat. et etiā pli.

De croco

Ca. XLI

Croc⁹ de quo d̄

Cañ. iij. et Trenoz. vlt. herba ab vr̄be conicio sic dicta vbi maxie abun/dat vt d̄. **A**li. lib. xvij. est herba cū flore suo sic dicta. sed flos in q̄ est potissima v̄tus crocū d̄. et est optimū qd̄ est recēs odoris boni lō/gum. parū albū. integrū. neq3 in fragmenta cōminutū. an spiratōe bonū. et cū carpit infit̄ et ungu manū et lenis est acutū. qd̄ si bui⁹ modi nō fuerit vetustū cognoscit aut infusū adulterat̄ at̄ admixto crocomagmate augē/di pōderis cā spuma argēti trita addit. s3 p̄ditur si puluerulentū inuenit. et si decoctuz ab odore p̄p̄io immutet̄ et d̄: crocomagma supfluitas q̄ relinquit̄ ex aromaub⁹ ex qb⁹ crocū fit vngentū. **H**ucusq3 **A**li. Scdm̄ dyasco. idē v̄o due sūt spēs croci. **O**riēsis dicit̄ ab orto in q̄ nascit̄. et orientalis a loco vbi cre/scit sic vocat̄. Et est iste nobilio⁹ q̄3 orientis. nec apponit̄ in vomitiuis medicinis. p̄ducit aut̄ florē purpureū hñs caput ad modū vi/ole. in cui⁹ medio tres vel quatuor flores p̄du/cit. **E**ligēdi aut̄ sunt subruhi vlt oino rufi. sub/ albi v̄o abijciēdi sunt. p̄decē annos p̄nt̄ v̄uari. **E**st aut̄ crocū calidū et siccu3 in p̄mo ḡ/du et in suis q̄litateb⁹ t̄parū. et idē est p̄fortat̄/uum. vñ p̄tra debilitatē stomachi et defectū

cordis multū val3. ruborē oculoz ex sangui/ne vel macula tollit si tritū cū rosis et vitello/oui oculis apponat̄. **H**ucusq3 dyasco. et plat. **U**nā enī p̄p̄ietatē h3 crocus. quia in folijs p̄ totā hyemē retinet virore nec deponit illū quāntūcunq3 frigus intendat̄. in estate v̄o de/ficiunt ei⁹ folia penit⁹ et marcescūt. et p̄ me/dium autūnū iterū crescit et tūc flores ei⁹ in tenui stipite creūt et prumpūt. **S**ic aut̄ dicit **A**risto. li. vegetabilū. crocus hab3 magnas p̄ueniētā et similitudinē cū cepa et ascalonia in radice. differunt ab vtraq3. quomā3 cepa siue radix croci est p̄t̄ne carnis et nō facit se/men sicut ascalonia. s3 etiā est tota rō ei⁹ se/minatua i radice. et oēs tunice croci sūt ma/cre. et nō recipiūt tunice ei⁹ ori ab vna p̄te cepe sue sicut accidit in ascalonia et domesti/ca cepa. s3 incipiūt tunice croci a local germi/nationū venarū cepulaz. et h̄ est de proprio croci. vt dicit **A**risto. **H**3 aut̄ cepa croci radi/ces capillates qb̄bus adberet terre et attrahit sibi nutrimentū vt liliū et alliu et h̄mōi. et qñ ce/pa croci est grossa et itaz matura incipit diui/di et multiplicari in capita multa p̄p̄ias tu/nicas et radices habētia et ex singulis crescit planta. ex q̄ patet q̄ in ei⁹ capite seu radice ē eius v̄tutis sementina. q̄ est sui multiplicati/ua et sue spēs p̄suatua. quē ad modū dicit **P**li/nius. **S**iquidē crocū li. xx. ca. xx. sic cōmēdat **C**rocū inquit cū melle nō soluit nec cuz aliq̄ dulci. facillime aut̄ cū vino vel cū aqua. **A**ti/lissimū est in medicina. destruit enī omēs in/flationes et dolores oculoz. maxime si cum vino fuerit mixtū. pectori stomacho et epati summe v̄tile est. q̄ crocū p̄us biberit. ebrieta/tem et crapulā nō incurrit. **C**orone autē ex eo facit ebrietati resistunt nec p̄mittunt bo/minē inebriari. somnū facit et caput mouet stimulat venerē. flos ei⁹ illi⁹ igni sacro sub/uenit. **D**e croco fit vngentū cirinū et croce/um qd̄ greci crocomagon vocāt. **E**t val3 p̄ suffusiones oculoz et optimū. quod gusta/tum dentes inficit et saluam. vlcera capitis purgat. capitis tormēta et inflationes sedat serpentū et arenearū morsus et scorpionum puncturas curat. **H**ucusq3 plinius

Cepa uel cepe est
 herba cui⁹ vis tota est i radice ⁊ in
 semine. Et iō sic cepe vocat. vt dicit
 Plido. quia nō habet nisi caput. **De cepe di.**
 Aristo. li. de plantis. Cepe inqt et ascalonia
 bis faciūt folia. et h3 cepe stipte in quo facit
 semen. et habet radicē plurib⁹ tunicis vesti-
 tam. et sub radice habet alias radices q̄li ca-
 pillares quib⁹ nutrit grossa radix. ⁊ pbanc
 ad totā herbā humor trāsmittit radical. In
 pmo autē anno nō pficit radicē. sed i secūdo
 post q̄z seminat. Similiter nec semen añ se-
 cundū annū facere cōsueuit. Nec facē semen
 in folliculo sicut alliu et quedā alia. s3 i sum-
 mitate stiptis semen sup quosdā pediculos
 id est. pedes puos se dilatat. Spēs autē cepe
 est duplex. s. domestica ⁊ siluestris q̄ canina
 ab Aristo. nuncupat. Canina autē cepa flo-
 res habet albos versus celū ⁊ virides quod
 ammodo versus terrā. Et talis cepa valet
 apostemata. habz autē cepa domestica stipti-
 tem ꝑcauū ⁊ sine nobo. ⁊ sicut renouat folia
 ita et radices. vt dicit Aristo. in ꝑdicto libro
 fm dyascoydem cepe domesticus ē vtile ad
 medicinā ⁊ ad cibū. Est aut viscofe ⁊ frigide
 nature ⁊ maxime illud qd est oblongū ma-
 gis q̄z rotundū. et magis rufum q̄z albus. et
 magis sicū q̄z recens. et magis crudū q̄z co-
 ctum. comestū fastidiū tollit. oris fetores di-
 minuit. ventrē mollit. cibos cōdit. succ⁹ eius
 cū melle caliginē oculoz dētergit. succ⁹ ei⁹
 lurgacis subuenit. aurib⁹ cū lacte mulieris
 instillatus ei⁹ dolorē sedare cōsueuit. come-
 stū tꝑate put cōuenit viscosos hūores inci-
 dit. ora venaz aperit. vnanā ⁊ mēstrua puo-
 cat. ⁊ educit venenū. morsus rabidi canis ex-
 tinguit. et alijs venenosis morsib⁹ succurrit
 ⁊ resistit. curē clarificat. ⁊ poros apit. ⁊ iō su-
 dorē puocat ⁊ educit. et comestuz crudū ni-
 bil nutrimenti corpi tribuit. colexicis obest.
 flegmaticis puenit. suum fac. inflatōz gignit.
 ⁊ acumiē suo caput ꝑcutit atqz lebit. ⁊ nimis
 comestū aliqñ mania ⁊ infania iducit ⁊ ter-
 ribilia somnia videre facē ꝑcipue si ab exēnti-
 b⁹ egritudine comestū fuerit. lacrimas solo

odoro puocat ⁊ visū lebit. **Hucusqz dyas.**

Cepe caninum dicitur
 tur squilla et inuenitur iuxta mare
 vnde a plateario cepe marina appel-
 latur. repit aut qñqz sola. ⁊ tūc mortifera ac
 venenosa ē. si int⁹ recipiat nisi eius venenosi-
 tas repmat. Solēt aut salernitani eam diui-
 dere in plures ptes ⁊ plātare in oris sigilla-
 tim. ⁊ ita repmūt venenū ei⁹. repmūt aut ma-
 licia si in vino ⁊ oleo aliquātulū dimittat. et
 sic in medicinis apponat. Bz aut scindi ista
 cepa et interiora et exteriora abijci. qz exteri-
 ora sunt mortifera ꝑ nimia caliditate. ⁊ interi-
 ora ꝑ nimia siccitate. s3 media sūt tꝑata mul-
 tum puenientia medicinis. **De cepe aut dicit**
 pli. li. xx. ca. xvij. Cepe apud grecos mltia sunt
 genera et eis oib⁹ est odor lacrimosus. et est
 optimū qd est rotū dissimū ⁊ acri⁹ erufū qz
 candidū et crudū qz coctū. serit et plantat. s3
 qñ seminat añ annū sequentē nō facē semen.
 et qñ facit corrupit ipm caput. vnde ex cor-
 ruptione iacti semis gignit ipm caput. ⁊ pro-
 ductio semis caputis ē corruptio. Vult autē
 seri semen cepe in solo terre solso herbarum
 arum radicib⁹ extirpatis. semē ei⁹ nigresce-
 re incipiens metū añqz totalitē maturelcat. ra-
 dices ei⁹ optime in paleis ꝑsuant. ⁊ licet cō-
 tinget capita inueterari. aq̄ salsa ⁊ tepida sūt
 capita intingenda et ita efficiunt diuturnio-
 ra et elui meliora. s3 in siccis ad seminanduz
 vel plantandū sunt vtiliora. multi etiaz capi-
 ta cepearū sicut et alliozū suspendūt in fumo
 supra ignem et sic ne germinēt ꝑseruant. qd
 sepe extra terrā facere certuz est sicut ⁊ alliu
 nisi ꝑ artificium caueat. Item libro. xx. cap.
 vij. Cepe siluestres non sunt sapide neqz ml-
 tum comestibiles. sunt tamen multuz medi-
 cinales. Ipo eni olfactu caliginē medentur.
 magis autē vnctione puocat. oris vlcera sa-
 nant. morsus caninos cū melle ⁊ vino curāt
 morsibus etiā serpentū obuiant. auricularū
 sonitum et grauitates emendāt. cum adipe
 anserino aut cum melle lumboz dolores iu-
 uant. vulnera cum melle purgāt et sanant.
Hucusqz plini.

De cucumere Ca. XLIII.

Cucumer. exis. que

dam est herba de qua dicit Irido. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q̄ in terdū sunt amari qui dulces nasci p̄hibētur si lacti mellito eorū semen infundat. **D**yasco. aut̄ dicit. Cucumeris natura frigida repiur ventrē soluit. stomacho accommodat. q̄bus anim⁹ deficit succurrit odore. folia eius tria vulnerib⁹ medentē q̄ imp̄ssit canin⁹ morus. semen ei⁹ tritū cū vino dulci ⁊ potui datum vesicā adiuuat laborantē. **S**cđm plinūm aut̄ li. xx. ca. ij. ⁊. iij. dicit q̄ cucumer orientis ⁊ siluestris cui⁹ radix ē magis grossa ⁊ alba. ex cui⁹ succo fit electuarū qđ est necessarius in multis medicinis.

De cucurbita Ca. XLV.

Cucurbita s̄m Ili.

nomē est grecū cui⁹ origo latinis ē incerta. Eius genera sunt multa vt tāgit Ili. li. xvij. Et dicit idē Plin⁹. Est aut̄ cucurbita alia domestica et orientis. alia vō siluestris. Domestica vō in ramos ⁊ folia pariter ⁊ flagella ad modū vinee se diffundit ⁊ quibusdā ligamentis se cōnectit sicut vitis. ⁊ habet quosdam flores albos q̄s emittit pouissime cōtra noctē. sine apodiatione florere potest. sed fruct⁹ eius vir p̄ficat imo deficit vel putrescit qñ ad modum vinee a terra nō erigit ⁊ lignis vel virgulis nō sustentat. Est aut̄ cucurbita s̄m plac. frigide ⁊ humide cōplexiōis ⁊ in qualitatibus tēperatē In calidis regionibus p̄cipue inuenit. cui⁹ semina in terrā proiecta herbā p̄creant ex qua pducuntur albi flores. et tandem fructus pleni semine ⁊ medulla cui⁹ cortex p̄mo mollis. sed quādo puenit ad maturitatē ad modum ligni indurescit. fructus ei⁹ quādo noui sunt cōueniunt cibis ⁊ semina medicinis. Sunt aut̄ semina ei⁹ diuretica ⁊ diuisiua p̄p̄t sue sube subtilitatē. ⁊ ideo valēt p̄tra opilationē epatis et renū ac vesice. acutā patiētibus cucurbita elixa vel assata cib⁹ est et medicina. **H**ā materiā infirmitatis purgat p̄ vnam ⁊ aliquantulū laxat. calores rep̄mit alterat

atq; confortat. semina eius post maturitates colligunt abluuntur ⁊ ad ad solē desiccant. ne p̄pter humiditatē sup̄flūā corrumpant. In loco sicco p̄ triennium referuātur. **H**ucusq; **P**lateari⁹. **S**cđm plinūm aut̄ succ⁹ cucurbitae valet cōtra ignē sacri. ⁊ p̄tra tumorē oculorum. mitigat dolorē aurium si tepid⁹ immittatur. semen eius tritū in puluere ⁊ inspersū replet cauata vulnera. **C**anis coracis valz ⁊ combusturā. **D**icit aut̄ adhuc **P**li. li. xx. ca. iij. est cucurbita siluestris digitalis grossitudo nis nascēs in saxosis locis. cui⁹ succus stomacho ⁊ viscerib⁹ multū p̄dest renū ⁊ lumboꝝ. palisi subuenit. medulla cū absinthio ⁊ sale dolorē dentiū tollit. succ⁹ ei⁹ cum aceto calefact⁹ mobiles dētes sistit. caro ei⁹ sine semine clavis pedū. i. apostematib⁹ succurrit vinū cū ea feruēfactū oculorū impetus tollit folia eius cocta ⁊ trita vulnerib⁹ subueniūt semen ei⁹ potatū cū vino venenū vincit ⁊ comedi nō dicit. q̄a inflatōes facit. Est aut̄ cucurbita agrestis s̄m Ili. li. xvij. idē qđ colouitida herba multū amara quē admodū cucurbita versus terrā flagella tendit habēs folia magna grauis odoris vt cucurbita. et fructum rotundum facit sicut cucumer vsualis. vt dicit Iridozus. **Q**uere supra d̄ natura colouitide.

De celidonia Ca. XLVI.

Celidonia est her

ba croceos habens flores atq; fructum crocū tangētis manus intūgentem. sic dicta eo q̄ in aduentu byrūdinū vidēt erumpere vel florere. vt dicit Irid. li. xvij. **C**elidon enim grece byrūdo latine dicit. ⁊ subdit Iridoz⁹. **E**l dicit celidonia. q̄ pullis byrūdinū si oculi ledant matres earū illis ex hac herba medicatur. **D**e etia; recitat **P**li. s. q̄ succo celidonie oculo byrūdinū eruti siue lesi ad statum pristinū reuertunt. **A**lias siquidem notabiles habet v̄tutes. **H**abet enī v̄tutem dissoluedi attrahendi cōsumendi. vt dicit **D**yasco. dolorē dentiū mitigat. caput purgat menstrua puocat. et matricē mundat. fistulam oris ⁊ cancerū curat s̄m plinūm **D**iascoridem ⁊ plateariū

Centaurea est herba

ba amarissima calida et sicca in tertio gradu. et ideo fel terre est vocata. ut dicit **Plido**. quia a chirone centauro est virtus primitus est inuenta ut dicit **idē** li. xvij. Est autē duplex scz maior et minor. Prima maiores habet ramusculos et flores. et est maioris efficacie qz minor. ut dicit **i** plac. Et ibidem dicit **Constantin** qz radix maioris calida est et sicca in secundo gradu. et habz quandam amaritudinē cū dulcedine. et ideo habz virtutem cōglutinandi. et ex amaritudine habz vim diureticā et diuisivā pl⁹ valent flores et folia in medicina qz alia que sunt in ea. dolo rem vētris sedat. visuz clarificat. renes et sple nem deopilat. paralysim curat. vermes ventris cum melle necat. vulnera radix eius cōsolidat sicut dicit **Plinius** **Byascondes** et **Platearius** **De daphni XLVIII**

Daphnis grece lau

rus dicitur laune. ut dicit **Pli**. li. xvij. Et est laur⁹ a verbo laudis dicta. Lauri enim ramis et folijs cū laudibus victorum capita coronabant. Et ideo apud antiquos laudea vocabatur. scz post sublata lra d. et furrogata r. laurus est dicta. sic quondā dicebat **medidies** que nūc meridies solet dici. ut dicit **Plido** **Plido** hanc arborem greci vocāt daphnem eo qz nunqz deponat viriditatem. Hyeme enī viret et estate. et ideo inde victores potissime coronant. ut dicit **Pli**. Et subdit. Hec sola arbor a vulgo creditur minime fulminari. unde fuit **apollini** antiqz cōsecrata. de qua dicit magister in **hsto**. sup illud vbum. **Consuluit Isaac dominuz**. sup **Gen**. xxv. **Rebecca** ex more gentiū quem viderat in parentib⁹ spēm lauri quā tripodes dicunt capiti supposuit. et ramis arboris qz agnoscatus dicit incubuit ut visioes veras videret et fantasticas nō sentiret. De lauro liquidē dicit **Plini** li. xvij. ca. xxx. Laur⁹ triumphis pprie dedicat que granissima ē domibus cesarū atqz pontificuz. qz domos exornat. Et sunt duo genera eius. scz delphica et

caprica. Lauro delphica delphis pmo coronati sunt triumphantes. Caprica vero romani primo suos coronabāt. modo autē multe species laurozū inveniunt scz differunt i viore et magnitudine et similitudine baccarum. Est autē arbor multiplicitate speciei. et enūerat **Plinius**. xij. spēs eius arboris inter qz ponit quanda; spēm lauri quā dicit fuisse magno ioui et **apollini** delphico dedicatam. Et ideo tellus laurifera in domibus et in sacris fulmine manet tuta. Sine autē lauri presentia non solebat **apollino** dare responsa sua. Et ideo quia diuinis credebatur convenire honoribus. honozē triumphis obtinuit. nec licebat laurū pollui visibus illicitis et propbanis quia ppter ppicianda numia super altare poni debuit et offerri. **Cesar** autē **tyberius** celotonante laurū in capite solutus erat ferre sicut ferunt contra fulminū metus. Narrat etiā **ibidē** **Plini** mirā rem. qz cū **augustus** sederet in quodā orto iuxta **drusillam** augustam deiecit aquila de alto gallinā miri canoris illesam in gremiū cesaris. tenuitqz gallina laureū ramū in rostro suo onustu baccis multis. gallinā et sobolē iusserunt auruspices obseruari. et baccas laureas seminari et cū diligētia custodiri. ex qb⁹ puenit silua triumphans. cui⁹ postea cesar laurū in manu tenuit et coronā in capite gessit. ac deinde alios cesares eodē modo ex eadē silua post obtentū triumphū oportuit coronari. **Huc** usqz **Plini**. De lauro liquidē addit **byasc**. qz est arbor elegātis forme et magne aromaticitatis ac mire efficacie ac virtutis. nā folia eius viridia que multū odorifera sūt si pundanī mitigāt et sanāt puncturā apū et vesparū. et oēm tumozē spargūt libros et vestes cū qb⁹ ponunt a tunc et vmb⁹ custodiūt et a corosioe tutos reddūt. fruct⁹ lauri dicuntur baccalauri. et sūt grana exteri⁹ nigral⁹ subrufa. interi⁹ alba et vinctuosa i figura sperica. in cōplexione calida et sicca in secundo gdu subtilem habent subam. et hnt virtutē depurandi cōfortandi. et ideo in multis ponūt vtiliter medicinis ex qb⁹ fit oleū preciosum qd valet contra multas et pcpue cōtra frigidas passiones

De diptanno **Ca. XLIX**

Diptan^o est herba medicinalis. cui⁹ radix maxime conuenit medicinis. et dicitur suba esse folida non perforata que cum fragili non puluerisat. Virtute habet dissoluendi attrahendi venenorum et plumedu. An valet pro venenosos mortua et supposita vulneri et potata ut dicit dyasco. et plac. cum pauca additis dicitur in multis habere virtute tiriace. menstrua puocat et educit secundas et fetu mortuum excludit. epilepticis et paliticis cum succo rute subuenit. ut dicit idem dyasco. De hac herba dicitur in *Pli. li. xxv. cap. viii.* Cerue inquit diptannu primo mistrauerunt. Nam eius herba comedunt ut facili⁹ pariatur. et si sagittis fuerint lese diptannu querunt que comedentes ferrum excutiunt in vulnere de relictu. Itē dicit *Basilii i exameron. et amb.* et exposito supra can. ubi loquitur de binnul ceruoru. Nec herba sicut *Pli.* crescit in plibus locis. sed illa minus est laudabilis que crescit in agris pinguioribus siue crassis. que autē crescit in locis asperis et sicca melior est cui⁹ minima portio gustata accedit os ut dicit *Idem Pli. li. xvii.* sic dicit. Diptann^o est mons crete ex quo diptannus herba nomen accepit. An vgil⁹. Cerua vulnerata saltu pagrat diptannu qrit tanti enim virtutis est ut ferya corpe excutiat et expellat. vñ et ei⁹ pabulo fere percusse eijciunt sagittas corpi inherentes. hac quida pulegiu martis vocat. qua bz tela eijcedi bellica pntem. ut dicit *Idorus*

De dracontea **Ca. L**

Dracontea est herba quedam sic dicta. eo quod basta ei⁹ in modum coluba sit maculis respersa similitudinēque imitet vipere vel draconis. vñ quia herba ipam vipere timent. ut dicit *Idem Pli. li. xvii.* Nec autem multis serpentina vel colubana nuncupatur. Nam flores habet purpureum diuisu et aptu sicut os serpentina de cui⁹ medio pcedit lingua que serpentina acuta nigra et rotunda et in medio floris ipsi⁹ surgit que caput semine grosso et rotundo. pus viride deinde rufuz efficit que incipit maturescere. Herba ista

sicut dyasco. magne efficacie est et virtutis. nam radix ei⁹ exiccata et puluerisata cum aqua rosacea facie mundificat clarificat et colorat. cum sapone gallico fistula sanat mundat et desiccatur. et os ei⁹ dilatat. ut os fractu vel putrefactu que extrahi. cum aceto et calce viua cancy curat. foliu ei⁹ cum vino decoctu apostemata maturat. succ⁹ ei⁹ auditu ex frigida causa lesuz sanat. visum clarificat. menstrua puocat. emoroidas. inferiores venas sanguine fluentes consumit et desiccatur. succ⁹ ei⁹ interi⁹ sumpt⁹ aborsum puocat. odore suo spiritus fugat. nec leditur corp⁹ a serpente si ei⁹ succo inunctu fuerit aut linu. Hucusque dyasco. et plac.

De draganto **Ca. LI**

Dragantu simpla te. et auice. est gummi cuiusdam arboris cui⁹ humor vel actio caloris vel contractio frigiditatis naturalis indurescit. cui⁹ spes est triplex. nam est albu puru et claru. et illud meli⁹ est. Est etia subrusu et citrinu quod non est adeo bonu sic albu cui nihil terre admixtu est. quod albu est. uenit frigidis medicinis. subrusu et citrinu dicitur poni in calidis. Per. xl. annos suam pot. virtute bz in frigidadi humectadi et mundificadi ex frigiditate et humiditate et glutinadi ex sua gummositate. Valet pro vicia pectoris in electuariis et sirupis. nam pecc⁹ siccu humectat. humorē perditum restaurat. tussim sedat. scissuram labiorum et oris vlceraionem conglutinat atque sanat. faciem mundificat et dealbat. artheticos iuuuat. contra dissenteriam prodest. ut dicit in plateario

De ebeno **Ca. LII**

Ebenus est lignum ethiopicu colorē habens nigrum tactum lenē et planu duru et ponderosum. Unde propter pororum compactionē positu in aqua statim submergit atque penitus submersum. ut dicitur in libro vegetabiliu. Est autem gustu stipicū et mordax quod igni appositum citius rapit ignē et suauem fumū emit et odore. in cotacula confictu rufum omnem dicit colorem. Virtutem habet purgatiuam

et fortitua. et ideo collirijs vtiliter adhibe-
tur sicut dicit Plini⁹ et Dyasco. De ebeno
enā ait Plido. li. xvij. Ebenus inquit in india
crescit et in ethiopia. q̄ celus diu indurescit i
lapidē. Cui⁹ lignum nigrū et cortex lenis vt
lauri. Indicū maculosum est et variū s̄z me-
lus est q̄d in nullo est maculosum s̄z nigrū
est et lene. Solet autē poni iuxta crepūdia vt
infantē visu nigra nō terreant. vt dicit Plid. et
Virgili⁹. Ebenū cōmendat plini⁹ libro. xij.
ca. v. dicens. ebenū esse arborē p̄ciosissimāz au-
ro et ebori cōparabilē. et iō solebāt ethyopes
lignū ebenū cum auro et eboze offerre impe-
ratoribus p̄tributo. Un̄ et regina saba legi-
tur talia ligna dedisse salomoni. iij. Rex.

De edera

Ca. LIII

Edera ab hereni-
do est dicta. vt dicit Plid. eo q̄ arbo-
ribus adbereat. vel d̄ ab edo. q̄a
sumpta in cibū a capris lac multiplicat vñd
nutriunt bedi. radix ei⁹ durissima p̄forat. fr̄i-
gide est nature. et frigida z indicat esse terras
vbi crescit virosē diu seruat et nō pdit folia
q̄ diu virent. amari et stiptici est saporis. Ede-
re autē fm Pliniū li. xvij. ca. xxxij. sūt due spe-
cies. scz alba et nigra scz masculus et femina.
masculus est maior et in folijs durior et pin-
guior. edera v̄o alba fructū habet albū. et ni-
gra nigrū. Solent autē poete coronari folijs
edere in signū viuacis ingenij et subtilis. q̄a
edera semp viret. Similiter edera coronati
incedebāt illi qui in sacris liberi patris. i. ba-
chi ministrabant. Un̄ bec arbor deo vini sa-
crata fuit similiter et marti. Un̄ et alexander
magnus suos milites coronauit edera q̄n d̄
india triūphauit. vt dicit idē Plini⁹ exēplo
liberi patris q̄ galeas suoz turlo edere ador-
nauit. Est autē arbor vt dicit idē multū in al-
tum se extendēs q̄z diu inueniet arbozem v̄l
murū p̄ quē serpat radicoſa seu ramosa. ba-
bens brachia et baccas quas dā sed amaras.
cui⁹ vmbra est nociua et satis inimica frigo-
ri. serpentū generi gratissima rumpens mu-
ros et sepulcra. vñ mix est q̄ haberi in bono-
re a veterib⁹ fuerit p̄suetā. folia habet interci-
sa et āgulosā grauis odoris et plana. s̄z amā-

ra sub quoz vmbra latēt vermes. Itē ca.
xxxij. mira pditur natura edere ad excipiē-
da vina. Nam si fiat vas ex ligno eius vina
trāfluere et aqua z liqua mixta fuerit rema-
nere certū est. Hucusqz Plini⁹ fm Dyasco.
aut edera q̄zuis sit amara vtilis tamē est me-
dicine. Nam vius ei inest stiptica et p̄strictiua
et ideo dissenterijs medet. Succ⁹ ei⁹ narib⁹
instillat⁹ caput purgat et doloze ei⁹ mitigat
Succ⁹ eius cū oleo tepid⁹ aurib⁹ immisus
cōtra surditatē iuuat. Itē idē. Edera ex p̄tra-
rijs est cōposita. et ideo i causis p̄trarijs opa-
tur. p̄pter q̄d virtutē habet maturatiua z. at-
traciuā mundificatiua et mitigatiua. et iō
apponi sepius solēt ei⁹ folia ad cocturas. ei⁹
summi diurencū est et dissolutiuū. valz con-
tra calculū. eius folijs nutrit⁹ hircus sangui-
nem habet acutiorē et ad frangendū calculū
in renib⁹ et vesica fortiorē. Est autē quedam
spēs ipsi⁹ edere sup cui⁹ folia cadit ros et in-
uisatur ac in ladanū cōmutat. cui⁹ virtus
magna a medicis experit. Nam fum⁹ ei⁹ mē-
struapuocat et educit secūdinās expellit. reu-
ma cōpescit. caput et sensus p̄fortat. tussitēs
iuuat. fluxū v̄teris sedat. et i mltis medicinis
adhibet vtiliter

De elotropio

Ca. LIII.

Elitropium est her-
ba sic dicta eo q̄ solsticio estiuo flo-
reat. vel q̄ sol moueb⁹ folia circum-
acta p̄uertat. vñ et a latinis solsequiū appella-
tur. vt di. Plid. li. xvij. Nam sole ouēte flores su-
os aperit. et cū sol occubuerit itez se claudit. et
h̄ verrucaria d̄. eo q̄ pertingat verrucas et ab-
stergat siue potet siue cataplasmet. vt. d. Plid.
Scdm Plidat. aut solsequiū spōsa solis d̄. et
est herba frigida et humida in secūdo gradu
cui⁹ succ⁹ bibit⁹ valet p̄ venenū sumptuz in-
teri⁹. valet etiā p̄ morsū caninū et venenosuz
si trita sup vuln⁹ ponat⁹ p̄ calefactioz epaus
et opilatioz multū valet

De elleboro

Ca. LV

Elleborus ut dicit
Plid. ab elleboro fluuij sic dicit. vbi
plurimū signit. h̄ncromani veratrū dicūt.

eo q̄ sumptū mentē morā in sanitatē reduc.
C duo s̄ genera. s̄. albū et nigrū. albus d̄r elle
 boꝝ. q̄ radices b̄z albos z̄ fleumaticos hūo
 res purgat. niger v̄o nigras b̄z radices et ni
 gros hūores. i. melācolicos purgat siue mū
 dar. Est autē s̄m d̄yaf. z̄ alios autores herba
 multū violenta in v̄tute z̄ recipiēda medici
 nalitē cū cautela. multū enī ledit z̄ cito inficit
 q̄n̄ indiscrete aliqb̄ adhibet. valet t̄n̄ p̄ mul
 tos morbos si debito mō adhibet vt d̄. d̄yaf.
 q̄ q̄rtanas febres soluit. v̄mes in auribus z̄
 alias inficit epilēticis litargicis subuenit ei
 us puluis si cū pane misceat. z̄ si a muab̄ co
 medat mures inficit. vt d̄i. **D** yaf. z̄ etiā pla.
 3̄nē aut̄ bui⁹ herbe duas spēs. melior est elle
 boꝝ alb⁹. z̄ est calide z̄ sicce cōplexionis i ter
 co ḡou z̄ crescit in locis mōtuosis et hūidīs
 et b̄z folia similia plātagini s̄z longiora z̄ in fi
 ne acutiora z̄ stipitē vni⁹ cubiti siue magis.
 cui⁹ radix laxat multū sup̄i⁹ z̄ inferi⁹ et nūq̄z
 debem⁹ elleboro v̄n̄ nisi materia fuerit dige
 sta pius z̄ p̄parata. z̄ tūc ei cum cautela. et iō
 ypcras d̄i. si vis elleboꝝ ducere moue cor
 pus. ne. s̄. su mēs elleboꝝ sup̄dormiat. et babz
 v̄tutes resoluēdi hūmidū in ventositates. v̄n̄
 seq̄t suffocatio spiritū z̄ mors. vt d̄i. d̄yaf. et
 pla. Elleborus aut̄ niger mltō piculosior est.

De esula Ca. LXI

Esula quedaz ar
 bor est q̄ a medicis calida d̄r in scio
 ḡou atz sicca. vt d̄i. **D** yaf. cui⁹ radix
 marie valet in medicina. cui⁹ multe s̄ spēs. z̄
 illaz v̄tus nūc ē in lacte z̄ in hūore. nunc in se
 mine. nūc i radice. v̄n̄ d̄r. Lacanabula parit
 cacapucia semine gaudet. Esula radice cor
 tice p̄stat opem. Est ei esula herba plana ba
 bens folia z̄ rupta emittit lacteus hūore q̄
 q̄dem ē vlcerau⁹. z̄ carnis siue cutis corro
 siu⁹. fleumaticos purgat hūores valet ydro
 picis z̄ alijs patiētib⁹ ex hūore fleumatico
 varias passiones

De eruca Ca. LVII.

Eruca est herba
 alba domestica z̄ aliq̄n̄ siluestris
 calida z̄ hūida. diuretica z̄ aperi

ua renes p̄fortat. palis̄ curat. v̄inā puocat
 vesicā z̄ renes purgat. v̄n̄ est in cibo z̄ i me
 dicina. flores ei⁹ apes diligūt z̄ frequant. vt
 dicit Plinius.

De enula Caplm. LVIII.

Enula est herba c⁹
 manerie ē duplex. s̄. oriolana z̄ cam
 pana q̄ maioris est efficacie in radi
 ce. nā radix d̄z colligi in p̄ncipio estatis et in
 sole ericari ne ex hūiditate corūpat. v̄tutes
 b̄z leniēdi z̄ mūdificādi. z̄ neruos p̄fortādi z̄
 viscosā hūiditatē p̄sumēdi. valet mirabiliter
 in frigida cā cōtra tussim infrigidatā z̄ sp̄ri
 talium mēboꝝ frigidās passiones v̄n̄ sc̄p̄n̄
 est in macro. Enula cāpana reddit p̄cordia
 sana z̄.

De epithimo Ca. LIX

Epithimū est flos
 thimi q̄ est herba c⁹ tota v̄tus in flo
 re est. nā solus flos ponit in medici
 na. vt d̄i. **D** yaf. pli. z̄ plac. v̄tutes b̄z purgandi
 fleumaticas l̄ melancolicas passiones. v̄n̄
 valet p̄ q̄rtanas et ei⁹ quidianas accessiones
 valet et s̄m p̄stan. p̄ strāguiriā z̄ difficultatē
 v̄inādi et ei⁹ p̄ra splenis z̄ epatis opulatoēs

De ebulo Ca. LX

Ebulus est fructus
 siue herba i folijs z̄ in stipiteambu
 co arbori simillima. c⁹ radices corti
 ces frondes z̄ flores s̄ v̄tiles i medicina. h̄nt
 etiā s̄m d̄yaf. plac. z̄ pliniū. v̄tutes dissoluen
 di z̄ p̄sumēdi grossum fleuma z̄ viscosū. v̄n̄
 succus ebuli valet p̄ra artēticā et p̄ra t̄ioz
 neruoꝝ manū atq̄z pedū. valet p̄ra leuco
 fleumantiā. i. ydropicis ex fleumatica cā atz
 frigida siue alba. valet et p̄ra tumores z̄ col
 lectiones in cutaneas v̄bicunq̄z in corpe col
 ligant. Irē valet maxie ebul⁹ p̄ra p̄culliones
 corp̄is atz casus. si patiēs in eius decoctiōne
 frequētius foueat. nā doloꝝ minigat tumoꝝ
 sedat. v̄tute z̄ robur neruis z̄ iuncturis ossū
 administrat. Odoꝝ si q̄dem ē ebulus herba
 fetida z̄ sapore min⁹ grata sed in v̄tute z̄ effi
 cacia ab antiq̄s medicis optia ad medicinā

Dū ē apb̄ veteres iudicata. vt di. byal. pli. ⁊ pla.

De fico Ca. LXI

Ficus est arbor a fecunditate dicta. alijs enī arboribus feracior ē. nā terq; q̄terq; p̄ singulos annos fructū gignit. atq; altero maturescēte aborīt alē statū. fic⁹ autē egiptia fecūdiōz fertur c⁹ lignū in aq̄ missū illico mergit et cū in imo iacuerit. deinde in superficie sursum eleuat. versa vice natē q̄niā madefactū debuit b̄uōris pōdre residere añ tpa vō pytagore alebatur ficub⁹ galatbe. als athlete anteq; idē eol ad carnis vsū in q̄ fornoz ē cib⁹ trāstuliss⁹. **S**enib⁹ autē i cibo sū pte fic⁹ rugas eoz distendere ferunt. tauros q; ferocissimos ad fici arbores colligatos dicūt repēte māslescere. sic⁹ autē cuiusdā arboris remedio q̄ dicitur capusicus vt asserit fecūdat. bucusq; ysi. li. xvij. c. vij fm arif. aut li. vegetabiliū. humor comicis arboris q̄ ē q̄si sanguis i aialib⁹ i q̄buldā est lacteus vt in fico ⁊ in moro. sed vici lac vim habet coaguli ad faciēdos caseos sicut flos cardui casealis. Est autē ei⁹ humor multū vnciuosus. et idē ficus est multe fecūditatis. q̄denī est vnciuosum trāsit in fructū et q̄d subtile ⁊ aq̄sum in folia transmutat. que q̄des sunt lata ⁊ scissa ⁊ in extremitatib⁹ pirica ⁊ acuta. q̄rum lacte siue succo mēbra genitalia plinita dicunt moueri ad p̄uritū et libidinis incendū. sile habet glo. sup Gen. iij. ibi fecerūt sibi de folijs ficus p̄: omata. Contingit autē ficus arborē. vt di. Arist. sterilefcere aliqñ p̄p̄t humoris defectuz aliqñ p̄pter supflūā humiditatis abūdanū. ⁊ in viroq; casu indiget medicina. vñ agricole ei subueniūt i defectu humoris p̄simū p̄uenientē ⁊ aquā dulcem. qñ vō supabūdat humor arborē clauis p̄forāt ⁊ supflūū humorē euacuāt. vt sup de arbor medicina est oñsuz. **D**e fico autē arborē siue ficu dicit p̄di. li. xij. ca. viij. omnia q̄ supra sē de **S**il. introducta fic⁹ egiptia in q̄t est arbor fecundissima moro silis in magnitudine in folijs ⁊ in aspectu. quat in estate p̄fert fructū sed p̄mum generat imaturū. cui silis est fic⁹ cypria que quat germinat ⁊ fructus q̄ternos facit. sed grossus eius nō maturat nisi p̄uul

incidat ⁊ lactis supfluitas emittat. ⁊ emittit germina sua sine folijs in extremitate ramorum. ⁊ habet similitudinē in radice cum ip̄so et in folijs cū vlmō. ⁊ est in quātitate s̄orbe silis magnitudo. Est autē ficus arbor tenera ⁊ delicata. et idē a fori frigore defacili ledit ⁊ post sime qñ incipit germinare. **I**te idem pli. li. xij ca. vj. est ficus indica exilia q̄dam ferens poma vastis ramis transfusa. q̄ rami in terras adeo curuant pondere suo vt terre infigant et sic nouā p̄geniem faciūt in circuitu circa pentem vel circa stipitem ⁊ tantā faciūt vmbraz ⁊ densitatē q̄ pastores sub eius ramis ab estu ⁊ a vento se abscondūt. supiores autē rami matris in altū valdē se extendūt. collate rales vō fasto circuitu circa matrem se disfundunt ⁊ quasi siluosa multitudine vmbraz magnā faciūt. folia sunt autē latissima ad modū pelte amonice disposita. poma facit multa sed modica que sibe magnitudinē vir excedunt. sed in folia calore solis ita decoquuntur q̄ p̄dulci sapore ad comedenduz digna miraculo reputat. **A**d hoc dicit pli. li. xv. ca. xij. q̄ est q̄dam arbor que dicitur siluestris ficus que alio noīe dicitur capusicus nunq; maturefcens sed q̄d ipsa ex se nō habet alijs tribuit. nam cultores solent apire ora radicū vel comicis arboris ficus ⁊ illi intus infigere surculos ⁊ ramos capusici ex quoz inferōc apta radice attracto aere nouo ⁊ hūore ei cōgruo vigorem recipit ⁊ virtutē vñ ⁊ humorē lacte⁹ qui est materia fructus in ipsi⁹ trāsit pastuz sicut patz in dicitis **A**luredi in tractatu de cā fructificatōnis arbor et herbaz. **I**tem idem etiā dicit q̄ tales arbores debēt taliter iuxta fructiferas ordinari vt ventū flat⁹ euolant in ip̄m ficum ferant. ad hoc vtilior est vent⁹ australis q̄ aquilonaris. q̄ simpli plus nocet ille ventus borealis ficu q̄ australis. q̄re in aquilonari pte minus p̄ficunt fici ⁊ plus arefcunt. quia earū humor lacteus facillime cōsumitur. ⁊ etiam p̄gelat vbi habet dñūm talis ventus. **D**e effectu autē fici vel ficorum **Q**uere supra in tractatu d̄ carica in litera. c. vbi exp̄ssius p̄nef.

De fraxino Caplm. LXII

Fraxin⁹ est arbor

vt di. *3id.* crescēs i locis asperis et montaneis ex qua fiūt basta. q̄ frangunt. vnde oul. 7 fraxinus vtilis bastis. *De fraxino autē dicit 7° li. l. xvj. c. xij.* inter arbores qual materie causa natura genuit vtilis est fraxin⁹ que ē arbor alta seu p̄cera 7 rotunda atz recta siue pineata folio. bomeriqz p̄re conio 7 achill' basta nobilitata. 7 cedro in aliis quib⁹ p̄tib⁹ ita similis vt cortice ablato emētes fallat. cui⁹ folia p̄tra venenum sūt vtilia nam succo exp̄sso 7 potui dato cōtra serpentes summe opiferus est. tantaqz ei vis est vt serpētes eius vmbra matutinā vel vesp̄tinā nō attingāt. q̄ si inter ignē et folia fraxini ponatur serpens in ignē prius q̄z in fraxinū fugiet. sunt tñ folia eius iumētis morifera in grecia. ceteris autē ruminantibus sūt innocua. In yralia v̄o iumenus nō obfunt. p̄mo autē floret q̄z frondet nec ante floret conditos folia emittit. Sūt autē duo ḡna vt dicūt greci. q̄dam est longa nō nodosa. alia breuior est in folijs ac durior scz lauro similis. alij vero dicunt fraxinum s̄m sūt scz in campestris 7 in montanā. campestris folia sunt magis crispa sed montane magis spissa 7 ista folia sunt alijs meliora. *Incusqz 7° li. s̄m autem plac.* fraxinus est arbor calida 7 sicca in secūdo gradu. cuius cortices 7 folia cum anisoz fungis qui crescunt sup eam cōpetunt medicis. nam fluxū ventris stringunt. vomitus ex defectu virtutis retentive cobibent. si cum aqua pluuiali 7 aceto decoquant 7 super stomachum apponant.

De fago et eius pprietatibus
Capit^m. LXIII

Fagus est arbor

c⁹ materia in multis est necessaria. vt dicit *3id.* lib. xvij. 7 *7° li. l. xvj.* fagus ē arbor glādifera. sic dicta. quia fagorum fructib⁹ quondā vixerunt homines 7 ex eis sumperunt cibū. Nam fage grece comedere dicit latine. vt di. *3id.* li. xvij. ca. vij. dicit enī sic. fagi glans exterius triangula cute leni includit similis nucleo. sed cortice molliori.

cuius medulla muribus est accepta 7 gliref impinguat turdis enā et columbis cōuenit et eas nutrit. eius cortex multū est vtilis. maxime apud aquilonares pictos qui inde faciunt vasa diuersis vsib⁹ valde apta. vt dicit idem. ca. x. Item dicit in eodē q̄ glandes siue fructus fagi sunt multū dulces 7 nutritiles et carnes animalū que inde nutriunt facit cōtibiles stomacho viles atz leues. nō est autē in suba arbor multū solida sed rara porosa 7 porosa. 7 ideo nō multū durat vt dicit idē vt utamē eius substātia multis est apta ad asseres 7 alia fabricāda. cui⁹ substātia pura ac vermibus nō corrosa arti vitree est sūme necessaria. quia ex eius cinere vitrū cui⁹ aliorum quorūdam appositione p̄ ignis cōflatur onem artificialiter p̄parat. 7 pauca ligna inueniunt que operitaz mirabili sunt sup omnia ita apta. lignū quidez leue est ac porosus vt dicit *7° li.* 7 aliquātuluz gūmosum ī multis locis. 7 iō defacili incendit 7 defacili corrodit a vermibus aut citius cōputrescit. flores enā quosdā emittit ad modum tilie sed non ita odoriferos. 7 tamē illos frequētant apes mel siluestre in arborum cōcauitatibus colligentes.

De faba Ca. LXIII

Faba ut dicit ysi.

Fabro. xvij. dicit a greca et bimologia quali faga. nam fage comedere dicitur. est enī genus leguminis quo antiq̄ in comedendo solebāt vti. diuis species due sunt. quarū altera ē egiptia altera est cōmunis. 7 illa aliquādo dicit fresa. eo q̄ homines frendant eā molendo sepi⁹ ac confringāt vt dicit idem. Est autem faba s̄m *Byasc.* herba in oris et agris seminata. cui⁹ basta surgit angulosa. grossa. cōcaua 7 nodosa. folijs vel folia in singulis nodis p̄ducens lata. plana 7 aliquātuluz obacuta. florem p̄ducit album in sūmitate purpureū siue nigrū. odoriferū 7 multū ab apibus frequentatū. in basta autē p̄ducit diuersas testas carnosas et oblongas que interi⁹ quasi sub diuersis domesticis ab inices sunt distincte in quib⁹ fabe p̄ ordinem sunt locate et ille teste sūt p̄mo

E 2

virides exterius et albe interi⁹ atq; molles et paulatim calore desiccate indurescunt. et tandem pariter nigrescunt et h⁹ maturitatis indicium est. Est autem faba sive dyal. et plac. frigida et sicca nisi sit viridis et tunc humidum in primo gradu quod viridis coesta parum nutrit. humores grossos generat. inflatque in superiorum parte ventris facit et in stomacho est nociva. sanguinem grossum et melancolicum creat et fumum grossum quod cerebrum offendit. somnia vana et irribilia inducit. per decoctionem et assaturam⁹ ventositas inflativa dimittit et assaturam⁹ ventositas inflativa dimittit. Fabis siquidem assidue preterea dolore intestino patitur. Splenem operantem ventrem stringunt. cum coarctate comestae ad digerendum sunt dure et multum inflatiue. Est tamen fabe medulla mundificatiua. vni eius colatura faciem purgat. et potata pulmonem mundificat. apostemata mamillarum curat cum rosamirra. dolore et luore et oculorum lippitudinem abstergit. masticata et in unguentibus apposita. humores ad oculos reuoluantes coepescit scissa et super venam in scissam posita sanguinem restringit. lac effluens de mammillis sistit et effluere non permittit. podagricis et arthriticis cum adipe ouis decocta subuenit si super dolens locus carbaplastis. tumores et collectiones apostematum repugnat si in principio decocta in aceto tumori apponatur. De fabe autem natura et proprietate dicitur plin. li. xvij. ca. xij. In legumina faba dicitur optima quam multi imiscunt cum pane siue eorum materia panis ut sic ponderosior esse videatur. Pitagorica tamen sententia damnata est. quod eius frequens usus ebrietate dicitur sensus et somnia etiam facere estimatur vel ut alij tradiderunt quoniam moriuorum anime sunt in ea. quod dicitur causa varro tradidit flammam seque ponitificem faba vesca non debere. sola autem in fruges etiam excisa crescete luna crescit et replet et in aqua marina siue alis salsa non decoquitur. seminatur in occasu pliadum et ante hyemem recolligit. quando est in flore a quas maxime percipit. cum vero efflouerit diligit siccitatem et solum siue terram in aqua seminata est fecundat stercoreis vice. et ideo in thessalia vertuntur agrum in quibus seminata fuerant quando permittuntur in flore. crescit autem faba parte in multis locis et maxime in mauritania et in insula oceani septem

trionalis. sed ita dura quod vix decoqui potest. nascitur etiam in egipto sed spinosa. et ideo cocodullam eam refugit. ametes ne oculi eorum ledantur spinis eius. cuius longitudo est. x. cubitorum habens caput ad modum papaueris coloris rosei in quo fabe includunt non supra tricenas et est eius culmus siue calamus geniculatus hinc folia ampla et fructum aliquantulum subamarum radice eius incomedibilis cruda et cocta in magnitudine arundinum similis radicibus. bucusq; plin. li. xvij. ca. xij. Dicitur idem in ca. xvij. virgilius inquit intro et amurca fabam profundentibus grandescere eam permittit. Quidam etiam dicitur fabas citius crescere et adulescere si triuo anteque seminantur in vinea aqua macerentur

De frumento Ca. LV

Fruentum a fruen-
do est dictum. id est vascendo sicut et fruges. ut dicitur. In vni et frumen superperio: per gule dicitur vni potissime tibi sapor presentium. Est autem proprium frumenti habere aristas in summitate spicarum crescentes et grana latentia in folliculis imminentes nam in omni specie frumenti de radice erumpit culmus et de culmo procedit spica quibusdam; folliculis siue tecis preta in quibus grana recludunt. in extremo autem spicae aristae tenues et acute iminent in modum spiculae quibus spica nominatur. quod illis aristis quasi spiculis muniuntur ne auum minorum sibus spica a suis fructibus exuat aut a bestiis preterat. cuius folia seu vagine quibus fulcat culmus et ambigunt pondere frugis incuruetur dicitur stipula quasi vstipula ab vsto sic dicitur quod collecta messe exurit stipula prope culturae agrum. cuius pars ad pastum pecorum et animalium reservata palea dicitur. eo quod primus sola pascentis animalibus prebeatur. Cuius natura tantum est frigida quod obrutas niues fluere non sinat. ad calidam ut poma maturescere compellat. bucusq; plin. li. xvij. Sunt autem frumenti multa genera ut dicitur idem plin. et etiam plin. li. xvij. ut puta triticum far. ordeum. siligo panicum. et milium et bmdo. de quibus post dicitur in locis suis. sed hoc est generale circa bec frumenta. attendenda est solum siue terre qualitas ubi bec serantur. nam que dam in vna terra proficiunt que in alia deficiunt

et penit⁹ inarescunt. nā or⁹ deū in noualibus
 pficit ubi triticū deficit arefcit. vt di. pli. 7 sic
 de alijs intelligendū. Item attendit semina-
 tionis q̄litas quia q̄dam cit⁹ quedā tardi⁹
 sunt seminanda. naz cit⁹ semina byemalia.
 tardius est ualia. q̄dam etiā in terra pfundi-
 us. quedā sup̄ficialib⁹ sunt terre finibus cō-
 mittenda. vñ alio mō est seminandū triticū
 7 alio modo sicut 7 alio tpe girb. milium 7 ci-
 minū sicut exp̄sse dicit Hiero. sup̄ Ma. xxviii
 Item marie attendit cōgruitas t̄pis tā in se-
 minando q̄ in colligendo qz fm pli. li. xviii.
 hoc vtil⁹ fit in interlunio qz in tpe alio quia
 seminata sic collecta potissime a vicijis cōser-
 uant. Item attendit t̄pis serenitas. vt di. Jli.
 serere enī a sereno celo d̄. quia tūc serenduz
 est 7 nō p̄ ymbres. vñ virgilius. Nudus ara-
 sere nudus. 7 vt di. pli. ibidem. ca. xvij. accidit
 frumento vicium. qz si tempus fuerit nimis
 ventosum. 7 hoc trib⁹ vicibus seu t̄pib⁹. i. q̄n
 est in flore 7 q̄n incipit deflorescere 7 q̄n incipit
 maturefcere. ex flatu enī 7 norio spica euane-
 scit 7 exiguū 7 in fructu suo parit abortiuuz
 Item nocet temp⁹ pluuiosum qz tūc totum
 vel extinguit ex frigiditate hūoris vel in ber-
 bam 7 folium sup̄fluū luxuriat. Item nocet
 calor subit⁹ 7 imoderatus sub nube clausul
 qz dum humor ad interiora radicias rapitur
 vi caloris. tūc ex humore calido 7 viscoso na-
 scunt quidam vermiculi circa radicem ex q̄
 rum corrosione frugis substātia viciat. Item
 in grano circa folliculos nascunt vermiculi
 corūpentes frumenti granum q̄n spice in
 pluuiali tpe post calorem imoderatū corū-
 puntur 7 putrescūt. Item in tpe nimis siccō
 vel depaupatur frumētū ex humore 7 sic pe-
 rit p̄pter defectū nutrimenti vel crescunt in
 eo quedā musce virides que vocant cantba-
 rides virorem frumētū penit⁹ corrodentes.
 q̄nqz 7 multiplicant locuste et bruci quozuz
 dentes oīa deuastant. Item exigit in ipso se-
 mine frumentali puritas. naz vt dicit plini⁹
 ibidē ca. xvij. si semina cleopice aut adipe tan-
 gerent vtiqz semina corrumperent. 7 idō ca-
 uendum sum opere ne talib⁹ misceant. quia
 oīa sementina que ab illis sunt infecta corū-
 punt. Item requirit in crescente frumento cul-

ture studiositas. optet enī vt a sup̄fluis cau-
 tius 7 diligent⁹ expurget. nam vt d̄ ibidem
 int̄ optima frumēta aliq̄n herba mortifera ī-
 uenit vt lolium lapsaciū et h̄mōi. q̄d accidit
 ex vicio 7 malicia attracti humoris vel ex de-
 fectu v̄ritis seu caloris sufficientē singula nō
 mutantis. Itē ibidē d̄. Ex roze corruptio ad-
 berēte folliculis in granis accidit corruptio
 frugis. que d̄ rubigo siue erugo. qz spica cor-
 rumpit inde 7 inanit. 7 in colore rubigineuz
 trāsmurat. Inē omnia aut frumenti genera
 triticū obtinet p̄ncipatū. qz humane nature
 nihil est amicabile⁹. nihil nutritibile⁹. nihil est
 salubrius inuenit. sed de hoc quere infra lite-
 ra. i. quere etiā de melle 7 legeze.

De farre Caplm. LXVI

Far aut est genus
 frumenti sic dicitur eo q̄ ab initio
 missum in pula frangere ē ante qz
 plus mole haberet. a farre aut dicit farrago
 vt di. Jli. est enī herba or̄ deacea ad huc viri-
 dis i qua grana ad maturitatē nō turgescūt

De farina Caplm. LXVII

Farina que panis
 est materia a farre est dicta. naz far-
 sue frumentū int̄ molas fractū fa-
 rinam facit. vel d̄ a faciēdo qz in panes re-
 dacta farut ventres. 7 d̄ farina pp̄ue q̄n fru-
 mentū inter molas optime est p̄fractuz fur-
 fure nōdum a medulle suba separatio. nam
 q̄n flos medulle a fursure sepat siue cortice
 tūc similia siue similago nuncupat. et d̄ alio
 noīe pollen siue pollis. vñ deriuat bec polen-
 ta 7 hoc pulmentū a pulte dictum. vt di. Jli.
 li. xx. ca. vii. q̄dam t̄n dicit polentā esse pulte
 de farina purgatissima factas. 7 dictā polen-
 tam a polline que est farina delicata que vo-
 lata mola in molendino 7 alio noīe amolū
 dicit quia p̄ sui leuitate a mola eijcit sicut et
 similia. i. sine mola. Polenta t̄n habz alias si-
 gnificatōnes sicut d̄ in glo. sup̄ iosue. vi. co-
 mederunt polentā eiusdem anni. ḡana. i. co-
 cta 7 manibus p̄fricata 7 a folliculis separata
 ad modum grani in pilo tunsi. 7 fm hoc dicitur
 tur polenta q̄ si pilenta. sed q̄cunqz nomine

vocet farina utilis est in cibo et in medicina
 Inde enim sit panis per aque admixtionem et
 ignis decoctionem. aliquando cibarius. i. seruis in
 cibum datur non declinatus. quoniam panis
 fermentatur. fermento mixto quoniam etiam azimus
 sine fermento sincerus. quoniam subcinere incu-
 nere coctus et reuersatur qui et focarius dicitur. quoniam
 clibanari in clibano coctus seu in furno. Huius
 et multis modis de farina arte pistona sunt
 panes. ut dicitur. *Si. li. xx.* que omnes cor hominis
 confortant et corpus nutriunt ac delectant. deper-
 dita reparant et restaurant. vires laborantibus
 administrant. sed per omnibus panis recens et
 mundus de farina triticea paratur. ut dicitur. *Psalm.*
 in diebus magis amabilis et ueniens est na-
 ture. farina itaque mola teritur et frangitur cribro
 a furfure diuiditur. calida aqua aspergitur. fermen-
 tatur et saporiosus redditur et pistata in formas pa-
 nis redigitur et tandem decoquitur. et sic ultimo
 post multos labores vita hominis inde refi-
 citur et nutritur. utilis est insuper farina in medicina
 quoniam cum alijs conuenientibus modo debito ad-
 miscetur. nam farina cum melle mixta faciei pu-
 stulas sanat et emundat. ut dicitur. *Dyal.* mamil-
 le ex coagulatione lactis indurate apposita fa-
 rina videlicet triticea vel siliginea cum adipe
 et vino decocta duricie spargit et locum molli-
 ficat. ut dicitur idem. Collectiones et apostema-
 ta maturat. nervos induratos et quasi spas-
 matos aut strictos relaxat ut dicitur idem.

De fermento Ca. LXVIII

Fermentum a feruo
 re est dictum. quia feruere et ex cresce-
 re facit pastam. ut dicitur. *Si. li. xx. ca. j.*
 Est autem fermentum compositum ex diuersis vir-
 tutibus similem habens substantiam et virtutem. et
 inde virtutem habet panis eleuatiuam et sui ace-
 tositatem saporis ipsius paste munitiuam et in
 ipsius similitudinem totius masse cui admiscetur
 quersiuam. Habet etiam secundum dyal. virtutem hu-
 morum de corpore faciliter extractiuam et quando
 miscetur cum sale habet apostematum vim ma-
 turatiuam et apertiuam. nam poros corporis aperit
 subtilitate sue substantie et humores dissoluit
 Fermentum autem latine. zima dicitur grece. unde fari-
 na pura dispersione aque conglutinata dicitur azi-

ma quasi sine zima. et est zima inflatiua corru-
 ptiuam confortatiua et diuisiua prius panis siue
 paste cui commiscetur. ut dicitur super eptam prime co-
 rinthios. v. zc.

De fumo terre Ca. LXIX

Fumus terre est qui
 dicitur herba calida in primo gradu sic
 appellata. quia ut fumus in multa quan-
 titate emittitur de terra. vel sic dicitur quia generatur
 a quadam fumositate grossa a terra resolu-
 ta et circa terre superficiem adberente. ut dicitur
 in plac. que quanto viridior tanto melior. ex sic-
 cata vero nullius efficacie est. et est herba gra-
 uis odoris et horribilis saporis. sed maxime in
 est virtus. purgat enim melancoliam et fleuma et
 coleram. valet contra scabiem et contra ydropi-
 sum ex frigida causa. iuuat podagricos. et va-
 let contra splenis et epatis opilationem. vni-
 us tamen vicium habet ista herba quia inflatiua est.
 et ventositatis generatiua. et ideo eius ventosi-
 tas debet reprimi cum aneto alio aniso. et cum
 feniculo ne generet corrosiones. ut dicitur plac.

De feniculo Ca. LXX

Feniculus est her-
 ba communis. multe tamen efficacie et
 virtus. est enim herba calida et etiam
 sicca in secundo gradu. virtutem habet diureti-
 cam aptiuam scilicet et incisiuam ex subuli sub-
 stantia et qualitate suis. ut dicitur plac. cuius semi-
 na radix et folia conueniunt medicine. unde *Si. li. d.*
 libro. xvij. ca. ultimo. Feniculum latini vocant
 eo quod turci siue radice succus acuat visus
 oculo. cuius virtus esse traditur. ut senes serpe-
 tes annuam senectutem eius gustu deponant.
 hanc etiam herbam greci marathrum vocant.
 Arabum autem sumit *Si. li. d.* ex certis dictis plinij.
 libro. xx. ca. xxvij. feniculus inquit nobilitate
 runt serpentes. nam gustu eius senectutem eru-
 unt oculo. quoniam acies ipsius succo recuperando.
 unde intellectum est oculo. caliginem eo
 precipue releuari. unde ex eius succo fit colliri-
 um contra caliginem oculo valde aptum.
 Huius duplex est species scilicet orientalis et silue-
 stris. cuius semen cum vino potatur contra mor-
 sus serpentium et ictus scorpionum valet succus

eius auribus instillat⁹ vermes necat ac sto-
machum stringit et corroborat. nauseam se-
dat. calculum frangit et vnaq; exatrat. lac in
māmillis multiplicat radix ei⁹ renes purgat
cum vino cocta ydropicos curat canis mor-
sum sanat. **H**ec oia facit feniculus orientis
sed forius operatur beceadē ypomaratriū
id est feniculus agrestis vt dicit idem.

De ferula Ca. LXXI.

Ferula est herba

cuius succ⁹ galbanū dicit vt dicit ysi.
li. xvij. de quo fit mentio. in eccle. xx.
iii. vbi dicitur q^o stozar et galbanū zc. vbi di-
glo. galbanum fm pli. dat sirta in mōte quo
dam vbi abū dat ferula a qua fluit refine mo-
do. **D**icit autem pli. libro. xx. cap. xxvii. ferule
semen est aneto simile cuius folia et rami co-
cti cum oleo et comesti cu³ melle stomacho
conueniunt. sed si nimis comeduntur dolo-
rem capitis faciūt cuius radix bibita ad pō-
dus denarij in duobus ciatis vini valet con-
tra serpentum morisiones. succus eius i ma-
gnitudine fabe deuoratus aluū soluit. cuius
medulla viridis immūdiacis faciet tollit. se-
men ei⁹ vt nobilitū sanguinē sistit patienti-
bus caducū morbū subuenit. **H**erba autem
ferularū murene infestissima est. nam eius
lacte statim cōmoxiunt. succus eius pferit cla-
ritate oculorum. hucusq; pli.

De feno Ca. LXXII

Fenum est dictum

ex hoc q^o eo flāma nutrit. flos enim
eius flamma est. vt dicit **A**risto. libro
xviij. omnis enī herba mollis pscisa sicca fe-
num dici potest. et marie que fenibus aliqñ
apra est nutriendis. naz fenū cibus est pprie
iumentorū. **D**e feno autem dicit glo. super
Ma. xl. fenum nascendo habet virorem et cre-
scendo decorem deinde florē. tandem calore
solis siccatur redigū in puluerem sic et bo-
mo per etatum successionem decorem amittit
accadit in puluerem et in mortē. **F**enum ita
q³ diu vires et frondet mōres et prata vestit et
ornat. et tam florū diuersitate q³ etiā virores
venustate ad sui aspectum intuentiū oculos

allicit reficit et delectat. ppter sue substantie
autem viriditatem feruente sole ei⁹ bumidi-
tas defacili cōsumit. et herba que primo flo-
rendo quasi ridere videbat. tandem a sua glo-
ria spoliata penit⁹ inuenit. **N**am fenū qui-
dem quod hodie ouitur et virefcit. cras mori-
tur et tunc in clibanū mittit. quia quasi subi-
to deficit et arefcit. sicut d' impio p similitudi-
nem dicit in **Psal.** **F**iat sicut fenū tectorū
quod prius q³ zc. vbi dicit glosa quāto fenū
altius stat et minus p funde inferius depri-
mit radicem tanto minus crescit imo citius
deficit et arefcit. **F**enum itaq; falcastro post
q³ maturatū fuerit pscindit. et vt melius ex-
icetur soli exponit et ne ex humoris supflui-
tate circa terraz cōputrescat furcis et rastris
sepius eleuatur. tandē in cumulos et in acer-
uos colligit et vltimo in plaustris ac vehicu-
lis ad horrea deponat et ibi ad diuersos vs⁹
necessarios referuat. **F**ena autem crescēna
in locis aliquātulū montuosis mediocriter
ficcis magis sunt odorifera etiā animalibus
magis sapida q³ alia que crescūt in pratis
palustrib⁹ et aquosis. vt dicit plinius. quia
in illis humor nutritiualis magis est dige-
stus in illis vero minus.

De flagellis

Capitulum. LXXIII

Flagella dicuntur

summe arborū et vitium ptes ab eo
q^o crebros sustineant ventoz flatus.
vt dicit **A**risto. li. xvij. quozum comas aliqui
crines vocant. aliqui folia. et dicuntur folia
quasi fila. nam foliū grece filum latine dicit
et hoc id q^o in folijs sunt qdam venule in eo-
rum substātia ad modū filozum ptese idō
translatue dicuntur folia. apud nos quasi fila
nodi aut ex quib⁹ exeunt frondes siue folia
de v⁹gulis et flagellis oculi nūcupant. **N**am
humor aq³ius subtilis parum hūis vncuosi-
tatis ad ramos a radice attractus vt caloris
eleuat i diuersis locis et ex acumine suo pene-
trat ad exteri⁹ acibi q³ p oculos extens vi in-
terioris caloris et aeris exterioris trāsmutat
in subam foliorū. vt dicit in cōmento sup li. ve-
getabil. **A**risto. et fm qualitatem humoris

dñantis et fortitudine vel debilitate caloris
humorem digerens folia in qualitate et figura
multiformiter variant. ut supra eodem ubi agi
tur de diversitate arborum quo ad figuram folio
rum quere super in eodem in littera a. Folia itaque or
nant arborem et muniunt tenellos flores et fru
ctus ne a ventis cauantur aut pluuijs iniu
riam patiant. grandinum impetus ac ventorum
impulsus et ymbrium ictus incipiunt et repel
lunt. folia sicut scutum propter sue sube raritatem
et tenuitatem modico vento mouent sed defa
cili non cadunt propter adherentem abundantiam
humoris donec fructus latitates sub folijs ma
turecant. vñ in vere et in estate vident et in au
tumno pallent. et sic contra hyemem paulatim co
cidunt et tandem in terra cadentia corruptescunt
multum insuper conueniunt folia medicine. mul
tis etiam animalibus sunt in cibum sicut folia ede
re que a capris et bedis marie diligunt. ut di
cit *Al.* Alias proprietates foliorum quere supra
in eodem li. xvj. ca. Flores ut dicit *Al.* li. xvij. dicitur
quali fluores. eo quod cito defluunt et soluiunt.
in his tamen multiplex est gratia. scilicet odoris saporis
et coloris lenitatis et virtutis. nam odore re
creant et etiam delectant spiritum. sapore quidem imu
tant gustum. colore alliciunt visum. lenitate de
mulcent tactum. virtutem habent multiplices
sanant morbum. zephiro generant. austro dis
soluunt ut ibidem dicit *Al.* arbores et herbas
campos ortos et siluas pulchritudine sua de
corant et ornant. dulcedine quas recipiunt ex
celesti rore mel admistrant. Et ideo apes flores
mellificandi gratia visitant et frequentant. quoniam ap
parent flores mutatōz spiritibus significant. et spem
de fructu generant. nam flores semper fructus
precedunt. et spem de subsequenti fructu relinquere
plueuerunt. de puro et vinctuoso medulle arbo
ris humore origine perhibent et erumpentes de sti
pite virge vgam non violant nec deflorant sed
ponunt ipsam perficiunt mirabiliter et decorant
Item flores in ortu sol se aperiuunt sicut in oc
casu sese sepius claudunt. multi sunt que ex pau
citate humoris et liquiditate calefcente calore
humiditate sumente deficiunt et arefcunt. *Al.*
quoniam etiam flores ad solis faciem se peruertunt sicut in
eis ortum se aperiuunt et processum se diffundunt ut
patet in eliotopia que alio nomine dicitur solsequum

et dicitur a multis cicorea ut patet supra in ca. In
tempore autem ortus floris signum est defectus
et carentie fructus plerumque consequens. nam tales
flores subito frigore vel etiam corrupto aere fa
cillime corrumpunt vel si sunt nimis hyemales
vel autumnales ad maturitatem debita propter
caloris defectum nullatenus produciunt. ut dicitur pl.
li. xx. ca. v. In aliis flores proponunt liliorum
flores. rosas et violas precipue ad coronas no
bilium adornandas. de quibus post est dicen
dum. Est flos campi flos specialis sic dicitur
quod per se crescit in locis incultis nec sulcatis
vomere nec stercore impinguis. ut dicitur idem.
Est itaque flosculus stipite quod gracilis et mo
dicus flore rubicundo et quasi colore sangui
neo insignitus. cuius flores non plus nec mi
nus quam quinque folia communiter distinguuntur. cuius
virtus centauree similis est non tamen ex
complexione sua tamen est amaritudinis quibus
minorum centauree in folijs et in stipite multum
similis videatur et in multis medicinalibus non in
ferior ab antiquis sapientibus iudicatur. Cen
taurea est herba amarissima vñ et fel terre di
citur. Cuius species est duplex maior et minor. ha
bet itaque cum quadam amaritudine dulcedi
nem in radice. cuius succus melli mixtus visus
clarificat. in flatibus sedat. morsus venenosos
curat. et contra antracem apostema moriferum
iuuat. et venenositatis sue maliciam reprimat et
refrenat et impedit ne materie furiositas ad
nobiliorum membrorum intrinseca se diffundat. buc
usque plinius ut supra etc

De fructu Ca. LXXIII

Fructus a frumie
nomen accepit. ut dicitur *Al.* quod fru
mine. id est eminentiori parte gutturis
velcamur. ut dicitur *Al.* li. xvij. inde et fruges dicitur
mus. Fructus autem proprie dicuntur arborum et
agrorum quibus utendo fruimus quibus abus
sive fetum animalium fructum aliquem etiam nu
cupem. Est itaque generaliter attendendus quod pro
arboris sive pro platea. que quod nobilior et vinctu
osior est tamen in medulla quam in radice solis attrahi na
turali calore ut suo tempore precedere flore et fructus
origine disponere in fructus materia gignit humo
ris et et caloris beneficio nutrit et foliorum et co

operculo Defenset. solis & virtus celestis influentia ad perfectum deducat. Et tunc maturato fructu & collecto ad usum & esum debent assu-
 ma. fructus autem crudi & indigesti corporibus ma-
 xime puerorum & debiliu sunt nocivi & inflant
 lumbicorum & aliorum vermium generatiu. huiusmodi
 malorum nutritiu. gustus naturalis corruptiu.
 ut in mulieribus impugnat quae maxime deside-
 rant fructus imaturatos. ut dicitur. pl. sed fructus
 pinguis & maturi tam medicinae quam esui erunt apti
 ita tamen quod quilibet fructus quilibet modo utatur debito.
 et potest pinguis post fructum ordine pingui sub-
 sequatur. ut in li. dietarum plenius edocet. Fructus
 primo generantur sicut crudi duri & indigesti stipri-
 ci. pontici vel amari sed calore exteriori inte-
 rioris confortate & humore ponticum & terrestres
 dissoluerent ac digerente tanto dulcioris saporem
 & puenientioris accipiunt quanto ad maturitatem
 perfectam plenus accedunt. cuius autem accedunt ad ma-
 turitatem quae aliter in ramorum summitatibus crescunt
 & calorem radiorum solarium directum se exponunt
 Maturitatis signum est mutatio coloris viri-
 dis & restis in colore pallidum vel in rubentem
 Et mutatio saporis insipidi pontici aut ac-
 cidit in sapore suauem gustui atque dulcem. primo enim
 nascuntur fructus virides. sed quando tendunt ad ma-
 turitatem vincente calore in suba fructuum color
 meliores & in suba sapidiores & lariores quanto
 relaxata vi caloris restis duricia etiam durante
 humiditate aquea vel aerea maturitati sunt
 propinquiores. & ideo probat fructuum maturitas
 non solum per visum quo ad colorem nec solum
 per gustum quod ad saporis. verum etiam per tactum quoniam
 compressi digito tactui cedunt & seculi offerunt
 subam molliorem ut dicitur ysaac. in diebus. Fru-
 ctus autem arborum crescentibus in montibus
 sunt puriores sapidiores & etiam suauiores quam
 illarum quae in vallibus sunt crescentes. et hoc
 accidit propter dulcem & purum et temperatius quod
 ibi scilicet in montibus inveniunt nutrimentum. ut
 dicitur Aristotele. ut super eodem patet. quere de diuer-
 sitate arborum quo ad fructus circa finem.
 Sunt autem quidam fructus primo dulces & sa-
 pidi. sed post efficiuntur pontici & amari scilicet mi-
 rabolani. ut dicitur Aristotele. tales fructus si non
 fuerint comestibiles sunt tamen alijs medicina;

les. Fructus autem dulces. ut dicitur ysaac. in
 quatuor qualitatibus sunt temperatioes humidi-
 ores & calidiores & ceteris nutritioribus. fru-
 ctus vero frigidi. scilicet & pontici duri sunt & stipri-
 ci ac opilatiui siue strictiui. stomachi tamen con-
 foratiui & appetitus excitatiui maxime si come-
 sti fuerint a ieiunio. sed post prandium sumpti
 confortant stomachi officium. in usum sumpti
 comprimunt cibum assumptum ad inferiora & sunt
 causa solutionis. sed si fuerint fructus acetosi & aquo-
 so modico & terrestri etiam compositi acumen co-
 lere eringuunt. sicut et sicut mitigant stoma-
 chum confortant. humores grossos & frigidos
 dissolunt. diuidunt non deponunt. dulces vero
 acuiunt eis vim preferentes penetrandi totum cor-
 pus. fructus insipidi autem in quibus dominatur
 aquosa humiditas ceteris minus sunt lauda-
 biles quia stomachus non iuuatur sed abominatio-
 nis et fastidium generant. Fructus itaque si bene ma-
 turati fuerint erunt saporis boni odoris iocundi
 si non fuerint puri non vniculosi humore
 vel corrupto aere non infecti. & tales fructus in
 loco sicco & mundo melius et diutius custodi-
 untur & maxime si in feno vel palea pregantur. ut dicitur
 in pl. nam iuxta terram in loco humido citius
 corumpunt. Item fructus maturi citius ca-
 idunt de arboribus quam non maturi & facilius de nocte
 quam de die. quia nocturno rore perfusi efficiuntur
 ponderosi. & ideo ad casum magis proni. Nec
 de fructibus dicta sufficiant quia multa de fructi-
 bus supra eodem tractatu de arboribus in ge-
 nerali sunt dicta. quere ibi.

De germine Ca LXXV

Germen ut dicitur isidoro.
 est pugnans surculus a gerendo di-
 ctus. unde et germinatio. nam in ger-
 mine gignitur humor nutritivus & ratio semina-
 lis eo ei viget & operatur calor naturalis et quibus
 sit modice quantitate in suba maxime tamen virtus
 est & potentia in efficacia. nam virtus radice trahitur
 & transit in subam germinis. & ideo herbe quae diu se
 in germine & viget in eis humorum transfusus a radi-
 ce maxime puenit usui medicinae itaque germe-
 nis quod primo erumpit de radice arboris aut herbe
 nam confortato calore naturali quae in radice medulla est
 clul' radice humoris sibi necariu attribuitur calorem

et quod sibi non est necessarium ex se exterius rejicit. et illud a calore incluso sursum eleuante ex aere intrinsecus desiccante in naturam germinis transformatur et quod non cessat attractionis primum in radice. et non cessat augmenti dilatatio in germine quousque ueniat ad debitum complementum. **Ca-**lor itaque celestis penetrans ad medullam radicis partes eius liquidiores ac puriores ac vinctuosiore ad se trahit et coagulat ac primum gignit. et coadunatas propter tres insensibiliter inducendo eas in substantiam germinis pervertere non desistit. ut dicit commentator super librum vegetabilium. Contrahit autem colorem viridem medii. sicut rubentem et nigrum secundum dominum equalium primum terrestrium et ignearum nam generatio germinis habet fieri ex tereobumore nigro et opaco. sed propter aerearum primum et ignearum admixtiones fit color eius viridis. qui color medius esse debet inter rubeum et nigrum. Est autem germen principium culmi siue stipitis floris atque fructus. emittens primo plures frondes mutuo se necetel. quos facit natura ad innatum calorem in substantia germinis peruationem tenera enim eius substantia frigido aere defacili ledere nisi ab extrinseco nocumeto tutela frigidum tueret. defacili enim ledit ex aere frigido et etiam ex grandine et ex vento et etiam ex rore noxio et infectiuo. et ita contra bimodum nocumeta pluribus folijs connexis quasi pluribus tunniculis tegit et munit. oritur itaque germinum ornamentum terre est principium. nam omnia terre virentia a germinibus oriuntur. mutatio ipsius est in diuinitatem signum vernalis nouitatis. hincque annunciat byemis ac primum est estiuale nouitatis et venustatis. a brucis locustis et erucis corroduntur quousque germina et tunc spes plerimum de fructu non habet.

De gramine Ca. LXXVI

Gramen est agre-
stis herba ab eo quod germinat sic vocata. ut dicitur. **Si**. beneficio siquidem caloris ex humore terre omnia herba generantur. nam celestis calor terre superficiem penetrans partes eius subtiliores aggregat et in radicis spem transformatur. que terre infra calorem intra se claudit cuius virtute humorem circumiacentem ad sui incrementum et nutrimentum attrahit et quod simile

est in sui naturam alterat et commutat vel pervertit. et quod sibi quo ad substantiam est superfluum ad generationem foliorum germinis transmittit. quod vero propter humiditatem materie multum extracto humore generantur radices multum et diuersae sunt graminum et herbarum productiones mutuo se colligantes et totum terre superficiem vironis gratiam et florem decentia vestientes. et quanto radices graminum inferius amplius se profundant tanto difficilius gramina culmos suos et folia in terre superficie se dilatant. **Nullulantia** autem gramina in principio sue generationis se multiplicant si compressa fuerint aut mediocriter perculata. **Quoniam** enim in principio nimis luxuriare permittunt cito perumpiunt in semine et indurant defacili et suam produunt pulcritudinem et virorem. ut dicitur. **pl.** ex situ autem tere ubi crescit et qualitate humoris qui nutrit unum diuersas qualitates et virtutes generaliter sortiuntur. ut dicitur idem. et commentator super librum vegetabilium. **Unde** ex humoribus complexionibus contrariis habentibus quousque herbe et gramina imo omnia in terra nascentia diuersas consequuntur efficacias et virtutes. ut dicitur. **pl.** et **ysa.** **zc.** propter quod secundum auctores predictos gramina montium siue locorum montuosorum sunt rariores et breuiores quousque gramina vallium siue pratorum. illa tamen sunt omnibus prouentientiora. quod dulciora et salubriora et mediocriter siccaiora. in palustribus quoddem crescenda sunt piguiora et diffusiora. sed meliora sunt simpliciter que in montibus et locis altioribus oriuntur. **Nam** ut dicitur constant. et etiam **ysa.** berbe palustres perioris sunt nutrimentum. nam aqua generant sanguinem et cito se a membris dissoluentem. inflationem et rugitum in visceribus generant sed in contrariis contrarie. **Est** autem regula ut dicitur **ysa.** qui dicit sic. **Difficilius** atbenense dixit. cuius radix inter herbas nutrit eius semen non est nutritiuum nec ecounter so. cuius quidem semen nutrit eius radix non nutrit. gramen itaque ut dicitur. **palladi.** gratum facit solum in aspectu. gratum quoque est animalibus in pastu. gratum etiam fit languentibus in effectu. nam sicut in radicibus sic in graminibus latet virtus multiplex medicie. germen etiam austrum tempus pluuiosum. s. et calidum diligit et virorem ex ymbribus abundantiam in locis desertissimis ex se diffundit sed perualente vento boreali

et frigidus deficit extrinsecus et marcescit. ut dicitur.
Beda. sicut dicitur. vero gramen dicitur quodam herba specialis habens virgas nodosas. sparsas super terram et folia lata aliquantulum et acuta. cuius radix nodosa est et dulcis. et hanc herbam boues et alia animalia libenter comedunt et depascunt. cuius virtus est stupida et vulnerum conglutinativa. ventris strictiva. vulnerum renus et vesice sanativa. doloris splenis mitigativa. hanc herbam noscunt canes et illam comedunt quoniam se purgare volunt. ut dicitur. **¶** **P**oli. in hoc faciunt ita caute quod potest hoc ad humanam preciam devenire

De galbano Ca. LXXVII

Galbanus est herba

cuius succus galbanum dicitur. et est herba in ramis ferule similis. imo ut dicitur varro. galbanus succus ferule est. ut dicitur **¶** **I**sid. lib. xvij. inciditur autem herba in estate et effluit inde lacrima que recolligitur et desiccatur. **¶** **I**dem autem galbanum est optimus quod est mundissimum. et habet plures guttas sicut armoniacum et est similis thuri in colore habens grana limpida. cuius granum non est nimis licium. ut dicitur **¶** **P**oli. et **B**yal. in estate circa fructum desiccatur. **¶** **I**stius autem ei virtus ignea calida scilicet in tercio gradu. et humidum in primo ut dicitur idem. sophisticatur autem cum pulvere colophonie. id est picis grece. et cum fabis fractis cornibus abiectis que cum optimo galbano et resoluto admiscetur. **¶** Galbanum autem purum diu potest servari. virtutem habet attrahendi dissolventi. leniendi. relaxandi et mitigandi. fumus eius litargicos excitat. dolores splenis et opilationes cum aceto sanat. fetum mortuum de matrice educit et matricem purgat cum melle pulvis galbani lumbricos necat. fumus eius menstruis impat. serpentes et venenosa eius fumus fugat. dolorem dentium mitigat. ut dicitur **B**yal. et **P**oli. et **P**la. ubi subdit quod si galbanum debet poni in medicina purum debet a superfluo emundari. **¶** **S**imo igitur super ignem in testa debet liquefieri et in aqua post infunditur et quod purum est super natabit. quod vero inutile est ut cornices et lapilli inferi residet. **B**yal. corides tamen dicit quod in aqua ferventi galbanum debet

poni. et quod petit fundum colligi. quod autem super natat ut cornices et huiusmodi amoveri

De gutta Ca. LXXVIII

Gutta ad modum

galbani est cuiusdam herbe vel arboris lacrima. que alio nomine armoniacum appellatur. istius autem arboris vel herbe ramusculi diebus estivis ab incolis inciduntur et gutta que inde distillat gutta siue armoniacum nuncupatur a medicis. ut dicitur. **¶** **I**sid. et **P**oli. **¶** **I**stius gutte species ista est nobilior que mundior est et purior et terre feculentia impemior que quidam debet esse candida et pinguis sicut ibus et quando frangitur apparet splendida interiorius et gummosa. ut dicitur. **B**yal. et **P**li. et habet odorem similem castoreo et saporis subamarum aliter quantum sive acrum. **¶** **E**st autem gutta calida in tercio gradu et sicca in secundo habens virtutem dissolventi et relaxandi. ut dicitur in placito. cuius scrupulus potatur cum oximelle spleneticas curat. asperitates et imudicias oculorum mitigat et curat. cum succo absinthii lumbricos necat. contra arteticam et sciaticam passionem cum pice dura multum iuvat vinam puocat. et menstrua purgat. omnes tumores et inflationes sedat ut dicitur glosa super illum locum mirra et gutta etc.

De gariophilis Ca. LXXIX

Gariophili ut dicitur

Byal. quidam sunt perfecti et saporis acuti coloris subnigri calidi et sicci in effectu. humidum vero interius actu. quidam in suis qualitatibus magis sunt remissi. **¶** **S**unt autem fructus cuiusdam arboris in india qui estivo tempore colliguntur quoniam sunt maturi per quinque annos in multa efficacia conservantur in loco etiam non nimis sicco nec nimis humido debent servari. quoniam in multum humido putrescunt et multum sicco arefcunt. eligendi autem sunt qui in superficie aliquantulum habent planicie qui acutus habent saporis et suavem odorem et qui expressione pinguis aliquid emittit humiditatis. **¶** **S**ophisticantur autem cum pulvere gariophili mixto cum aceto et vino odorifero ex quo prahunt humiditatem et vix discernunt. quare in exteriora

supficie magis sūt acuti q̄s alij. et iō acutum magis est in exteriorib⁹ q̄s in interiorib⁹. sed sofisticati nō p̄nt vltra viginti dies p̄seruari. habent autē boni gariophili v̄tutem p̄fortandi ex aromaticitate sua dissoluēdi et p̄sumendi ex qualitatib⁹ suis. p̄fortant enī cerebrum et v̄tutem aiālem. valent etiā p̄tra defectum cordis quare p̄fortant v̄tutē spūalem valent etiā p̄tra indigestionē stomachi et dolorem ex frigidityte et ventositate q̄ v̄tutem iuuant naturalē. Bucufq̄ dyal.

De genesta Ca. LXXX

Genesta que etiam

ab amaritudine dicitur. quare eius gustus nimis hominibus amarus est. arbutus est crescens in locis desertis iculis et saxosis. cuius p̄ntia infertilitatis et ariditatis ire ubi crescit testis est. h̄s multos ramos graciles duros et nodulos virētes hyeme et estate flores glaucos. spissos et inuolutos. grauis odoris. amari saporis. sed t̄n sunt maxie v̄tutis. vt di. **D**yal. nam floz et folioz eius elixatura splenis tumorē cōpelcit. dolorē dentū subuenit mēstrua stringit. fluxū dissenterie sistit. pediculos et lēdes succus ei⁹ perimit. semen facit amax et nigrus in quibusdam tectis longis et nigris ad modū folliculoz vicia vt pise duolūm et valet ad p̄dicta zc.

De grano Ca. LXXXI

Granum est minima pars seminis quod arboris p̄ricula distincta substāntialiter et diuisa. in quolibet autē grano est cortex et medulla in qua relinquitur rō seminali vt ex grano terre cōmisso possit p̄duci planta. vñ in quolibet grano est relicta potētia a natura vt ex eo possit fieri plāta qua mediāte sua spēs multiplicet et in esse specifico p̄seruet. An granus quoduis sit modicum in suba corticis et medulle. magnus t̄n est in rōnis seminalis efficacia et v̄tute. et sicut grana differūt in specie. sic differūt in figura situ aut dispositōne. vñ di. **A**ri. in p̄mo libro de plantis. Grana in quibus et semina alia nascūt in plantis siue siliqua vt semē aneti et feniculi et b̄mōi. et alia nascunt in siliquis et folliculis

vt faba et alia legumiosa et alia in suba callosa emittunt vt semina p̄iroz et pomoz et quidam h̄nt grana et semen in testa et callum extra testam vt nux et oliua. grana autē ordinata in siliquis et in folliculis variant multipliciter in situ. quia quidam h̄nt grana multiplicata in siliqua sua sicut accidit celidonie quod est herba valens ad oculos. et quidam faciunt grana in folliculo clauso vt faba pisa zc. et quedam in non clauso sicut triticum et spelta et silia. quedam autē non faciunt grana sua in aliquo folliculo vt grana ordei sed paleam suam quasi p̄nuant cum grano suo. et quidam grana sunt duplicia p̄ordinem absque pietate in siliqua sua vt grana celidonie. et quedam sunt duplicata pietate mediāte vt p̄t̄ in granis nasturcij. et quidam triplicant in diuersis p̄ordinē cellulis folliculi vt pat̄ in mirto in cui⁹ fructu sunt tres celle et in quolibet cella tria grana vel quatuor sine pietate aliquo sunt cōiuncta. et quicquid est in grana paries ligneus sicut in cassia fistula. aliqui paries carnosus vt̄ in cucumere et cucurbita. et quicquid in ter grana sunt pietes diuersi generis et diuersae sube vt accidit in malagranatis in quibus sunt quidam pietes carnosae in grana et grana similiter et quidam tele tenues non carnosae sūt in grana et grana sed sicut differūt grana et grana inter se in suba ita etiā in figura. h̄nt enī quidam formā rotundā quedam pyramidalem et oblongā. quedam triangulā vt multilaterē vt̄ in ciceribus. grana autē que sunt oblonga in vno latere vident esse quasi scissa vt patet in grano tritici et silibus. corticibus autē siue telis muniunt grana p̄pter interioris medulle et caloris naturalis p̄seruatōz. bucusq̄ aristo.

De gith Ca. LXXXII

Gith genus est leguminis siue aminoi in quantitate h̄s nigri coloris et in pane spargit dulcorando. vt di. glo. sup. ysa. xxvij. fm. plaē. arif. et dyal. gith est herba calida et sicca in secundo gradu. que inter frumēta nascit. h̄ns semen puulum nigrū et quasi triangulum diureticum et subamax. h̄ns v̄tutem dissoluēdi et p̄sumendi. opilationes etiā splenis et epatis h̄ns dissoluēdi v̄tutē et apiendi. et v̄tositates

extenuandi. et emoroidas inflatas sedandi
et earū fluxū restringendi et lumbicos ven-
tris vermes cū melle interficiendi banc her-
bam dicit esse nigellam. cuius decoctio in ace-
to occidit vermes aurū. si aurib⁹ tepida in-
stillet apostemata rūpit si cū furfure et sem-
nelini et simo columbarū in vino decocta ca-
taplasmet. cōtra lepram etiā valere dicitur
si cū raphano in vino decocta et modico sale
apponat. menstrua puocat. et abortū pcurat
si mulier inde suffumiget. cōtra stranguriā
et etiā passionem yliacā vinū in quo p noctē
nigella infusa fuerit ppinet nec debet deco-
q̄ neminis violenta efficiat. Nam vt dicit cō-
stant. nigella in multa quantitate sumpta
occidit.

De ilice Ca. LXXXIII

Ilex ilicis est spe-
cies querc⁹ arbor scz glandifera.
et dicit ab eligo eligis. qz vt dicit

Isid. lib. xiiij. huius arboris fructū homines
sibi pmo ad victū inuenerūt et elegerunt. pu-
us qz ei frumenti esset vsus antiqui vixerūt
glande. Inter autē arbores glādiferas bono-
rabilior iudicat illex. cuius fruct⁹. vt dicit pli-
ni⁹ li. xvj. multas reficit nationes. Est siquidē
illex arbor grosse et pfunde radicis solidissimi
ligni et corticis durissimi spississimi et rugosi
multe ramositatis et rōne foliorū vmbrosita-
tis iocunde. et quo ad fruct⁹ glandiferos nō
modice quantitatis et fecunditatis. lignū liqui-
dem eius forte est et durabile imo fere impu-
trabile. Nam eius trūci in pfundo sub aquis
depsit quasi in lapidis soliditatē cōuertunt.
et quāto plangiora secula in talib⁹ locis hūi-
dis defigunt. tanto ampli⁹ indurant. et iō ta-
lia ligna deozū templis et regalib⁹ edificiorū
structuris erāt apta. idō ppter indissolubile
ligni naturā ex ilice deozū simulacra sepius
sculpebant. vt di. pli.

De iunipero Caplm. LXXXIII.

Iuniper⁹ ut dicit
Isid. sic dicta apud grecos. eo qz ab
amplo in angustū finit sicut ignis
vel qz pceptum diuini ignem cōseruet. a deo

qz si proue ex eius cinere fuerit operte vsqz
ad annū. vt dicit nullaten⁹ exunguent. pir li/
qdem ignis dicit apud grecos. vñ iuniper⁹
quasi gignens ignē dicit. Juniperus alia est
magna alia est pua. vt dicit Isid. li. xvij. et vtra-
qz arbor ē aspera et quasi aculeata et folia ha-
bens multa gracilia et acuta. et vtraqz est fru-
ctifera sed pua magis. multa enī fert grana
parua et rotūda pmo virida et post efficit q̄si
purpurea vñ quasi subrubea qñ plenarie sē
matura. virorem fruct⁹ et folia vir deponit.
Est autē arbor calida et sicca in tercio gradu.
vt dicit dyal. cuius fruct⁹ pgruūt medicine
qui in vere colligunt et per biennū reseruan-
tur. vñ utem habēt dissoluēdi cōsumendi et cō-
forandi. cōtra fluxū ventris ex acumie me-
dicine valet decoctio baccarū eius in aqua
pluuiali si inde paties balneet. Ex iunipero
etiā fit oleū iuniperinū efficacissimū ptra
quartanā si quotidie inde pondus dragme
in cibo vel alio mō offerat. valet etiā ptra
yliacā passionem si ptes dolentes inde pun-
gant. epilepticis et caducis subuenit. lapides
frangit si p siringas inicit. siringa est fistula
subtilis cū qua medicina mittit in vesicam.
vinū decoctōnis iuniperi cū sicub⁹ siccis pe-
ctus purgat. tussim tollit. Hucusqz plate. et
dyal. in locis saxosis et in culis crescit et in de-
sertis. eius vmbra fugiūt serpentes. vt di. pli.
et ideo fruct⁹ ei⁹ creditur valere p venenū.

De isopo Caplm. LXXXV

Isopus est herba
breuis et modica inter petrosa cre-
scens et in radice petre solide se infi-
gens. vt dicit cassiodor⁹ sup psal. banc her-
bam dicit dyal. esse calidā et siccam in tercio
gradu. huius vñus cōsistit in florib⁹ et folijs
plus qz in stipite vel in radice. in estate autez
pducit flores qui debēt colligi et in loco vñ-
brosomūdo et nō fumoso desiccari. habent
vñtem dissoluēdi et cōsumendi et attrabe-
di mūdificandi pulmonē. et omnia vicia pe-
ctoris ex causa frigida purgat et mūdificat si
cum sicub⁹ siccis in vino decoquat et patien-
ti pbeat. dolorem stomachi et intestinorum
tollit. fomentū ex aqua decoctōnis eius a sup

fluis humorib⁹ matricē mūdificat ⁊ abster-
git. herba isopi in testa calefacta ⁊ capiu sup
posita catarrū frigidū; cōpescit vuulam ca-
dentē repmit. dolorē ex ventositate tollit. **Vi-**
citur aut̄ bec isop⁹ hoc isopum ⁊ a quibusdā
autozib⁹ eius media corripit ⁊ a quibusdā
pducit. **Vi**cit etiā in auroz. Est humilis pe-
trez; suis radicib⁹ herens. Et vicis isopus
pectoris herba medēs. In antiaclaudiano at̄
pducit alanus. **Se** celum terre cōformat ce-
dus isopo. **Et** itez alius dicit. **P**ectoris her-
ba cauas rupes incidit yfopus. ⁊ itez alias.
Ad pulmonis opus cōfert medicamen yso-
pus. **T**ate etiā; autozitanū fuit herba q̄uis
modica apud veteres. vt dicit pli. q̄ sine ipsi⁹
asperfione se purificari nō posse in delubris
reputarēt. vñ etiā apd̄ hebreos fasciculo yso-
pi mūdandi solebāt purificari. vtz. **E**ro. xij. ⁊
Leu. xij. ⁊ **N**umeri. xv. insup ei⁹ puluis va-
let pira ydropisim. vt dicit dyaf. liuoze; a cor-
poze mūdāt. ⁊ colozes vulub⁹ oprimū admi-
nistrat dolorē dentiū mitigat. tinnit⁹ auri-
um sedat ⁊ etiā lumbicos necat. vt di. idem.

De iacincto Ca. LXXXVI

Iacinct⁹ est herba
habens flozem purpureū. traxit au-
tem nomē a puero quodam nobili
qui in salub⁹ inter flores purpureos mortu-
us est reppus. deditq; nomē herbe casus fu-
neris puerilis. est etiā similis violē in flozib⁹
et radice. vt dicit **Pli**. li. xvij. eiusdē nominis
piter et colozis est quidā lapis p̄ciosus q̄ inē
duodecim lapides p̄ciosos in apo. numerat̄
Iacinctus itaq; est nomē bomis lapidis at̄
q; flons. p̄pius itaq; coloz eius est acereus
siue celestis. purpura aut̄ habet colozē sang-
nis siue ignis sed bisus niuis. istis. xij. coloz-
ribus colozata fuerūt sacertotalia vestimen-
ta in veteri testamento.

De iusquiamo Ca. LXXXVII

Iusquiamus gre-
ce a latinis dicit̄ canicularis eo q̄ in
basta ei⁹ ex vtroq; latere quedā cre-
scunt capitella formata in figura cantarozū
sicut est videre in malis punicis seu granaria

vt dicit **Pli**. li. xvij. quoz ora sunt sepata ⁊ di-
uerfa bñtia int⁹ semina silia papaueri. **H**ec
herba insana vocat̄. qz vsus e⁹ piculosus est
nam si edat̄ vel bibat̄ insaniā facit vñ somni-
imaginē torpidā. ⁊ ideo hanc vocat̄ vulgus
militidū p̄p̄ alienationē mentis quā indu-
cit. bec aut̄ cum sit herba venenosa hz semen
nigrū rubeum ⁊ albū. vt di. dyaf. ⁊ pli. nigrū
pessimū est ⁊ mortiferum. rubeuz est minus
malū sed albū ad huc min⁹. vñde bui⁹ vsus
magis cōuenit medicine. vñtē habet con-
stringendi. mortificādi et somnū puocandi
habēs semen nigrū habet folia nigra aspera
et dura. ⁊ flozem purpureuz ⁊ folliculos du-
ros ⁊ solidos ⁊ spissos. habens vñ semen ob-
rusuz flores habet melinos ⁊ folliculos mol-
liozes. sed bñs semen albū habz flores albos
et folia pingua ⁊ mollia succo plena. ⁊ ē her-
ba frigida in tercio gradu. ⁊ sicca in secundo
⁊ iō tumozes repcutit. ventrē stringit. fluxū
sangnis sistit. dolorē dentiū. alij hñt renuz
de calida causa tollit. reuma calidū cōpescit
bucufq; dyaf. ⁊ pli. **D**e semine siq̄de; iusqui-
ami dicit **Arist**. li. vegetabil. semen behem. i.
iusquiami qd̄ est mortiferū apud ptes i bies-
rusalē est comestibile de q̄ patet q̄ eius mali-
cia ⁊ venenositas p̄bonitatē terre vbi crescit
vel maliciā diminiuit vel auget. **D**e iusquia-
mo dicit magister in bist. sup exo. q̄ in tiara
siue sūmi pōntificis corona stabat flos erect⁹
silis herbe quā greci iusquamof vocāt. digiti
vñ⁹ magnitudine. sub illo aut̄ floze in extre-
mitate tiare circa frontē ⁊ occiput erat circu-
lus aure⁹ triplici ordine distinct⁹ sup quam
stabāt flores aurei silēs planta gini a timpe
ad timp⁹ zc. vñ in hoc fuerūt p̄uilegiatē iste
herbe q̄ earū silitudo in cidari sacerdone sū-
mi figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII.

Castanea est arbor
magna ⁊ p̄cera lica grecis vocata.
vt di. **Pli**. li. xvij. eo q̄ fruct⁹ ei⁹ gemi-
ni in modū testiculoz intra folliculū recōdi-
ti sūt. q̄ dū eijciunt̄ castrant. ⁊ iō tales arbozes
a castrādo castanee greco vocabulo nuncu-
pani. h̄ arbor vt excisa fuerit tā q̄ silua expul-

lulare psuevit. ut dicit **¶** Hec arbor est multum utilis. nam ei lignum valet ad edificiorum structuram ad ignum nutrimentum. et fructus valet ad cibum et cortices et folia ad medicinam. fructus siquidem eius quous sub vili cortice asperro et duro in arbore abscondat. tamen quando maturus extrahit dulcis inuenitur. potissime quando decoquit vel assat. sicut autem subdit ysaac in dietis. castanee sunt calide in medio primi gradus. et sicce in secundo. et ideo ratione caloris habent dulcedinem. ratione vero siccitatis habent ponticitatem. Castanee tamen nimis comeste sunt in flatu et dolore capitis propter inclusum fumum generantur. sed ut ab eis nocumendum auferat oportet quod assent ut corpusculentia earum et terrestritas rarificet. vel ut in dulci aqua decoquantur ut ex aque humiditate et mollicie temperent. et tunc bene nutriunt et laudabiles humores generant et corporis ac pectoris siccitatem generant. et maxime si cum zucara comedantur a colericis et stematicis cum puro melle. valent etiam secundum medicinam quod abominatorem et vomitorem sunt constrictiue et ieiuni intestini confortatiue. Item castanee cum modico sale trite et cum melle temperate rabidi canis vel bovis morsus se optime sanatiue. Item cum farina ordei et cum aceto cataplasmate tumoris mamillarum sunt efficaciter repessive. Item earum cortices et folia vsta et pulverizata ac cum vino temperata adulescentis capiti ad modum cataplasmatum apposita augmentant capillos et prohibent eorum casum. bucusque ysa. in dietis.

¶ De lauro Ca. LXXXIX.

Laurus est arbor uictricialis digna multis laudum precoribus propter singularem gratie sue excellentiam et virtutis. propter quod et victores quodam obventa victoria fertis laureis coronati laureati dicebantur quam greci daphne vocant cum virtutes et singulares proprietates supra posuimus in hoc eodem libro in litera a. quere ibi et inuenies.

¶ De lentisco Ca. XC

Lentiscus est arbor humilis et medicinalis que a grecis et hebreis scinus alio nomine nuncupatur

ut dicit glo. sup. dan. xii. cuius foliorum succus sanat et glutinat scissa labia siue alia vlcera ut dicitur ibidem. et dicitur lentiscus eo quod eius cuspis mollis sit et lentus. nam quod molle est et flexibile lentum dicere psuevit ut dicitur **¶** Si. li. xvii. Item arboris fructus oleum desudat et cortex resinam que mastix appellatur. et est melior que in chio insula generatur. ut dicitur **¶** Si. li. xvii. folia istius arboris secundum dyal. et plac. et pli. sicut et tota arbor calida sunt valde et sicca et habent virtutem constringendi et consolidandi et confortandi. et ideo valent contra vomitum et omnem fluxum tam sanguinis quam humorum aliorum. siles virtutes habet gummi eius. scilicet mastix que a mastico sic dicitur eo quod masticata efficitur glutinosa et dura ad modum cere circa dentes. et sic masticata gingivas a putridis humoribus purgat dentes mobiles confirmat et dealbat et eorum radices roborat et confirmat malum anbelum amputat et emendat. Hec mastix ita colligitur in fine veris cortices scini siue lentisci inciduntur et mundificata terra vestes munde supponunt ne liquor cadens in terram cadat. unde que clara est et munda ac alba est eligenda. que vero habet terram admixtam et est obscura est abiicienda. cerebum emundat et depurat et multum excreare facit. virtutem digestiuam confortat. ventositatem attenuat. liquefactum super tegulam calidam omnia fracta gemas. scilicet et alia miro modo consolidat. dicitur etiam pli. sic et dyal. scinum arbor est spinosa multum cum radice alta. in plurimas partes diuisa fructus habens simile mirto. sed minorum rubeum interius quam est maturum et asperam lanam intus cum succo sanat fluxum mulierum

¶ De lilio Ca. XCI.

Lilium ut dicit ysa. est lactei floris herba cuius candor cum sit in folijs auri tamen species inter fulget. De lilio autem dicit dyal. et plac. liliium calidum est et humidum et aliud est siluestre et aliud domesticum. et aliud gerit purpureum florem et aliud album quod est efficacius. et aliud croceum vel purpureum. Est autem virtus liliij maturatiua. unde valet contra apostemata si cum arungia coteratur. Item ei inest virtus remolliua. unde valet contra splenis duriciam si ei

succo oleo veteri admixto et bene incorporato
splenis regio inungat. Item ei inest vis mun-
dificatiua. vñ valz ad faciē colorandā. si pul-
uis ei⁹ cum aqua rosacea admisceat et inde
facies abluat. Item mitigatiua et iō folia ei⁹
decocta et imposita valēt ad loca que sūt cō-
busta. idē facit radix ei⁹ si trita cum oleo ap-
ponatur. Item vñus eius est apertiuua et cōpa-
ctorum dissolutiuua et iō educit purgatiōem
menstrualē. Item vñus inest ei tumoris repres-
siua. et ideo valet p̄tra apostemata ex ventosi-
tate inflatua si radix eius trita cū oleo sepi⁹
apponat. **Ducusqz dyal.** De lilio autē sic dicit
pli. Lilij radices multis modis nobilitāt flo-
rem suū. nā potate cū vino serpentū ictus sa-
nant. et valent p̄tra fungoz maliciam et vene-
nū decocte in vino oleo admixto clauos pe-
dum et nodos soluit. pilos qz locis adustis
reddunt. i vino etiā decocte addito melle ve-
nis vel neruis p̄scisis subueniunt. folia eius
cocta in vino vulnera sanāt. semen ei⁹ cōrru-
tum igni apponat sacro. flos et folia subueni-
unt vlcey necessitati. **Ducusqz p̄dli. li. xx. ca.**
xi. Item in eodē libro ca. v. Liliū rose nobilita-
ti p̄ximū est ex quadā vnguenti cognatione
inde fit nobile vnguentum siue oleuz quod
lilioy appellat. sicut et de rosis oleū rosaceum
fieri cōsuevit. De radice ei⁹ p̄cedit basta inē-
dum triū cubitoz. Deinde dependet ab eius
sumitate flos decliuus ab angustis in latitu-
dinem se relaxās et dilatās ad modū campa-
nelle resupin⁹ et in circūitu labioy in tus hñs
quali tenue filū cōtinens in se semen stānt⁹
in medio crocis. vñ lilio nihil grauius est.
quo ad decentiā coloris odoris redolentiā
et efficaciam corpis vñus. eius color est tri-
plex alb⁹ rubeus et purpure⁹. bucusqz pli. li.
xx. ca. v. habet autē liliuz radicē ex multis bul-
lis p̄sistentē sicut allū. vt dicit Arist. li. vege-
tabiliū et in singulis bullis est vñus seminati-
ua. et ideo ex vnoquoqz crescit planta qñ p̄se
plantat. de hoc quere supra eodē d' alio in li-
tera a. Dicit autē ad p̄dicta arist. q' basta lili-
j que nodosa est si incuruat in terrā et coopia-
tur anteqz aperiat semen ei⁹ et radix ei⁹ siue
cepa n̄ eradicet stantz infra paucos dies iue-
nies q' a qlibet nodo stipitis sui emittit ce-

pulam puaz qñ esset illa de tuniciis suis siue
de bull. cepulis scz radicis et hoc ē mirū val-
de. Item ibidem sequit. flores lili-
j p̄us sūt viri-
des post albescūt. et si stipēs siue basta a ra-
dice totalr abscidat. qz tot⁹ humor stipitis
est inclusus natural calor in medullā se con-
uertit ad supiorē p̄tem stipitis et digerit ma-
teriam ipsi⁹ floris et tunc expādit se floscul⁹
et albescit humore p̄mit⁹ tunc digesto. et iō vt
dicit ibidem verifcatores compauerūt liliuz
intellectu būano q' in fine sollicitat de etnis
Item ibidem dicit q' liliū nō habet rōnem se-
mentinā in semine et radice et in hoc difert a
porro et alio que hñt rōnez seminis in mul-
tis locis de hoc qre sup de alijs et cepis in li-
tera a et c. Lili-
j insup basta nouit cum flore
abscisa glebe argillose infra in viroze seruat
diu⁹ florem suum. flos lili-
j qñ integer est et
intactus p̄manet multū. suauit redolet. con-
fractus vō manib⁹ et confricat⁹ multū fetet
ipsum quoqz florem cū semine solum p̄ fru-
ctu habet. totā etiā vñutem quā habz liliū
in stipite et radice totū ostēdit in capite scz et
in flore et in semine. et quāto flos ipsi⁹ altius
in bastili erigit tanto caput submissi⁹ incli-
nat. flos insup eius exterius est plan⁹ suauis
tactu et forma rotūduus. aspectu delectabilis
et iocūdus. interi⁹ autē granis aureis in sua
p̄cauitate est resperfus que tingunt plus qz
crocus. et bectingentia grana septē bastulis
sustētant. vñ ex sex folijs cādidiſsimis simul
p̄tignis cōponit. et ex septem granis aureis
intrinsec⁹ decorat in qz medio semē ei⁹ loco
fructus miro decore collocat et circūpanſi
floris beneficio teneritudo semis a lesione
frigidi aeris custodiit.

De lactuca Ca. XCII

Lactuca ut dicit is-
idorus ex lactei būonis exuberantia
ē vocata. vel qz nutriētes mulieres
lacte implet. hec in viris veneris motū arcet
cuius duplex est spēs. s. domestica et agrestis
quā seraliam vocamus eo q' deorsum eius
aculeos habz duos ad modū ferre. vt dicit
Arist. li. xvij. ca. vltimo. De qua dicit ysa. in die
tis, lactuca agrestis domestice in forma est

simil. sed longiores habet frondes subtiliores asperiores et minus virides propter sue humiditatis puritatem. et ideo multe est amaritudinis et ponticitatis respectu illius que domestica est quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt quod menstrua provocat et humores crudos expellit. ut dicit Dioscoridus. lactuca vero domestica frigida est et humida sicut patet ea quod in neutra qualitate excedit modum. et ideo eius usus congruit vsui medicine. subtilem habet substantiam et maxime quando erit recens. et ideo cito digeritur et stomachi arsuram et morosuram ex colera rubea sedat. sanguinis ebullitionem refrigerat. in somnietate placat. capitis dolorem ex fumo colerico sanat lacrimas in mulieribus multiplicat et semen in viris generat et augmentat. et hoc accidit propter bonitatem sanguinis que gignit in perfecta quantitate. et in perfecta etiam qualitate sed quando antiquatur et induratur minuit eius humiditas et amaritatem. ex usu eius sanguis pessimus generatur. virtus visiva inde deficit et debilitatur. cuius causa est sensus animalis mortificatio. quia cum sua ponticitate sensus suffocat naturalem. et ideo talis lactuca generare volentibus maxime est noxia. nam materiam congelat. coagulat seminalem. precipue semen eius si in cibo aut in potu sepius assumatur. **Hucusque** ysa. in diebus. **Plinius** autem li. xx. c. viij. de lactuca dicit. Est species lactuce sponte nascentis quam capitulum vocant qua piecra in mare partim necant pisces qui sunt in vicinis. cuius lac cum aceto et aqua et vino ydropicis medetur. cuius caule et folijs partibus asperso sale nervi incisi sanantur. alia est species lactuce que nascitur in aruis cuius folia trita cum polenta illita placentibus sanant. et hanc greci ylopon vocant. tertia species est que crescit in silvis quam steraton vocant. cuius folia trita cum polenta vulneribus placent. sanguinem sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mitigant ignem sacrum. est et alia species lactuce habens rotunda folia et brevia quam multi beratiam vocant cuius succum accipitres scalpendo herbam extrahunt et inde tingentes oculos discutunt obscuritatem et caliginem cum senescunt. cuius herbe succus sanat omnia vitia oculorum et maxime quando ei lac mulieris admisceatur. serpentum moribus et scorpionum ictibus

medetur. si succus eius cum vino potetur et folia trita super vulnus emplastrum. omnem etiam inflationem discutit et compescit. semen etiam lactuce tam siluestris quam domestice libidinibus ymaginationes in somnis compescit. et corpus pollui non permittit si in cibo frequenter assumat. frequenter tamen eius usus et nimis usus oculorum efficit obscuritates. **Multas** aliam laudes ei attribuit plinius in eodem capitulo. sed hec sufficient.

De lappa Ca. XCIII

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa teretibus ramis habens in summitatibus barbutularum quedam capitella spinosa et aculeata sed recurua que vestibus transeuntium solent adherere. **Unde** dicit **Isidorus** li. xvij. lappa est dicta eo quod habeat caules in gentem per terram dispositam que a grecis philantropos vocatur. eo quod vestibus hominum adhaereat ob asperitatem sui et nascitur iuxta muros. et dicitur philantropos. id est amans hominem quia quadam affectione videtur hominis adhaerere vestibus. **Cuius** species duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi disposita videtur a multis vocatur yngula caballina. et virtusque folia grauis et horribilis sunt odoris propter et saporis. ut dicit Dioscoridus. **Sed** plinius li. xx. ca. xxij. lappa multe sunt species et omnes sunt medicinales. nam ictibus scorpionum medentur. nec feriunt homines si inunctus fuerit succo eius. decoctio eius radicibus iuuat dentes et etiam confirmat si tepida in ore teneatur. semen eius inextricabilia vitia stomachi curat. reiciens sanguinem prodest dissenterijs subuenit. nam radix eius cum pinosissimo sistit aluius. sed folia adiecto sale solunt. semen est potui datum adiuuat calculosos. tota herba trita cum arungia valet contra strumam bucusque plinius. **Secundum** plinium lappa siue lappacium est herba calida et sicca habens virtutem dissoluendi. relaxandi. apiendi et attenuandi. et ideo valet contra scabiem. puritatem. serpiginem et impetiginem. et intercutaneum consumit humorum. apostematum dissoluit duricem et tumorum. valet contra frigidam ydropisiam et splenis opilationem. succus eius cum succo

rutbe admixtus cerebrum purgat a fleuma
tica supfluitate si in modica quantitate nari-
bus in balneo vel in aere calido instilletur.

De lappate Ca. XCIII

Lappates cib⁹ est
ex quibusdam herbis domesticis re-
centibus lappacis similib⁹ compo-
situs aut confectus ut dicit glo. sup iudicum
ca. xv. vii alexander nequa ait. Lappates cib⁹
est et olus componit eundem. s^m alios lappates
genus caulis habens folia lata ut lappa. sed
folia lappans sunt mollia et crassa subalbida
plana inuoluta in se mirabiliter et connexa
habens stipitem breuem et grossum nodosum
exteri⁹ s³ mollem interi⁹ et carnosum. s³ ber-
ba conuenit mediciner et esui. sed inde fit cibus
bonus qui diu seruari potest. si decocta cum
aceto sinapi et melle diligent⁹ pponat. et ta-
lis cib⁹ vulgariter compositum nuncupat. cui⁹
vntus est singularis s³ resistere ebrietati. ut di.
Hil. li. xx. ca. x. nam ante cibum comesta ca-
uet ne ebrietas supueniat. post crapulam sum-
pta copellit crapulam ut recedat et ut clamat
scola rasis alis erastratis. hac herba nihil e-
st vtilius stomacho atq³ neruis. etideo palatu-
cis et tremulis iubet eam dari et sanguinem ex-
creantib⁹ lactis vbertatez prebet pueris. va-
let etiam succus aduersus venenum et serpen-
tum icibus occurrit et maxime semen eius
similiter valet contra morsum canis. ut dicit
Hil. li. xvij.

De legumine Ca. XCV

Legumina ab eli-
gendo sunt dicta quasi electa. ve-
teres enim meliora legebant et in-
de sibi cibaria componebant. et dicunt pprie
quedam grana tritico et ordeo maiora et spif-
siora que non in folliculis sed poti⁹ in quibusdam
siliquis grossis et clausis oriuntur ut patet in
pisicibus atq³ fabis. Differunt autem
legumina in magnitudine. colore et figura
et sapore. Nam inter legumina maiora sunt
grana fabarum et lupinorum mediocria cice-
rum et pisorum minima lenticulorum et vicia-
rum. in colore differunt. quia quedam alba que

dam nigra quedam rufa et quedam mixta. In
figura quia quedam rotunda quedam oblon-
ga quedam triangula quedam plana. Biffe-
runt etiam in sapore. quia quedam sunt stiptica
et dura. sed per decoctionem fiunt molliora et ad-
esum etiam meliora. quedam enim se sunt ama-
ra ut lupini. sed per adiectionem in aqua et ma-
defactionem efficiunt dulciora. et ut dicit plini-
us legumina quando incipiunt maturescere ra-
pienda sunt quoniam cito exiliunt. latentq³ dum
deciderint ut lupini sicut dicit plin. libro. xvij.
Est autem legumen substantialiter grossum fri-
gidum et siccum ad digerendum durum et co-
pactum. unde propter suam compactionem dif-
ficiles sunt ad coquendum. nec etiam possunt
bene decoqui in aqua puteali imo ad perfectam
decoctionem indigent aqua fontana siue flu-
uiali. Cib⁹ itaq³ rudis et grossus de legumi-
nibus fit. est succus conueniens hominibus for-
tioris nature et complexionis. nam legumino-
sa ex se ad digerendum sunt dura. sed digesta
multum nutriunt et confortant sed naturaliter sunt
inflatuua. et ventositatis generatiua. sed eorum
ventositas diminuit per corticis decoctionem
et assationem et per eorum que ventositatis sunt
exterminatiua appositionem vel assationem ut
cimicum anetum. et silia. ut di. dyal.

De lente Ca. XCVI.

Lens tuis genus est
leguminis. ut dicit Hil. libro. xvij. sic
dicta. quia bumida est et lenta. po-
tissime quando est in sua herba a qua diminui-
ue dicit lenticula et debet scribi per r ad differen-
tiam vermis capitis qui dicit lens dis. et scri-
bitur per d unde dixit quidam. Lens lenticu-
la. lens lentis conuenit ori. Est itaq³ lens vel
lenticula sicut dicit ysa. frigida et sicca ex con-
trariis naturis composita. Nam vna virtu-
tem habet in cortice et aliam in medulla. nam
in cortice habet quoddam acumen ratione cui⁹
mouet ventrem ad solutionem sed medulla
stiptica est et stomachi confortatiua et opera-
tur ad constrictionem. grossum et melancolicum
gignit sanguinem et cerebrum replet grosso fu-
mo. unde est causa timidorum et horribilium
somnia. ventositate stomachum grauat

et inflationē generat. oēs meatus corpis et
transitus opilat et neruoz ac pellicularū ce-
rebu substānāz Deliccat et maxie nocet pel-
culis oculoz quia eoz humiditatē distēpat
ac Deliccat. et vt dicit idē sanis nocet oculū qn-
to magis infirmis Deliccationis sue cā et ei⁹
frequēs vsus pessimas in corpe generat pas-
siones potissime si cū cornice comedat et cor-
pus sicce fuerit cōplexionis. hūiditē tñ et cali-
ditē qñq; pdest vnde valet ydropicis si sine
cornice comedat. sed cū cornice nocet. q; mul-
tum generat inflationē et pellicularū extēsi-
onem Lenus autē est eligenda que est grossior
et recētior et ad coquēdū facilior. Et tā ad elcā
q; ad medicinam. lenus malicia tpatur si de
ponatur cortex et eius medulla ī dulci aq; de-
coq̄tur. et p⁹ abiecta cū oleo et pipere et cimi-
no et similibus cōdit. **D**ucus q; ysaac in die
Dicit autē pli. li. xvij. ca. xij. leni amat terram
tenuē et subtilē magis q; pingue. et celū. i. ae-
rem magis siccū. oia enīz legumina diligit
aquā ante florē. sed postq; floruerit diligit
siccitatem. zc.

De lino. Caplm XC VII

Linū dicitur taz
berba q; semēz est sic vocatum
ea q; molle sit atq; lene et plu-
rimū delicatū. vt di. ysi. li. xix. Linū autēz fm
pli. li. xij. ca. ij. serit in locis planis et scrupulo-
sis et hoc in vere et colligit in estate Erumpit
autē in stipitem siue culmē rectū pducēs flo-
res flauos quib⁹ succedūt quedā capitella
loco seminis ac fructus. et cū incipiunt capi-
tella pallefcere culmi integri euellunt et euul-
si a suis capitellis semē cōtinētib⁹ carpi-
nantur. deinde pres lini in fasciculos colligātur
et lōgorpe ī aq; madidat et extrahit dāq; ad so-
lem desiccātur. et p⁹ multis rūsionib⁹ et carpi-
nationib⁹ a suis supfluis expurgant et sic p-
tes defecate in fila cōtorquētur et p multipli-
cem decoctionē ad albedinē deducunt. non
enī linū a suo viroze terrestri pōt spoliari et p
fecto candore decorari nisi multoties cōtun-
dat et decoquatur et soli appositū aq; iteruz
et iterum aspgatur. et cū sint multa genera li-
ni illud pualet in decore qd solz crescere ī egi-

pto. nam inde fit bisus niui cōpabilis in cā-
dore. vt di. pli. li. xix. c. ij. min⁹ tñ habet firmita-
tis hoc genus lini plus lucri. quia inde fiūt
vestes grauisime sacerdotū. Est autē linuz ne-
cessarium ad vsus multos. nam ex lino fiūt
vestimēta ad induendū. vela ad nauigādūz
retia ad venandū et piscandū. fila ad. cōsuen-
dum. funes ad ligandū. cordule ad sagittan-
dum. ligamina ad pnectendū. linee ad mēlu-
randū. lintbeamina ad qescendū. cortine ad
ornandū. sacculi et burfule ad quodlibet ne-
cessariū reponēdū. vnde nulla berba tam di-
uersis vsibus hoīm ē ita apta et necessaria si-
cut linū. c⁹ semē calidū est et humidū. vel in-
ter humidū et siccū tpatū et vinctuosū. vñ in-
de fit. oleuz qd alijs vsib⁹ magis est necessari-
um q; ad eluz. nā vt di. ysaac. semē lini paruz
nutru et durū ē digerere nociuū stomacho.
et plurimū inflatiuū diureticū tñ est. assū tñ
et cū melle acceptū meli⁹ est et valet pira tuf-
sim. comestū etiā cū melle et pipe venerē exci-
tat et stimulat ad amorē valet ad apostema-
ta quia maturat ea. habet enī vim mitigati-
uam. subtiliatuā. rarificatiuāz. siue matura-
tiuāz. vnde soluit apostema maicis si patēs
in eius decoctione sepius foueat vt dicit ysa-
ac. in diebis

De malo XC VIII

Mal⁹ est arbor po-
mifera in se quidē magna. s; respe-
ctu lignoz quidē nemoris modi-
ca et submissa ligno solida rugosa cortice et
nodosa frondiū densitate vmbrosa. floru va-
rietate decoza. fructuuz suauitate iocunda.
vsui et gustui gratioza in diuersis medicinis ef-
ficax et vtuosa. **D**icit autē malū ipsū pomū si-
ue fructus. s; bec mal⁹ dicitur arbor siue pom⁹. et
est sic dicta eo q; eius fruct⁹ sit rotūd⁹. vñ et
illa sunt vere mala q; maxime sūt rotunda vt
dicit ysi. li. xvij. nā malō in greco rotūduz ī la-
tino dicitur. differt autē mal⁹ ab alijs arboribus sil-
ue vel nemoris. quia malus et maxie dome-
stica duplicis est nature. nam trūcū habet a
terra pductū. surculū autē aliūde venientes
ipsi trunco insertū et vniū. que duo qñ pin-
sertionē piter sūt vnita vnā arborē constitu-

unt. surculus autem insertus trunco tota virtute trunci in sua transmutat qualitatez sicut dicit alfre. sup fine pami libri vegetabilium quere supra eode in tractatu de arboru in p tione circa pncipiū. Malus autem nisi putetur et a suis pfluuis ramis exoneret sterilefcit. vt dicit idem. quia humor attractus a radice non sufficit ad pductionē fructuū. qz trāsīt in ramoz sterilū nutrimentū. quere supra de causa fructificationis arborz. maloz sunt diuersa genera. nam quedam ferūt fructū pōticū atqz durū quedā acetosū quedā dulcez et iocundum. et hoz fructuum diuersitas ex diuersa qualitate humoris pcedit et debilitati vel fortiori operatione caloris existens in radice sicut supra in pncipio tactum est.

De malogranata Ca. XCIX

Malus granata est arbor ferēs malagranata. arbor siquidē femini generis. fructus vero neutri et dicitur malū granatū eo quod intra corticem rotunditatē contineat et multitudinez granorum. vt dicit ysa. li. xvij. cuius cortex dicitur psidia flos vero balaustra nūcupat. Florum autem. alij sūt albi alij purpurei. alij rosei reperiuntur. bec poma malapunica sunt dicta. quia de regione punica primitus sunt delata. vt dicit ysa. Est autem arbor multū dura et nodosa et ramosa plus in latū qz altū se diffundens. et est frigidus imparies. vñ in pruna cito pereūt flores ei. Dicit autem Aristo. qd malus granata mutat a malicia sua pculerā. quere supra eode. de arborz cultura. Isti autem arboris sū pl. multe sunt spēs. s; de duabus iam loqui sufficiat. Nam sū dyasc. et ysa. in diet. malozū granatoz duo sunt genera. alia enim ferūt poma dulcia calida et humida. alia acetosa que frigida sunt et sicca et diuti⁹ possunt ceteris obseruari. dulcia magis conueniūt vsui medicine. nā tota arbor medicinalis est et parū puenit cibarijs fructus eius. Unde dicit ysa. li. xvij. negāt inquit medici corpa nostra malipunici cibo nutrirī. sed putāt qd pl⁹ congruant medicamento qz corpis alimēto. habet siquidēz tota arbor sed potissime fructus eius virtutem constri-

gendi et confortandi consolidandi et humores fluidos desiccandi. et fluxum sanguinis interceptandi. et vomitum colericū compescendi vt expse docet ysaac. dyasc. et pl. si tñ more pgruo et ordie debito exhibeant valent ptra singulas intrinsecas vel extrinsecas corpis passiones. dulcia tñ magis sunt ventosa et in flaua alijs. et etiam suis minus in febricitantibus sedatiua. et id minus conueniūt febricitantibus qz acetosa. ex quozum succo fit potus qui dicitur orizacra. qui calorem febrilem mitigat materiam febrilem digerit et alterat. appetitum puocat. et naturā ex calore deficientes reparat mirabiliter et confortat. et valet ptra epatis calefactionē et cordis defectū siue cardiacam passionem. flores eius et fructus ac cortices si puluerisēt et in potu assumant vmes veteres necāt. gingiuas et dentes purgāt optime et confirmāt et contra multas alias subueniunt passiones. vt dicit dyasc. et ysa. mala punica in omnib⁹ pdictis sunt efficacissima qzuis enim sunt crocea exterius in cortice. et discolorata stipnica insipida et desiccata. interius tñ sunt rubea humida et mollia iocūda et sapida et miro ac incredibili nature artificio p granulozum cellulas ordinata. vt dicit bern.

De moro Caplm. C.

Morus est arbor cuius fructus dicitur morum. vt dicit pl. li. xvij. morus a grecis est vocata quā latinū rubum vocant. eo qd fructus eius et virgula rubent. Est autem duplex morus domesticus. s; siluestris. cuius fructus in deserto pastorum releuat famem. cui⁹ folia supiecta serpentē ipsum interimūt. Item dicit amb. sup mat. xvij. fructus mori in flore albet. deinde viret tercio ruulat siue rubet. plumo nre grescit atqz luēt. nam quanto est maturior tanto nigrior est. cui⁹ fructus tingit manus et dentes comedentis sū aut pl. et dyasc. morus est arbor semen habēs ventrisfluū. i. solutuū cuius succus expsūsus et ad ignē siue solem desiccatus fit stipnicus et pstrictiuus. vlcera oris et vulnera sanat faucium tumores repmit atqz sedat. corum radice coctum et potatum ventrē laxat et lumbicos latos ne-

cat folia eius ptula et imposita oleo cōbusti ones. sanant decocta cū aqua pluuiali capil los denigrant. morfus palangionis et pūctu ras aranearū curant. dolorē dentiū placāt et putredinē mūdificānt ginguaz. moza im matura frigida sunt et stupida et cōfortatiua stomachi et pstrictiua. sed quāto plus matu rant tanto efficiuntur calidiora et etiā dulci ora et humidiora comesta multum post prā dium in corruptionem conuertuntur. et sto macho ac capiti multū nocent. a ieiuniis vō accepta bene digerūt sed nutriunt valde pa rum. Folia mozi celsi sunt valde magna et la ta que erucis et brucis sunt obnoxia et a vmi bus libentissime comedunt. vnde et vermes sericum egerentes mozi folijs optime nutri unt. tota arbor medicinalis est p̄cipue quo ad cortices fructus folia et radices. Itaz si ra dix eius incisa fuerit gūmi emanabit qd̄ va let ad varias passiones. nam ventrē emollit dolorem dentiū tollit. Hucusqz dyal. et plac. Et mozis fit potus opim⁹ siue nobilis quez mozetum vulgariter appellam⁹ quē elephā tes cum potat̄ animosiores efficiunt. vt dicit rabanus sup̄ li. ij. mach. v. ca. fit inde electua rium diamozon dictum. quod valet contra squināciam et gutturis ac faucium passiones vt di. plac.

De mirto Ca. Cl

Mirtus s̄m Iliodo rum est dicta. eo q̄ in litozib⁹ maris solet sepius oriri. vñ virgilius. Lito ra mirtens letissima. et alibi amantes litora mirti zc. hinc est q̄ a grecis mirtens d̄. medi corum aut̄ libi banc arborem aptā scubunt multaz necessitatib⁹ mulierū deputatā. buc usqz Iliod. s̄m pli. aut̄ vel dyal. mirt⁹ est arbu stum ad modū fructis crescēs potissime iu xra mare. cui⁹ fructus flores et frondes que niunt medicine. meliores aut̄ sunt fruct⁹ q̄z flores. et habent diuinius p̄seruari. sed melius in solis calore q̄z i aura vmbrosa habēt talia p̄seruari. et quanto sunt simpliciē fructus re centiores tāto sunt meliores. et hñt oia illius fructus sub alia v̄tutez ponticā et pstrictiua et ex aromaticitate p̄fortatiua etiā ex natura

ppria fluxus supflui restrictiua et v̄tutis re tentiue in corpe coopatiua. vñ valz p̄tra flu rum reumatis ad spiritalia mēbra deflue nti si decoquat̄ in aqua pluuiali et in d̄ pecc⁹ fomentet. vōitiū et restringit si decocti ramu sculi ei⁹ cū aceto sup̄ stomachū apponant̄. De ea puluis fact⁹ vlcera et vulnera suauit̄ cōso lidat. Item di. pli. q̄ mirus alia est alba. alia nigra et vtraqz stupida. sed nigra magis. vñ p̄tra fluxus sanguinis valiter exhibet. vñ cō mouet et p̄dest p̄tra venenū et puncturā scorpionis si potet. eius decoctio valet p̄tra allopiam et fluxum s̄tir capillorum cū fari na truci mixta valet cōtra tumores oculoꝝ Sit aut̄ oleum mirtinū de folijs et baccis ei⁹ qd̄ est lenitiuū. p̄solidatiuū et mūdificatiuū et valet ad oia sup̄radicta. aures aut̄ mūdi ficat saniosas si tepēfactū instillat. Hucusqz pli. sup̄ ysa. aut̄ ca. xij. dicit biero. Mirtus est aromatica et impuribilis fissa mēbra cōsol idat et reparat. et ido p̄solatoz s̄a. ecclē. signat est etiam t̄p̄tue et mitigatiue v̄tutis acrefri geratiue. vt dicit sup̄ ysa. lx. ca.

De mirra Ca. CII

Mirra est arbor in Arabia alitudinis quinqz cubitoꝝ similis spine. quā achantū dicunt. cuius gutta viridis est et multū aromatica et amara. vñ et nomen accepit mirra. vt dicit Ili. li. xvj. cuius gutta p̄ se manans p̄ciosior est. que vero facto vulnere inciso cortice eli citur vilior iudicat̄. cuius sarmenta arabes igne fouent. quozum fumus est valde noxi⁹ nisi odore storacis occurrat. aliter p̄trabunt boines morbos insanabiles tali fumo. Du rior aut̄ mirra et melior colligit̄ apud trogo dias in arabia. vt dicit Iliod. et pli. libro. xvij. ca. xvij. vbi dicit q̄ mirra est arbor quinqz cu bitozum in siluis quidem arabie crescēs. cuius folia sunt similia folijs oliue. sed magis crispa ac aculeata. ramos hñs similes iuni pero. Incidunt aut̄ binis t̄p̄ibus rami eius. sed prius sponte sudant ante q̄z incidunt. et gutta q̄ sudādo effluit stactē d̄. et h̄ generib⁹ oibus mirre p̄feri. et mirra electa a pluribus appellat̄. Sūt aut̄ septē genera vt di. ibidem.

idē ca. xvij. s. trogoditica et illa est magis ele-
cta. secūda gelbanitica. tertia dyantrides. q̄r-
ta collaticia. quinta empratena. i. salbana et
illa alijs mirribus magis tenuis ē. sexta quā
durati et odoraceam vocāt. 7 bec ceteris ma-
gis cādida. 7 bec adulteratur gūmi et glebil
lentisci. septima est indica. 7 illa ceteris peior
ē et. cū illa alie spēs mirte adulterāt. bucusqz
pli. **M**irra vt di. dyal. est gutta arboris circa
ramos calore solis indurata. et est eligenda
citrina 7 rufa interi⁹ aliquātulum lucida. 7
hui⁹ alia ē minuta. alia est grossa q̄ trogodi-
tica appellat ab insula vbi crescit. calida ē et
sicca 7 habet v̄tutē p̄fortandi et ex aromati-
tate sua cōducendo partes in vnum habz v̄
dissoluendi 7 consumendi mediocriter 7 eq̄
liter ex qualitatibus suis. vnde cōseruat cor-
pora mortuoz quando ex mirte confectiōi-
bus condiunt. referuatur autem in optia ef-
ficacia mirra fere centum annis. valet cōtra
omnes causas reumaticas 7 fluxus inordi-
natos. Digestionem etiam cōfortat. 7 visco-
sos humores maxime in sp̄ialibus mēbus
purgat. oris fetorē emundat. 7 omnia gingi-
uarum vicia sanat et desiccāt. vlcera labioz
putrida p̄solidat cōsumit 7 cōglutinat. cere-
bri p̄fortat et etiā matricē multum corobo-
rat et p̄fortat 7 omnē ei⁹ supfluitatē cōsumit
et desiccāt. 7 conceptū iuuat. vermes auriuz
necat. carnē supflua corrodit. 7 bonā ac vi-
uam generat et cōseruat

De mirro Ca. CIII

Mirrum est ungen-
tum de mirra 7 alijs sp̄ibus arō-
maticis cōpositū et confectum. cuius
virtute nerui 7 alia sensibilia mēbra cōfortā-
tur. 7 humores in iūcturis ac articulis existe-
tes cōsumūt ei⁹ aromaticitate sp̄s anima-
les reparant. Interficiunt v̄mes ac pediculi
ei⁹ amaritudine. 7 prohibet ne nascant sudor-
es fendi mirro cōpescunt. cōseruant corpō-
ra integra in rumulis ne putredine dissoluā-
tur.

De mandragora Ca. CIII

Mandragora est

dicta eo q̄ habeat mala suauit̄ olentia ī ma-
gnitudine mali maciani. vnde et latini malū
vocāt terre. **M**anc poete vocāt antropomo-
ros. eo q̄ habeat radicē forme hoīs quodā-
modo similē. c⁹ cortex vino mixtus porrigit
ad bibendū bis quozū corpus ē secanduz vt
dolorem non sentiant sopozati. huius spēs
sunt due. vna est femina in folijs silis lactu-
ce mala generās. alia est mascul⁹ c⁹ folia sūt
similima folijs bete. vt dicit **M. li. xvij. Dial.**
autem dicit mādragorā esse herbā sōniferā
cuius folia sūt super terrā sparsa. radices ha-
bet duas aut tres sibi vnicē coherentes d̄ fo-
ris nigras intus vero albas cum corio gros-
so. masculus hz folia alba et tenuia 7 radices
similē alteri. poma nascunt super folia sicut
galla super folia quercus. et sunt colore cro-
cea. odore suauia tamen cū quadaz grauita-
te. in sapore autē sunt insipida. et ideo nō cō-
ueniūt esui. sed tantum medicine. **M**az cori-
ces eius decocti in vino dormire faciūt 7 oēs
dolores compescūt. vnde et vix tunc tempo-
ris ferri sentiunt passionēs. **C**aute tamē mā-
dragora est vtendum. quia si in nimia quā-
titate accipitur infert mortem vt dicit idē. nā
vt dicitur in plac. virtutem habet infrigidan-
di et aliquantulum mortificandi 7 somnuz
prouocādi. et ideo succus eius cū lacte mu-
lieris tymponib⁹ appositus sōnum puocat
etiam in pacatis. et quia est herba substāiali-
ter frigida. dicit q̄ fructus ei⁹ extinguit ignē
sacrum. compescit etiam colere impetum et
ventris fluxum. bucusqz plac. ibi tamen po-
nitur q̄ s̄m naturam similitudo hoīs v̄l mu-
lieris in radice e⁹ nullatenus inuenitur. sed
potius a rusticis vel maleficis sōphistice sic
formā. **D**icit autē habere v̄tutē p̄bitiuam
mulierib⁹ concipiēdi. q̄d siliter abnuere vid-
tur. **A**ug⁹ sup **Gen. ij. ca. xix. di. Aug⁹ q̄** oc-
casionē rachelis que mādragoras desiderā-
uerat. vidit philosophoz liberos qui de v̄tu-
tibus herbarum tractant. 7 de eis dicit se ni-
hil talium in eoz septis tunc temporis repe-
risset. salua tamē auctoritate beati augustini
Multi auctores dicunt mādragorāz mul-
totiens hāc habere virtutes. vnde dicit **p̄stā.**

Dyal. et pli. et plaf. q̄ mādragora sumpra mō debito matrices disponit ad p̄ceptionem q̄n̄ p̄mitus calor nimius et siccus cōceptionis materiā impediuit. mulieres itaq̄ calidas et humiditas disponit ad cōceptionē. cum sit frigida et sicca vt d̄r in plaf. et hoc dispositiue sed mulieres frigidas et naturalit̄ siccas impedit pot̄ ab h̄mōi dispositione. **M**ultas alias habet mādragora v̄tutes. que vt d̄r. dyal. tumores corporis repercutit atq̄ tollit. moribus venenosis occurrit. omnēq̄ fluxū corporis inferius et superius restringit. **O**mnia sup̄ posita dicunt̄ in li. pli. xxv. ca. xvj. vbi d̄r q̄ mādragore duo sunt genera zc. et sequitur. post multa cauent fossiores mādragore in ei⁹ fossura p̄rarium ventū. et tres circulos gladio circū scribunt. et post expectāt effodere ad oc casum. et ita credunt eius p̄cipuas esse vires succus ei⁹ colligit̄. et in sole desiccāt. mala ei⁹ matura in vmbra desiccant̄. odor maloz est grauis et infert somnū. et ex odore solo vis ei somnifica est vt dicit idem.

De milio Caplm. CV.

Miliū est herba habens bastā longam et nodosam ad modū canne. cui⁹ semen valde est minutū. frigidum et siccū. vt d̄r in dietis. Et attestat̄ ei⁹ leuitas et cōcauitas absentia viscositatis et vncuositatis. et modici nutrimentū. confortat t̄n̄ stomachum gratia sue siccitatis et constipat ventres. Est aut̄ fm̄ dyal. diureticum. et assatum sedat ventris torsionem sanguinem laudabilem non generat. infrigidat stomachum et desiccāt vt d̄r in diet̄.

De menta Ca. CVI.

Menta est herba odorifera calida et sicca stomachi cōfortatiua. et est duplex ei⁹ species. s. orientis et domestica. et siluestris seu montana. et ista habet maiorem vim calefaciendi q̄ p̄ma. et dicit̄ grece collocasia. quam latini neptam siue calamētū vocant. vt dicit̄ **Plin.** li. xvij. ca. penul. et herba est multū medicinalis. **H**æ sunt spēs mente que crescunt in palustribus et in pratis sed nō sunt tante efficacie

in virtute vel calore. sunt etiā grauioris odoris piter et saporis q̄z menta domestica vel orientis. que est herba se multiplicans et cito de terra pullulans et ascēdens cui⁹ bastula in terrā reflexa et ab humo tecta conuertit in radicem et cito ex se nouam prurit̄ plem. Est aut̄ mēta orientis magne efficacie siue sit sicca siue viridis. habet ei virtutē dissoluendi et cōsumendi ex qualit̄ib⁹ suis. ex aromaticitate p̄fortādi et puocādi appetitū. ex suo acumine decocta in aceto fetores oris amputat. et giguas putridas et corruptas purgat. vomitum ex debilitate v̄trius retentive venientē cū aceto sedat. odore suo et sapore p̄tra sin copim et debilitatē sp̄u⁹ iuuat. marrisē mū dīficat a sup̄fluis et cōfortat. decocta in vino dolore viscerū et renū placat. cū vino et oleo decocta māmillas ex coagulatione lactis induratas supposita sanat. succus ei⁹ venenis obuiat et potatus libricos necat et v̄mes auris. in vino et oleo decocta frigida apostematā dissoluit et curat. tussim mitigat. bucusq̄ dyal. et plaf. s̄l̄r ysa. li. ij. in diet̄. dicit idem. ad dēs q̄ abominatiōez amputat et lingultū sedat. linguā lenit asperam si ex ea fricet̄ assuefacta in cibo venerē excitat.

De malua Ca. CVII

Malua est moll' herba. a molliēdo aliu dicit̄. vt d̄r. **Plin.** li. xvij. sicut d̄r. idem vna cū pli. si succo eius admixto oleo aliq̄s se iniixerit. a pūctura apū ledi nō poterit. mēbra etiā linita succo malue nō patiūt puncturā neq̄z mortuum ab aranea vel a scorpione. vt dicit̄ **Plin.** Est aut̄ ei⁹ spēs duplex. minor. s. et maior q̄ altea d̄r. et est vtraq̄ herba hūida in frigidū et calidū t̄pata. vt d̄r in diet̄. et hoc p̄z p̄ ei⁹ v̄tutes et actōnem. qz digerit apostematā et maturat. maxie radix eius et semen. cui⁹ decoctio valz p̄tra fluxū sanguis. q̄daz ei habet viscositatis qd̄ si cū vino potui def̄ dissoluit grossos humores renū et lapidē frangit. duriciē splenis mollificat atq̄ laxat. decoctio ei⁹ puocat somnū. si facies et extrema corporis ind̄ abluāt semis sui decoctio valet p̄tūficis et p̄tussim semen eius in oleo decoctum duriciem soluit

mollificat. mundificat et maturat. ut dicitur
in plateario.

De nuce Ca. CVIII

Nux est arbor cui
fructus simili noie nuncupat
et est sic vocata eo quod umbra eius
vel stillicidia foliorum arboribus vicinis noceat.
quam multi latini alio noie iuglandem vocant.
quasi iouis glandem. Fuit enim hec arbor quam
dam ioui consecrata cuius fructus habet tantam
vim. ut missus inter fungos et cibos veneno-
sus quicquid in eis virulentum est extrahat. rapi-
at et extinguat. ut dicit *Phil.* l. xvij. Cuius fru-
ctus habet durum et amarum corticem. sed nu-
cleum valde dulce. unde pomum omne corio
vel cortice duro tectum dicitur nux ut dicit idem
ut pinee castanee auellane et hmoi. Est itaque
nux arbor alta et pccera habens ramos et no-
dos diffusos. et folia lata et nervosa pyrami-
dalia et acuta grauis odoris et saporis. quare
umbra dormienti sub ea est nocua et diuer-
sarum infirmitatum generatiua. Cuius tamen ra-
dix cortex fructus et folia conueniunt medicie
nam ut dicit *Dyasc.* succus radicis et corticis
nucis maioris extractus et potui datus ad quan-
titatem vini oragii subuenit difficultati uri-
nandi. potatur etiam cum aceto repugnat fe-
bribus venientibus cum frigore et rigore. crines
tingit et mundat et prohibet casus capillorum.
Est autem multiplicis virtutis et efficacie. fructus
eius conuenit etiam esui et medicie. et cum multi-
plex nux inueniatur. tamen de maioribus siue gallica-
nis et minoribus siue auellanis plus loquimur
quo ad cibum et medicinam. Nux autem vsualis
et domestica que a multis dicitur gallica variatur
in substantia in virtute et etiam figura. nam in
substantia. ut dicit *ysa.* in die. aut considera
ut viridis aut recens aut ut matura. In pri-
ma dispositione. scilicet viridi habet exterius corium
siue corticem colore quidem viridem sed in sa-
pore ponticum et amarum. et magis stringen-
tis inficientem. interius autem testam paulatim
obtinere corio extrinseco duriores. infra eius
ambitum nucleum continet vinctuosum saporosum
et multum dulce. nucleum tamen medulla que infra
testam est preterita. quadam pellicula velut quidam

tunicula est vndique circumtectata. ne tenera nu-
clei suba a teste rigiditate seu duricia lede-
tur. et illa quod est pellicula testa mollior est et me-
dulla nucleum durior et amarior ab experientibus
inuenitur. et quanto nux plus ad maturitatem pro-
ducitur. plus sepe illa corticula a suba teste et
medulle nucleum in corpore fortius et vniatur. ita quod
nux ab ea vltimus non dividitur. nisi quando per aliquod
de vel alterius humidum infusionem casu aliquo
artificialiter emollitur. nux itaque viridis est minus
calida et etiam sicca naturaliter quam antequam et minus
stomacho nocua. Si cum ruta comesta fu-
erit ieiuno stomacho erit penitus cuiuslibet ve-
neno inimica. nux vero matura. ut dicit *ysa.*
quidam sunt recentes. quedam antiquae. quidam in-
bas mediocres. recentes sunt magis humores
se. mediocres vero sunt magis sicce. sed antequam
consumpta humiditate per caloris intensiones
humiditatem digerentem magis sunt generaliter
vinctuose. et ideo multum comeste in humores
colericos defacili pervertunt. et maxime quando a ca-
lidis complexionibus in vsum sepe assumuntur.
quod in talibus generant adustionem et capiti ver-
tiginem inferunt et dolorem. qui vero eas tempore come-
dunt et tempore sunt complexionis bene eas dige-
runt et eis congrue nutriunt. virtus autem earum ante
dicitur penes effectum medicine. nam generaliter
rem venenosam corpora preseruant. quod sua ven-
tositate meatu corporis opilant et vim veneni
ad vitalia penetrare non permittunt. Item nux
cum sale et ruta et alijs mirte equaliter addito melle
morbi rabidi canis subueniunt si interius su-
matur. et exterius super locum vulneris apponatur.
venenum enim ad exteriora trahit potentialiter
et sumitur. Item pruritus cum melle melancholica
apostemata et fleumatica mire dissolunt.
Contra itumorem et cathaplasmate super umbilicum
interiora apostemata interius in corpore nascen-
tia destruit. ut dicit *ysa.* in die. Figura autem nu-
cis est varia. quod alia est rotunda. alia pyrami-
dalis et oblonga. alia interius plana et pccava ut
per in auellanis et muscatis. alia lateralis diui-
sa. sed in summatibus ad modum crucis tecta
gnomali. scilicet per formam trianguli distincta. ut
in nucibus maioribus gallicanis. in quibus genera-
liter forma crucis interius est impressa. ut sensu
biliter intuenti videtur.

De nuce auellana Ca. CIX.

Nux auellana re
 spectu nucis gallicane a grestis et
 siluatica e. na sine cultura crescit
 in cornis que sicut arbores crescentes in nemo
 re siue silua. ut di. **N**i. et id qz in loco publico
 cresces a traseuntib9 auellit et colligit. meri
 to auellana nucupat. Auellane aut ut dicit
 ysaac. alijs nucib9 sunt minus calide et i suba
 magis pontice atqz grosse. min9 rare in suba
 et vinctuose. et id ad digerendu sunt dure et ad
 exreundu de corpe magis tarde. tñ qñ digerunt
 mltu sunt corpis nutritiue. si sumant cu inte
 riori pellicula multu sunt generatiue inflati
 onis. et id ut eoz nocumentu auferat. est vti
 le vt aqua calida pfundant et exteriores pel
 licle auferant. et sic erunt pira multas passi
 ones vtili iuuatiue. quaz succ9 melli admi
 xus valet pira alopicia et fluxum capilloz
 et facit pilos in corpe germinare. ut dicit ysa.
 et pstan. Sunt et alie nucii diuersitates que
 congrunt medicine. sicut nur muscata et nur
 indica et nur vomica et bmo. Et est muscata
 fruct9 arboris in india nascens. crescentis in
 fra testam durā quodaz corio siue folliculo
 recta ad modu auellane. cuius cortex macis
 vocat et est mltu medicinal. maxime eni co
 forat cor et depurgat in cerebro spum aiale
 stomachu infrigidatu calefacit et pfortat ap
 pentu. et est cortex ille subrufus hñs saporez
 acutu et aliquantulu subamaru. qui aut ni
 ger est vt terreus no hñs acumen in sapore
 abiciend9 est. **N**ux aut muscata a cornice et
 teca exiracta circūdat quada pellicula tenu
 issima et plana. que quato est ponderosior et
 in odore suauior et sapore acutior. tato meli9
 or. vñ eligenda est q grauis et solida est inte
 rius. que cu frangit no puluerizat. et sububi
 cundū colorē pten dit cu odore forti et suau.
 vñ utē habet pfortandi et stomachu calefaciē
 di et extenuadi ventositatē et auferendi dolo
 rem capitis ex frigida causa. applicata ei nar
 ribus pfortat cerebrū et mēbra spūalia. ut di.
 pl. dyal. et plat.

Benardo Ca. CX

Nardus est herba
 modica et spinosa calida et odorife
 ra. vñ et a grecis nardi spica nardo
 stactes appellat. ut dicit **N**i. li. xvij. Est et eius
 spēs triplex. s. indica. syriaca et celtica. non tñ
 crescit in syria. sed in qdam tra montuosa q
 in vno latere tāgit syriaz et in alio india. meli
 or aut est illa q est leuis et fusca comosa et spe
 rica pua odoratissima cipu simulas. que ma
 sticata lingua desiccatur. **N**ardus aut celtica
 a regione gallie vbi crescit e dicta. et ei est si
 mul nardo siue spice nardi. sed e magis alba
Habet aut ut di. dyal. et pla. vñ utē pfortandi
 ex aromaticitate sua. valet p sincopim et defe
 ctu cordis et p stomachi debilitatē. naribus
 applicata cerebry pfortat. frigidu reuma ppe
 scit. pira surditatē valet et aurii apostemata
 malū odore oris amputat. et ginguias puri
 das mūdat. opilatōes splenis et epatis soluit
 puocat mēstrua. et matrices mūdifacit et ad
 iuuat pceptioz. lapidē frangit in renib9 et in
 vesica. Est eni herba diuretica. ut di. plat. scs
 incisua et diuisua et vsqz ad intima penetra
 tiua. Item valet p lingue palisim et cofortat
 neruos et psumit humorē lingue organa oc
 cupantē. valere etiam dicit pira morbiu epilen
 ticu si debito mō patientibus ministret. **N**o
 multa alia multu valet. ex qua fit oleu nardi
 num qd ad oia pus dicta et ad alia maxime
 est necessarium.

De olea Ca. CXI

Olea est arbor sm
Ni. cuius fructus dicitur oliua. succ9 vo
 oleum nucupat. ut dicit **N**i. li. xvij. sepe tñ arbor oliua appellat. Est autē arbor
 oliua pacis et insignis. ut dicit idem. **N**az ut
 dicit romanoz hystoria. sine oliuarū ramis
 no mittebant legati p pace aliq obtinēda si
 ue alijs offerēda. **N**ā fm remigiū piz huius
 arboris excellēna. qz in signū recōciliatōnis
 et federis dei cu noe colūba no cuz alteri9 ar
 boris ramusculo. sed solū cu oliue insigno
 ad archefenestrā est reuerfa. imo fm pl. lib.
 xv. victores apud atbenas qndaz olea coro
 nabat. greci vñ tadē oleastro suos coronari

iudicabant. ut dicit idē. Est itaq; olea arbor
coma ⁊ virore ⁊ ramozū multitudine specio
sa. frondes habēs subalbidos ⁊ molles. viro
ris pulcritudinē in estate ⁊ in hyeme retinē
tes. flores etiā habet minutos ⁊ multos sua
uiter redolentes. Durū cornicē ⁊ radices ama
ram. fructū pinguem lapiduz atq; dulcem.
Nam ut dicit **I**sid. ex amaritudine radice
surgit oliua in pabulū lumis ⁊ medela; vul
neris acin refectionē esurientis. **I**n lucernis
enī ponit ad ignem nutrienduz. mēbris lan
guidis ponit ad medēdū. in cibo aponitur
ad reficiendū ⁊ ad p̄diendum. ut dicit idem.
Est enī oleum igniū ⁊ luminariū nutritiū
morbozū remediū ⁊ cibarioz suauissimum
cōdimentum. ut dicit **I**sid. Est ergo oliua si
ue olea arbor fructifera ⁊ medicinalis. cuius
cornices folia ⁊ fructū cōueniūt medicine. cu
ius lignū maxime ē soliditatis ⁊ cōpactiōis
⁊ quasi impuribil puritatis q̄uis sit multe
duricie in exteriori substātia. multū tñ habz
humorositas ⁊ vinctuositas interi⁹ in me
dulla. **D**e oleis autē ⁊ de oliuis dicit pli. li. xv
arboris oleaz fructiferarū multa sunt gene
ra in regionib⁹ nō multum calidis. sicut et
nec in regionib⁹ nimis frigidis. sed poti⁹ in
ipant. magis tñ se habētib⁹ ad calozē q̄ ad
frigiditatē. et idō iubet calbo ut di. idem pli.
oliuas seri in solo calido non nimis pingui
nec nimis macio radice solis cōposito. nam
celū eis maxie p̄fert ⁊ multū diligunt rorem
celi ⁊ aeris serenitatē. vñ si fiunt copiosi ym
bres qñ oliue maturescūt viciaf oleū et p̄su
mi. nisi sequat serenitas q̄ extenuet liquozes
di. pli. ca. iij. nec indiget olea falce vel rastro
ut putef sicut putant vites. sed soli ⁊ rozi cele
sti cōmitti verno gaudet tpe ⁊ incipit tñ c̄flo
rere. cui⁹ fructus p̄mo circa hyemē colligūt
collectus fructib⁹ solent oliuātes terrā apire
circa radicē. ⁊ q̄sdam tuberositates ⁊ adulte
rinos ramulosos circa veras radices crescē
tes caute p̄scandere. ⁊ h̄mōi supflurates cir
ca radicē solent aliq̄ yralici rustici podagrā
olee appellare. vñ p̄scis illis radicib⁹ falsis
melius fructificat olea ⁊ mirabilē emendat
nec vult olea p̄cui grauiē cū p̄cis p̄ suo fru
ctu colligēdo. sicut faciūt aliqui min⁹ cauti.

q; talis p̄cussio cedit ad iniuriā ipsius arbo
ris ⁊ damnū anni subsequētis. min⁹ enī fru
ctificat sic p̄cussa. ut dicit pli. **A**dulte autē sūt
huius arboris spēs. que p̄ diuersitatem fru
ctuū discernunt. **O**liua itaq; s̄m **I**si. arboral
olee designat fructū. cui⁹ multiplex differen
tia inuenit. ut dicit ysa. oliue autē alie sunt do
mestice ⁊ alie sunt siluestres. domestice fru
ctus faciunt qñq; maturos. qñq; imaturos
qñq; inēbos mediocres. **I**nē istos autē fru
ctus oliuares p̄mi sunt t̄restres ponuci ⁊ vi
rides. secūdi s̄e subrubei vel s̄m **D**ya. iacinci
ni. vltimi v̄o vident esse nigri. ⁊ quāto sūt ni
griores exteri⁹ tanto sūt maturiores ⁊ interi
us vinctuosiores ⁊ ad exp̄mendū oleum apti
ores. ⁊ sicut dicit **A**ris. nunq; p̄fecte mature
scūt in arboze etiā si p̄ multos ānos ibi cēnt
sed ut verā et cōpletam p̄sequant maturita
tem. optet ut bacce collecte de arboze p̄ p̄les
dies in vna p̄gerie coaceruent. ⁊ sic p̄ p̄ssio
nez mutuā acnimitā cōfortato calore ⁊ reuo
cato ad interiora ad plenā maturitatē pdu
cent. s̄m v̄o ysa. in die. oliue cū fuerint rube
nōdū bene mature nec dū plurimū vinctuo
se stomachi sunt valde p̄fortatiue ⁊ p̄stricū
ue. ⁊ appetitus exercitatiue. maxie si cum aceto
v̄l aqua salsa fuerint p̄parate. tñ dure ⁊ diffi
ciles sunt ad digerēdum ⁊ min⁹ alijs nutriti
ue. **A**igre v̄o que iam sūt quasi mature ca
lide sunt ⁊ inē sicci et humidū t̄pate. multū
q̄dem nutritiue. sed stomachi mollificatiue.
⁊ ad digerēdū magis dure. q; vinctuositate
sua in stomacho supenatāt ⁊ ad decoctiōis
locum inferi⁹ nō descendūt. et idō in humorū
corruptionē cit⁹ transducunt ⁊ minus lau
dabiles sūt alijs ad edendū. viles tñ sunt in
medicina. q; ⁊ trite ⁊ posite supra loca q̄ igne
v̄l aqua calida sunt exusta vesicam rep̄mūt
ibi nasciturā. poros ei aperiuunt et exalare fa
ciūt fumositates que incluse sub cute sunt cā
vesice ⁊ tumoris. **D**ucusq; ysa. in die. **D**icit
autē pli. li. xv. cap. iij. q; bacce siue grana oliue
q; diu sunt in arboze nō percut. ⁊ quāto diu
tius in arboze p̄mitunt. tanto meliores sūt
semper enim nouas vires resumūt ⁊ difficili⁹
cadunt. **C**onstant autē oliue ut dicit idē. ex
nucleo carne oleo ⁊ amurca que sanies siue

fer oliue dicit. et est amara vtilis tñ in medici-
nis. sed nuclei cū folliculis oleo eliquato vti-
les sunt ad ignē nutriendū. porci etiā dicunt
inde impinguari.

De oleo Ca. CXII

Oleū succus est oli-

Oue vt dicit **Phil.** et tanto est nobilior
quāto recentior et facilius a suis folli-
culis eliquat. vt dicit **pli. li. xvij. ca. ij.** vbi dicit
q̄ oleum p̄ vetustatez viciat. et d̄ ibidem q̄
oleum in torcularib⁹ extorquendū melius
eliquat si oliue siue olee bacce p̄us cuz mola-
ri lapide vebementi⁹ contrite feruentissima
aqua p̄fusa fuerint et resperse. nā p̄ talē aquā
calidaz vinctuositas ab amurca et nucleis se-
parat. que supenatās tandē ab ipsa aq̄ artifi-
cialit̄ sepat. Et vt dicit **idē.** quanto oleū citi⁹
de torculari exit tanto oleū laudabili⁹ iudi-
cat. nā pingui⁹ est et suauius q̄d min⁹ cum
terrestri suba admisceat. **Dieter** bec di. pap.
q̄ si q̄s inter aquas mersus oleū in ore prius
inclusum in aquā emiserit clariora facit oia
que in fundo aque p̄inent. et patēt oculi ipsi
us facilius oia que in aq̄ inferiorib⁹ abscon-
dunt. Cui⁹ natura est vt cibos condiat et fo-
mentū luminū admittet. et corpa fessa recre-
et et p̄fortet. neruos p̄tractos et induratos ac
spasmatos remollit et relaxat. apostemata
dura mollificat et maturat. et maxie oleū lini
Multiplex eni est oleū et ex multis rez gene-
rib⁹ est exp̄ssus. aliud at̄ est simplex. vt oleū
oliuaz. oleū nuclei. oleū papauer. oleū amig-
dalinū. oleū raphani. oleū lini. oleū canopi
et b̄mō. aliud est p̄positū. et ex h̄ genere aliud
est frigidū aliud calidū aliud ē stupidiū et cō-
strictiū aliud laxatiū. **Nā** ex appositōe ca-
lidoz efficit calidū. et ex frigidis frigidū. et ex
stupidis stupidiū. et ex laxatiuis laxatiū. et iō
s̄m diuersas cās morboz s̄c adhibēda diuer-
sa genera oleoz. vt oleū laurini nardinum
puleginū in causis frigidis. oleū v̄o rosa ceū
siue violaceū i calidis causis apponat. **Pōt**
aut̄ oleū ita fieri calidū vt febrē inducat si in-
de vene pulsantes et nares et volemanū ac
plante pedū inungant. vt oleū in q̄ decoqui-
tur caro leonina. vt d̄ in compēdio salerni

tani. **Pōt** est etiā fieri ita frigidū q̄ inducat
mēbro inde puncto stuporē et insensibilitatē
vt in oleo mandragorino q̄d fit ex oleo in q̄
poma mandragore sūt decocta vel diutius
referuata. **Sed** in olea sic cōposita magis
laudabilia et magis in medicina vtilia sunt
et para. **Simplex** aut̄ oleū quo ad medicinā
et quo ad cibum p̄mū locum obtinet oleum
oliuaz. deinde nuclei et amigdalarum. tercio
oleum papaueris. q̄d tñ alijs oleis p̄dictis
est magis frigidum atq̄ sicciū. maxie quod
fit de semine eius nigro. et habet v̄tutez indu-
cendi somnū. valet p̄ra calida apostemata
in p̄ncipio. et p̄ra epatis calefactiōem. vt di-
cit **plac.** alia aut̄ olea minus cōueniunt abo-
p̄pter odoris grauitatē et saporis horribilita-
tem. p̄gruunt tñ vtiliter medicine sicut dicit
ysa. in dietis. habet aut̄ omne oleū generalit̄
multū acritatis et aeree leuitatis. et iō omni
liquore sup̄feri et alijs liquorib⁹ subesse dedi-
gnat. penetratiue est v̄tuis et sui diffusiuē. et
ideo in vasis vitreis vel vitreatis vascul̄ me-
lius q̄s in ligneis vel porosis vascul̄ alijs cu-
stodit. vestes q̄s tangit inficit et in eis odorif
sui vestigiū quasi inseparabil̄ derelinq̄t. diffu-
sū in aquā i sup̄ficie i guttulas orbiculares
se recolligit et vt totalit̄ quo ad pinguedines
et saporem sepe ab eius sup̄ficie vix p̄mittit.
Oleum aut̄ sapore aspey et odore horridū
cū amurca siue fece mixtū. ad cibū nō est ap-
tū. nausē eni et vomitū puocat et stomachi
orificiū corripit et imutat. oleū etiā apes et
aialia anulosi corpis inficit et extinguit si in-
de p̄fundant. vt d̄ **arist.** sed aceto post infusa
reuiuiscūt. **Itē** oleū purū ferrū poluū a rubi-
gine seruat q̄n ferz inde inungit. sed si fuerit
corruptū vel aq̄sum et cū fece mixtū destruit
ferrū et corrumpit. vt dicit **pli. li. xv.**

De oleastro Ca. CXIII

Oleaster est siluestris

Olea sic dicta. eo q̄ in folijs similis sic
oliue. sed eius folia sunt lauroza. et est
arbor inculta sterilis et amara. cui insertus
olueram vim mutat radices et cōuerit in
ppriam qualitātē. vt dicit **ysa. li. xvij.** Cui⁹ la-
crima est duplex. alia est silis gummi siue v̄llo

qualitatis morfu. alia est morbar seu similis
gutte amoniaci. vt dicit **Al.** Et quis oleaster
arbor sit siluestris. tñ ei⁹ cortices gummi ⁊ frō
des pueniunt medicine. nā eius folia cū sint
stiptica ⁊ amara. melle addito sanāt vlcera
capitis atqz oris. vt dicit **Dyas.** succus corticis et
frondiū stipticus est ⁊ cōstrictiu⁹. vnde va
let ad intercipiendū humorū omniū fluxuz.
vt dicit idem. **Gūmi** eius valēt ad multa. et
illud qd est morbar marie. nā vulnera mun
dificat ⁊ sanat. gūguas corrosas ⁊ corruptas
adiuuat. ⁊ dentes motos roborat et pfortat.
Erisipilam. i. sacru ignē ex colera furiosa car
nem ⁊ ossa corrodentē reprimat atqz sanat. va
let cōtra allopiciā ⁊ fluxum capillorū. et tūg
git crines ⁊ caniciem vel palliat vel retardat
vt dicit **Al.**

De olere Ca. XCIII

Olerus ab olendo
est dictum. eo qd fm **Al.** homines
p̄mo oleribus alerent ante qz fru
ges ⁊ carnes ad esum hominib⁹ p̄berent. po
mis enī ⁊ oleribus nutrebant hoies ante di
luuium. sicut aialia graminib⁹ atqz herbis vt
dicit **Al.** li. xiiij. ⁊ quis oia graminosa in ira
nascenna que sūt coquibilia et esui hominū
apta generalit̄ olera dicant. tñ vulgarit̄ cau
les olera dicunt. quoz frutices ⁊ trū amplius
crescere ceteris olerib⁹ arbitrant. vt dicit
idem. quoz sūmitates dicunt t̄me quasi co
me in quib⁹ maxime est vigēs v̄us natura
lis. ⁊ iō in timis tam herbarū qz olerum ma
xime cōsistit efficacia medicine vt dicit idem

Est aut̄ herba frigida ⁊ sicca turbidum qdē
et melancolicū generās sanguinē. horribilē
etiā odorem facientē. vt dicit **Ysa.** in dietis. et
sunt etiā quidā caules estiuales. ⁊ qdaz h̄e
males quoz herbe sunt cōposite ex p̄rarijs
Itam substātia est grossa ⁊ dura ad digerē
dum. **Ius** vero succus est colatiu⁹ ⁊ inde de
siccatiuus ⁊ ventris humectatiu⁹ ⁊ laxatiu⁹
sed substātia sine iure est cōstipatiua. **Colli**
tur aut̄ eorum nocumentū si in aqua elixen
tur. ⁊ aqua p̄iecta in alia decoquant̄ et cum
pinguedine optime condiāt. vt dicit in diet.
Est aut̄ herba que p̄ficu p̄ transplantatiōez

nam qñ in vno loco fuerit seminata. si post qz
creuerit in plantā ad bumū meliorem trans
ferat. multū crescit. ⁊ taz in quātitate qz in q̄
litate seu v̄tute meliorat. In estate quoqz fo
lia ei⁹ tenera ab erucis et ab alijs vermibus
corrodunt. in byeme v̄o gelu ⁊ pruina p̄strū
gunt ⁊ sic efficiunt magis tenera ad coquen
dum ⁊ ad comedendū meliora. nā reuocato
calore ad interiora foliorū melius digerunt
substātia eorū. ⁊ sic efficiunt magis sapida ⁊
sunt molliora. **Pl.** vero li. xx. ca. x. m̄lis lau
dibus extollit caulem quo ad vsuz medicine
et dicit qd ei⁹ triplex est spēs. quedā est cr̄pa
vtilis stomacho aliuū modice molliens. alia
lata habēs folia spissa. ⁊ ista minus valet ad
mediciam. tertia tenuia h̄z folia ⁊ simplicia
et ceteris amarior. sed vtilior medicine folia
eius trita et apposita bis in die sanāt canum
vulnera recēta. ⁊ inueterata mire sanāt. cau
lis p̄z coctus soluit. multū coctus stringit.
vino ⁊ ebrietati resistit. neruos cōfortat. et iō
vtilis est paliticis ⁊ tremulosis. lactis v̄berta
tem p̄bet puerperis. succus eius valet cōtra
venenum. dicit etiā idem qd valet cōtra mor
sum canis rabidi. odorē seminis ei⁹ cocti su
gunt serpētes. **Multas** numerat alias ei⁹
v̄tutes qz p̄ tedio h̄ omitto. dicit et qd bractea
siluestris scz caulis p̄ se nascens habz effect⁹
fontiores zc.

De ordeo Ca. XCV

Ordeum est dictū
eo qd cito sit ariduz. vt dicit **Al.** vel
ab ordine. eo qd eius spica qñqz sex
ordines p̄tens inuenit. ⁊ illud genus ordei
melius pascit aialia qz triticū. ⁊ salubri⁹ ho
mines qz maluz triticū vt siligo. vt dicit **Al.**
Aliud est genus ordei habēs duos ordines
in spica sua. **Tercium** dicit trimenſe. eo qd ia
ctum i terra verno tpe celeriter recolligit. vt
dicit idem. **De ordeo** dicit **Pl.** li. xvij. ca. vij.
p̄mum inter frumenta serit̄ ordeū. apud enī
multas nationes panis inde fit p̄cipuus. et
polenta fit ex ordeo apud grecos. ⁊ illi p̄mo
ordeum aqua p̄fundunt. qd postea desiccāt
⁊ sic molis p̄frungunt ⁊ a cortice farinā pur
gant. **Alij** vt ytalici ordeum siccū in subtilez

farinam molūt sine p̄fusione aque p̄cedēte. Ordeum frugū omnū mollissimū est i medulla. 7 serī nō vult nisi in sicca 7 solida terra vñ p̄pter sue substantie mollicie multū cito rapit ad maturitatez. nec videt aliq̄d semen minus calamitosum quo ad corruptionez. q̄ cūius crescat 7 recolligū. 7 ante q̄z triticum inuadat corruptio vel rubigo. Inter omnia vero crescētia frumenta viliorē habet paleā et humiliozē stipulam. sed multū habet laudabilez medullā quādo modo debito parat et farinam accuratissimā seu polentā. vt dicit pli. Est autē vt dicit ysa. in die. ordeum granū frigidum 7 siccū virtutem habēs colatiuam et mūdificatiuā 7 ericatiuā. 7 parum habet ventositatis respectu fabe. minus tñ nutrit faba q̄z ordeum. q̄zuis etiā sit magis naturaliter inflatiua. nec enī bene semp corpus nutriunt que p ventris folliculos siue corpis se extendūt. vt dicit idem. Aduli autē sunt vt dicit pli. qui plus vtrūq̄ ordeo in medicina q̄z in cibo. Inde tñ sit potus mūdificans. corp⁹ nutriens 7 restaurans. spūalia mēbra recreans 7 mūdificans. de ordeo etiā contuso de cortice mūdato 7 cum aqua mūda decocto sit medicinalis potus. quā pbisici p̄isanam vocāt. cuius v̄tus est sitis extinctiua. sanitatis custodiua. febril caloris alteratiua. sed de p̄isano quere infra litera.

De palma Ca. CXVI

Palma est arbor victorialis. sic dicta vt dicit Pl. li. xvij. q̄ manus victricis siue obtinentis victoriā est ornatus. vel q̄ est ad modum palme homis habēs ramos. Est autē arbor nobilis 7 insignis sempiternae pulcritudinis 7 virosis. diuturnis vestita frondibus sine vlla successione cōseruans folia sua tempore hyemis 7 estatis. 7 quia ē arbor anosa durans in v̄tute et virose p̄ multa tempora. iō ad similitudinē auis fenicis q̄ mlis viuit annis. palma a grecis fenix est vocata 7 cum sit arbor fructifera fructus ferēs delectabiles 7 suaves. nō tamē in omnib⁹ locis vbi crescit percipit fructus maturitatē. frequēter tamē in syria 7 in egipto fructus eius da

cili a similitudine digitorū sunt vocati. quorum nomia variant. nam alij vocantur palmule similes mirabolanis in forme dispositione. differunt tamē penitus in sapore cum isti sint saporis dulcissimi 7 iocundi. mirabolani vero saporis sūt horribilis et amari. alij vocant ihebaici 7 et nicholani. alij mutales quos greci canabos vocant. bucusq̄z Plid. Est autē palma vt tāgit glosa sup psalmistā arbor magne p̄ceritatis 7 altitudinis. sed tñ ad cedū altitudinē non p̄tingit. Cuius radix est aspera 7 rotunda. in p̄fundo ipsius terre valde fixa. truncus autē eius solid⁹ est 7 cōpactus 7 impubilis firmuatis. cortex ei⁹ circa truncū durus 7 rugosus. 7 quodāmodo pungitiu⁹ 7 maxime versus terrā. 7 ideo difficilis est ad scandendū 7 cū difficultate p̄tingitur ad eius fructū. folia eius pyramidales habent formā ad modū gladij. q̄zuis autem palma dura sit circa stipitem 7 aspera. in superiorib⁹ tamē iocundi est aspect⁹ in ramorum pulcritudine 7 in coma. in sūmitate ramorum portat fructus suos et nō in medio foliorum. vt dicit pli. lib. xvij. Cuius fructus est tanto v̄ctuosior dulcior 7 lapidior q̄nto imediat⁹ solis radijs appropinquat. In multis siquidem regionib⁹ crescit. sed nō ita fructificat sicut in regione feruida solis spiculis p̄tinue repulsa 7 leni terra sabulosa 7 vitrosa. 7 ideo palmis iudea est inclita. vt dicit pli. li. xvij. ca. v. Item idem. palmarū duplex est species. masculus 7 femina. masculus p̄mo floret. femina post in germen p̄rumpit. nec fructificat femina nisi ita sit p̄p̄inqua masculo vt saltē mediante vento odore masculi femina p̄fundat. Item etiā dicit Aristo. libro vegetabiliū. Et quādo seminantē oportet vt masculi 7 femine semina p̄ter seminentē 7 bina 7 bina sint cōposita. et ex singulis erūpit planta. vnde quātne plātule ex eis coalescūt que ad inuicē tandem coadherent. 7 ad modū alic⁹ reus mutuo miro nature artificō se connectūt. nec bene crescit nec etiā fructificat femina sine masculo. imo si arbor abscedatur mascula femina post biduū sterilefcit. s; aspersis folijs 7 florib⁹ masculi circa radices femine. femina ex vicinitate masculi quasi ex

eius melior est. nō enim fructificat añ centū ānos. 7 tunc p̄mo habet cōpletas vires 7 p̄fectas. valet enī fructus palme s̄m dyal. viliū in medicina. h̄nt enim v̄tutem leniendi asperitatē arteriarū. 7 clarificandi vocē. 7 maxie q̄n bene sunt mature. nam virides sūt stipiti. ci. vt di. pl. quosdam milites alexandra fuisse palmis viridib⁹ strangularos. vnde q̄n omnino sunt virides nō pueniunt cibo. sed solū modo medicine. valent et̄ p̄tra dissenteria et̄ alios fluxus q̄n moze debito apponunt.

De palmitē Ca. CXVII

Palmes t̄l. dicitur
pp̄rie ramus v̄nis. vñ dicit **Plin.** li. vii. palmes est v̄nis materia mollī qui p̄ nouella brachia emissus fruct⁹ affert. cui⁹ foliū pampin⁹ dicit. eius enim subsidio palmes ab ardore 7 frigore defendit atq; aduersus omnē iniurias p̄munit. Qui ideo alibi inicitus est. vt solem ad maturandum fructus admittat 7 faciat. vt dicit **Plin.** totaz aut̄ virtutem suā 7 nutrimentū attrahit a radice. et quia p̄pter inclusum calorem in substantie sue porositate foris est attractionis multū attrahit humores quē transmutat in substantiam ipsius palmis 7 qd̄ residuum est cōuertit in materiā germinis frondis fructus atq; floris. vt dicit **Plin.** libro. xiiij. qual̄ autem fuerit humor nutrimentalis in radice. tal̄ ostendit in palmitē. vñ docet cōpendium salernitanū facere v̄nas diuersi coloris ex eadem vite. Si eī dum vitis inserit. vinū in marcio fiat insertio in tribus ramis p̄cedentib⁹ ex vno stipite ipsius v̄nis. si cu; vno surculo insertionis loco apposueris colorem rubeuz et in alio colorem blauiū. 7 in tercio colorem croceum. singuli palmitēs ex p̄dictis ramis p̄cedentes. tales p̄ferunt fructus quales ī inserendo appositi sunt colores. sed quia in his partib⁹ raro vitis vinū inserit. q̄zuis aliquotiens palmes v̄nis alijs arborib⁹ inserat. idō solet fieri fruct⁹ mutatio isto modo. In marcio quādo incipit humor ascendere de radice. aperit̄ cortex v̄nis caute circa radicem. q̄ aperto sit coloris intermissio ī circuitu inter lignum 7 corticez. 7 tūc diligētī custodiēne

humor ascendens d̄ radice exeat in scissuras vnde humor quē paulatim attrahit palmes a radice mutat̄ transiens p̄ colorem. cui⁹ p̄ punctuosior̄ transiens in fructū. in fructu ipso coloris vestigiū derelinquit. Eodem artificio potest imitari quelibet plārula in sapore et colore. 7 sic fiūt arbores que naturaliter sunt cōstrictiue artificialiē laxatiue. 7 econuerso. vt dicit idem. hoc idē dicit etiam alfre. super li. v. plantarum. s̄m q̄ species varie earū corticibus insertionis seu plantarōis tempore artificialius supponunt. Palmes autēz v̄nis vt dicit **Plin.** quedam ex se emittit v̄mina siue vincula quib⁹ arboribus se vinciūt 7 conneunt. quoz adminiculo freti ventis 7 turbinibus resistūt ne laxati palmitēs ventozū flantibus dissipent̄ 7 vt sine lapsus periculo suos fruct⁹ sustineāt 7 vaga p̄ceritate se diffundāt. multū enim in p̄ncipio sunt fragiles 7 ideo talibus indigent tenaculis quousq; efficiunt̄ successiue solis beneficio fortiores. singulis annis indigent palmitēs refecatiōe a supfluoꝝ debita expurgatiōe. sic enim plus fructificant 7 diffusius se dilatant. non amputari autē degenerant 7 in labraste speciem se transmutāt. Binoscit̄ autem palmes generosus p̄ nodosuz 7 germinū vicinuatē. Nam vt dicit **Plin.** libro. xx. ca. xxv. palmes raros habens nodos 7 distantes. lignus est infecūditatis. densitas vero germinū fertilitatis indicū est. quere infra de natura vitis.

De propagine Capitulum. CXVIII

Propago propagine est nouellus v̄nis ramuscul⁹ prumpens 7 surgens ex flagello prius terre infixo 7 immerso sicut dicit **Plin.** Bv̄cunt̄ autēz flagella v̄niū sūmitates siue extremitates. eo q̄ ventozū flantibus agitentur q̄ vel p̄p̄t v̄nis dilatatiōz l̄ p̄p̄t renouatiōz ire imergūt. ex qb⁹ noue plantule egrediunt̄. et vitis pp̄pagines appellant̄. Propaginare est idem qd̄ flagellum terre immersum sternere 7 inde nouas vites producere. 7 sic vineam dilatare. Nam pp̄pagare. extendere 7 p̄ducere idem est vt dicit **Plin.** palmitēs itaq; vinee

siue rami ad terre cōcauitatem incuruati et in quibusdam foueis a terra coopti quādā cōcipiunt vim germinandi ⁊ nouas ppagine pducendi. vnde virtus germinatiua ex istens in flagellis sursum vi caloris erumpēs paulatim transmutat exterius in ppagine pars vero eiusdem virtus depressa inferius admisceat terre ⁊ cōuertit in radices a quib⁹ nouelle ppagine attrahunt nutrimentum et tandē radices totaliter efficiunt a quibus ppagate vites velut filie a matre pnuo nutriunt. ⁊ sic fit quod pmo a nutrice scz radice nutrebat conuersum per ppagationis arificium in radicem. habet vt dicentia nutritis officio fungat. quia palmes siue flagellū quod pmo nutrimentū a radice hausit. nūc per cōuersionem in radicem omnes alios a se crescentes veluti mater nutrit vt dicit Gre gorius.

De platano Ca. CXIX

Platan⁹ est arbor a latitudine foliorum sic dicta. eo qd patula sint ⁊ ampla. nā platos greci patulum vocant. vt dicit *Pli.* libro. xvij. cuius pulchritudinez exprimit scriptura dicens qsi platanus exaltata sum. *Ecc.* xxiij. *Pl.* solia quidam habet folia ⁊ tenera vitis folio similia vt dicit idem. *Hyasco.* ad ista addit qd platan⁹ est arbor frigida ⁊ sicca. cuius folia in caulis calidis ⁊ humidis sunt vtilia. nam vt dicit reuma compescūt ⁊ tumores calidiū oculorum. Decoctio corticum ei⁹ ⁊ foliorum repmit dolorem dentiū et vt dicit ossium aliorum. virtutem dicit habere leniendi ⁊ acuios dolores mungādi. vnde valere dicit cōtra cōbustiones si cum alijs lenitiuis apponatur. eius etiam decoctio in vino valere dicit contra venenum. hanc arbozem laudat plinius li. xij. cap. iij.

De populo Ca. CXX

Populus est arbor a multitudine dicta. eo qd ex eius calce. id est sine vel radice multiplex ramorum densitas oriat. vt dicit *Pli.* libro. xvij. Cuius genus duplex est. nam altera est alba

altera autem nigra. alba quidez habet folia ex vna pte alba ex altera viridia. ⁊ hic ē bicoloz habens quali diei ⁊ noctis notas. nā alio modo variat colorem in solis ortu. ⁊ modo alio in occasu. vt dicit idem. ab hac aut arboze. vt dicit idem effluit resina iuxta eridanū fluium in ytaliam. ⁊ etiam in syria. ⁊ hec resina a dyas. ⁊ ab alijs iudicat medicinalis. nā sanguinem stringit. sudores et alios fluxus noxios cōpescit. ex eius liquidez summutati bus ⁊ comis solet fieri vnguētum frigidum opilatiuū ⁊ caloris mitigatiuū. tumoris re pssium. somni puocatiuū. ⁊ hoc vnguētum populeon a medicis nuncupat. et in multis causis necessarium iudicat. **Dixit etiam *Plid.* qd populus ⁊ platanus ⁊ salix molles sunt materie ⁊ ad sculpturaz apte. ⁊ tales arbozes pccis ramis plus crescūt ⁊ in latuz ⁊ in longum ampli⁹ se extendūt**

De pino Ca. CXXI

Pinus est arbor picea a foliorum acumine sic vocata. pinum enim antiqui acutuz appellabant. hec arbor dicit picea. eo qd desudat picem. vt dicit *Plid.* libro. xvij. Ex pino in insulis germanie gignit lacrima siue gutta que defluens frigore vel calore indurescit et gemmā facit. ⁊ dicitur electrū. vt dicit *Plido.* ibidem. hoc autē electrum alio nomine dicitur succū eo qd arboris sit succus. **Dicit etiam ibidem pinus posse cunctis que sub ea serunt sicut omnib⁹ dicitur nocere ficul. Est autem pinus arbor pccera ⁊ valde recta leuis et porosa. ⁊ tñ multum fortis. cuz sit nodosa. ⁊ ideo ex pino optimi in nauib⁹ fiunt mali. pini etiam edificijs sunt valde apti. defacile tamē inflamant ⁊ incēdūtur quādo igni casu aliquo applicant. et hoc accidit qd multuz habent pinguedinis ⁊ vncuositat. quia pccem desudat. **Hec arbor corticem habet durum extrinsecus ⁊ rugosum. sed interius habet humorem pingue ⁊ viscosum. quia calore solis attractus exteri⁹ in estate conuertit in resinam que quidez pmo ex se est subalbida ⁊ p decoctionez quādo pix efficitur red dicitur valde nigra. Est autē valde odorifera****

et odoriferum facit fumū. sed p multaz deco-
 ciones diminuit odor eius. folia habet mul-
 ta sed gracilia ⁊ acuta. ⁊ viret byeme ⁊ estate
Et cum sit arbor pinguisſima. in locis tamē
 crescit montuoſis valde aridis ⁊ lapidoſis.
 ⁊ cū sit arbor multe pullulationis tanto pl⁹
 in altum crescit quāto inferi⁹ plures ramos
 perdit. vñd ramiſ p̄cis versus terras plus
 se dilatat in coma versus celum. lente crescit
 ppter viscositatem humoris ⁊ grossiciez qui
 cito se digeri nō permittit. a suis corticibus
 spoliat ⁊ nudatur vt plus duret. nam inē cor-
 ticem ⁊ lignū generātur vermes quādo in-
 cipit deficari. ⁊ illi v̄miculi corrodūt lignū
 et ideo corticem extrahūt ne ex corrupto hu-
 more generent vermes ad ligni conseruatio-
 nem dicit esse precipua medicina. **D**icit autē
 plin⁹ libro. xvj. q pinus sicut ⁊ alnus sub ter-
 ra p̄funde cooprus diu durat. ⁊ ideo si caue-
 tur pinus ad a queductus et obrurat p̄fun-
 de in terra multis durat annis. ⁊ sup terras
 tacens ⁊ in loco humido ac pluuioso corru-
 p̄t citius ⁊ senescit que totaliter in aqua oc-
 cultata sub terra ex aque fluxu idurescit. diu
 itaq; durat sub tecto nec defacili admittit ca-
 riem nec tere dinē nisi p stillantem pluuiam
 corruptat. sed s̄ terra p̄funda diuissime ab
 omni putredine cōseruat. **E**cōuerso autem
 abies sub terra in aqua cito putrescit. firmis-
 sima vero est infra tectum. vt dicit plinius li-
 bro. xxi. cap. x.

De pinea ca. CXXII

Pinea dicitur pi-
 ni fructus. vt dicit plin⁹ in imo iux-
 ta stipitem grossus ⁊ rotundus. in
 summo v̄o pyramidalis ⁊ acut⁹. in p̄ncipio
 est viridis. sed quādo bene matur⁹ est alteri-
 us coloris efficit ⁊ colore castanee coloratur
Et est pinea nux maxima cōtinens in se pro-
 fructu grana multa. que in testis durissimis
 sunt inclasa. que q̄dem p ordines sibi inuices
 sūt connera. ⁊ ramen ne vñum tangat aliud
 testarū suarum folliculis quāsi quibusdam
 parietib⁹ miro nature artificio sunt disticia
Sunt autē sic ordinata grana. vt maiora ma-
 iorem ⁊ grossiorem p̄tem occupent. ⁊ mino-

ra minorē teneant ordinatissime ⁊ ab gracili-
 orem locū ⁊ acutorem sub maiore pondere
 sese inclinent. nā pars grossior supius p quā-
 dam caudulā adherens arbori dep̄iso ad ter-
 ram acumine inferi⁹ aliquātulū se inclinat.
 ⁊ est pinea foris adberētie ⁊ magne conglu-
 tinitatis q̄ diu recens est. ⁊ a sua pingui bu-
 morositate nō dum vetustate aliqua desicca-
 tur. cōsumpta piguedine siue humore visco-
 so desiccata pinea dissoluit. ⁊ sic pars a parte
 ⁊ nucle⁹ a nucleo sepatur. **E**t ideo s̄m dyas.
 et plin⁹. quādo est v̄idūz nucleis pinee opor-
 tet vt integra pinea ponat supra carbones ⁊
 leniter exurat. et sic duplex cortex eius. interi-
 or scz ⁊ exterior auferat. ⁊ tunc valde medicis-
 nalia sunt grana ista. habent enī virtutes le-
 niendi ⁊ humectandi ⁊ aliquātulum apient-
 di ⁊ mūdificandi mēbra spiritalia. ⁊ tussim
 mitigandi. et cicis ⁊ cōsumptis subueniendi
 et sanguinē augmentandi. **C**orticel etiam ei-
 us sunt medicinales. habent etiā sua stipici-
 tate virtutē sustendi sanguines maxime men-
 strualem. ⁊ etiam dissentericū fluxū ventris
 restringendi. vt dicit platearius et plinius li-
 bro. xv.

De pice Capitulum. CXXIII

Pix pini lacrima
 est p cocionē ignis cū nigredine
 indurata. vt dicit **S**id. **P**ix autē
 tem duplex est spēs. scz naualis quia nauces
 inde liniunt. ⁊ earuz time ne subintret aqua
 picis beneficō obstruunt. ⁊ liquida ⁊ viraq;
 calida est atq; sicca. **A**lio tamē modo cōpo-
 nitur dura. ⁊ alio modo liquida. et a multis
 colophonis v̄l p̄ix greca dicit. quia in grecia
 in quātitate maxima iuenit. **V**iraq; est me-
 dicinalis. virtutē enīz habet dissoluendi ⁊ cō-
 sumendi. vñde valet cōtra vicia splenis ⁊ ei-
 us opilationē. ⁊ in multis alijs ponitur ma-
 lagmatib⁹ et emplastris. **E**t dicit etiā dyasc.
 q valet contra venenū ⁊ morib⁹ venacis
 succurrit cuz sale trita. p̄ix autē ignē inflammat
 manū tangētis inq̄nat maxime calefacta. ve-
 stes mundas ⁊ cādidās sordidat ⁊ maculat
 cuius macula quo ad colorē ⁊ odorem vix a
 vestibus delet.

De piro Ca. CXXIII

Pirus est arbor

P fructifera. sic dicta quia in specie ignis est formata. nam ei⁹ fructus a lato incipit ad modū ignis in angustum finit. ut dicit **Alid.** libro. xvij. **Pirus** dicitur arbor sed **pirum** eius fructus est. et fruct⁹ eius est ceteris fructib⁹ ponderosior. ut dicit idē. vñ pauca pira vident^r ponderosiora esse q̄ multa poma ut dicit idem. etiā si dorso iamenti aponant. **De piris** autem sic loquit^r **ysa.** in dietis. dicit enim. **Pirorum** due sunt spēs alia est siluatica seu agrestis. alia domestica et ortensis. vtriusq; aut^r piri frondes et rami sunt stipitici et cōstrictiui. sed fructus inter se multū differunt. Nam pira agrestia magis sunt pontica et terrestria magis frigida et sicca q̄ domestica. magis insipida et dura gustui quia plus generat^r indigesta. et nō cibo nō conueniūt sed solū modo medicine quia uehemēt^r cōstringunt ventris fluxus et reprimūt colericus vomitum si decocta in aqua fluuiali sup stomachum aponantur. **Domestica** vō pira imatura sunt pontica grossa et dura et ad esum insipida atq; mala tamen pelixationē et decoctionē in aqua dulci et mellis seu alterius dulcis appositionem eorū potest terrestitas aliquātuluz digerit et asperitas temperari. nec sic tamē multū conueniūt cibo sed pot⁹ medicine. **Pira** domestica matura frigida sunt et sicca. quoruz stipitica substātia cuius aquosa dulcedine est admixta. Et ideo cōueniūt cibo et medicine. melius tamen conueniūt vtroq; modo post cibum q̄ ante. nam post cibū laxant et comprimendo cibaria depellunt ad locuz decoctionis. et neruos officij stomachi cōfortant añ p̄adiū vero sumpta cōstipant. et si in multa quāitate a ieiunis sepi⁹ assumātur permes in ventre generant et colericam durā et intolerabilem alias incurabilez puocant passionem. et illa pira que sunt dulcia tempationis sunt cōplexionis et min⁹ sunt frigida alijs. ideo frigidis et siccis plus cōueniūt. **Hoc** autem pira habent pprium q̄ cocta cū fungis

maliciosis omnē ab eis auferunt lesionem. et maxime siluestria ppter sue pōcitanis intensionem. ut dicit **ysaac.** **Puluis** siue cinis piri siluestris valet bibitus cōtra fungos. ut dicit idem. **Semp** autem post esum piri debet subsequi vsus vini. nam ut dicit quidam sine vino sunt pira virus.

De prino Ca. CXXV

Prinus est arbor

P quā latini prunum vocant. et cum illius arboris multa sunt genera. melior est damascena a damasco opido primum⁹ asportata. ut dicit **Alido** cuius fructus stomacho cōuenit et medei. **Hec** sola arbor gummi glutinosum et cōpactum distillat. quo vtrūq; medici et scriptores. ut dicit **Alid.** libro xvij. **Fructus** autē pruni dicitur pruna. quorum quedā sunt alba. quedā rubea. quedā nigra. que nigra sunt et aliquātuluz dura et acida sunt stomacho viliora. qualia sūt damascena. frigida sunt enī et humida. quādo bene sunt matura humectāt ac infrigidant et dan^t contra febulem calorē et sicca ventris cōstipationem. **Papirus** tñ dicit q̄ prunus est arbor idem q̄ lentiscus. **Sed** glosa super dan. dicit q̄ prunus est lentiscus sunt eadem arbor sed cū ex lentisco nō fiat prun⁹. nō erit eadem arbor prun⁹ et lentiscus.

De papiro

Capitulum. CXXVI

Pspir⁹ dicitur qui

Pdam iuncus qui desiccatus ad nutrimentū ignium in lucernis et lampadib⁹ est valde aptus. et dicit^r quasi pabulū ignis. piri enī ignis dicit^r. quia in cereis pontur ad arrendū. et est herba viridis et rotunda et exterius valde plana. interius habens mollem medullā albam sicca bibulam et porosam. decoctā autem papir⁹ vsq; ad medullam et sic desiccā. parum tamē derelinquitur de cornice in vno latere vñ medulla tenetur sustentē. et quāto minus habet de cornice tanto clarius ardet in lampade. et facilius inflamatur. **Locus** autē vbi crescit in palustrē

bus et pratis et aquarum ripis. hic papirio. onis nuncupat. ut dicit **S**idorus. et dicitur hec papirus. **De** papiro autem fiunt vasa papiria nam papirum est quicquid potest fieri de papiro. tate autem sunt magnitudinis papiri circa mēpbum et in india ut ex eis fiant naues sicut dicit glosa sup. xvij. cap. ysa. et hoc testat plinius. et idem testat bistoria alexandri. **De** papiris etiam fiunt carte in quibus scribebatur epistole que p legatos mittebant. fiunt etiam sportule pyrides et capse de papiris in quibus littere et alia reponunt. sicut dicit glosa. **Secōm** plinium autem multum valet medulla papiri ad aquam de aure extrahendam. illa enim naturaliter umbibit et ad se trahit. et ideo aqua extrahit a vino cum papiro. **De** papirif dicit plinius libro. xij. cap. papiri inquit crescunt in palustribus egypti et alijs quietentibus nisi aquis. ubi aque in altitudine duos cubitos non transcendent. habent autem radices papirozum in illis stagnis crescentia spissitudinem unius brachij. et sunt triangulares in lateribus ex quibus crescunt iunci non amplius in altitudine decem cubitorum. et illis radicibus incole plignis utuntur ad comburendum. et ex ipso papiro fiunt varia utensilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiam vestimenta. et inde faciunt usum carte buculq; plini.

De paliuro
Capitulum. CXXVII.

Paliurus est caridus asperimus et spinosus crescens in terra aspera et inculta ut dicit **S**idorus. habens quedam capitella spinosa et ad tangendum difficilia. nam manus ledunt tangentia. et in illis capitellis continetur semen diureticum valens. ut dicit dyasc. moribus venenatis et ad calculum confringendum **P**aliurus itaque est herba aculeata pedes vulnerans transeuntis. cuius bastule ita sunt spinose quod etiam per asperitatem contingi se vel commedi ab asinis non permittunt.

De papauere

Capitulum. CXXVIII

Papauer est herba

somnifera. soporem enim languentibus facit. Et est duplex. scilicet usualior agrestis ex qua fluit succus quem pbilici opium dicunt. vsuale autem aliud albus quod est frigidum et humidum. aliud nigrum quod est frigidum et siccum. aliud est rubrum et agnoscuntur de species p flores albos purpureos siue roseos et subalbos. Capita habent magna ad modum malignanati in quibus recolligitur semen suum. semen autem est vinctuosum. unde ex eo fit oleum ad vsus multos ex succo foliorum et capitellorum fit opium. unde somnus febricitantibus puocat debet dari cum cautela quia multum opium et infrigidat et mortificat. et maxime papauer nigrum in multis antidotis et medicinis salubriter adhibetur. ut dicit **Plat.** **Plini.** **Dyascordes** et **Adacer.**

De plantagine
Capitulum. CXXIX

Plantago est herba

frigida et sicca que a grecis dicitur arnoglossa. id est agni lingua ut dicit **S**id. libro. xvij. Eius enim folia sunt plana et aliquantulum neruosa sicut lingua. et cum rotunditate sunt oblonga in quorum medio surgit vna bastula fortis et angulosa in cuius summitate recolligitur eius semen in modum clauae. Et ad huius herbe similitudinem formatus erat ornatus in insula summi sacerdotis sicut dicit magister super exodum in bistoria. Et est herba maxime conueniens medicine. nam vulnera sanat etiam canis rabidi et eius tumores sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat et maxime araneorum. eius succus lumbicos necat et vehementem dolorem ventris mitigat vulnera saniosa mundat et desiccant. sanguinis fluxum et menstruorum amputat. tumores apostematum in principio repercutit et dissipat. matricata gingiuas tumidas et sanguifluas repunit atque mundat. ut dicit **Dyascordes** qui

multiformiter laudat virtutes magnificas
arnoglosse.

De petrosilino Ca. CXXX

Petrosilinū est her-
ba ortēsis odorata. sic dicta eo q̄ in
petris et locis petrosis sepe oritur
Cuius species sunt plures sed optimum est
macedonicū suave gustu et odore aromati-
cum. ut dicit **Alid.** cuius usus cōuenit esui et
etiam medicine. Est enī herba calida et sicca
et multū diuretica apertiuā diuisiua et con-
sumptiuā. ac humorū grossorum subtiliati-
ua stomachi cōfortatiua et appetitus excita-
tiua. et ideo lapidem frangit. menstrua edu-
cit. ydropicis subuenit. opilationes splenis et
epatis aperit. et multas alias passiones. ut di-
cit **pli.** **dyal.** et **plaf.**

De pipere Ca. CXXXI

Piper est semen
vel fructus arboris aut fruticis
in meridionali pte caucasi mon-
tis crescentis contra feruidum estū solis. ut
dicit **Alid.** libro. xvij. cuius folia in ipso sunt
similia. Cuius siluas serpētes custodiūt sed
incolere regionis illius cum silue mature fuerit
eas incendūt et serpētes ignis violentia effu-
gant et ex huius cōbustione grana piperis
que naturaliter erant p̄s alba efficiunt ni-
gra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est
spēs ut dicit idem. nā est piper longum sc̄z
quod est imaturū. et piper albū sc̄z quod ab
igne est incorruptū. et piper nigrū qd̄ scilicet
torrido calore ignis nigrū est sup̄ficie et ru-
gosum. Piper autē nigrum efficacius est lon-
giori tempe q̄z aliud potest in magna effica-
cia custodiri. et quāto est ponderosius tāto
est recentius et etiā melius. ut dicit idem. so-
p̄busticā autem mercatorū fraude. nam ve-
tustissimo pipere humefacto sup̄aspergunt
spumam argenti vel plumbi ut sic videatur
rōne ponderis esse recens. bucusq̄ **Alid.** **pli.**
autem lib. xij. ca. viij. dicit q̄ piper p̄ longam
adustionē solis nigrum reddit et rugosum.
et hoc nō sine piperis iniuria cuius deberet esse
album. sed ex celi intempie sic nigrescit. hoc

etiam pmittunt incole ut possit diuti⁹ et me-
lius cōseruari. sed **dyal.** dicit q̄ sarraceni q̄n-
do de nouo colligi illud ponūt in clibano et
sic torrent ut virtus germinatiua a pipere au-
ferat ne in alijs p̄tib⁹ valeat fructificare aut
iterum pullulare. Est autem pip̄ calidum et
siccu⁹ in quarto gradu. ut dicit in **plaf.** habet
autem virtutē dissoluendi. sumendi attrabē-
di. cuius puluis habet vim sternutationē pro-
uocandi et cerebrum a sup̄fluitate fleumati-
ca expurgandi et carnē sup̄flua et corrodendi
et p̄anū in oculo cōsumendi. et sp̄ualia mē-
bra a frigidis et viscosis sup̄fluitatibus emū-
dandi. maxie si cum ficub⁹ siccis assumatur
habet in sup̄ vim calefaciēdi stomachū et cō-
fortandi. et appetitū puocandi. sanguineis in-
et colericis nō est utilis usus pip̄is. nam san-
guinē dissoluit et desiccāt et exurit. et tandē le-
pram et alias passiones pessimas generat et
inducit. ut dicit in **plaf.** Piper itaq̄ granū est
vile in aspectu exteri⁹ atq̄ nigrū interi⁹ albu⁹
sapore acutu. odore aromaticū. in quātitate
modicū in virtute maximū. actu frigidū po-
tentia calidissimū. cui⁹ virt⁹ nō sentit q̄z diu
est integrū. sed cū masticatū fuerit vel cōrrū-
tum. Cuius virtutes dicere ad plēnū esset lon-
gum et q̄zuis sit multū ponderosū ap̄d nos
p̄ciosum q̄z p̄t eius raritatem et efficaciam
apud indos tamen p̄pter eius copiam pule-
gio vilis reputatur. ut dicit **Alid.** et etiam
plateari⁹.

De pulegio Ca. CXXXII

Pulegium est her-
ba multum aromatica a pullulan-
do dicta que ut dicit **Alid.** apud in-
dos pipere p̄ciosior est. Est autem s̄m **plaf.**
pulegium herba calida et sicca in tercio gra-
du. cuius virt⁹ consistit in folijs et in flore. et
debet colligi q̄n est i flore. et est duplex sc̄z do-
mesticū qd̄ vocat̄ s̄linbūz et a grege. et virtū
q̄z est multū vile et medicinale. virtutem enī
habet dissoluendi cōsumendi et confortādi
et reuma frigidum cōstringendi et desiccādi
et tussim frigidā et amputādi et matricē mūdi
ficādi et coartādi vētris valuā. mēstrua edu-
cendi p̄fortādi stomachū. et appetitū excitādi

ventositatē extenuādi. et dolorē interiorū scz
intestinoꝝ ex frigidiſſitate mirabilr miti gandi
frangendi calculum et conceptum adiuuan
di. vt dicit. plinius.

De porro Ca. CXXXIII

Porrum nomen est

Peteroclitum qđ in ſingulari dicitur
hoc porrum et in plurali porri. vsus
Batraſtrū raſtros porrumq; facit tibi por
ros. et etia in li. numeroꝝ. xi. ca. dicit. In me
moꝝiā nob̄ veniūt porri cepe et allia ꝛc. Por
rorum autē duo ſunt genera ſc3 capitatum et
ſecule. Secule autē dicitur puulum nodum
transplantatū. capitatum vō maiꝝ quod de
loco ad locum traſlatum eſt. vt dicit **Plin.** li.
xviij. porrum ſecule plus conuenit medicine
q̄ eſt. capitatū vero ecōuerſo. Eſt autē ca
put album carnoſum. pelliculis ſiue tunicu
lis arcū ueſtitum habēs in fine plures radi
ces loco capilloꝝ quibꝝ terre adberet et ſu
ſcipit nutrimentū. de medio autē capitis erū
pit plāta vt dicit in libro vegetabiliū. habēs
in ſtipitis ſupficie caput i quo ſemina colligunt
et habent ſingula grana ſingulos pedi
culos. p quos adberent plante. nō facit ſemē
pimo anno ſed ſecūdo ſicut etia dicit in lib.
dyal. et macri. yprocras in multis medicami
nibus porro vtebaſ. nam illius ſuccū dedit
ſolum ille bibendū cōtra vomitū ſanguinis
vnde valet p̄ra ſterilitatē ſi a puellis ſepius
comedaſ ſuccus eius cū vino bibitus valet
cōtra morſus serpentis et cuiuſlibet veneno
ſi animalis. p̄ritum cū melle ſanat vulnera
ſi ſup ea emplaſtreſ. ſuccus eius cū lacte mi
xtus vetuſtaſ ſanat tuſſim. et etia ſanat vicia
pulmonis. ſuccus eius cū felle capre mixtus
addita tertia parte mellis auri inſuſus teꝝ
dus eius ſanat dolozes et iuuat contra ſurdi
tatem. cum vino bibitus ſoluit lumboꝝ
dolozē vulnera recentia cū ſale mixtū porrū
cito claudit et ſanat. duricias relaxat. et fra
cturas cito cōſolidat. porrum etia crudum
comēſtum valet cōtra ebrietatem. ſtimulat
venerem. et mollit durū ventrē. **Hec omnia**
dicit **plinius** libro. xx. cap. viij. vbi multa iam di
ctis ſuperaddit. dicit etia qđ odore ſolo ſcor

pones abicit et ſerpentes. ſanat morſum ca
nis cū melle. valet etia cōtra dentū dolorē
et eozum vermes interficit. ſomnum puocat
morbum regū interficit et ydopyſim curat
habet tñ quedaz vicia. quia aciem oculoꝝ
beberat et inflationē generat. grauat ſtomachū
ſitum puocat ſanguinē incendit et infla
mat ſi frequēter et nimū comedaſ. **Hucusq;**
plinius.

De quercu Ca. CXXXIII

Quercus est arbor

glandifera. annola ſolida et compa
cta duri corticis. medullam modi
cam habens interius ſiue nullam. ſup folia
generans quandā ſtipicā et inſipidam ma
teriā quaz medici vocāt gallam. porras fru
ctus qui vocant glandes quibꝝ porce et etia
aprioli in nemoꝝibꝝ ſaginant. radicez habet
foztem et tortuoſam. in terra multū ſe p̄fun
dantē et ei fixatione foꝝiſſima adberentē cuiuſ
cortices fructus et frondes cuz ſunt frigidi ſti
pici et ſicci. ſunt vtilē medicine. dicit quoq;
quercꝝ a queređo eo qđ in ea ſolebāt dij gen
tium reſponſa dare. vt dicit **Plin.** libro. xviij.
vel ideo qđ in ea ſolebant antiqꝝ querere glan
des ad edendū ſicut etia dicit poeta. **Moz**
tales p̄mi ructabant gutture glandes. **Fuit**
autē hec arbor ioui antiquitꝝ cōſecrata. **Uñ**
dicit **ouidiꝝ**. Et que deſiderant patula iouis
arboꝝe glandes. **Eſcunt** autē quercus in lo
cis montuoſis et ſaltuoſis et maxime in terra
baſan. vnde quercus glandifere in magnitu
dine duricia et foꝝitudine alias arboꝝes p̄er
cellunt vt dicit **glo. biero.** ſup amos. ca. ij. **Eſt**
autē quercus idem qđ illex quere ſupra eodez
in litera **J.** quercuū fructus glandes dicunt
que eſcunt inter folia nullo foꝝe penitꝝ p̄e
cedente et ſunt glandes rotunde exteriꝝ et ob
longe et multū plane. et ſpeculares aliquātu
lum ſublucide ſicut vnguis. et ſicut dicitur in
dietis. glandes frigide ſunt et ſicce. et ideo dif
ficiles ſunt digeſtioni et inobedientes et ven
trem conſtipantes. et tarde de ſtomacho de
ſcendentes. et dolorē capitis generantes.
propter fumos groſſos ex glandibus reſo
lutos de ſtomacho ad cerebrūz aſcendētes.

Sunt autem in principio virides sed efficiunt quasi fulue ad maturitatem pringentes. crescentes in quibusdam capsulis rotundissimis planis interius. sed callosis exteriori aliquantulum et hirsutis. Habent autem interius medullam spissam et plenam quadam pellicula circumdatam que diuidit inter corticem et medullam et est cortex cum medulla et capsula sua magne stipenditatis et siccitatis. et non boni saporis maxime adhuc viridis. sed quando bene maturant et assant in igne vel in dulci aqua elixant meliorant in sapore ex aqua dulcedine et calore. valent enim contra venenorum quia opilant poros ne ad cor venenositatis se diffundant. humores putridos desiccant. et fluxum menstrualem valde cohibent atque sedant. ut dicit ysa. in diet.

De quisquilijs Ca. CXXXV.

Quisquillie dicuntur purgamenta frumenti sicut dicit amos cap. viij. que cadunt quando frumentum purgatur. que quidem inutiles sunt hominibus ad comedendum. porcis tamen et alitibus prebent cibum. admixte frumentum ipsum inficiunt et ei nihil afferunt nisi pondus. Quisquiliarum tamen grana leuia sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa. quorum medulla interior consumitur. ideo ipsorum teca vacua inuenitur propter quod non tantum ventrem satiant quod aggrauant atque inflant.

De rosa Ca. CXXXVI.

Rosa ut dicit plinius est arbor spinosa et parua. virtus maxima est in flore. secundario vero est in folijs et semine. Nam arbor est medicinalis quo ad florem. quo ad folia. quo ad semen. Est autem rosa duplex. quia quodam est domestica siue orientalis et quodam est siluestris. Orientalis plantatur et colitur sicut vitis. que si remanserit inculta et a superfluis non purgata degenerat in siluestrem. Agrestis vero rosa per frequentem mutationem et culturam efficitur vera rosa. differt autem rosa orientalis a siluestri in florum multitudine in odore in colore et in virtute. quia folia siluestrium sunt pla-

na lata et alba. pauco rubore admixta. minus odorifera et minus opantia in medicina. Folia autem orientalis rose sunt multa mutuo coherentia et conexa. omnino rubra vel omnino alba mire redolentia in sapore stiptica et quodammodo mordicantia et magne efficacie in medicina. quanto magis coteruntur et confringunt tanto magis efficaciam et aromaticam sentiunt. De spina quadam dura et aspera oriuntur. sed in spineam naturam nullatenus imitantur. Decore et odore nobilitant spinam suam quam aut primo germinant includit flos in granulo cortice viridi seu viride. quo tumescere erumpunt quedam folia dura et acuta. in quorum medio erumpunt alia folia mollia et se mutuo complectentia et paulatim rubentia. que complectentia contra solis ortum se expandunt. et quia tenera sunt et adherere debili in principio. ideo illis paruis folijs virentibus inferuntur rubra folia tenera et mollia in circuitu inueniunt vel muniunt. in quorum medio apparet semine minutum croceum et valde odoriferum quod adheret super rose fructum. primo autem format rose fructus antequam folia ad plenum se expandant. Et eius fructus sunt quodam noduli pui duri cum quadam villositate quibusdam granulis pleni qui primo sunt virides. sed post casum seminis et foliorum in autumno rubescunt quam plene sunt maturi mollescunt circa hyemem et nigrescunt. et eorum sapor stipticus est et aliquantulum acetosus sicut sapor mespilorum. sed inuiles sunt ad manducandum propter villositatem interiori latentem. et comedentibus guttur interiori offendunt. nascitur autem arbor rose quam per seminatos. quam per plantatos. quam per insertionem et perficitur rose per translocationem et per incisionem. bucusque plinius. l. xx. ca. iij. flos rose in flores obtinet principatum. et ideo solet principalis pars hominis. scilicet caput rosarum floribus coronari. ut dicit plinius. et hoc ratione decoctionis odoris suauitatis et virtutis. nam sua pulcritudine aspectum reficit. suo odore olfactum afficit. suauitatis mollicie tactus delinit. sua virtute multis languoribus et morbis obuiat et succurrit. ut dicit idem viridil eius et sicca competunt medicine. De viridibus autem folijs rosarum sunt multa. ut dicit in placita rose minutati incise decocte in despiato melle mel reddunt aromaticum et medicinale. Istud

enim mel confortat et mundificat et mundificando dissoluit. et digerit humores viscosos fleumaticos atque grossos. cum frigida aqua stringit et constipat. cum calida laxat. Berolis autem bene contritis et cum zucara bene incorporatis fit zucara rosacea. que habet virtutem confortandi et stringendi. valet etiam contra fluxum dysenterie et contra vomitum colericum et contra syncopim et cardiacam passionem. Berolis etiam in oleo maceratis fit oleum rosaceum in multis causis necessarium. valet etiam contra calefactiones epatis si inde epatis regio unguatur. valet contra dolorem capitis ex calida causa si inde frons et tempora liniantur. et valent contra caloris distemperantiam in acutis etiam somnum puocat et inducit. Ex robor etiam viridibus fit aqua rosacea per decoctionem ignis siue solis. et hec aqua valet ad supradicta omnia. valet etiam in collirijs oculorum et in unguentis dentium. quia pannum superfluum et maculas faciet absterget et cutes subleuat. Ex rosas etiam siccas sunt plurime medicine. nam odor siccarum rosarum cerebrum reparat et confortat. et decoctio in aqua celesti omnem fluxum ex calida causa sedat. puluis earum sanguinem sistit de naribus profluentem. desiccant et resumunt putridum humorem gingivas et radices dentium corrumpentem. confortant dentem mobile casum commutantes puluis eius cum croco contritus et albugini oui mirus sanat efficaciter dolorem oculorum et stringit humorem et sanguinem ad oculos venas defluentem reprimunt tumores vulue et ipsam releuat descendente. Has et multas alias rose virtutes tangit pli. li. xx. ca. xix.

De radice Ca. CXXXVII

Radix a radio dicitur quia quasi quibusdam radijs fixa terre demergit in profundum. Vel dicitur a rado dicitur quia si eradat non repullulat. Est ergo radix radix principium herbe quae arboris et est mollis in suba porosa villosa tortuosa. mollis liquidum et pinguis est substantie propter faciliorem humiditatis attractionem copiosam porosa est propter faciliorem et copiosam humoris ad nutrimentum foliorum et frondium transmissionem. villosa est propter habundantis nutrimenti attractionem. quod enim facit os in an-

malis corpore hoc facit radix in corpore arboris siue herbe. per villos enim adberet terre. et quod sibi conueniens est attrahit de humore. et attractum per poros quasi per venas transmittit ad nutrimentum plantae. tortuosa est propter fortis adberentiam et in terra fixationem. variatur autem radix in figura et dispositione secundum diuersam actionem caloris operantis in substantiali materia radicis. que aliquando est subtilis aliquando grossa. aliquando mediocrius. sicut dicitur commentum al. sup. li. de plantis. nam si fuerit materia aquosa aerea subtilis et calor fortis erit radix oblonga et recta in figura et acuta et si humiditas nutrimentalis fuerit grossa et terrestris erit radix dura et sicca. quia talis humorum caloris fortis coagulat. si vero fuerit materia mediocrius et calor fortis equalis ab omnibus partibus a calore attrahit et propter partium equalium coadunationem rotundat. et sic fit radix rotunda in figura. Si vero fuerit calor debilis et materia viscosa non potest multam materiam eleuare nec etiam dilatare. tamen eleuat partes eius leuiores. grauiiores propter pondere. bicinde diffundunt. Et sic etiam in eis relinquitur forma inequalis cum quadam nodositate et asperitate. radix ab humore terre actione caloris generat. a calore celesti penetrat. cuius virtute nutrimentum conueniens sibi attrahit et incorporat. ex situ et dispositione terre radices dispositionem consequuntur et complexiones. nam que in terra dulci et mediocriter sicca nascuntur et aqua nutriunt pluuiam sunt meliores et ceteris laudabiliores. que vero nutriunt in terra molli et palustri ubi aqua stans est et putrida de qua bauriunt nutrimentum. propter malignitatem et corruptum aquae ceteris sunt deteriores et minus salubres tam in cibo quam in medicina. ut dicit ysa. Radix occultat sub terra et latitat ab aspectu. et suam virtutem et efficaciam manifestat in fronde in flore et in fructu. in terra occultata viuificat et meliorat. que extracta a terra moritur. deficit et desiccatur. Totius arboris sine plantae respectu est ipsa radix. et tamen sicut vtriusque mater est et principium. sic vtriusque nutrit et maxime necessarium sustentamentum. et quanto profundius terre visceribus se infigit tanto efficitur solidius et firmitus arboris fundamentum

Radix cū sit in sua substantia valde mollis, virtutem et subtilitatem inani caloris lapides duros penetrat et usque ad eorum intima se profundat. tpe hyemali calor naturalis fugiens frigiditatem aeris ad interiora radices se recolligit et ibi multiplicat, ad sui tramentum et nutrimentum a ramis exterioribus ad se attrahit humorem, et tunc hyeme ex attracto humore radix materiam accipit quam putriendo frondes et flores verno tpe post emittit. vñ herbe que prius erant aride et sicce et quasi mortue in hyeme hūore euaporante ad superiora in perere uiuiscunt. Item qualitas scilicet bonitas vel malignitas radices ad ramos deriuat et sepe ostenditur in fructu et flore, quid virtutis vel vicij lateat in radice, sepius tamē pōncitas siue amaritudo humoris radices digerit et dulcorat beneficio aeris subtiliantis et caloris celestis materiaz depurantis, vñ frequenter accidit quod radix amara fructum dulcem precreat et producit quod patet in radice vitis et oliue, bucusque ysa, in dieb. vniuersalib. Dicit etiam Aristoteles, quod arbores quoniam infirmant et non fructificant solet eis mederi in radice, quod incidit radix et lapis ponit in scissura et sic effluit grossus humor et corruptus veluti de coctura, et sic post hūore extracto et aere nouo radicem interi⁹ subintrāter renouat arbor et sanat. Item dicit ysaac et galienus et museus alibi misticum atheniense dixisse, omnis herba cui⁹ radix est multum nutrimentum et semen non est nutrimentum, vtz i pastinaca i rapa et bmoī, et eōuerso quoniam semen nutrit radices eius non sunt nutritiue. Est autem quedam herba cui radices nomen appropriatur, que calida est et sicca, et est silis raphano in virtute, habet autem virtutes incidendi et dissoluendi et consumendi et aperiendi poros. Vñ valet contra febres que ex causa frigida precreant splenis opilationem aperit, et eius etiam duriciem soluit, ydropicis subuenit et succurrit, redarguentem et acrem habet saporem, et ideo plus conuenit medicine quam cibo, sicut rapa eōuerso plus conuenit cibo quam medicine. Est enim calida et humida et ceteris herbis et radicibus plus nutrit, vtz dicit ysa, in dieb. mollem ac dulcem et inflatam carnem facit propter sui ventositatem et inflationem, vñ cocta melius nutrit, cruda

vel male cocta difficile digerit et in venis et in poris facit opilationes, valet etiam secundum medicinam, nam in iure eius pedes podagricorum et articularum loci, doloris recipiunt mitigationes. De semine autem rape sicut raphani fit oleum vñ multis necessarium et maxime in lucernis, non inlicitum fuit tale oleum apponere in lucernis candelabris in domo domini, vtz patet in glo. super exo. xxvij. vbi dicitur cum distinctione iubetur offerri oleum non raphaninum non mirteum vel murtinum sed purissimum de lignis oliuarum, quod aliud offerre non erat licitum, sicut nec accendere ignem alienum quod qui de celo descendit etc.

De rampno Ca. CXXXVII

Rampn⁹ est arbor multum dura et nodosa ramosa et spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis consita in lateribus et munita et ideo suis aculeis solet manus ledere contingens, et pedes pun gere ipsa folia conculant, in principio quoniam nascit folia habet mollia et lenia et quanto plus crescit tanto asperior efficit et in acutiorē aculeum indurecit, di. magister in historia super iudic. xx. quod testante iosepho rampn⁹ habet singulariter hanc virtutem ignem ex se preferendi. Nam et folia quoniam cadunt et desiccant multum dicunt esse siccitatis et cuiusdam lente vinctositatis, et ideo quoniam ad est ignis vel fortis in calidis regionibus impessio caloris solaris, folia illa disposita in flammam ad modum dicunt calidi et sicci venti flatum incendunt cui⁹ incensionis occasione aliquam vicinam ne mora mirabiliter exurunt, de rampno etiam dicit phil. li. xxiiij. Inter genera arborum frutes spinosus est rampnus, habens ramos et folia in quibus sunt aculei recti non adunci hinc in ramis quosdam folliculos rubetes siue fructus in quibus est semen hinc virtutem attractiuam, nam et secundum ab utero trahit. Est autem et arbor magne amaritudinis tam in radice quam in folijs et in ramis, est tamen utilis medicine. Nam ex succo radices et stiracis decoctis fit medicamen quod medici licius vocant, et in quibusdam aculeis lucidum dicitur, quia oculos reddit claros, nam maculas oculi delet et valet contra lipitudines et alia vicia palpebrarum.

et ad aures purulentas et gingivas putridas et sanguis excreationes et contra mulierum pfluuii quādo abūdant humores supflui in matrice quā optime purgat et inanit. et ut dicit pli. sanat vlcera labiorum et valet ad scissuras lingue. ut dicit idem.

De resina Ca. CXXXIX.

Resina ut dicit pli.

Resina ut dicit pli. libro. xvij. ē lacrima sudore lignorum exalata ut balsami ferule pini et lentisci et arborum et etiā virgultorum que sudare prohibent. reyn ei grece emanare dicitur vel sudare sicut ligna odorifera oriens sicut gutta balsami aut ferularum. quarum gutta dure scit in gemmā scilicet in electrum. Prima autem resina dicitur therebintina et est pristissima palijis et deserit de arabia in dea siria cipro et affrica et ab insulis maris. Secunda est lentiscina que mastix vocat. hec de chyro insula deponatur. Tercia est pinealis et hec nunc est liquida nunc dura inuenit. buculis et Sid. Resina igitur dicitur quodlibet gummi liquidum vel aridum. liquida resina ut balsami et therebintina dura ut mastix et mirra et bmo. Omnis autem resina primo est mollis et liquida vel viscosa. in prima sui emanatione et aliqua remanet liquida et aliqua calore vel frigore iduratur. Omnis autem resina est utilis medicina. et ideo ponit in nobilibus antidotis et unguentis. Naturas autem et virtutes singulorum querere in locis suis.

De rubo Ca. CXL

Rubus est densitas

Rubus est densitas spinarum et veprium et aliorum fructuum aculeos habentium quoniam in aliquo loco crescunt simul. ut dicit Sid. et est rubetum siue rubus nomen appropriatum spinoso fructu ferenti mora agrestia. quibus pastores releuant famem suam. Cuius fructus primo est rubeus et ideo a rubore fructuum est dicitur rubus. in ramos longos graciles et rotundos spinosos et densatos subrubeos et in se reflexos se distendit. cuius folia sunt breuia et in lateribus sunt scissa aliquantulum et acuta. habentia exterius quosdam aculeos puulos. parum curuos et aduncos valde pungiuos. An totus rubus a

radice usque ad summitatem aculeatus est et spinosus cuius aculei versus terram parum recurui ad similitudinem dentium sunt formati. cuius fructus primo est viridis durus et valde stipticus deinde fit rubeus parum acetosus ultimo efficit niger et dulcis quoniam penitus est maturus. Cuius succus est rubeus et inficit sicut sanguis. et est fructus externus tenuissima pellicula et molli circumdatus folliculis quibusdam distinctus et cum quadam rotunditate parum eleuatus sed plenus est quadam carnositate humida internus et granosus. et est arbor medicinalis cuius fructu suo. Est enim rubus frigidus et siccus secundum platonem. ut dicit idem. Dicit etiam constantinus similitates esse eius stipticas et valere contra calida apostemata et vlturas. et contra rubores oculorum si cime eius cum albugine oui coterantur et apponantur. succus etiam turionum eius et cum arum valet etiam contra dysenteriam cum aqua ordei. Hucusque placet de fructu autem eius utilitate querere supra in litera m. de moris agrestibus in terra quidem sterili crescit et est optimum circa ortos et etiam vineas munimentum. Nam sua spissitudine bestias et transeuntes homines arcet ab ingressu. leporum et bmo. minorum animalium est receptaculum. auium in eo nidificantium defecaculum et lanbulum. nam ad hoc dan sunt ei aculei a natura ut eis quasi cum mucronibus se defendat. et ideo manus inuadentium fructus suos vulnerat et pungit. et ad sua interiora aduersarios ingredi non permittit. Rubus etiam vmbrosus est et obscurus sua densitate soli non puius. et ideo colubis et alijs venenatis reptilibus est amicus. et ideo a rubo dicitur rubeta quodam rana venenosa que rubos inhabitat et frequenter. unde iuxta rubos dormire non est tutum propter eius venenosa. ut dicitur in bestia supero.

De ruta Ca. CXLI

Ruta est medicina

Ruta est medicina herba dicta eo quod sit feruensissima cuius duplex est species scilicet agrestis et domestica. et vtraque est feruida scilicet agrestis magis. ut dicit Sid. li. xvij. ca. vlt. hanc venenis contrariari et repugnare docent mustele. que primo rutam comedunt et eius odore se mutant.

niunt et virtute anteque dimicet cum serpente
vt dicit idem, imo mustela vim rute nosces
post ipsius esum inuadit secure et interficit
basiliscu, vt dicit pli. dyal. et constant. **M**ul-
tis siquidem laudibus eam extollit. pli. lib. xx. ca.
xxvii. fere p cunctis herbis. dicit ei virtutem
habere calida scz et siccam. stomachi pforta-
tiuam si sepe potes. **I**tem vim habet parius
morui expulsua. et imundicaru matricis
eductua et psumptiuam et psequens pur-
gatiua. **I**tem virtute habet humoris veneri
psumptiuam. et ipsius appetit in masculis
repelluam. qz in eis intendit siccitate et calo-
rem coplexionalem in masculis dnantes. ex
quaz qualuatu; intensione desiccatur humor
et psumit qui solet esse in viris causa veneri
appetitus. in mulieribus aut frigidis et humi-
dis opatur ex causa ppararia contrariuz supra
dictis. decoctio ena rute sedat dura tormen-
ta ventris si potes. hec herba calida si super
ventris regione cathaplasme mudat et iu-
uat pulmonem et pectora ab omni ca humida
et frigida membrorum spiritaliu infectiua. de-
cocta cu; oleo vermes ventris necat. cruda
comesta acuit visum. oculo; caliginem disti-
pat atq; curat. fluxu sanguinis p nares eius
succ naribus instillat desiccatur et sedat. come-
sta vel potata venenis omnibus potens obui-
at. et omnium venenatorum moribus cu alijs
sale et nucibus contritis piter curat. mire suc-
cus eius naribus instillatus a fleumate caput
purgat. et epileuicos multu iuuat. dolorem
dentium ei decoctio releuat. membra palinca
ad sensu reuocat et poros pns clausos deop-
pilat. ventositates intestinorum potens extenuat.
et omne interiore dolore sedat. lippitudinem
oculorum et ruborem cu; cimino in aqua rosa
cea ruta mixta mudat mirabiliter atq; sanat.
Cui odor omnia venenosa de ortis fugat.
et ideo plantat circa salua qua serpentes di-
ligunt et bufones vt eos fuget. de ruta quoq;
dicit pli. li. xix. ca. ix. ruta vult feri in equinoctio
aut in ali. odit hyemem fimum et humorem. sic-
cis gaudet temporibus. terra latericia ac cine-
re vult nutrir. et cinis eius semini debet mi-
sceri vt careat erucis. mustu rutatu bibebat
antiq; romani ptra venenuz et alias multas

passiones. **V**im seminatiua habet in semine
in stipite in surculo et in radice. na incuruato
rami alicui cacumie statim fixa in terra ra-
dicatur et difficilime arefcit. amicitia est ei cum
fico intantu vt nusq; letior oualescat qz sub
fico vel iuxta ficu. **I**tem dicit idem li. xx. Errauit
pitagoras q putauit oculis noxia esse rutaz
qz sculptores et pictores comedunt rutam causa
oculorum et acuit eorum visum. pcaueant aut gra-
uide ne comedat rutam. qz prius interficit cibo
tali. ptra pfluuium genitale dat. et venerem
crebro p somnia imaginantibus. succo rute
inuncta a scorpionibus et araneis ab apibus et
vespibus non pungunt nec a succo cicute qui e
venenum venenorum inficiunt. **H**ucusq; pli.
libro. xx. ca. xiiij.

De saltu et eius proprietatibus

Capitulum. CXLII

Saltus est uastus
et siluestris locus ubi arbores in
altu exiliunt et crescut. vt dicit **I**si.
li. xiiij. **D**icit ena idem li. xiiij. saltus est densitas
arborum alta. vocata hoc noie eo q exiliat in al-
tum et cōsurgat et differt a silua. nam in silua
crescut arbores plures et breuiorcs et spissi
et vicini subnuicē ppinquat. **I**n saltu ve-
ro arbores sunt pauciores sed altiores sunt et
maiores. vñ silua est spissum nemus et breue
et dicitur a silen qd est lignum qz multa ligna ibi
cedunt et nascunt. et est idem silua nemus et
lucus. sed silua dicitur a silen qd est vastitas vel
silitu. qz silua est ubi loca sunt vasta et deser-
ta et silentio plena. **N**emus vero a numine nun-
cupat. qz ibi scz in siluis ydola statuebant et p
numine adorabant. **S**unt aut nemora arbo-
res maiores vmbrose frondibus. **L**ucus aut
dicitur densitas arborum solis lumen detrahens
et dicitur panti frasm a luceo ces. lucus quasi lu-
cens mime. sicut piscina dicitur qsi mime pisces
habens. vt dicit **I**si. li. xvij. **S**altus et silue siue
nemora sunt loca vasta et deserta ubi crescut
ligna infructuosa multa et fructuosa pauca
et sunt infructuosa maiora et altiora genera-
lit qz fructuosa paucis exceptis scz quercu-
bus atq; fagiis. a feris et auibus siluestribus fre-
quentant. gmina et pascua in siluis et saltibus

generant. herbe medicinales in nemoribus
 & siluis p̄cipue montuosis repiunt. in estate
 virore frondiū & graminū decorant. in siluis
 est locus deductionis & venationis. nā venā
 tur in eis fere. et i eis multiplices insidie a ca
 nibus & venatorib⁹ preparant. **I**des ē locus oc
 cultationis. nā in siluis sepius p̄dones & la
 trunculi occultant in quorū incidentes insi
 dias transeūtes spoliānt sepius aut iugulā
 tur. **I**tem in siluis p̄pter viarū multitudines
 & semitarū incertitudinē sepi⁹ deviant igno
 ti. & viam incertā & ignoram p̄ cognita eligē
 tes sepe ad latronū latibula nō sine periculo
 deducunt. & ideo sūt nodi & signa i arbutis
 siue arborū ramis vt vie tute & certe viatorū
 bus ostendant. a latronib⁹ aut in bivijs ali
 qñ immutant b̄mōi nodi siue signa. & sic per
 signorū falsitatem multi deviant & a rectitu
 dine vie abducunt. **I**tem ad siluas aues cō
 fugiūt & apes. ille vt nidificent. iste vt mellici
 cent. aues vt ab aucupe tueant. apes vt mel
 lis fauos in arborū concavitatib⁹ cōponen
 tes secreti⁹ abscondant. **I**tem cū silue p̄pter
 earū densitatē sint frigide consite & vmbro
 se viatores estu solis fatigati in vmbroso va
 care refrigerio delectant. **E**x siluarū autem
 multitudine v̄l magnitudine regionū termi
 ni ab inuicē distinguunt et p̄ arborum mutu
 as cōp̄ssiones & indagines ab hostibus de
 fensant.

De salice Ca. CXLIII.

Salix arbor est q̄
 dam sic dicta. eo q̄ celeriter saliat
 postq̄ in aliquo loco figitur vel plāta. vt di
 cit **I**sid. li. xvij. arbor quedam lenta est & mol
 lis v̄tib⁹ id est vinearum palmitib⁹ vincie
 dia apta & colligandis. vt dicit idem. **D**e car
 bor fructum nō habet sed soluz semē siue flo
 rem. **C**ui⁹ seminis dicit hanc esse virtutē vt
 si quis illud in poculo hauserit filios nō ge
 neret. imo etiam filias efficit infecūdas huc
 usq̄ **I**si. li. xvij. **D**e salice aut dicit pli. li. xvj. c
 xxxvj. salicuz diuersa sunt genera. nā quedaz
 in magnam p̄cueratē virgas emittūt. cre
 scunt quoq̄ in altuz & parūt particas vine
 arū quarū cortices longi sunt & spissi ac for

tes interius albi & exteri⁹ virides. ex quibus
 vincula componūt. & tales salices q̄uis sint
 fortes nō tamen sunt ita flexibiles vt miores
 et iō cuius cōfringunt q̄z ad liganduz circū
 torqueant. **S**unt & salices minores & ceteris
 gratiliores duciles supra modū ac flexibiles
 ita q̄ p̄ circū flexionem nō rumpunt. immo
 ad instar filitorū fortificant & iō sūt vimi
 na ad vitēs & ad dolia colligāda. **E**st & tercia
 species salicis inter duas p̄mas. & est in quā
 titate & in flexibilitate mediocri. nam maior
 inflexibilior corice & rigidior est minor. im
 mo et illi⁹ rami corice detracto sunt colore
 candidi & cōtactu lenes atq̄z plani. nō nodo
 si ex quib⁹ fiunt varia suppellectilia vt sedes
 sportule & canistra. p̄ cōplexionem aut & ton
 suram densior sit in ramis. **O**mnis enī salix
 q̄uis sit quo ad fructū sterilis tamē in fron
 dibus & in ramis ferulis est. & maxime si tpe
 debito sc̄z in marcio vel ap̄ili tondeat. vt di
 cit idem. **I**n libro aut. xvij. cap. xx. dicit idem.
Inter acciduas arbores que plantant p̄pter
 alias salices obtinent p̄ncipatum. que sibi
 nis pedib⁹ a terra putent coercent ne in altū
 crescant sed in latitudine se diffundant vt v̄l
 terius sine scala tondeant &c. **O**mnis vero sa
 lix tanto in ramis est fecūdi⁹ quāto quidez
 terre est p̄p̄quior. **P**roocessū quoq̄z tempis
 quādo multū antiquat salix deficit paulatī
 & putrescit. & ei⁹ putredor corruptō incipit in
 teri⁹ a medulla. & iō remanet interi⁹ sepe to
 ta p̄caua & vacua. & tamē naturaliter exteri⁹
 viridis atq̄z pulcra. **I**n cui⁹ cōcavitare sepe
 latent venenosi vermes. vt colubri & serpētes
 & ideo dormire sub aliqua salice nō est tutū
Ducusq̄z pli. q̄uis autē inutilis arbor sit sa
 lix quo ad fructuz. v̄tilis tñ est medicine. **E**st
 enim frigida & sicca vt dicit in plac. et habet
 vim cōstringendi & cōsolidandi. & febriles ca
 lozem mungandi si det̄ in potu succus folio
 rum ei⁹. valet etiam cōtra dissenteria puluis
 corticis eius cōbusti & in potu sumpt⁹ **I**des
 etiā puluis cōsolidat vulnēra v̄lcerosā. **I**des
 etiā puluis curat verrucas interi⁹ in potu
 sumptus & exteri⁹ carbaplastatus. ramiz
 folia aspersa aqua aerez infrigidant. circa se
 bicitates & eos recreant & confortant & som
 n̄

num puocant. **D**ucusq; plac.

De sambuco Ca. CXLIII.

Sambucus uel sambuca est arbor mollis et pua ex qua pponit quedam spes simphonie q̄ dicit tibia uel sambuca. ut dicit **Pl.** li. xij. in tractatu de musicis instrumentis. Arbor enim est hñs longos ramos rotundos et planos. exteri us valde solidos et compactos. intus uero valde cocauos quadam molli medulla plenos. cuius folia sunt plana et crassa ac grauis odoris. flores autem habet multos candidos valde aromaticos et minutos. corticem etiam habet duplicem exteriorē fuluū et interiorē viridem. et ille cortex viridis valde humidus est actualiter. et eius succus conuenit medicine plures in anno flores et fructus facit. nigri est coloris et odoris horribilis et saporis. et in inutilis est ad comedendum. Est autem sambuca arbor calida et sicca. cuius cortices folia et flores conueniunt medicine. ut dicitur in plac. diureticam habet virtutem et diuisiuam et attractiuam. et fleumatis purgatiuam. et ideo ualet contra quotidianam febrem ex fleumate procedentem. succus eius per se uel cum melle lumbicos inficit. decoctio corticis mediani cum uino duricis splenis et epatis soluit. Idem faciunt folia in oleo decocta et carbaplasmata. folia eius et cortices ac fructus decocti in aqua salsa tumorē pedum dissoluit si pedes inde fomententur. succus ualet contra ydropisum ex frigida causa. decoctio etiam florū et fructuum in uino fortissimo multum profert contra lepram ex fleumate si frequenter fiat. nam fleumaticos humores corruptos uel corruptioni dispositos mire purgat. Adurum autem est uidere in sambuco. nam si cortex medianus stipitis uel radices radat uel sus superius per regionem superiorem purgabit. et si inferius per partes inferiores soluet. ut dicitur **Pl.** dyasco ridēs et plac.

De saliuca Ca. CXLV

Saliuca est herba

simbug. spinosa et modica a saliendo dicitur eo quod facit saltare se calcantem et ideo dicitur gallice cauchetrape. quod capit et ledit

pedem se calcantem. Et hoc uidetur dicere **Virgilius** dicens. punicis quantum saliuca rotens. et in hoc est herba cuius radix est magna et longa. pinguis mollis et carnosa sicut pastinaca et solet poni in electuariis et dicitur alio nomine yringis. et emittit quasdam hastulas duras et angulosas in quarum summitatibus crescunt quedam capitella circumquaque aculeata sicut calcaria. et crescit in terra sicca sterili et arenosa et ab aliquibus scorpio vocatur. quia ad modum scorpionis pungit se tangentes. **Pl.** li. autem li. x. c. vij. saliuca est breuis et modica. foliosa et ramosa. et densa quasi manu pressa. multum aromatica fere ut nardi spica. et quibusdam radicibus minutis adheret terre. In panonia regione nascitur in locis duris et lapidosis. et est herba calida et sicca subtilis in substantia et multum diuretica. cuius radix decocta in uino sistit vomitum. et stomachum multum profert. ut dicitur **Pl.** li. x. c. ca. xx.

De stacte Ca. CXLVI

Stacte dicitur gutta mirre arboris. et est idem quod ipsa mirra. ut dicitur **glo.** super gen. xxxvij

Et declinat hoc stacte huius stactes. inuenitur autem stacten indeclinabile. Unde **ysa.** ca. iij. ubi loquitur de odoribus dicit. stacten est incensum quod ex pressura manat. et est grecum nomen. quere supra de mirra in littera **M.**

De storace Ca. CXLVII

Storax ut dicitur **Pl.**

libro. xvij. est arbor arabie silis malotonio. cuius vizgule circa canicule ortum cauernatim et lacrimatum lacrimam fluunt. cuius distillatio in terram cadens munda non est. sed cum cortice proprio seruat. Illa autem que uirgis et calamis inbeserit alba est atque munda. sed primo efficit fulua calore sol quedam autem eius spes dicitur calamites. que est pinguis et resinosa humecta et uelut mellosum odoris iocundi liquorem murens. cuius gutta pluuens et coagulata simili nomine appellatur. nam greci stiriam dicunt guttas grece uero stira. latine storax appellatur. ut

Dicit **Alid.** idem dicit glo. sup eccl. xxiii. **Sto-**
 rar itaq; arboris sturacis est gutta et est mul-
 tum efficax in medicina. Nam sicut dyausc. et
 plac. calida est et sicca. substantiam habet glu-
 tinosam. et virtutem habet attractiuam cuius tri-
 plex est maneria scilicet calamita. i. bona gutta
 et prima. que prius ab arbore effluit et emanat.
Alia est storax rubea que fluit per primam que est puri-
 or. Tercia est storax liquida in colore rufa. in odo-
 re suavis. in sapore pontica. in substantia ma-
 gna. et in manibus malaxari potest. Que autem
 dulcem habet saporem sophisticata est. Discer-
 nit autem sophisticata. quod si vetus est dum ma-
 laxat pulverizat et in frusta cadit. si recens est
 humectat nimium inde manet et non satis in-
 viscat. et plus habet dulcedinis quam deberet. li-
 quida non sophisticata. Inter has tres species
 calamita maxime est virtutis. cerebrum mire con-
 fortat. fumus eius omnem reumaticum fluxum
 sedat. Capbala ex ea facit gingiuas et dentes
 motos roborat et confirmat. menstruis impe-
 rat. contra tussim et raucedinem bene iuuat. vti-
 liter vero ponit storax in emplastris contra
 tineas et pustulas capitis et multas alias pas-
 siones. Nucis quoque dyausc. et plac. fumus storacis
 ut dicit **Alid.** purgat aerem corruptum et fugat
 omnem vaporem et fumum pestilentem.

De sicomoro Ca. CXLVIII

Sicomorus est fi-
 cus fatua in folijs moro similis in
 alijs ficus spem tenet. ut dicit ma-
 gister in historijs li. xxvii. **Sicomorus** et mo-
 rus greca nomia sunt. Et dicta est sicomorus
 quia in folijs moro est similis. Hac latini cel-
 sam vocant. moro ei longe perior et maior
 est. Vel sicut alios dicit a sile quod est ficus. et
 moros quod est fatuitas quasi fatua sicut
 dicit glo. sup luc. xix. Et est sicut dyausc. sico-
 morus ficus siluestris fructus quosdam p-
 ferens subdulces sed nunquam perueniunt ad
 maturitatem sicut de caprisico. dicit plinius
 libro. xv. capitulo. xix. siluestris ficus nunquam
 maturefcit. aliqui tamen comedunt tales fru-
 ctus. dicit etiam dyausc. quod sicomorus lapide
 contusus emittit lacrimam ad modum gummi
 et idem est medicinale. nam succurrit moris

bus venenatis si bibat. tumoresque splenis con-
 pascit. Dolorem stomachi tollit.

De spina Ca. CXLIX

Spina dicitur ar-
 bor aculeata sic dicta. quod spinarum
 acumine velut quibusdam spicu-
 lis contra tangentium iniurias est armata. ut
 dicit **Alid.** a cuius similitudine dicitur spina dorsus
 si propter radiolos ossium que sunt acuta sicut
 spine. Spina autem proprie dicitur ipse aculeus
 qui a stipite exiens spissus et grossus in sua
 extremitate pyramidalis efficitur et acutus. Cu-
 ius rationem potes inuenire supra eodem libro
 ut dicitur de arbore in generali et dispositione
 arborum. ubi dicitur quod non est de intentione natu-
 re. quod arbores sint spinose sed accidit ex ranti-
 te plante per quam attrahitur humor frigidus
 parum coctus qui per poros ad exteriora attra-
 ctus a calore solis ad spinam coagulatur. et pro-
 pter paucitatem materie que attrahitur in fine
 acuitur et pyramidaliter figuratur. et hoc aliquan-
 do cum quadam inclinatione. ut est videre in
 rubis et in rosetis. aliquando in erecto acumi-
 ne ad modum spiculi siue teli. Spinarum au-
 tem frequentia signum est terre sterilis vel in-
 culte. et est quasi generale quod omnes frutices
 et arbores que multum sunt spinose mutuo se
 conectunt et alter utrumque se muniunt et defendunt
 et contra manus sibi resistentium pugnant et
 vulnerant. nunquam tamen inuicem sese ledunt
 propter suam densitatem radios solares interci-
 piunt et radios flus celi guttas ad ea que sub
 eis sunt descendere non permittunt. et ideo que iux-
 ta spinas vel intra seminant non defacili con-
 ualescunt. spinarum punctura manus vel pe-
 des sepius vulnerant et non cessat dolor nisi
 de locis lesis totaliter extrahantur. propter sui
 acuitatem et puncturam vix sine falce vel sardu-
 lo ferreo euellunt. et cum fuerint auulsa. alli-
 gate per fasciculos in clybeo exurunt. sepe eti-
 am inter spinas apparent flores et etiam fru-
 ctus multi. Sed propter florum molliem non
 mollificantur spine. imo deficientibus folijs re-
 manent spine et amplius indurantur propter eo-
 rum naturales siccitatem defacili in igne ac-
 cendunt et vehementer inflamantur et scintillantes

ac crepitantes sonitu non modicum faciunt. sed statim postmodum admirantur. sicut dicitur gloria super vii. ca. ecclesiasticus. non tamen spine penitus inuertes sunt. imo multis visibus congruentes. nam ex spinis fiunt sepes quibus homines se et sua muniunt. multiplices etiam generant fructus viles quos defendunt quere supra de rubo in litera R.

De lignis sethim Ca. CL

Igna sethim esse dicunt quedam arbores spinose leues impuribiles siles albe spine que grece achantis dicitur. sicut dicitur super iero. xxv. ubi dicitur. Sethim nomen est regionis montis et arboris. que albe spine in folijs est similis et est leuissimum lignum impuribile incremabile. Unde dicitur in aurora. Igna sethim torpent nulla putredine iustos. Signant in celis que sine fine nitent. Spinam sethim vocant que vi que penitus acerbis. Et quia tormentis itur ad astra dei. Secundum dyal. et pli. virtus est illi strigica et constrictiua et fluxus sanguinis sedatiua. folia autem aspera spinosa et alba. flores habet purpureum et virgulas longas ad grossitudinem manus digiti in quarum summitatibus habet capitella spinosa semine rotundo plena et valet contra venenum et fugiunt serpentes odore eius et potatum valet que putrida membra fouet et iuuat etc.

De sentice Ca. CLI

Sentix cis. genus est herbe vel fruticis habentis aspera folia pinguis et diuisa ut euca virgas habet duorum cubitorum. et dicitur sentix a situ ubi crescit quia inter dura et icultra crescunt sentices sicut spine. ut dicitur in li. capitella habet ut carduus cuius radix est rufa longa pinguis. et est etiam medicinalis et subuenit combustionibus. ut dicitur dyal. et valet contra intrinsecam compunctionem ubi alij habent. contra venarum intrinsecam compactionem.

De sepe Ca. CLII

Sepes pis est generum munitio facta ex sentibus spinis atque

lignis. nam sudes siue pali in terra figuntur circa quos spine et virgule circumnectuntur. et sic domus vel segetes sepe benefici muniunt et dicitur hic sepes huius sepe. Unde ecclesiasticus. xxxvi. ubi non est sepes diripiet possessio. Circa sepes etiam latitant venenosi vermes ut rane colubri et serpentes. vnde a sepe dicitur seps serpens cuius venenum non solum corpus. verum etiam ossa destruit et consumit. vnde lucanus. Ossaque dissolvens cum pectore tabificus seps etc. et id iuxta sepes dormire periculosum est propter latentiam venenosa. Sepes ymbab et caumaub exponunt cito deficiunt nisi renouentur. et dum res alienas custodiunt soli expositi paulatim se consumunt. et tandem ericcati et putrefacti non nisi incendium premerentur. A sepe autem siue a sepio sepe dicitur septum septi. id est ambitus locus scilicet circumclusus. dicitur enim intra septum templi. id est intra ambitum seu clausuram.

De sude Ca. CLIII

Sudes sudis est palus vtraque extremitate exacutis a suo suis dicitur. quia sepes quasi costata sudibus videtur. eo quod sudes pectus ex transuerso figurat. ut dicitur in li. fm bugui. pro sudes dicitur a sudo sudis vel a sud da. dum quod est mundus et purus eo quod sudes mundant et purificant prius quam terre infigant que tanto fortiores faciunt sepe quanto plus in terra profundant. et virgule eas consuetibus fortius constringunt. et est sudes feminini generis. et dicitur hec sudes huius sudis. ut dicitur bug. et omni diuis meum. dicitur. que iuncta est humeris cervix sudes figit combusta etc.

De siliqua Ca. CLIII

Siliqua est genus legumis sonoris foliibus et vacuis quod magis onerat quam reficit. ut dicitur gloria super luc. xv. fm bug. siliqua dicitur folliculus cuius cuncta legumis et purgamentum ex quo porci nutriuntur. In autem li. xvij. dicitur siliqua quoniam latini in corrupte siliqua vocant. id est tale nomen a grecis accepit. quod est arbor cuius fructus est dulcis. Xilon quippe lignum dicitur liquon dul-

ce et huic sine concordat glo. sup. exo. c. xliiij. vbi dicit qd fructus silique sunt p dulces et hnt longitudinē vnius digiti et pollicares latitudinem quoz cortex manducatur. vt di. idem li. xliij. ca. xx. qd aliqui dixerūt eā esse ficus egypti am. sed hoc est error manifestus qz in egypto nō crescit sed in siria.

De sinapi Ca. CLV

Sinapis dicitur a sin qd est simul et nap eo qd in folijs napo sit silis. vt dicit **Hi. li. xvij.** De sinapi dicit **pli. li. xx. c. xliij.** Ine has quas pitagoras laudauerat berbas asserit pmam laudem tribuisse sinapi et dicit eā inē berbas obtinere pncipatū. calida est et sicca in q̄rto gradu būores grossos et viscosos extenuat atqz purgat. serpentū et scorpionūz icus addito aceto sanat. fungoz venena supat. dentium dolore mingat ad cerebry penetrat et ipm mirabiliter purgat. p̄fringit lapidē et menstruis impat. appetitū puocat et stomachū p̄fortat. epilenticos iuuat. et ydropicos curat. litargicos excitat. et eos multū iuuat. capillos mūdat et eoz casum cōpescit. incōgruos autē sonos aurū et tinnitū tollit. oculoꝝ caliginē detergit et asperitatē palpebray lenit. paluticis subuenit. qz poros apit et humorē infūdentē neruos et laxantē et insensibilitatē inducentē dissoluit et inducit et sumit. has et mltas als ipsi laudes p̄dicat **pli. et vtutē.** et dicit qd maior est v̄tus in semine. semē tñ minimū in q̄ntitate et maximū in p̄tate. multū ei est calefactiuū apriū et p̄sumptiuū et sui multiplicatiuum. ex vno ei grano mimo maria planta p̄ducit que fronde flore et germie in imensum dilatat. semen e⁹ in q̄busdā follicul' siue tecis oblongis et rotūdis crescit. et illa tecarū beneficio vsqz ad maturitatem p̄seruat. flores autē se multū crocei et odoriferi. et cū tota berbe suba feruida sit et austera. flores ei⁹ marie ab apib⁹ diligunt et frequant. vt di. **pli. et tñ nū.** qz p̄tingūt flores oliuay. vt di. **pli. li. xx. ca. xij.** ita etiā se multiplicat. vt vbi semel seminatur vix locus inde vlti⁹ liberatur et vbi semel cadit p̄tinus viret. vt di. idem li. xij. ca. ix.

De semine Ca. CLVI

Semen est quod in agro spargit ad gignendūz fructūz q̄zuis p̄ quandā appropriatōz dicat aialium qd emittit ad p̄creandū fetū. vt di. **Hi. semen** tis vō est semen frugum qm̄ est temp⁹ seminandi sc̄actus seminandis. a multis etiā dicebat quōdā dea vel dīa seminationū. seminarium vō est vniuscuiusqz rei exordiu⁹ vel vas in q̄ semen ponit seminandū. sed seminiū b̄ qd a semine est lucratiū. ita di. **bug.** et ponit vsus differentiales in grecismo. Est aiatoy semen campiqz sator. Semētis pp̄rie semētūz qd in archa. Claudis atz suo sparget tpe i agro. Seminiū cuiusqz rei dicat origo. Semen autē vt di. **pli. li. xvij. ca. xliij.** Semē bonū est anniculū bimū vel trimū. Et vlti⁹ parū valet. et iō illud granū qd in area subleuatur semini seruandū est. est ei optimū q̄ntiaz grauissimū. et est illud semen optimūz qd est magis ponderosūz et interi⁹ magis album. fm̄ q̄litate autē terre ē semen densi⁹ vel rari⁹ seminandū. s̄l̄t citius vel tardi⁹. nam in locis hūidis celerius ne semen ymbre putrescat. in siccis vō tardi⁹ vt pluuie sequant. nec diu iacēs semē vltro euanescat. Est autē ferēdum min⁹ de semine in ira pingui et hūida qz in macra. qz in terra pingui in p̄ncipio nimis crescit et p̄ sui multiplicationes nimia in fine mutuo se destruit opprimit et confundit. Qd celeri⁹ et citius seminatur debet eē densi⁹ qz qd tardi⁹ solo cōmendat. semen ei ferotū nū debz eē rari⁹ ne nimia densitate necet. **Ar** tis quoqz est semen equaliter spargere. naz manus p̄gruere debet cū gressu semp. qz cū dextro pede. nec est trāferendū semen de locis frigidis ad calidiora nec ecōuerso. nihil qz in p̄trariū sp̄piendum est. Semen seminatū in macro solo raro facit culmū. spicaz minutā generat et inanem. pinguia vō arua ex vna semis radice fundat segetē nūerosaz. In autumno vō circa eq̄noctiū est tempus p̄gruum seminandi. simili et in vere. sed in recta p̄uma ferendū nō est. qd p̄z p̄hiberna semia cū ante p̄umā seminant septima die erumpūt. sed post p̄umā vix infra q̄draginta. bucusqz **pli. c. xliij.** Semē itaqz ē granūz

modicum et rotundum habens in se virtutem sue speciei multiplicatiuam et preseruatiuam. primum cum semen terre permittit ex humore turgescit. et ex calore terre incluso presertim rarificante et humores circumstantis terre ad sui temperamentum attrahere inualescit et gradescit. et sic cuticula seminis scissa germinem paulatim emittit. et radices inferi in terra figit quibus continue nutrimentum sibi haurit et sic tandem vi caloris terram insensibiliter aperit et erumpit. ex se producit culmum frondez florem seminem et fructum. et quibus modicum sit quod seminatur. maximum tamen est quod ex semine generatur. a stultis putatur prodi semen quoniam seritur. et tamen meliori modo quam per seminatum nem nullatenus custodit. In semine etiam viget seminalis ratio in qua operatur calor naturalis et ad eius augmentum pariter et nutrimentum humor nutritivus attrahit vi caloris. De semine autem mediante culmo surgit spica que secundum **Philosophum** in **libro xvij. a spiculo** dicta est. eo quod spica producant aristarum culmia que ad modum spiculis sunt acuta. ad hoc enim facit natura aculeos in ipsis spiculis ut contra subitos avium minutarum et vermiculorum morsus in spiculis summittantur essent arma. ut dicitur ibidem. Spica autem secundum diuersorum seminum naturas se diuersificat in figura. nam quoniam quatuor est lata ut in ordeo quoniam quatuor triangula ut in spelta. quoniam quatuor tetragona seu quadrangula ut est in tritico. aliquid est rotundum. ut dicitur **Philosophus** in **libro de plantis**. Est autem spica in culmi summitate multis folliculis circumdata in quibus velut in matrice grana seminalia nutriuntur et postquam ad maturitatis tempus conseruantur. Qui quidem folliculi erumpentes cum grano primitus manent clausi. Deinde paulatim turgescuntur granis maxime in tritico fiunt scissi ut dicitur super **libro aristoteli de plantis**. Spicarum capita generaliter in principio calore eleuante sursum eleuantur. sed quoniam tendunt ad maturitates ex granorum pondere inferius aliquantulum inclinant. preterea quoniam sunt spice in virore ex corrupto aere et rore profuse in corruptelam et aurugineamuertunt. ymbre vero et rore proguo profuse et calore celesti modo debito circumfote citius maturescunt et propter roris humectationes grana sua de folliculis cadere non permittunt. ut dicitur **Philosophus** in **libro xvij. Idem dicitur constantinus et ysa.**

et alfre. Ex bonitate autem terre cognoscitur bonitas spice quoniam in terra bona et pingui generatur spica bona. quantitate magna et granorum numerositate multiplex ac referta. in terra vero sicca et macra e contrario. ut dicitur **Plinius** libro eodem.

De stipula Ca. CLVII

Stipula ab usto

Stipula est dicta quasi uel stipula. collecta enim messe stipula vult pro cultura agri. ut dicitur **Philosophus** in **libro xvij. vel stipula dicitur a stipulo** siue a stipulo pas quoniam stipula facit culmum quem stipat ut dicitur **buo**. Est proprie stipula idem quod stramen vel palea cum folijs et vaginis quod reliquit in agro spicarum multitudine presertim falce et a messoribus collecta. et hec stipula a multis recolligitur ad diuersos vsus. Nam quibusdam inde domos protegunt. quibusdam loco stramentum stipulam sibi sternunt. alij palearum vice animalia inde reficiunt. alij vero stipula ignes nutriunt et panes et cibaria inde coquunt. ut dicitur **Philosophus** in **libro xvij. ca. xxx. quere supra de palea in libro p. stipula quod dicitur est res leuis et pauca et sicca et hispida. et vento subdita et ab igne facillime inflamata. ut dicitur ibidem.**

De simila Ca. CLVIII.

Simila tritici est

Simila est medulla. farina scilicet purissima et delicata primum fit panis nobilior quam simlago proprie nuncupatur. et est flos tenuissime forme mundissime et albisime et mollissime ac diuersis cibis apte et est medicinis. que super de farina in libro f. et de polenta in libro p.

De scopa Ca. CLIX.

Scopa est arbor a

Scopa dicitur a scopo pis. vel a scopas. quod idem est quod purgo as. eo sic dicta quod ex eo scopent tecta ut dicitur **Philosophus** in **libro xvij. hec a multis dicitur birch et habet folia leuia sicut tremul** eo quod eius folia cum sint tenuissima leuissimo vento agitata tremere videntur. multasque virgulas duras et nodosas. quibus pueri dorsis denudatis sepe castigantur. Ex eius etiam ramulis fiunt scope quibus purgantur domus a puluere et alijs sordibus euacuantur. semina

quedam facit vacua ad modū quinquiliay
siue siliquay quibus vtunt boies siluestres
loco panis. habet aut̄ hec arbor multum de
succo acido aliquātulum pungituo. vñ so/
lent homines in vere z in autūno cortices in
cidere z bumorem effluentē recolligere quē
bibunt loco vini. talis siq̄dem porus suum se
dat et cōpescit multū inflat. vt dicunt sed nō
reficit nec inebriat neqz nutrit. Idem etiam
succus i aliquo vase sub diuo diu a calore so/
lis decoctus corrumpit z putrescit. et cōuer/
tit in pinguedinē et efficit vt vnguētū. Mul/
ti etiā detrahūt pignis decoctōnē ad modū
picis et q̄uis sit horribile et nigrū feūdū qz.
tñ mulis vsibus est necessariū. et iō siluani
homines in desertis semie et succo isti arbo/
ris vtunt p̄ annona. p̄ vinea. et etiaz p̄ oliua
vt tangit pl. vbi agit de arbor succis. lib. ix.

De stuppa Ca. CLX

Stuppa est purga
mentū canopi siue lini. Et dicitur
aniquos stipa. eo q̄ ex ea rime na/
uium stipent. vnde etiā z stipatores dicunt
q̄ eam p̄parant in vallibus z cōponūt. vt di/
cit Pl. li. xix. vbi agit de lanis. p̄ multas autes
carpinatōnes z pectinatōnes stuppa a lini vñ
canopi suba sepatur. sepata grossior nodosi/
or̄ hispidior̄ z breuior̄ iuenit. z iō ad vendēdū
z filum cōponendū non est multū apta. sūt
tñ inde fila multum grossa et inequalia z no/
dis plena. ex quibz fiunt licmina necessaria
vsibus candelaz. Nam cū sit magne siccita/
tis defacili inflamat vñ subito accendit z ci/
tissime redigit in cinerē et fauillam. z quādo
extinguit amarū reddit fumus. tetrū oculis
et naribz nociuum. vtilis aut̄ est stuppa me/
dicine qñ a suis bastulis est bñ purgata. va/
let enī ad vulnera desiccanda z sananda ad
mitigandū arsurā z rep̄mendū tumorē ocu/
lorum. vt dicit pl. li. xix. ca. x.

De taxo Ca. CLXI

Taxus est arbor ue
nenata. ex cuius succo venena tori
ca exprimunt. Arbor est foris et p̄/
cera habens ramos grossos flexibiles z lon

gos ex quibus faciūt paribiarē. sicut dicit
Pl. li. xvij. vñ poeta. Taxo torquent in arcus
e⁹ vmbra est nociua z dormiētibz s̄ ea mor/
tifera. Cui⁹ succus nimis laxat. cuius carbo
ignē grecū seruat inextinguibile. vt di. dyal.

De tabula Ca. CLXII

Tabula a teneo nes
est dicta. et est in vna significatione
mensa diuitū quasi tenabula. eo q̄
bolos teneat z vasa z mensalia que desup ap/
ponunt. sup pedes erigit z quodā limbo cur/
cūducit et ambit. Alio mō dicit tabula alea
in qua ludit. et hec duplicat et diuersis colo/
ribus insignit. Tercio mō dicit lignum pla/
num z tenuē i quo posito colore litere inscri/
bunt. Qñqz complanant breues asseruli et
attenuant atqz concuātur ex vtraqz parte
parum. z artificialiter cōpaginātur z replen/
tur cera nigra viadi vel rubea ad scribendū
Et dicunt tales asseres tabule. eo q̄ teneant
literas. que in eisdem tabulis sunt cōscribe
Tabule aut̄ tanto sunt meliores quāto ex li/
gno planiori z leniori z duriori cōponunt.
Alio modo dicit tabula a tegendo quasi tegu/
la. asser longus lat⁹ ferris diuisus z sectus cū
securibz vel dolatulis. nam hmoi ligna ad do/
morum tecta sunt vtilia. qz ex eis fiunt tabu/
lata. s̄ laquearia z alia edificia ex talibz tabu/
lis artificialitē composita z cōpacta. arte mi/
ra z multiplici castratura disponūtur post
multiplicem supfluoz refectionem. vt tales
tabule inuicem equalitē coniuānt. Bomus
ornant z tñ posite in salarijs cuz omnibz de/
seruiant. ab eisdem tñ quibz seruiūt cōtinue
cōculcant. trabes q̄dem platum sibi inuices
bñt quasi equali distantia suppositas quaz
sustentaculo se defendāt vt min⁹ incuruent
qñ a pauimento vel alijs rebus suppositis
ipsa tabulata numiū onerant. nauibus com/
ponendis. pontibz construēdis cistis z alijs
p̄silibz fabricādis. tabule necessario repar/
tur z dolant. clauiculis z alijs artificijs cōpa/
ginant. ad tabulas etiā pfugūt naufragan/
tes z a piculo sepius liberant.

De trabe Ca. CLXIII

Thabs est lignum

trāuersale qđ ponit per latitudinē domus ex vtraq; extremitate parietes tangens et tenens. ne lapsum vlt incuruationem ppter suā altitudines patiant. Et dicitur bectrabes vlt trabs a trabo bis. q; ab vno pariete ad aliū trabit cui infigitur et vniū vt dicitur bu guicio. Optet autē vtrabs sit longa foris et spissa et maxime circa mediū. ne forte si fuerit nimis gracilis in medio incuruet. vnde propter incuruationis piculum sepe optet vt columna vel statua sustentet. Nam lignū si ponit per trāuersum sustentaculo indiget. qđ erectū alia sibi supposita defacili sustineret.

De therebinto Ca. CLXIII.

Therebintus ut dicitur

cit **Isid.** li. xvij. arbor est resinam sudans omnibus alijs pstantiorē. cuius resina dicitur therebintina. et est multū medicinalis. Nam sicut dicitur in dyal. ei⁹ folia fruct⁹ cortices et semina stipitica sunt et simili diligentia colliguntur sicut lini. et sunt contraria moribus venenosis. Cuius resina est bona que est munda limpida et aromatica. in colore rufa et habet virtutē dissoluedi et laxandi et maturandi. et ideo pdest pira apostemata dura et alias collectiones tā in capite q; in mēbus. **De therebinto autē dicitur** pli. li. xij. **Siria** inquit therebintū habet. et est spes ei⁹ duplex. scilicet mascula et illa que est sine fructu. scilicet femia. et hęc duplex. vna habet fructū rufū magnitudine lenticule. alia pallidū magnitudine fabe. et est fruct⁹ odoriferi iocūduus et tactu pinguis et resinofus. Et est in siria arbor magna et est ei materia lēta admodū et durabilis qñ vetustate nigrescit et splendescit. Et folia sunt densa et hęc quodā folliculos quādam aīalia vt culices emittētes que cortice terebrāt. et sic cortice pforato gutte resinose effluunt et emanāt. **Sicut** pli. li. xiiij. ca. vj. therebintina radix et folia vino decocta stomachū confortāt. pira dolore capitis iuuant. placet therebintina odoratissima tam siriacā q; cypria pura plucida et subalbida cum aliq; rubore. et illa que est montana potius q; campestris vulnera sanat et purgat.

De thyna Ca. CLXV

Thyna sunt ligna que

dam p̄ciosissima ad modū bebeni ex quibus salomon fecit gradus et fulcra in domo dñi. vnde dicitur glo. iij. reg. x. ca. sup illum locū. Attulit autē byrā ex opbir ligna thyna. et ligna thyna sūt imputribilia et spinosa in similitudine albe spine rotunda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi siue vnguis. vñ in eis resulat imago sicut in vngue. in igne nō comburunt. neq; in aqua resoluunt. sic nec ligna sethim et multi crederūt eadē esse ligna.

De tirso Ca. CLXVI

Tirrus est tā arborum

q; olerū et herbarū frutex medius. sic dicitur qđ de terra sursum est erectus. vt dicitur papias. Est itaq; p̄s plante superior tērior. viridior et mollior ac pulchrior. celo vicinior. a terra remotior. rore celi pfusior. folijs et ramusculis tenerimis plenior. et est melior in medicina. Nam in tursis maxime piget vītus berbe

De tigno Ca. CLXVII

Tigna sunt ligna

que a pietibus vel muris vsq; ad cacumē edificij se erecta supponūta totū tectū ad modū coni vel pyramidis sursum tendūt et paulatim se inclinātia ad alēntz in cacumie mutuo se p̄ngūt. Et dicitur tigna a tegēdo vela tegula. q; tegulis ad sustentationē tecti supponūt. tegule autē dicuntur ligna quādam longa valde et aliqñtūlū lata plana et tenuia que ex trāuerso tignis mltis clauiculis affigūt et in eis et asseres vel lateres suspēdūt. Sunt autē tigna fortia dolata et quadrata et cōplanata. sūt autē tigna fortiora et grossiora vsus domū et exilia et min⁹ fortia vsus tecti. exteri⁹ lateribus et asseribus vlt straminibus onerant. interi⁹ vō pulchris laqaribus decorantur et in ipsis laqant et figunt. Et dicitur laquearia asseres que interi⁹ ad decoē camere iunguntur. et a tignis dicitur tignari⁹ que tectoria tignis inducit. vt dicitur papias.

De tritico Ca. CLXVIII.

Triticum a tritu

Tra est dictū vt purissimum in hoz reo seu granario recondat. vel qz granum eius cōmollit vel teritur vt edatur. vt dicit *Hi. li. xvij.* Est aut duplex triticum. s. rubeū exterius in viraqz extremitate acutū. in latere scissuz. interi⁹ albilimū graue r pō: derosum. r illud gen⁹ est optimū. vt dicit pli. Aliud est colore croceū exteri⁹. interius vō album. in supficie lucidum r leue frangi difficile. **De pprietatib⁹** aut et generibus eius quere sup de frumento in litera f. Sicut dicit ysa. in die. diuersificat triticuz ex diuersitate soli in quo seminat. nā qd̄ crescit in terra pingui atqz putribili crassius est r pinguius atqz ponderosius r nutritibilis qz id̄ qd̄ crescit in terra macra siue sicca. vñd̄ bonitas tritici intendit ex bonitate soli r ecōuerso. Triticū aut ex diuersitate tpris variatur. nā quod nascit tempe moderato in quāitate r qualitate erit pfectū ac medulle multe r concis vald̄ pauci r populi nutrimentū. Immoderato vero tpe exortum impfectū. Item differt s̄m vetustate et nouitate r mediocritate. nāz qñ est vetustū longo tpe conseruatū nimis efficitur siccum r dup ad digerendū r modice nutritiuū. qz tunc ei⁹ humiditas substantialis a calore aeris minuit r nimū desiccatur. Nouū vero puo tpe reseruatū p humiditate supflua r viscositate terre humiduz est ac viscosum densuz ad digerendū durū r inflatuū ventositatis r rugit⁹ vētris generatiū. Medūū vero in nimis nouū r vetustuz inē multam humiditatem r paucā tpatuz magis laudabile est r ampli⁹ nutritiuū. nāz ex hauta humiditate accidētali subalem humiditatem in pre calor aeris tpat. et id̄ tale triticum magis est laudabile r meli⁹ nutrit r bñ digerit. p̄ditqz viscositatem terre r densitatem. Est aut triticū vt dicit ysa. calidū et inē humiduz et siccum tpatū. Sed panis ex eo fact⁹ est calidior p̄ calorē ignis r coctionē. Intēdit enī in eo calor natural p̄ calorē ignis actualem. Itē hanc pprietatē habet triticuz p̄ cunctis granis q̄ nutritibilis est ceteris. r h̄ pp̄

similitudinē hūane cōplexionis. vt dicit idēz. Itēz triticū est colatuū r mūdificatiū r lauatiuū. et id̄ ius de eius farina factū purgatiū est pectoris r pulmōis. Idē facit risanū de eo factū sicut de ordeo. qz mūdificat r pl⁹ qz de ordeo. valet etiā p̄ra tussim r sanguis fluxum. Itē triticum coctū cuz oleo r positū sup durum apostema dissoluit illud. Itē coctum triticū in succo rute dissoluit coagulationē lactis si māmille in b̄ linianē. Item tpatuz cū succo usquiami r positū sup nervos p̄hibet hūiores noxios ne descēdant. Itēz ei⁹ granū masticatū valet p̄ra morsum rabidi canis. nā venenū extrahit. vt dicit idē. **De tritico** aut fit oleū qd̄ valet ad multa. sed maxime p̄ra puritū et serpigine r impetiginem si cū panno albo bene p̄fricet. qd̄ fit vt virtus olei possit melius subintrare. Itē cortex tritici siue furfur habet vtutē colatiuā r mūdificatiuā plus qz farina eius sed modicum vñ nullū exhibet nutrimentū. Item vt dicit idē. triticum recēs et nouū parui est nutrimentū et qñ comedit crudū stegmaticū est r inflatuū. r in laterib⁹ dolorem cōmouet r rugitum. cito etiam p̄uertit in putredinem. r id̄ columbici r alij vermes nociui ex tali cibo sepius generant. Assatum aut magis nutrie r minus ventositatē facit r multū constipat et p̄stringit. In aqua coctū grauissimū est r multū inflatuū r viscosi humoris generatiuum. Hucusqz ysa. in die.

De tisanā Ca. CLXIX

Tisana sicut dicit

Tglosa sup. ij. Regum. j. ordeum b̄z siccātū pila tunsum r decoricatū et fit inde cibus ap̄tus illis q̄ carent dentib⁹ ex tisanis fit etiā pot⁹ vtilis patientib⁹ febres et alias calidas passiones q̄re supra b̄ ordeo in lrā o. Calorē mitigat r alterat s̄m sedat. Et declinat h̄ tisanā bui⁹ tisanē. r penultima est p̄ducta. Unde alexander nequam sic ait. Corice nudato tisanas ordeā dicas. et b̄z a tpeon qd̄ est p̄cuno qz percutit in pila dum decoricat. potus aut inde factus tisanuz b̄z ab ysa. in die.

De tribulo Ca. CLXX

Tribul^o est frutex

Tribul^o spinosus q̄ mollior est q̄ sit arbor
et durior q̄ sit herba. Cui⁹ due sūt
species. s. maior que crescit iuxta sepēs. vt di-
cit pli. li. xxi. c. xvj. Tribul^o dura res est septa
villaz obtinet. in altū crescit s; cū nō habeat
vires vt directe se extollat incuruat et versus
terrā se reflectit. Dētes habz acutissimos acu-
leos acutos et dentatos. et singule eius virgu-
le a summo vsq; deorsum ad radicē aculeis
sunt munite. Alia est spēs tribuli minor et cre-
scit in locis palustrib⁹ et in campis et est mi-
nor in lōgitudine et grossitudine q̄ sit maior.
Folia habz minuta et rotūda. bastulas p̄icit
longas teneras rubeas sparsas p̄ terras dif-
fusas aculeatas p̄ totum et spinosas. Florem
faciunt albū et fructū primo virides deinde
rubeū tandem nigrū et hunc fructū diligunt
serpētes colubz et bufones. et iō talem fructū
comedere hominib⁹ nō est tutū et cui ipsuz
comedere libuerit eligere debet illū qui a ter-
ra magis ē eleuat⁹ et nō nimis matur⁹ q̄ in-
teger est et intact⁹ a muscis vel a vermib⁹ nō
corrosus. Tribulus autē campestris. vt dicit
pli. aratro et frugibus est inimic⁹. viuar eniz
est et multū se multiplicat. et vix eradicari po-
test q̄ in aliquo radicat agro. et ideo mellez
cōprimat et pfundit pedes et crura trāseūtiuz
et man⁹ se tangentū multū ledit. et transeū-
tes sepe cadere v̄l cespitare facit. vestes homi-
num dilaniat et discerpit et ouiu; iuxta se pas-
scua querentiū lanā rapit. et ideo dicit tribul^o
a tribulando. q̄ tribulat et ledit sibi appropin-
quātes.

De thimo Ca. CLXXI

Thimus est herba

Thimus valde aromatica. Cū virgili⁹ re-
dolentq; thimo fragrātia mella
cuius flos dicitur epithimū. et est flos medicina-
lis. habet enim virtutem melancoliam pur-
gandi et flegma. et iō valet contra quartanā
et alias melancolicas passiones.

De thimiamate Ca. CLXXII.

Thimiamate est que

Thamiamate est que
dam p̄fectio p̄ciosissima ex onica
et stacte galbano et thure prepara-
ta sicut dicit Exod. xxx. et dicitur a thimo flore odo-
rifero q̄ olet suaviter sicut thim⁹ sicut dicit
Isid. li. iiii. vbi tractat de odorib⁹. talis autē cō-
fectio in vsus hominū nō debuit fieri q̄ do-
minus offerre in templo sup altare thimiamate
matis hanc p̄cepit. et iō in ecclesia nō debet
sponsus et sponsa thurificari odore thuris.
Inde etiā est q̄ allato thure benedicto super
altare. si descendat thuribulū ad choz aliud
thurs sine benedictione apponendū est et offe-
rendum hominib⁹.

De thure Ca. CLXXIII

Thuris est nomen ar-

Thuris est nomen ar-
boris et etiā gummi inde emanans
tis. Cū pli. li. xvj. dicit thuris est ar-
bor arabie imensa atq; ramosa leuissimi cor-
ticis ad aceris quantitatē. succū aromaticū
et album mō amigdale generās et effundēs
et masticatione in puluerē resolutuz ē intus
pingue et igni appositū facile ardens. et appel-
lat apud nos mascul⁹ eo q̄ natura sit rotūda
ad modū testiculoz. reliquum vō est planū
et plene scabiosuz. et est masculo min⁹ bonū
adulterat autē admixtum resine albe siue gū-
mi sed sua cognoscit p̄pria qualitate. nā th⁹
igni appositū ardescit. resina vō sumescit. gū-
mi autē calefactuz resoluit et liquefit. Th⁹
autē vnde fluit thuris dicitur libanus. et ei⁹ gum-
ma a naturalib⁹ ac medicis olibanū nuncu-
pat a mōte arabie sic vocato. sed a libano ar-
bore fluens olibanū libanus nūcupat. vt di-
cit Isid. Et dicit glo. sup eccl. xxiij. sup illum
locum. Ego quasi liban⁹ nō incisus ē. liba-
nus vt aiunt arbor est in arabia cortice et fo-
lio lauro similis fructū emittens bis in āno
scz in vere et in autumno. sed q̄ p̄ se fluit in
p̄ncipio estatis melius est. q̄ vero in estate
cortice inciso paulatim exire cogit. in autūno
vero nec ita candidū est nec ita puruz. sed s;
q̄ primo adheret ramis et corticib⁹ in estate
indurat et a ramis ferro recolligit. Thuris op-
timum est q̄ album solidum et mundum

odoriferum et rotundū ad modū testiculī ac oblongum. et ideo dicitur masculinum. **T**ibus vero quod aperis corticibus in autūno vel hyeme principio effluit nō est alteri simile in virtute nec etiā in colore. quod illud albū est et trās lucidum odoriferū valde atque mundū. tibus vero secundariū et rufum est tenue et scabiosum. ut sup̄ dicitur **Hyd.** Regio autē ubi crescūt tibus est montuosa et p̄ altitudine rupibus et scopulorū quasi inuisa et inaccessa. ut dicitur glossa eccl̄. supra dicta. **Hec** oīa dicitur pli. li. xv. c. x. et dicitur glo. q̄ arabia est regio tibus gignēs saba eiusdem regionis puicia maxime tibus rifea. et est terra ex vna pte mari et scopulis ex altera vō montibus et rupibus vix accessa vñ tibus arbor sine cultore crescit et terrā argillosam diligit. **S**icut autē arabes quod tibus nō debet recolligi nec eius arbor incidī. nisi a sacris et religiose p̄te collectōis p̄tractu mulierū nō polluit. et sic putat p̄ religiois obsequiā merces augeri. **I**tem idē ibidem ca. xvj. p̄ma naturalis vindemia est circa canis ortus in forissimo estu. nā tunc ei⁹ cortex tenuissim⁹ larat et psilit in d̄ spuma pinguis que p̄creta densat ubi loci natura poscit hoc purissimū est et candidū. **S**ecūda vindemia vsus hyemem corticibus incisis rufum hoc erit nec cōparabile est p̄iori. **C**redit autē nouelle arboris gūmi esse candidū sed veteris efficacius et quodam purant in insulis meli⁹ gūmi. **A**lij negant in insulis nasci. **C**ollectus tibus in cas melis deferri in ciuitatē que sabotriam dicitur. porta ad hoc patente nec p̄ alia viam digredi licet ibiq; decimant deo quē inuocant. ubi quō in mensura et pondere accipiunt sacerdotēs. nec ante inde licet mercari nisi p̄us deo debita portio offerat. candore p̄bat. et carbone si statim ardeat et inflamet. si dentem non recipit sed statim frangit vñ redigit in puluerem vel in micā. **H**ucusq; pli. fm̄ dyal. vero et plat. **T**ibus est gūmi cuiusdam arboris in alexandria. et d̄ olibanum alexandrinū. quod ē purius et melius. aliud inuenit iuxta damascum. et d̄ damascenū et nō est ita bonū nec ita purum sicut p̄mum. **E**st autē calidus et sic cum multū aromaticum multus pingue et glutinosum. virtutem habet p̄forandi ex aro-

maticitate sua p̄solidandi et cōstringendi et p̄glutinandi ex gūmositate sua. potētē stringit lacrimas et fluxus humorū descendētius de capite. p̄cipue quō fluunt p̄ venas exteriorē faciei si circa tpa eius peluis cuius vino albo et cum albugine oui emplastrēt. sic etiam sedat dolorē dentium et gingiuarum. masticatum tibus p̄hibet fluxū humorū a capite ad mēbra spūalia ad pectus videlicet et pulmōnem. cōtra indigestionē et acidam eructationem multū valet vinus in quo fuerit tibus decoctū. matricem cōfortat et mūdicat et cōceptum iuuat fum⁹ eius. mirtus puluis ei⁹ cum aceto graciliat et attenuat māmāsturgidas puellarū. conuassationibus cum pice subuenit. dolorē aurium mitigat. mirtus cū vino tumoribus intestinoū subuenit si cū vino bibatur. **H**ucusq; dyal. et plat. **D**icit autē tibus fm̄ **Hyd.** a theos quod est deus. quia i deorum sacrificijs adoleat. et fm̄ hoc babz aspirationem. vel dicit a tundo dis. quod abile ad tundendum et sepe tundit. et quāto plus tundit tanto plus redolet et facilius inflamat. et tūc caret aspiratione. ex tibus incēso p̄cedit aromaticus fumus ad modū virgule. et est inferius gracilis. multū mobilis multis circumuolutionibus amfractuosus. et se ad ptes oppositas motu leuissimo circūuoluens. vsus supiora se dilatans imutans aera et obumbrans odoris sui fragrantia fetorem cadauerum auferens. ad cerebrū directe penetrans spūm animale cōfortat et recreat p̄ cerebrū ventriculos se diffundens.

De vimine Ca. CLXXIII.

Vimen uiminis dicitur virga mollis. et d̄ vimen eo quod habeat vim multā virosū. **N**ā ei⁹ natura est talis ut etiam arefactū si in aqua abluat iterū reuiescat. et dicit **Hyd.** li. xvij. ex viminibus sunt necessaria vitibus vincendis et doleis religandis ligamenta. ut supra eodem in litera s. quere de salice

De virga Ca. CLXXV

Virga proprie est que d̄ ramis nascit. et dicitur a virtute

eo quoniam se vim multam habeat. et dicitur a virore. nam virtus que latet in radice se producit in virore virge. Et dicitur virga quasi vi regens. virga enim videntur magi ad placandos serpentes et idcirco in virga sustinent hos alligatos. virga etiam videntur philosophi reges et magistri. ut dicitur in I. li. xv. ii. virga etiam videntur viatores agrorum et arearum seu pratorum dimensores. legati et nuntii a patribus. Virga siquidem ex triplici componitur suba scilicet ex cortice ligno et medulla. mediante medulla nutritur et vegetatur. mediante ligno erigitur et sustentatur. corticis vero beneficio tegitur. et ab exterioris aeris iniuria defenditur. Nam ut dicitur commentator supra librum de plantis. Corticem habet pro pelle arborum. lignum pro posse. medullam loco vene. Nam calor naturalis exterioris potissime in medulla virge mediante ramo a quo pullulat humore attrahitur a stipite et radice. et quod grossius et terrestrius est in attracto humore transfertur in lignum et in corticem. quod vero aquosius est peruenit in frondium multitudinem. et quod vinctuosius est et purius transfertur ad virge superficie ut inde producat florem ut tandem fructum generet atque semen. Nascentur autem tam flores quam fructus de suba virge sine ipsius corruptione et aliqua violatione. nam flos insensibiliter de virga egrediens et erumpens virgam non violat nec deflorat. sed secundat eam potius ac perficit et decorat. virga itaque non percipit fecundationis gratiam nec potentiam generandi ex coniunctione seminis sicut animalia sed ex rore celesti patris et calore solis. Virga autem ex quo ascendit. sursum semper tendit et suam summam partem versus celum erigit quousque perueniat ad perfectum incrementum. et est media inter ramum et stipitem seu radicem a qua concipit fructum. et inter fructum quem producit. ex suba sue teneritudo flexibilis est valde. et defacili inclinabilis in quouis parte. Item virga extrinsecus est arida et sicca aspera et nodosa. sed interioris mollis est in medulla. et sub cortice humorosa. quanto autem virga plus crescit tanto a terra plus recedit. et quanto sursum altius sustollitur tanto in eius acumine gracilior et acutior inuenitur. Item virga ex se debet esse erecta. sed quando est nouella si casu aliquo ad terram incuruetur difficile est ut indurata in illa curuitate ad rectitudinem re-

uocetur. imo sepe facilius frangitur quam rectificetur. quando vero virga inuenitur curua in igne ponitur et pro calore eius rigorem et duriciem resoluentem et remollientem ad formam rectitudinis facilius reducit. Item virga canibus est odiosa et puulis quia virga eorum insolentia coercetur.

De virgulto Ca. CLXXVI

Virgultum a uir

Virga est dictum secundum Hugonem. est ei locus ubi multitudo crescit virgarum. secundum autem Iacobum li. xvii. virgultum est ramus qui de robore ipsius arboris pullulat. Sed virga dicitur que de ramis oritur et procedit. Virgultum autem sine coniunctione seminum procedit. In hunc modum uilescit. in uere vero placet. quia tunc uirescit et florescit postquam rursus pullulat et reuiuiscit a terra in suo ortu elongatur. et quanto plus crescit tanto plus versus celum eleuatur. Aliquam dicitur virgultum uiridarum vel uiretum locus scilicet uiridis et amenus. plantis et herbis uirentibus confusus sicut supra de ortu patet. que in littera D.

De vite Ca. CLXXVII

Vitis dicitur a uin

Vitendo quia vincitur et ligatur. secundum Iacobum. autem uitis est dicta. eo quod vim habeat citius radicandi. vel id dicitur uites eo quod vim habeat ut inuicem uittas se innectant uittis quibus arboribus reptando reliquentur. Est enim earum natura flexibilis quasi. scilicet brachijs quibus uita quicquid comprehendit ut teneant et constringant. et illa ligamina quibus arbores vel palos capiunt. capreoli dicuntur. sic dicitur eo quod arbores capiunt vel mutuo se connectunt quorum adminiculo freni palmitef ventos sustinet et turbines ne frangantur. Dicitur et corimbi. quia sunt sicut anuli quibus proxima queque ligant ne longius laxari palmitef ventorum flatibus dissipentur et sine periculo fructus suos sustineant. Vinibus autem ista maxime conueniunt. oblaqueatio. Oblaqueatio autem est terram circa radicem aperire et velut lacus efficere ut radix humore abundantius humectetur et caloris solaris radio

facilius penetratur. **I**tem conuenit eis putatio et est putare uirgam ex uite lupuacua3 rele- care. cuius flagellum luxuriat. **I**tem eis conuenit ppaginatio. et est ppaginare flagelluz uitis supersternere et quasi porro pangere. et hinc ppagine dicuntur pime. scz uitis extensiones. **I**tem eis conuenit fossio. et est fodere terram mouere fossorio uel ligone. ut radices et herbe supflue amoueantur et sic uites melius foueant. **I**tem eis conuenit pastinatio. pastinare autem est parillare. id est palos figere circa uites ut sustentent. ut dicit papias. et dicitur a pagogis. xi. quod idem est quod palos figere uel plantare. ut dicit idem. **S**ecundum **I**sid. autem pastinare est fimo uel ira pingui uites pascere uel nutrire ut amplius fructificet. **I**tem eis conuenit pampinatio. est autem pampinare pampinos. id est folia supflua de uite amouere ut uie liberius aerem purum capiant et folia non obumbrate citius maturecant. pampini autem ut dicit **I**sid. sunt folia quorum subsidio fructus uitis ab ardoze et frigore defendat et aduersus omnem iniuriam premunet. qui pampini ut dicit **I**sid. ideo sunt intercisi ut solaris radius ad maturitatem fructus facilius admittat. et sic dicitur pampini. eo quod palmite pendeat. ut dicit idem libro. xvij. **I**tem eis conuenit uindemiatio. et est uindemiare de uite uias demere. quod fit quando fructus uinee percidunt et recolligunt. **D**e uitis autem dicit **I**sid. libro. xvij. ca. xxiij. **U**itis quando perciditur tempe congruo et modo debito. ex percisione uires recipit et concipit materiam ex qua fructus uel flores impostertum paritur. nisi enim percisione castigaretur supfluoze tota infecunda et sterilis redderet. nihil enim audius nascit. et ideo nisi uires ad pariendum seruent non est paritura fructus. **I**n uite autem est natura ut malit parere quod uiuere. et ideo quicquid de materia supflua a uite demit fructui accedit. uites uero putationis tempore quanto citius putatur tanto plus effundunt de materia et quanto serius tanto ferunt fructus uberior. ita tamen quod putatio tempore debitus non excedat. uel uites graciles et tenues citius oportet putare. validas autem nouissime. **D**ebet autem percisio fieri oblique inter duas gemmas. ita ut in parte opposita gemme percisionis

fiat vulnus. **I**deo autem debet fieri oblique et non directe ut cito descendant et defluant guttule pluuiales per quarum frequentiam et permanentiam supplanam incissuras uitis summas ledere. et quanto uitis est gracilior et macrior tanto plus est de ea putandum. quando autem pampinatio indiget non debet remoueri folium quod est circa uias nisi uinea sit nouella. sed potius alia que magis sunt remota. hoc ei uiam supplantaret. **Q**uicquid uero erumpit et pullulat alias quibus ab oculis siue gemmis spurium et inutile iudicatur et statim est rupendum. **I**tem idem ca. xxiij. **U**itis accidit morbus specialis. scilicet quando germina nimis tempeste uel auferuntur aut quando in lupinum inciduntur. aut quando noxio roze uel ymbre floratio nis tempe profunduntur. aut quando nouella germina pruina aut frigore decoquuntur. aut quando ab imperitis cultoribus aut circa foliis foribus radices uulnere iniurioso leduntur et quando desquamantur. id est a suo cortice totaliter spoliantur. **I**nter omnia autem maxime ledit quando foris ymber percitit palmitem florentem quod simul defluit ipse fructus. **E**x aere autem corrupto et roze uel ymbre noxio crescunt quidam vermes ut eruce et testudines uitis germina et folia depascetes. et eas sic depasta facile derelinquunt. nascitur autem hoc malum in tempe nimis humido atque lento. **A**ccidit etiam eis alius morbus quem araneum uocant uinitores. quia ex flatu uenti noxio et ymbre corrupto generatur quidam tele quasi araneorum quibus obuoluunt fructus et consumuntur et adurunt. **L**edit etiam uitam raphanus odit etiam et caulem et omne olus. odit etiam et corulum. uel quando talia uitis sunt uicina tristes et egre efficiuntur. **P**urum quidem et alumen et aqua marina et faba ac uicie putamina uelima et maxime interimitia uinum sunt uenena. **H**ucusque **I**sid. libro. xiiij. ca. ij. **D**icit idem ut apud pascos uites inter magnas arbores numerabantur. **I**n aliquibus enim paribus sunt uites ita magne ut ex earum truncis statue fiant et columne. ut patet in simula croionis in urbe populonia. **S**upsectum etiam templi ephebie diane una uite antiquitas scandebat. **C**olumne quoque de talibus uitis

bus facte diuissime permanent incorrupte
In paucis ei lignis natura eternior est q̄z in
vite n̄lō sine crescūt. ⁊ circa domos ⁊ villas
circūduci possunt. leuant̄ etiaz in multis pri
bus ad vltimi vel populi arboris summitates
⁊ eorum rami quasi maritali affectu suis bra
chijs se p̄nectunt. **A**rbor est vtilis ⁊ medicā
lis taz in folijs q̄z in fructu ⁊ emittit ⁊ reddit
liquorē succis oim arborum meliorē. q̄n̄ pre
scidit lacrimā emittit purissimā. et illa lacri
ma vtiliter collirij adhibetur. pilli⁹ lacrimae
emulsionēz depurat eius subalis humor in
radice. vñd fruct⁹ postea surgit dulcior ⁊ pu
rior ex ipsa vite. **F**olia vitis sunt lata interi⁹
plana viridia ⁊ mollia. exteri⁹ aut̄ palliculata
⁊ villosa in extremitate. laterib⁹ intercisā ⁊
acuta multū obumbriātia. quoz vmbra est u
antib⁹ et quiescere cupientib⁹ est iocunda. ⁊
sunt multū medicinalia. **N**am vulnera mū
dant ⁊ mūda sanāt in aqua decocta refrige
rant. calorē febrilem mitigant. estuationē et
tumorem stomachi carbaplastmata mire se
dant. p̄gnantē adiuuant. somnū puocant ⁊
cerebrum recreāt ⁊ confortant. eius lacrima
porata sepe calculos frangit vt dicit dyal. vi
lum acuit. lippitudinē oculoz tollit. morib⁹
venenatis ⁊ vexationib⁹ succurrit ventrem
sistit. cinis etiaz eius valet ad p̄dicta q̄ succo
rutbe ⁊ oleo admixt⁹ tumorem splenis spar
git. vt dicit idem. pli. li. xxiiij. c. j. vbi dicit folia
vitiū dolores capitis amputāt. inflatōes
sedant cū farina ordeī calidā arteticāz curāt
dysentericos valde iuuāt si eoz succū bibāt
panētes. lacrima eius cū oleo sup locum pi
losum illita modo psiloti. pilos amputat ⁊
hoc facit maxie lacrima quā ramus vitis vi
ridis emittit ⁊ resudat. verrucas tollit. cortex
vitiū ⁊ folia arida vulnerū sanguinē sedāt
ipsūmqz vulnus cōglutinant et sanāt. cinis
vitiū mor fistulam purgat atqz curat. ner
uoz dolores ⁊ cōraciones muiḡāt. scorpio
num ⁊ canū plagas cū oleo sanant cuius. ci
nis cornicis per se pilos abiatos restaurat ⁊
multiplicat. **H**ucusqz pli.

De vite agresti
Capitulum. CLXXVIII

Vitis agrestis est
Ulabrusca sic dicta. q̄ in terre mar
ginibus crescit. a labro enim d̄: la
brusca. s. ab extremitate terre vbi nascit. sicut
dicit **S**id. li. xvij. Est aut̄ similis viti vinifere
in folijs s̄z nō i fructu. nā fructuz fac̄ modicū
aut nullū et si quē fecerit ille durus est et sti
pucus ⁊ amarus. **V**itis vinifera degenerat
sepe in labruscāz q̄n̄ nō colit nec putat. ⁊ ecō
uerso de labrusca fit vitis vinifera p̄ culturā
debitā ⁊ tonsuram. vt dicit pli. ⁊ q̄z vitis labru
sca nō sit quo ad cibum vtilis. est tñ quo ad
medicinā. nam eius radix elixa in aqua plu
uiali ⁊ mixto vino ydropicos curat. omnes
maculas tollit tussim cōpescit puluis radi
cis eius contra defectuz stomachi mire sub
uenit. vt dicit dyal. **P**li. aut̄ li. xxiiij. ca. ij. dicit
sic. **L**abrusca grece ampeloe fargie appellat̄.
spissis folijs vinoso cornice fert vvas ruben
tes modo cocci quaz succo mulieres cutem
faciei purgāt. ⁊ ille vve cū folijs ⁊ succo trite
vuliter aponunt. vicijs corarū et lumboruz
trite cū aceto scabiem boīs ⁊ quadrupeduz
curant. **H**ucusqz pli.

De vitulamine **Ca. CLXXIX**

Vitulamen a vite
U dicit illa planta bastarda siue spu
ria et infructuosa que nascit a ra
dice vitis siue als. nō p̄cedens ex ipsis gēmis
et tales plante degeneres sūt ⁊ innaturales.
et ideo nō fructificant. sed vitē onerant ⁊ gra
uant. ⁊ fructū impediunt ac retardant. nam
humorē attrahūt a radice qui deberet transf
ferri ad fructū nutriendum ⁊ augmentādū
et id̄ debent citius extirpari ne diuuis crescē
tes diminuāt fructum vitis. et id̄ tales plan
te adulterine dicunt̄ spuria vitulamia. id̄ est
degenerantia et non naturalia. vt habet. li. b.
sa p̄. ca. iij. ⁊ est becliterra rabani ⁊ annuoz.
q̄z uil **A**ug. in li. de doctrina xpiana dicit. q̄
melius dicerentur adulterine plantationes
quod q̄dem verum est quo ad simplicium
intellectū. vera tamen lutera est et bona quo
ad intelligētes s̄z spuria vitulamina.

De vinea Ca. CLXXX

Vinea ut dicitur pa-
 dias. est locus ubi plantantur vines. vñ
 et vineuz vocamus locum ubi cõ-
 sita est multitudo vitium. Vinea diligenter ex-
 colit̃ et ab omnib⁹ supfluis expurgat̃ et a cul-
 turb⁹ sepe visitat̃. et ne ledat̃ a bestijs mace-
 rijs et sepi⁹ circũdatur et ne diripiant fruct⁹
 eius custos in ea sup speculã ordinat̃. in hye-
 me sine custodia relinq̃tur. sed in autumno
 a multis fr̃q̃ntat̃. in hyeme valde paller. i. ve-
 re et in estate viret. floret ac redolet. sed in au-
 tumno fructu gaudet. odor florentis vinee
 omni venenolo pirariat. et iõ ipsa florentē fu-
 giunt colubri et bufones sustinere ei⁹ fragrã-
 tiam nõ valeret. viroz et amenitate delectat
 visum fragrantia et aromaticitate afficit olfa-
 ctum. saporis suavitate reficit gustũ. folioz
 lenitate demulcet tactũ. aerem diligit puruz
 serenũ. vt di. pli. et minus diligit temp⁹ nubi-
 losum. terrã diligit calidã et siccã mediocri⁹
 pingue ac dulcem. nã qñ terra est nimis pin-
 guis vel nimis humida luxuriat in ramos
 et in folia. et paucos habet fructus. qñ vñ ira
 est arenosa et nimis macra. cito deficit et are-
 scit cum nõ inueniat sufficiens fundamentuz
 seu nutrimentũ. sicut si fuerit in terra amara et
 saluginosa corrumpit̃ radix eius malicioso
 humore radice subam subintrãte. et iõ dili-
 git terrã dulcem et in suis qualitatib⁹ et patat̃
 et iõ montes alti soli bene expõsi sunt opti-
 ma loca ad vineã. qz in eis est humor dulcis
 et calor fortis. et quanto vinea soli magis est
 expõsa. tãto fructus reddit dulciores. **P**ri-
 mo aut̃ est fructus viridis dur⁹ stipticus et
 acetosus. deinde p decoctionem solis dulcis
 efficit̃ et deliciosus. sub folijs ei⁹ ipsius vinee
 latrant vulpes vuas vinee corrodẽtes au-
 de et deuat̃ates. et maxie ubi custodes sũt ne-
 gligẽtes. nec pdest q aliqui minus sapiẽtes
 ponũt et claudũt vulpiũ aduersariõs. i. canes
 intra vitium maceries siue sepes. nã plus de-
 molluñt et destrũunt vuas vinee sic inclusi
 pauci canes qz furtiue facerẽt plures vulpes
 vt di. **A**li. et iõ sapientes vitatores sũma stu-
 dent diligentia ne subintrent porci seu canes

domestici seu vulpes. a muscay aut̃ et vmiũ
 corrosione nõ potest seruari vinea nisi p ipi-
 us manũ qz oia in sua p̃tinet p̃tate. vt d. **A**li.
 et saluat magnifice vniuersa.

De vna Ca. CLXXXI

Vna ab humeo.
 mes. dicit̃ et dicit̃ q̃si humida. eo
 q̃ intrinsecus humoris e plena.
 vt di. **A**li. li. xvij. Ex trib⁹ aut̃ cõponit̃ vna. scz
 ex folliculis glarea et arillis. folliculi dicũtur
 vinaria siue tece in quib⁹ glarea p̃tinet. et est
 glarea succus siue humor pinguis ipsi⁹ vne
 Arilli aut̃ dicunt̃ puula grana que sunt in
 racemo. et dicunt̃ alio noie acini ab aceo ces.
 et debet dici h acinus ni. sicut patz in maiori
 volumie p̃stiani. vbi dicit̃ illud vbum paulini.
 Exprimunt bumentes acinos succum qz liquẽ-
 tem. aliqui tñ dicunt̃ hoc acinũ. **V**na eni est
 generale nomen ad botros et racemos. naz
 vna pprie est multoz granozũ coadunatio.
 racemus aut̃ dicit̃ vnum granũ. **B**otr⁹ aut̃
 vuarum cõgeries vel p̃gregatio que gallice
 dicit̃ moissine. fm autem papi. et **A**li. racem⁹
 est botrionis p̃s siue ramusculus cũ vuis p̃-
 cisus. vñ a ramo dicit̃ racemus. fm **A**li. **V**na
 aut̃ a multis dicunt̃ suburbane eo q̃ in vrbis
 vendunt̃ ad comedendũ. comedat̃ enim
 eas et sp̃s et iocũditas saporis. quaz multe
 sunt sp̃s. sicut p̃coque sic vocate qz cito ma-
 turescũt et ante oẽs calore solari decoquunt̃
 q̃s greci lageos dicunt̃. qz festinat̃ ad maturi-
 tatẽ sicut lep⁹. **I**tem sũt purpuree a calore pur-
 pureo sic vocate. **I**tem sũt viciarie vt verna-
 cie sic dicte a magnitudine. sic dactili a longi-
 tudine. **I**tem sũt stephanite a rotũditate nõ cu-
 pate. **I**tem sũt ceraunee sic dicte eo q̃ rubeant
 velut ignis. **S**ũt aut̃ et aminee vne. s. albe mi-
 neo. i. colore rubeo nõ p̃mixte. **I**tem sũt apia-
 ne faciẽtes vinũ dulce. quas nisi cito colligas
 pluuijs et ventis et maxie apib⁹ infestant̃ pro-
 quaz dep̃datione apiane sunt vocate. **I**tem
 sũt et butislate als biturice a regione nomẽ
 sortite. turbines et pluuias et colores optime
 sustinẽt et in ira macra nõ deficiunt̃ hmõ. et dicit̃
 esse basilica. **I**tem sũt argite q̃s nisi primo tpe
 colligas aut̃ i trã cadũt aut̃ bũore p̃putrescũt

Itē sunt et elbolie. i. varie q̄ neq; purpuree
 s̄ neq; nigre ab elbo colore sic dicte. elbū eī
 unī albū et nigrū ē mediū. Sūt autē multe alie
 differētie vuarū q̄z que dicta sūt. q̄ differunt
 ab inuicē in sapore et colore in magnitudine et
 v̄tute. sed he s̄t magis famose. vt dī. *Is. li. xiiij*
fm ysa. v̄o in die. Colo: vuarū quadruplicē
 variat. Sūt enī v̄ue oīno albe. clare et aq̄se.
 modicū carnis h̄ntes. coriaces subiles. ossa
 exigua. Sūt iterū v̄ue oīno nigre grosse car
 nis. p̄uibūous et coriaces. et ossū magnorū
 Sūt et citrine q̄ magis p̄cipant cū albedie
 q̄z cum nigredine. Sunt in sup̄ruse que ma
 gis accedūt ad nigredinē q̄z ad alborē. Al
 be leuic̄ nutriūt facile digerunt. venas pene
 trant et vrinas puocant. Nigre sunt dure di
 gestiona. tñ stomachum plus cōfortant. et
 etiam plus nutriunt q̄n bene digerunt. Citri
 ne autē et ruse sunt medie in potētia. et sicut di
 cit idē ysa. Quāto v̄ue sunt maturiores tan
 to sunt laudabiliores et ad nutriendū et gene
 randū bonum sanḡnē meliores. V̄ue q̄ mi
 nus habēt carnis q̄z humoris laudabiliores
 humores generāt q̄z ille que sunt pluris car
 nis q̄z humoris non tamen sunt tanti nutri
 menti.

De v̄ua imatura Ca. CLXXXII.

V̄ua immatura est
 frigida et sicca et multū acerba. et p̄cu
 tit nervos sua frigiditate. denū et
 radices sua stipticitate intantur q̄ obstupe
 scunt et vident q̄dam mō congelari. Virtutē
 autē habet cōstringendi et colericū vomitum
 rep̄mendi et calorem epatis extinguēdi suū
 auferendi. acumen colere mitigandi. humo
 res grossos in oculis in palpebris desiccādi
 et puritū oculorū et asperitates abstergerendi.
 vt dicit ysa.

De v̄uapassa Ca. CLXXXIII

V̄uapassa m̄tis
 modis fit. Aliq̄n eī torquet illō p̄
 qd̄ v̄ua depēdeta vite ita q̄n p̄ol
 sit humidum v̄terius ad v̄uā ascendere. et sic
 p̄mittit a sole p̄ dies aliquos desiccari. et hoc
 dicitur v̄uapassa p̄pter calorem solis quem

patiē. et hec est optima ad comedēdū. Aliq̄n
 racemi inuoluunt in pampinis vitis et colli
 gantur folia simul ne racemi dispergant. et
 postq̄z panis est extractus de libano quan
 do calor est tempatus imponunt ibi racemi
 inuoluti et exiccant. Simili modo dicitur iste
 v̄ue passe. quia quādam violētā a calore cli
 bani patiūtur. simili mō quādoq; in fuma
 rio fit v̄uapassa. vnde dicit alexander nequā
 bant v̄uapassas libanus fumaris febuis
 De v̄uapassa dicit ysa. in die. v̄uapassa p̄se
 cta in dulcedine est calidior maxime si nigra
 est. nec est nimis mollificatiua nec nimis cō
 stipatiua s̄z media. malos humores tempat
 et mitigat morosionem. maxie quādo est pin
 guis et carnosa et coriaces est tenuis et ei⁹ ossa
 siue ḡnula sunt exigua atq; pauca. b̄mōi v̄ua
 passa cōtra dolorē pectoris adiuuat. pulmo
 nem mūdicat. tussim sedat. vesicaz et renes
 purgat. spleni et epati nō conuenit si habue
 rint duriciem et grossicies. V̄ua autē passa ha
 bens acerbicatem cū quada; ponititate mi
 nus est calida q̄z sit dulcis et minus humida
 maxime si sit alba. et ideo parum nutrit. calo
 rem extinguit. ventrē constipat et cōstringit.

De vino Ca. CLXXXIII

V̄inuz d̄i quasi in
 vite natū. vel a vena eo q̄ pot⁹ eius
 venas sanḡne cito replet. vt dī. *Is.*
lib. 20. xx. vbi tractat de potu. Temētū autem
 dicit forte vinum. eo q̄ teneat mentē et teme
 rarie agere sepe facit. Dicit et merum q̄n est
 purū et aque nō admixtū. dicit et bachus. a
 libero patre qui vocabatur bachus. et dicitur
 fuisse p̄mus rep̄tor vitis. vel bach⁹ d̄i ab ef
 fectu. q̄ fortitudine sua facit bibentes furere
 et i alios debachare. Haudes autē vini nō pos
 set ad plenū describere etiā si videret bachus
 ipse. Inter omnes ei liquores et succos arbo
 rum vinū obtinet p̄cipatū. nam p̄ omnib⁹
 liquorib⁹ vinuz moderate sumptum corpa
 plus p̄fortat. corda lenificat. morbos et vulne
 ra euacuat atq; sanat. vñ dicit ysa. in vltimo
 die. Vinū dat bonū nutrimentū corpi. sani
 tatem reddit p̄ditam ac custodit. calores nat
 uralem p̄ omnib⁹ cibis et potibus cōfortat

et augmentat propter familiaritatis consuetudinem quod habet cum natura. unde sanguinem purissimum generat et turbidum purificat. et clarificat. Venarum ora aperit. et ad interiora mundificanda sua subtilitate penetrat. et tenebras et fumositatem tristitiae inducitur illuminat atque fugat. citius corporis membra corroborat. et vigorem singulis admittit. vini ei bonitatem actio aie manifestat facit in ea tristitiam et doloris oblivionem. nec permittit eam sentire angustiam vel dolorem. acuit intellectum et facit eum docilem ad inuestigandam rem difficilem et subtilem. animosam etiam ipsam efficit et audacem. unde per vini excellentiam cuius usus convenit omnibus hominibus. etatibus. temporibus et regionibus si de bito modo secundum vires bibentis a singulis assumat. senibus ei convenit quia calor vini eorum repugnat frigiditati. iuuenibus convenit secundum cibum quia in natura similis est nature et etati iuueniu et adolecentibus pueris est cibum et medicina. et eorum calor ad huc imperfecto nutrimentum exhibet et augmentum et ipsa humiditatem puerilem superfluum consumit et desiccatur in frigida enim regione et in hyeme vinum forte et multum purum pervenit. in estate vero et in calida regione vinum purum et multum mixtum utile est. corpus enim humectat et refrigerat propter mixturam aque que subtilitate vini ad remotiora membra reducit valde cito. idem antiqui vocauerunt vinum triacem magnam. quia inveniunt illud duarum rerum esse iuueniu. calefacit enim corpora frigida et refrigerat calida. et humectat siccata et humida extenuat et desiccatur. sed eius calefactio et siccatio est naturalis. humectatio vero et refrigeratio est accidentalis. quia subtilitate sua portat aquam ad membra que necesse habent refrigerari et humectari. ut dicit idem.

In vino autem considerantur ista substantia siue liquor: calor: sapor: atque odor. Nam secundum substantiam vini attenditur subtilitas et trestritas siue grossities atque mediocritas. vinum subtiliter tenuis et subtile album est clarum et convenit stomacho. quia cito digerit et venas perforat. membra non percutit neque ledit nec nervis nec cerebro aliquid infert nocumentum. vinum autem terrestre atque grossum subtile est et opimum. stomachum ei gravat et difficile penetrat. Color autem vini

est quod duplex. scilicet albus niger. glaucus. citrinus et rufus siue rufus. albus vero et nigrum vinum ceteris est minus calidum. et albus est magis humidum quam nigrum propter subtilitatem et aquantem dicitur nigrum vero magis siccum est propter grossitatem et trestritatem ei magis subtiliter dicitur. vina vero mediocres colores habent se alijs calidiora. scilicet vinum citrinum seu aureum et vinum rufum et hoc secundum quod magis ab illis extremitatibus sunt remota. et quanto illis se viciniora tanto se minus calida.

De vino rubeo Ca. CLXXXV.

Vinum rubrum valde intensum in rubore sic sanguis fortissimum est. et multum ledit caput et percutit membra et forte facit ebrietatem. et id optime indiget aqua commisceri. unde si commisceatur quando optet et bibatur per etatem et temporibus et regionibus ac consuetudini pervenit atque decet. multum est laudabile quia grossos dissolvit humores. vias venarum putredine mundificat et sanguinem purificat. maxime si vicinum fuerit puritati. et id convenit senibus quia eorum calorem perforat et frigidorum humorum dissolvit abundantiam in senum corporibus collectorum. Vinum rubrum necesse est habere saporem ponticum siue dulcem et liquorem in grossum et subtile mediocre. et odor eius inter aromaticum et grave. et tale vinum est ceteris tantius ad nutriendum et mutatur facilius in sanguinem propter similitudinem quam habet cum eo in liquore in sapore et colore. vinum dulce et multum rubrum iuvat ad mundificandum vicia pectoris et pulmonis. valde enim est solutivum viscosi humoris et lenitivum et immodicis abstinentium. vni autem consideratur odor. nam si vinum fuerit aromaticum signat suum liquorem subtile esse et temperatum. omnique sordicie emundatum et optime digestivum. et ideo clarum generat sanguinem atque humidum. et est cordis confortativum. lenificativum et summi grossi et obscuri turbidi expulsiu. unde propter vinum inquit odoriferum subtilius ceteris est et levius et digestibile ac nutritivum. quia natura in eo sua complevit se signat actionem. unde vero quod nullius est odoris siue ventositatis grossitatem insinuat. et id est illaudabilis numerum nec clarificat sanguinem

nec etiā p̄fortat sed generat hūiores grossos et fumū turbidū z obscurum. vñ horribilissimum bñs odorem z saporem ponticū pessimum est qz infert corpi maximū nocumētū, pessimum generat sanguinē z noxiū confert corpi nutrimentū. z maxime si vinum fuerit valde nigrum ad qd̄ p̄tinet grossicies liquoris z grauitas odoris z ponnicitas saporis. vinum itaqz p̄dictis qualitatib⁹ tempatum si t̄pate z modo debito bibat. naturā adiuuat laudabilē sanguinē generat. saporem cibis z p̄onib⁹ administrat. Desiderium z appetituz excitat. vitalem naturā z naturalem stoma/chum p̄fortat ad cibū appetendū et recipiendum ac digerendū iuuat. v̄rutem expulsuā ad expellendas feces excitat. litim sedat. passiones anime de malo in bonū alterat z imutat. nam aīaz verit ab impietate ad pietatez ab auaricia in largitatez. a supbia in humilitatem. De timore in animositate. z vt breuiter dicam vinū moderate sumptū corpis et aīe sanitas est. **I**ducusqz **I**sa. in diet. z pli. li. xiiij. ix. c. vbi d̄z vini natura est ipso hausto accendere viscera int⁹. foris ipso fuso infrigidare mēbra que ab ipso pfundunt. **A**irib⁹ autez corpis nihil vino vtilius est si adsit modus. nilbilqz p̄niciosius si modus in sumēdo nō teneat. vñ andronides sapia clarus sc̄psit ad alexandrum magnū cobibens int̄pantiam vini in bibendo. **R**ex inq̄t memēto te bibere sanḡnem terre. nā bibere int̄pate vinuz cicuta est bomini seu venenū quibus p̄ceptis si ille obtpasset p̄fecto amicos in temulētia nō interemisset. vt d. pli. **I**tem mala que facit vinum int̄pate et imoderate sumptum tangit ibidem in eodē li. ca. vl. mentē inquit mutat in furorem in mali impetū z obliuionē boni **E**brioso siquidez inest palloz in facie et genependule. oculoꝝ assunt vlcera z lipitudo. man⁹ tremula linguaqz ligata. postera die erucuant alius sedi velut de sepulcroz grauissime sentuunt in capite punctiones. amaricat frumē. s. palati summitatē amica bilis id est colere que incendit ex calido fumo vini z estuans suis torquet guttur. **I**am hec necessitas vinū sequit vt bibendi cōsuetudo auiditate pariat rebibendi. vñ more languit

luge vinolēti quāto plus bibūt tāto plus s̄tunt. **A**d hec vba pli. addit ysa. dicens sic. si vinū vsqz ad ebrietatē sepe sumptū fuerit rōnis lumen extinguit. z vim brutalē cōfortat. vñ p̄manet corpus velut nauis in mari non habens gubernaculū aut rectorē. z sicut milicia nō habens p̄ncipē neqz ducem p̄p̄t qd̄ fauet ebr̄ rei abnuende. z laudat qd̄ in se est illaudabile. de sapientib⁹ facit stultos. de beniuolis p̄uersos efficit z malignos. nā ebrietas est oim victoꝝ fomes atz causa. incidunt eni ebrioli in homicidia. adulteria z furta. et iō volētes custodire familiā optz eos a vino custodire ne vinū plus bibant qz eozū v̄riti expedit et nature.

De vino nouo **Ca. CLXXXVI.**

Vinū nouū quod

De la cu. i. de culpa nouiter est sublatum vocat mustū qñ. s. de torculari p̄mo est exp̄sum. et est sic dictum qñ tenens mus. i. terrā bumefactā siue lutū. mus enim grece terra dicitur latine. vñ z bumus terra d̄z bumefacta. in musto aut̄ pres terre z feculēte p̄tibus aqueis z aereis sunt admixte in q̄s agens v̄tus ignea fortissimā facit ebullitiōez **I**am pres ignee z aerce mouent̄ sursum. p̄tes v̄o terre deorsum z ex tali p̄turbatiōe et repugnancia foris fit ebullitio donec vincēte calore puri ab impuro fiat sepatio z p̄pleta digestio. **I**nest aut̄ musto tanta vis feruoris vt vasa forna ex eo plena z absqz spiramine mor dirumpat. vt dicit **Constant.** z **Gre.** sup **Iob.** vnde p̄spiraculi apturam spumosa vini immūdicia ad vastis supficiem vi caloris electa cōtinue euaporat donec purissimū vinum fiat. **I**n p̄ncipio aut̄ qñ mustum eliquatur valde est turbidum atz spissum. et ideo vt dicit **I**sa. bibitum grossum generat sanguinem z fumūz terribilium somnioꝝ in ductuuz. malos generat humores. rugituz facit z inflationem in intestinis. mustum ei nouum valde ventosum z spumofum est p̄pter resolutionē p̄tuz vi caloris. vñ **Gal.** vinum qd̄cunqz dū est recens nō bzvum ducēdi cibum p̄ corpus. vñ ventositatem z inflationem ac fastidiū generat. quāto plus aut̄

durat post expressionem a torculari tãto plus clarificat et depurat et amplius intendit calor eius quãdo enim adhuc est mustũ ab ebullitione nõ quiescit nec terrestria ad suũ locũ descendũt nec aerea et ignea suũ locũ sursum perunt et remanent adhuc indigestũ. et ideo quũ bene est vinũ defecatiũ et lucidum atq; clarũ laudabile est et amicum nature. quia tũc cõforat calor eius quod tãdie tam in odore et sapore q̃s in virtute meliorat nisi forsã a corrupto aere vel ab aliquo corrupto vase casu aliquo corrumpatur. nam si vas ipsum continens corruptum fuerit et ipsum vinum corruptum erit. ex aere corrupto et calore vel humiditate nimis distempata vinũ sepe corrumpit. et ideo nunc aciescitur nũc pinguescit vel totaliter cõputrescit. et tunc nature boũs est pessimũ et maxime inimicũ et est fugiendum simpliciter vel venenũ. Vinũ etiam vetustissimũ in calore excedit temperantiũ. et ideo saporem mutat et colorem. et tale vinum suo acumine ledit cerebrũ et percutit mentiẽ. et sua siccitate et caliditate inflamat substantialem humiditatem. extinguit calorem naturalem. et ideo nec nimis recens nec nimis antiquũ est laudabile. sed potius inter duo extrema est mediocre scilicet quod ab eximitate noui et vetis magis est remouũ. quod illud est maxime temperatum. *Placulq; ysa. in diet.*

De vino condito Ca. CLXXXVII

Vinum conditum
 Vñ artificialiter ex admixtione aromaticum tã specieũ q̃s herbarũ. vt in vino saluato. i. vino rosato et gariophylato. et illud vinum cõueniens tãz in potu q̃s in medicina. vñus enim tam specieũ q̃s herbarum imurat vinum. et sibi cõfert vñutem singularem. et ideo talia vina sunt salubriora et delictiora quãdo eis salubres species debito modo incorporantur. virtus enim specierum cõseruat vina ne defacili corrumpantur. vñd talia vina suo sapore delectant gustum. excitant appetitum sua aromaticitate confortant tã cerebrũ q̃s stomachũ mũdificant etiã sanguinem et penetrant ad interiora tã venarum q̃s membrorum. vt dicit ysa.

De vino acetoso Ca. CLXXXVIII

Vinũ primo dulce
 Vñ etiam temperatum in sapore per solis vel aeris decoctionem et longam ebullitionem corrumpit et in acetositatem cõuertitur quãdo nõ habet vim qua custodiat. vt dicit ysa. in dietis. in ca. de aceto. Nam per accidentalem calorem virtutem caloris naturalis excedentem extenuantem et vicentem subtilitatem substantia liquoris per calorem accidentalem ebullitionem et extinguit calorem naturalem. vñ vinũ quod primo erat substantialiter vel naturaliter calidum per corruptionem calorem efficit essentialiter frigidum et cõuertitur in acetum. magis autem siccum est q̃s sit frigidum. moderate enim infrigidat scilicet in primo gradu. sed forsã deficcet. quia in tercio gradu. vt dicit idem. vñd propter subtilitatem sue substantie et frigiditatis debilitatem perorat defacili corpus penetrat ad loca que valde sunt remota. vñd nullus alius liquor acetosus vel maligni granati et similia habet vim penetrandi ad loca tam profunda. quod talis liquor in locis vicinis operatur efficacius q̃s in remouis. vñ qui vult infrigidare calorem stomachi aut alia sibi vicina membra vilius vñt granatorum succo q̃s aceto. sed ad loca remota infrigidanda vilius est acetum q̃s succus granatorum vel a gressa. habet enim vim viuacem qua dirigit ad longinquas. Idcirco est dissolutiuũ et extenuantiũ et incisiuum. et ideo sanguinem et lac coagularum calefactum in stomacho dissoluit si bibatur. Est etiam acetum. vt dicit idem stomachi confortatiuum. appetitus excitatiuum et augmentatiuum et malorum omnium ad stomachũ descendendum potentem repelliũ. Est etiam perira venena et venenosa mortem inferens vt est ipsius opius iulqamũ et euforbium iuuatiuum. buculq; ysa. scilicet per pl. vno et dyal. acetum forte positum super ferrũ. vel frigidam humidam mor ebullit. fluxum ventris et sanguinis sistit. si inuenit ventrem plenum soluit. si vacuũ ipsum stringit. letargicũ et freneticũ sbuenit vulnera recena mũdificat et abluunt et ipsa intumescere nõ permittit fetorem oris et gingivarum abluunt et abstergunt. nervos dentium percunt et ipsos ebetes et stupidos cito facit.

pomitu[m] ⁊ nauſeam rep[re]mit ⁊ cōpeſcit gar
garizatiū. auribus ſurdil ſubuenit ⁊ vias au
ditus aperit. oculoꝝ aciem exacuit. corrob[or]at
metalla. ⁊ ex eis diuerſi colozes gignūtur vt
ceruſa ex plumb[o]. es viride ex cupro. lazuri
um ex argento. ouū in aceto diuerſum per
plures dies mollificat in teſta. ⁊ eam ad mo
dum pellicule mollem facit. **Fer acetu[m] valet**
contra morſus ſerpētis cornuti qui d[icitur] cera
ſtes ſimiliter p[er]ira morſus rabidi canis ⁊ co
codulli. **Ducus q[ue]z pli. li. xxiij. ca. r.**

De vinacio Ca. CXXXIX.

Vinacium et ui
narium dicitur poſteri[us] vinu[m]
q[uo]d comp[re]ſſis vuis pl[ur]io eliquat.
et eſt quali ſex toti[us] vini. Vinacia dicitur pel
licule ⁊ acini que remanēt ex p[re]ſſo vino ⁊ poſt
collectōne vini terra piſciunt. vnde d[icitur] in gre
ciſmo. **Pelles vuarum vinacia dicitur fore tan**
tum. Et dicas acinum q[uo]d in vva cernit acu
tum. Vinacia v[er]o libent[er] comedūt ſues q[ui] ſuis
modicū aut nullum p[ro]beant eis nutrimentu[m]
nam plus inflant q[uam] nutriant.

De vinaria Ca. CXC

Hecuinaria rie di
bitur cellariū vel locus vbi vinu[m]
occultat et reponitur. vñ quanto
locus ille frigidior eſt ⁊ ſiccior. tanto eſt apu
or ad vna in dolijs reposita conſeruanda ⁊
ideo excavant loca lapidosa et ſubterranea
vt in eis vna melius cōſeruētur a corrupti
one calidi aeris ne aceſcāt vel alio modo cor
rumpantur.

De viola Ca. CXXI

Viola propter ui
olentiam odoris ſic eſt nomina
ta. vt dicit **Hiſd.** Cuius tres ſunt
ſpecies. ſc[ilicet] purpurea alba ⁊ mellina. **S[ed] om**
nium folia nature frigide ſunt ⁊ aquoſe. et
ideo ſoluiue. vñ viole cum melle ⁊ aqua de
cocte ſoluunt ventrem. ſimiliter ſi cū zucara
macerent ⁊ in vaſe vitreo diu ſoli exponant
Aluum laxant. inflationē mitigant. calozes
feb[ri]lem alterant. ſitum ſedant. ſemen earum

ptum mulierū eijcit ⁊ excludit. lumbicos oc
cidit calefactioni epatis ſubuenit. herba qui
dem modica eſt viola in ſubſtātia que recēſ
eſt melior q[uam] antiqua. cui[us] flos maximi eſt
odoris. vñ odor eius cerebri calozes mitigat
et ſpūs animales recreat ⁊ cōfortat. ſomnu[m]
puocat. q[uia] cerebrum refrigerat temp[er]at ⁊ hu
mectat. quanto flos eius eſt v[er]uſioꝝ tanto
plus inferi[us] caput dep[re]mit ⁊ inclinat. **Itē flo**
res vernales prius oriūtur ⁊ ſe cuius manu
ſeſtant. p[er]uitatem eius in ſubſtātia magnitu
do odoris p[er]iter et v[er]tutis nobilit[er] recōpen
ſat. vt dicit **Dyal.**

De v[er]mo Ca. CXCII

Vermus nomen ac
cepit. eo q[uod] in locis v[er]ginolis et hu
midis melius p[ro]ſpicit. nā i[m]mōtanis
⁊ aſperis min[us] leta eſt. vt dicit **Hi. li. xvij.** radi
ces in terra p[ro]fundi[us] figit ⁊ de p[ro]fundis terre
viſcerib[us] ad nutrimentū ramoꝝ et frondiū
humorem fugit. ramos multos ⁊ nodulos
ex ſe mittit ⁊ folioꝝ ſuozum denſitate vmbra
viatoꝝ gratam facit. **Eſt aut[em] arbor ſterilis**
etenim inter glādiſeras a pli. cōputatur. flo
res hab[et] ſubalbidos ⁊ odoriferos ad modū
tilie ⁊ quedaz grana vt cubebe. **Sed ille fru**
ctus eſt inutilis. eius flores frequētant apes
ex eis mellis dulcedinē colligentes. et q[ui] ſuis
quali ſterilis ſit in ſetū vult eſt viti fructife
re cuius fructus ⁊ palmites ſurſum erigit ⁊
ſuſtentat. corticem habet durum ⁊ rugoſu[m]
ſed lignū molle interi[us] leniſſimū ad ſculpē
dum valde aptū ſicut tilie. vt dicit **Hi.**

De v[er]tica Ca. CXCIII.

Vertica ex eo eſt uo
cata q[uod] tactus eius corpus adurat.
Eſt eni[m] ignee nature vt dicit **Ma**
cer. **Feruida non modice vis illi dicitur eſſe.**
Unde nec immerito nomen ſumpſiſſe vide
tur. **Tacta q[uod] exurat digitos v[er]tica tenentis**
Vertica autem eſt duplex ſcilicet vrens ⁊ mor
dens puſtulas ⁊ pruriginem etiam gignēs
aſpera quidem habet folia et acuta et ſub
rubea. baſtulas habet anguloſas et villo
ſas. et manus tangētis v[er]tutas. **Et eſt**

gravis odoris et subamari saporis. Illa est
 vicia mortua folia habes albiora. et mollio-
 ra magis rotunda. et tangentes non exurit. flo-
 rem habet rubrum nunc album et valde
 gravis odoris puer et saporis est. **A**traque vicia
 est medicinalis. nam succus eius cum vi-
 nobibit⁹ valet contra ictericam et contra colericam
 passionem cum melle curat antiquam tussim. et
 mundat pulmonem et ventris inflationem sedat
 et tumorem. folia eius cum sale contrita vulne-
 ra sordida mundant et curant. similiter mor-
 canis. sanat etiam caneros radix eius contri-
 ta cum vino et cocta in oleo. valet contra tu-
 morem splenis. succus eius fluxum sanguinis
 de naribus sistit. cum mirra menstrua stringit
 semen eius cum vino bibitum precipue mixtus
 melle et piperi mouet venerem et puocat vicia
 herba recens cocta ventre molli si comeda-
 tur. unde dicit plinius. et precipue vricam recentem
 cum primo crescit in marcio decoquere pro-
 duz oleris et comedere contra multas corpo-
 ris passiones. pulioz tamen est in medicina
 quod in esca.

De zizania Ca. CXCIII

Zizania herba que
 dam est de qua **Mi. l. xiiij.** qua po-
 tere infelix lolium dicitur. eo quod sit in-
 utile et infecundum. et est feminini generis in sin-
 gulari et neutri in plurali. ut dicit idem. **M**a-
 scit autem inter triticum et piperis corruptis at-
 que sicis quod diu est in herba similis est tritico
 et ab eo poterit vix discerni. suffocat autem ipsum
 triticum atque ledit nisi ab eo cautius separe-
 tur. cum cautela magna est zizania quando
 adhuc recens est eradicanda ne propter si-
 militudinem quam habet cum tritico. vel zizaniis
 parcat vel triticum sub zizanie specie euellatur
Cautius est ergo ut quando triticum a zizaniis
 non discernit usque ad messem utrumque crescere
 permittat. et tunc zizania pro semine cognita a tri-
 tico discreta pro fasciculos colligant. et tritico
 quidem in horreis collecto. zizania pro fascicu-
 los comburant. **H**abet autem zizania vim acu-
 tam et quodammodo venenosam inflatuaz et
 ventosam. et ideo inebriat et mentem percutit et
 caput ledit. immutat saporis panis cui admisce-

tur et inficit. et si in multa quantitate comedat val-
 de ledit. imo quod interimit et occidit. quod
 autem noxia sit interit⁹ in corpore ad edendum vult
 extrinsecus est ad medendum. nam si cum fari-
 na ordei et puluere thuris ac croci imisceat
 conceptum adiuuat in mulieribus atque partum
 mixta cum sulphure et aceto valet contra im-
 puritatem serpiginem et prurium. mixta cum
 semine lini et in vino cocta dissoluit aposte-
 ma sclironicum siue durum decocta cum semine
 cornice et radice sanat vulnus et mundificat pu-
 trefactum. valet etiam contra fistulam et contra
 cancerum. mire puocat menstrua et mundificat
 matricem et disponit ac preparat ad conceptum
 ut dicit plinius. et dyas.

De zinzibere Ca. CXCIV

Zinzibere est radix
 herbe et est calidum et humidum. ut dicitur in
 placito. et est aliud domesticum aliud sil-
 uestris. **S**iluestre acutius habet saporis dome-
 stico et est solidius. colore non adeo album sed fa-
 cilis frangit. valet contra frigiditas causas per-
 crois et pulmonis. stomachi dolore et intesti-
 norum et inclusa ventositate venientem mitigat et
 dissoluit si vinum decoctis eius cum ciminio cali-
 dum assumat. stomachum confortat et digestio-
 nem purat. visum acuit et pannum siue telam
 in oculis extenuat et consumit. et hoc melius facit
 domesticum quam siluestre. quanto albius est et recen-
 tius tanto est acutius et melius pro duos vel tres
 annos seruat in bona efficacia. sed post arefcit
 et a vermibus perforat. **P**ropter humiditatem eni-
 suam putredine apparatus. ut dicitur ysa. vñ qui vult
 illud diu reseruare oportet ut ponat in pipere
 ut piperis siccitate humor zinziberis impetur
 ut dicit idem

De zedoario Ca. CXCVI

Zedoarium est ca-
 lidum et siccum. et est domesticum ma-
 gis eligendum. et illud quod est magis
 citrinum tenue et longum in sapore acutum non
 perforat. **S**iluestre est subalbum et stipiticum
 cum acumie modico valet ad illa que zinzibi-
 ber. sed stomachum et corpus confortat et appetitum
 puocat. ut dicitur in placito.

De zucaro Ca. CXCVII
Zucarum uel zu-

Zucara fit de quibusdam cannis et arundinib⁹ que crescunt in stagnis iuxta nilum et illarū cannarū succus dicitur canna mellis de qua fit zucarus p decoctionē sicut solet fieri sal de aqua. Cane eniz pistate ponunt in lebate et decoquunt ad lentum ignē vsqz ad spissitudinez. et pmo videt ex toto transire in spumaz. sed post facta residua spissius et melius petit fundū. supius aut manet qd est vacuū et spumofum et est minus dulce et foraminofum et inter dentes nō crepitat qm masticat sed euanesct subito bonum aut ecōuerso. bonū enim positū in uasis rotundis ad solem durū efficit atqz album. Aliud aut citrinū. et est calidius alio. et ideo nō debz in acutis febrib⁹ exhiberi. zucara aut bona est tpatā i qualitatib⁹ suis. et iō ut dicit ysa. an diet. habet v̄tutem colatiuam dissoluūā extenuatiuā. et ventris absqz vlla morsura humectatiuā. et stomachi mundificatiuā. asperitatis pectoris et pulmonis lenificatiuā. vocis clarificatiuā. tussis et raucedinis ablatiūā. humiditatis cōsumptē restauratiuā. ponticitatis et amaritudinis speciez aromaticaz tpatiuam. et iō summe vtilis est in medicina vt in electuarijs. in pulueribus in sirupis. vt dicit ysa. in aliquātilū ventres inflat p̄cipue post cibū sumpta qz omne dulce est inflatiuū de natura. defacili etiaz in rubeam coleram trāsmutat si colericis tribuatur. sicut enim acetositas acumen colere rubee rep̄mit et exiguū sic dulcedo quasi ei cōtraria colerā excitat atqz nutrit. vt dicit ysa. in eodem caplo.

Incipit liber. XVIII
De animalibus

Completo tractatu de terre ornatu q̄ ad mineralium et vegetabilium proprietates. quaz facit mentionem sc̄ptura diuina pl̄tmo de proprietatib⁹ rerum sensibilium et p̄cipue aialium est tractandū. et pmo in genera

li. de inde in speciali de singulis aialibus bestijs. s. iumentis et reptilib⁹ quoz nomina in textu et in glosis inferunt. Dicitur aut aimal omne qd̄ consistit ex carne et spū vite animatū siue sit aerium vt volatilia. siue aquaticū vt natatilia. siue terrenū sicut se agrestia et gressibilia. scz homines. repulia. bestie et iumenta. **P**onit aut moyses tria animantiū genera. scz iumēta. bestias et repulia. vtz in Gen. i. vñ dicit basili⁹ in exameron. Iumenta sunt animalia in vsum et adiutoriuū boim mācipata et quedam sunt deputata ad laborandū vt equi. boues et cameli et b̄mōi. quedā ad lanificium. vt oues et b̄mōi. quedā ad velsendum. vt sues et porci. **R**epulia autē sunt illa que corpis p̄tractione et extensione nitunt et mouent in antierius vt v̄mes serpentes et colubz. et sunt tria genera. s. trabētia ore vt vermiculi qui se ore trabūt. et sunt serpētia vt colubz qui vt costaz se se rapiunt. sunt etiam et repenna que in pedib⁹ repunt. vt lacerte et boirace et b̄mōi. **B**estie aut dicitur quasi vaſtie qz naturā habēt feritatis. nūc ei v̄ngue seuiūt. nunc cornu nūc dente. vt apri. leones lupi atqz tigrides. cōmuniter in dicitur bestie aialia indomestica que iumētis sunt ferociores naturalit. sed sunt seuientib⁹ bestijs mitiores. vt cerui et b̄mōi. **I**nest aut cūctis aialibus v̄tus motiua et sensitua. sed fm̄ magis et minus. nā fm̄ puriore sanguinem et subtiliorem. q̄dam sunt viuacioris sensus et fortioris estimationis et plurius sagacitatis. hinc est q̄ bos piger est et stabilis. asinus stolid⁹. equus feruens in cōcupiscentia feminaz. lupus indomitus leo audax. vulpes astuta et dolosa. canis gratificus et memor amicicie. et sic de alijs. vñ bonitas vel malicia moruz in animalib⁹ bonitatez vel maliciam sequit cōplexionis. vt dicit basili⁹. **I**dem etiaz affirmat **A**risto. in li. de aialibus. dicit ei qd̄ differunt aialia fm̄ mores. qz quedam sunt magne mansuetudinis vt vacca ouis. et q̄dam indomite feritatis vt tigris et aper agrestis et quedam magne audacie et magnanimitatis vt leo. et quedā magne fortitudinis et astucie et malarum opationū vt lupus. vulpes et hyuismōi. **E**t ista diuersitas accidit ex